فصل چہاردہم در ذکر نہی کردن حق سبحانہ و تعالی آنسرور صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم را از قہر سائل

آوردہ اند کہ در شب قرب ہر بار خطاب بآنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم فرمود کہ ای حبیب من چہ میخواہی
گفت امت را میخواہم تا ہفت صد ہزار بار باین خطاب مشرف گشت در ہر بار می گفت کہ الٰہی امت را
می خواہم حق تعالی ہر بار بروجہ مراد و دلخواہ آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم کرم فرمود چون بدنیا آمدند
امیر المومنین عثمان رضی اللہ عنہ روزی بآنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم خوشۂ خرمائی ہدیہ آوردہ بود
بروایت دیگر آنکہ دو سبے خوشۂ انگور طائفی را از طائف بنام آن حضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم
آوردہ بود چون خواجہ علیہ الصلوٰۃ والسلام خواست کہ دست دراز کند سائلے آمدہ طلب کرد حضرت
دست تصرف کوتاہ کرد بمقتضای لن تنالوا البر حتی تنفقوا مما تحبون آن خوشۂ انگور بآن درویش
انعام کرد در راہ ابوبکر رضی اللہ عنہ بآن سائل ملاقات نمود آن خوشہ را از وی بخرید بنظر انور
آنسرور صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم در آورد چون خواجہ علیہ السلام خواست کہ بآن خوشہ میل فرماید
باز ہمان سائل سوال کرد چون عطیہ بدرویش مسلم داشت در راہ عمر رضی اللہ عنہ بوی ملاقی شد
آن خوشہ را از وی بخرید بنظر آن نور آفرینش آورد خواست تا دانۂ ازان بدہان مبارک آرد باز ہمان
سائل درخواست نمود آن سلطان تخت اصطفے باز بآن سائل عطا نمود این نوبت حضرت عثمان
رضی اللہ عنہ از درویش بخرید در نظر آن مہتر عالم صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم باز ہمان سائل التماس نمود
خواجہ علیہ الصلوٰۃ والسلام چون استمرار این ابرازان درویش مشاہدہ فرمود در کرت چہارم گفت
اسائل انت ام تاجر تو سائلی یا خود بازرگانے حق سبحانہ و تعالی فی الحال جبرئیل امین علیہ السلام را
فرستاد آیۃ واما السائل فلا تنہر بر آن سرور صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم فرو خواند و در ضمن این
رسالت اجرائے عتاب بر آن حضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم نمود گفت یا رسول اللہ حق تعالے
مے فرماید کہ در شب معراج ہفت صد ہزار بار از تو پرسیدم کہ چہ میخواہی تو گفتی امتی اجابت نمودم
ہرگز جواب بدرشتی ندادم بندہ ما چہار نوبت نیازمندی نمودہ حاجت خواست تو حاجت او را
سہ بار اجابت نمودی در کرت چہارم جواب بدرشتی دادی و با وجود آن میخواہی کہ در روز قیامت
حساب امت را با تو تفویض نمایم کرم وجہ حقیقی مرا مسلم است کہ صفت ذاتی ما است و اطلاق
این صفت بر غیر ما مستعار و بی بقا است بعضے گویند کہ آن سائل جبرئیل امین بود کہ بامر الٰہی
بصورت درویش آمدہ بود ایضاً نقل است کہ بعد ازانکہ رسول علیہ الصلوٰۃ والسلام

از معراج باز آمد یکے از مہاجر وفات کرد جنازۂ او را حاضر کردند رسول علیہ الصلوۃ والسلام سوال کرد
کہ قرض وارد یا نہ گفتند کہ دو درم قرض دارد رسول علیہ الصلوۃ والسلام فرمودند کہ بر وے نماز
نمی گذارم کہ در ادائے قرض تقصیر کردہ است یکے از آن گفت یا رسول اللہ من قرض او را بر خود
گرفتم کہ ادا نمایم نماز گذارید رسول علیہ الصلوۃ والسلام بر وے نماز کرد جبرئیل علیہ السلام در رسید
و گفت یا رسول اللہ خدایت می فرماید کہ در شب معراج حساب امت می خواستی کہ بدست تو کنم و یکی
از امتان مرا دو درم قرض بود بر وے نماز نمی گذاری حساب امت را چگونہ بدست تو کنم حلم ما است
کہ تحمل بار گناہ بندگان می کند بعزت و جلال من کہ بران بندہ اگر نماز نمیگذاریدی شش صد ہزار
فرشتہ مقرب را می فرستادم تا بر وے نماز می گذارند لمؤلفہ

دست جودت در کرم بکشود
در کرم نے نظیر مانندے
جز وفای کرم بنردی پیش
رحم فرمای از تو این نہ سزد
بر گدا شاہ جز کرم نکند
از تقاضاے سبقت رحمت
بہ کہ بر حال ما ببخشائی
زان عروس قدم کہ در پردہ
پردہ زان آفتاب بر داری

ما گدا و تو بادشاہ ہمہ
ما ہمہ بندہ تو خداوندے
از بدان ہر کہ او بتر باشد
کہ خدا را بغیر ازین نہ سزد
داند آن عارفی کہ او برہ ہست
شدہ مرحوم نام این امت
بر معینے در کرم بکشاہی
رفتہ صد ہزار دل بردہ
تا ہمہ ظلمت رسوم وجود

اے کریمے کہ در سرائے وجود
جرم بخشا و عذر خواہ ہمہ
با جفا پیشہ گان جرم اندیش
رحمتت را برو نظر باشد
بر ضعیفان قوی ستم نکند
کہ کرم در مقابل گنہ است
تو کہ ما را بجود بفرمائی
در گنجینۂ قدم بکشائی
چہ شود گر نقاب بر داری
محو گردد در آفتاب شہود

ایضاً نقل است کہ چون خواجہ علیہ الصلوۃ والسلام از سفر معراج باز گشت روز دیگر
از خانہ بیرون آمد کنیزکی را دید کہ گریان نالان بر پشت او انبان آرد میرفت پرسید کہ چرا می گرئی
گفت من کنیزک فلان ترسایم بامداد مرا بآسیا فرستاد و حال آنکہ من بیمارم و می ترسم کہ مرا عقوبت
کند خواجہ علیہ السلام گفت با تو ہمراہ روم و ترا شفاعت کنم این انبان آرد را بامن بدہ تا بردارم
انبان از وے بستانید و بر پشت مبارک خود بنہادہ بسرعت تمام میرفت کنیزک گفت تو بشتاب
میروی و من بر تو نمیرسم و قوت رفتن ندارم خواجہ علیہ السلام فرمودند کہ تو گوشۂ ردای مرا بگیر تا من
بسعی تو راہ روم چون بکوی ترسایان رسیدند سید عالم صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بدر سرای آن ترسا
رفت و حلقہ بر در زد ترسا بیرون آمد چون نظرش بر خواجہ ہر دو سرا افتاد گفت یا محمد علیہ الصلوۃ

والسلام

والسلام ترا ہرگز درین کوی ترسایان ندیدہ ام چگونہ افتادی خواجہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود ندکہ
از مہر شفاعت آمدہ ام قصہ کنیزک ظاہر نمود ترسا گفت یا محمد علیہ الصلوۃ والسلام تا دوش بمعراج بردہ اند
سید عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودند بلے اما تو از کجا دانستی ترسا گفت ساعتی باش ترسا برفت و
قوم خود را جمع کرد و توریت را با خود بیاورد و بکشاد گفت امروز در توریت چنین مطالعہ کردم کہ رسول
آخر الزمانے یکی نشانہ آن باشد کہ آن شب کہ اورا بمعراج برند با مداد آن رسول ابنان آرد کنیزکے
بر پشت خود نہادہ تا بدر سرایے رساند اکنون مرا یقین شد کہ توقف را جہت نیست در حال گفت
اشہد ان لا الٰہ الا اللہ واشہد ان محمدا عبدہ ورسولہ تمامی قبیلہ او بمتابعت او
ایمان آوردند بہ برکت آن تواضع کہ از سلطان انبیا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مشاہدہ نمودند ای درویش
کمال شفقت بین کہ با آن صاحب جاہ ومنزلت با فرومایگان اظہار تلطف ومرحمت می نماید چہ مرتبہ
می شاید ولنعم ما قال الامیر خسرو دہلوی

نظم

زہی تیم آمنوا کوی تو از نون والقلم چوگان
چو پوشی رفعت خود را بکنج مسکنت اینجا
بدست آویز این مشت والک بار آویزان
فلک بیضہ است در وی گر نئی خور چون زردہ بیضہ
ولی تنہا خرامیدی برون از حجرہ امکان
چو تنہا خور نبودی ریختی بر صالحان جرعہ
کہ خون جملہ حوران آب گشت از بہرہ غلمان

ترا خانہ بلند از قاب قوسین دنی نامش
کہ شد از مقعد صدقت بران سوصد ہزار اوطان
کرم بر خاکیان داری کرنہ کی گل چینند
تو کردی پس اے شہباز از بن بیضہ برون طیران
نماز قرب کردی سلام دوست بشنیدی
ازان بادہ کہ دادت ساقی وجدان خم وجدان

تو ای بر تخت سبحان الذی اسری شدہ سلطان
ز طرہ روشنائی دان وپیش کنگر ایوان
بسم بوسہ اقت عرشیان محتاج فراکت
شبی ان کو نہ کش اعلی وادنی است خانمان
تماشای عجب کردی درون گلشن واجب
چو برخواندی تحیات دعا در بردہ ایقان
کشودی آن کحل مازاغ البصر از چشم خود آخر

خواجہ مارا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم شب بردند علی الصباح در انجمن صحابہ
غلغلہ تصدیق وغریو تحسین بود بلکہ از اسرار نہانی چندین نکتہ از اصحاب صفہ می شنیدند بایکدیگر می گفتند
تا باین معنی فضل این امت بران امت ظاہر گردد یا خود چنین گویم قوم موسی علیہ السلام آرام داشتند موسی
علیہ السلام از میان ایشان میرفت وایشان میدیدند وبی صبری می کردند چون قوم محمد علیہ السلام اہل دنیا بودند
بی او قرار نداشتند ورحمت محمدی علیہ الصلوۃ والسلام تقاضای آن نمی کرد کہ خود مشافہۃ از میان قوم
پنہان بیرون رود وہمہ را تشنہ ومشتاق در بادیہ فراق گذارد لاجرم در شب بردند تا ہیچکس را خبر نشد کہ کی رفت
وکی باز آمد تمثیلی درین باب بشنو پدری کہ فرزندان دارد وعزیمت سفر میکند تا کہ مایحتاج ایشان حاصل کردہ
باز آید ومیداند کہ از میان ایشان اگر مشافہۃ بیرون میرود ہمہ در گریہ وزاری می آیند آن پدر تدبیر چنین میکند
کہ اول فرزندان را در خواب میکند وآہستہ از میان ایشان بیرون میرود وتحصیل مایحتاج ایشان وترتیب

مرادات اولاد کرده بزودی باز میگردد تا هنوز ایشان در خواب باشند که پدر مهمات کفایت نموده بر سر بالین ایشان می آید و از خواب بیدار میکند و از برای هر یکی تحفه آورده بدست میدهد تا اگر بعضے مثلاً از خواب متنبه شده بالم فراق پدر متالم گشته باشد از شغل حلاوت تحف مرارت فراق را فراموش کند کذلک رسول صلی الله علیه و آله وسلم شب امتان را در خواب گذاشته عزیمت آستانه قدس الٰہی نمود بیت

چو خورشید از کرامت خلعت خاص
هلالی رفت بدری بود کامد
ز نا بر جان چون او نازنینے
نیاید بازیش با گنج اخلاص
خلائق را برات شادی آورد
پیامے باد هر دم آفرینے
گلی بود سرو قدے بود کامد
ز دوزخ نامۂ آزادی آورد

نقل است که موسی علیه السلام دران وقتی که از طور مراجعت نمود چندان از شعاع نور الٰہی بر جبین او لایح گشته بود که هیچکس را طاقت مشاهدۂ آن نور نبود لاجرم برقع بروے خود کشیده بود تا مانع نظر می شد و دیده های ناظران خیره نمی گشت بعضے سوال میکنند که چون نور الٰہی در جبین موسیٰ علیه السلام آن نوع ظهور نمود حکمت چه بود که در جبین خواجۂ ما صلی الله علیه و آله وسلم تغیر پدید نیامد و محتاج برقع نشد جواب آن است که کسی را احیاناً حالی طاری شود آن بالفور از وی ظاهر می شود اما اگر کسی که پیوسته بآن حال متصف باشد بدو تغیری چندان پدید نیاید نظیر این واقعه زنان مصر اند که زلیخا را ملامت می کردند در مشاهدۂ جمال یوسف علیه السلام همه بی شعور شدند چنانکه دستها را بریدند خبر نداشتند و زلیخا را دران مشاهده هیچ تغیرے حاصل نیامد که پیوسته در حضور یوسف علیه السلام بود اینجا نیز همان قیاس ست جواب دیگر آنکه نور بر دو گونه است نور ظاهرے و نور باطنی حق تعالی موسی علیه السلام را خلعت نور ظاهری پوشانید و محمد مصطفے صلی الله علیه و آله وسلم را نور باطن کرامت فرمود این کرامتے بود بنظر بحال این امت و جواب دیگر آنکه نور موسی علیه السلام نور خلعت بود و مهمان را خلعت دهند و خواجۂ ما صلی الله علیه و آله وسلم دوست بود دوست از دوست دوستی خواهد نه خلعت جواب دیگر آنکه موسے علیه السلام نقاب بر روے خود بجهت آن پوشیده بود که از ان قوم شرم میداشت زیرا که از براے ایشان هدیۂ قتال آورده بود و قوله تعالی فاقتلوا انفسکم و همه را با هارون علیه السلام سپرده بود چون باز آمد بیشترین را کافر یافت لاجرم از ایشان محتجب گشت خواجه ما چون باز آمد از براے همه رحمت و مغفرت آورد همه را چنانکه گذاشته بود و بحق تعالی سپرده بود مومن و موحد یافت جواب دیگر آنکه موسی علیه السلام غلظت در جبلت غالب بود و لهذا امر باللین قوله تعالی فقولا له قولاً لیناً و خواجۂ ما صلی الله علیه و آله وسلم تمام رحمت بود و قوله تعالی وما ارسلنٰک الا رحمۃً للعلمین و لهذا امر بالغلظة لقوله تعالی واغلظ علیهم لاجرم موسی علیه السلام بجهت رحمت ذاتی

پیوسته روی با قوم کشاده میداشت که فبما رحمة من الله لنت لهم **رباعی** ای رحمت عالمین که رحمت از پشت
عصیان از ماچنانکه عصمت از پشت لطفی بکن روی مگردان از ما چون پشتی عاصیان امت از پشت
لطیفه بشنو آورده اند که موسی علیه السلام گفت الهی جعلتنی کلیما و جعلت محمدا علیه السلام حبیبا
فما الفرق بین الکلیم والحبیب موسی علیه السلام گفت خداوندا مرا کلیم خواندی و محمد علیه الصلوة والسلام
را حبیب خود خواندی فرق درمیان حبیب و کلیم چیست حق تعالے فرمود که کلیم آن کند که رضاے ما
در آن باشد و حبیب کسی است که ما آن کنیم که رضاے او در ان باشد اے موسی کلیم آن است که روزها
روزه دارد و شبها با حیا قیام آرد و چهل روز بدین طریقه بگذراند بعد ازان بطور سینا آید با من سخن گوید
و حبیب کسے هست که بر فراش خود خفته بود من جبرئیل علیه السلام را بطلب او فرستیم تا بکتر از طرفة العین
او را بجناب قدس خود حاضر گردانم و او را بمرتبه رسانم که فهم هیچ کس از مخلوقات ادراک حقیقت
آن نکند قوله تعالیٰ انی وجهت وجهی للذی فطر السموٰت بر وارد

فصل پانزدهم در ذکر درود فرستادن بر حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه وآله وسلم

در کتاب معراج تصنیف مولانا عبد الرحمن بن جنید واعظ شیرازی آورده هست که اصحاب گفتند یا رسول الله
صلوة بر تو و اهل بیت تو چگونه فرستیم فرمودند که بگوئید که اللهم صل علی محمد و علی آل محمد کما صلیت علی
ابراهیم و علی آل ابراهیم امام نووی می گوید که افضل در صلوة این است اللهم صل علی محمد عبدک و رسولک النبی
الامی و علی آل محمد و ازواجه و ذریته کما بارکت علی ابراهیم و علی آل ابراهیم فی العالمین انک حمید مجید **نظم**

دلا آه اشکے بحضرت بیار
بصلوات عزت بیفزایدش
مسلم بود آنکه اشک بکا
بصلوات سود خود آراستے
ترا مایه صلوات آن شاه بس
علی بدر تمام الامام الهمام

گزین به بنائے تو زر عیار
درین حضرت آن بنده با آبروست
که صلوات گوئیم بر مصطفے
چو صلوات گوئی دل افتد بباب
بجلوای صلوات زن چون مگس

درین پیشتر هر که می بایدش
که بر رویش از آب دو دیده جوست
نبی و ولی هر که حق خواستے
وزان پس روان گردد از دیده آب
فصلو صلوة و سلم سلام

اللهم صل علی محمد و علی آل محمد کما غفل عن ذکره الغافلون اللهم صل علی
محمد و علی آل محمد بعدد جمیع الانبیاء اللهم صل علی محمد و علی آل محمد بعدد جمیع الاصفیاء اللهم صل علی محمد و علی
آل محمد بعدد جمیع الاولیاء والعرفاء اللهم صل علی محمد و علی آل محمد و سلم بعدد آیات القرآن اللهم صل
علی محمد و علی آل محمد بعدد سورة الفرقان اللهم صل علی محمد و علی آل محمد بعدد الصحابة والتابعین اللهم

صل علی محمد و علی آل محمد بعدد السلف و الصالحین اللهم صل علی محمد و علی آل محمد بعدد السموات و الارضین اللهم صل علی محمد و علی آل محمد بعدد حامل العرش و الکرسی اللهم صل علی محمد و علی آل محمد بعدد الجن و الانس اللهم صل علی محمد و علی آل محمد بعدد اسرار قاب قوسین اللهم صل علی محمد و علی آل محمد بعدد اجرام الکونین اللهم صل علی محمد و علی آل محمد بعدد برکات لیلة الاسریٰ اللهم صل علی محمد و علی آل محمد بعدد لیلة الاضافات اللهم صل علی محمد و علی آل محمد بعدد درجات المعراج اللهم صل علی محمد و علی آل محمد بعدد لمعات السراج اللهم صل علی محمد و علی آل محمد بعدد المعتقدین للمعراج اللهم صل علی محمد و علی آل محمد بعدد المصعدین للمنهاج اللهم صل علی محمد و علی آل محمد بعدد اوراق سدرة المنتهیٰ اللهم صل علی محمد و علی آل محمد بعدد درجات جنة الماوی اللهم صل علی محمد و علی آل محمد بعدد ملائکة الرحمٰن اللهم صل علی محمد و علی آل محمد بعدد الطاف الحنان المنان اللهم صل علی محمد و علی آل محمد بعدد میامن الرکن و المقام اللهم صل علی محمد و علی آل محمد بعدد مناقب سید الانام اللهم صل علی محمد و علی آل محمد بعدد قنادیل العرش اللهم صل علی محمد و علی آل محمد بعدد ذرات العرش

مناجات الٰهی به برکات قدیم و میامن فرقان کریم بروزگار اهل ایمان سلطان وقت ابدی الله تعالی واصل و متوصل فرمای الٰهی بانوار احادیث سید کائنات صلی الله علیه و آله و سلم قرین اوقات ساعات فرمای الٰهی بمیامن معراج حضرت نبوی صلی الله علیه و آله و سلم بروزگار صغار و کبار ما بمغفرت مقرون فرمای الٰهی به برکات وجود خواجهٔ عالمیان نور دیدهٔ آدم و آدمیان صلی الله علیه و آله و سلم ایمان همه را از غارت شیطان نگاهداری و اهل مجلس ما را براه متابعت سنت او موافقت با حضرت او ثابت قدم گردان الٰهی دل ما را بنور محبت او منور نمای و سینهٔ ما را بسکینهٔ مودت او شرح گردان الٰهی ظاهر ما را بنور اعمال صالحه منور کن و باطن ما را بآثار انوار اعتقادات صحیحه روشن گردان الٰهی به برکت معراج رسول منهاج صلی الله علیه و آله و سلم این قبلهٔ قبول که مقاصد همه را روا کن و خاتمت همه را مسعود کن و پرتوی از احوال و مقامات حضرت سید المرسلین صلی الله علیه و آله و سلم بارواح همهٔ مومنان وارسان و همهٔ ما را از شفاعت آن جناب بهره ور و بانصیب گردان آمین

امیدم بفضل عطاے خدا	که از لطف او بد نه بینیم ما	چه کم گردد از دولت این رسول
بمحشر نگردیم زار و ملول	الا یا رسول خدا زینهار	گر انعام خود و ترحمان مدار
نظر کن که از فیض آثار تو	خدا آن کند جمله در کار تو	خدایا ز ما رحمتت وا مگیر

بمعراج سید رسول البشیر	بمعراج سید کہ در قبض جان	بایمان بمیران من دوستان
رحیما توئی ارحم الراحمین	کریما توئی اکرم الاکرمین	ز فردوس اعلی مکن دور ہان
خدایا بدہ جنت حور آن	در فیض رحمت بما برکشا	فراکن درغصہ برروی ما
مرادات مقصود کل انام	بفضلت الہی برآور تمام	برین حاضران رحمت خاص کن
ول جملگی ظرف اخلاص کن	بچیزی کہ باشد رضایت دران	کہ مارا ہدایت نمائی بآن
بصلوات او روح ما تازہ کن	بقول شہادات ختم سخن	

باب چہل ہشتم در بیان آفرینش نور کامل السرور حضرت محمد مصطفے صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم و عجائب و غرائب آن در قصص الانبیا و در اخبار الملکوت و در کتاب عمدہ

آوردہ است کہ روایت می کند محمد ابن اسمعیل ابن ابراہیم البخاری باسنادی کہ او را بود از امام جعفر صادق واو از پدرش محمد ابن علی واو از پدرش علی ابن ابی طالب کرم اللہ وجہہ گفت روزے پیش رسول علیہ الصلوۃ والسلام نشستہ بودم جابر بن عبداللہ انصاری از پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سوال کرد کہ خدای تعالی پیش از آفرینش مخلوقات کجا بود پیغمبر علیہ الصلوۃ والسلام جواب داوند کہ کان فی عماء تحتہ ہواء وفوقہ ہواء ثم خلق عرشہ علی الماء از عما مراد آن ہست کہ عما پوشیدہ چشم را گویند او نیز پوشیدہ چشم بود وآنکہ گفت تحتہ ہواء وفوقہ ھواء ہوا چیز خالی را گویند یعنے پوشیدہ شد فرود وبالاے آن ہم خالی ماند چنانکہ ہوا واگر عما بمد گویند معنی او این باشد کہ فی بمعنی علی باید داشت چنانچہ در آیۃ است کہ ولاصلبنکم فی جذوع النخل ای علیہا این چنان بود کہ الرحمن علی العرش استوی یعنی ابرے پیش از خلقت آسمان و زمین آفرید وبعلم بر بالاے فرود آن غالب آمد و بدانست کہ فرود وبالای آن چیست و فی را بمعنی علی ازان سبب تاویل کردہ اند کہ کلمۂ فی در ظرفیت طلب بند چنانچہ گویند کہ الماء فی الکوز برین تقدیر این ظرف باری تعالی باشد پس ازین سبب حدیث مذکور از متشابہات است کہ لفظ کان ہمزۂ استفہام بمعنے انکار محذوف ست چنانچہ در قرآن است کہ ابراہیم علیہ السلام گفت فلما جن علیہ اللیل رای کوکبا قال ھذا ربی بس اینجا معنی چنین باشد کہ لکان فی عماء تحتہ ہواء وفوقہ ہواء وازین رد قول سائل باشد زیرا کہ از سوال مکان حاصل آید رسول علیہ الصلوۃ والسلام گفت خدای کہ ہست وبود وباشد وجود او را نہایت وبقاے او را ابدایت نیست واو یکی است واو را ابنا نیست واو از زن وفرزند منزہ است وبی نیاز واز جای قرار گرفتن خداتعالے

منزه است در ذخیره آورده است که اگر کسی گوید که مصرعه نه تو در هیچ مکانی نه مکانی ز تو خالی
کافر گردد این مصرع را فی زماننا بیشتر از گدایان بر زبان میرانند دلیل بر کفر آنست که چون گوید که هیچ مکانی
از خدائیتعالی خالی نیست پس همچنین گفته باشد که خدای تعالی در همه جاست وجای را نسبت دادن
بخدای تعالی کفر است وایمان می آریم چنانکه خدای تعالی وتقدس قدیم است وهمه صفتهای وی نیز
قدیم است وصفت وی عین ذات است نه غیر ذات چنانچه یکی از ده نه عین است نه غیر حق تعالی شنوا
است ولیکن نه بگوش وبینا است بصنعت ولیکن نه بچشم وحی است بحیات ابدی نه بجان وعالم است
بعلم قدیم مر جزئیات وکلیات را واو متکلم است بکلام ازلی وکلام او در جنس آواز وصوت وحروف نیست
در فقه آورده است که اگر ترا پرسد که باری تعالی پیش از آفرینش مخلوقات کجا بود چنین جواب باید داد
که این سوال در حق کسی صحیح بود که او را امکان احتیاج باشد ذات قدیم او تعالی محتاج نیست زیرا چه اگر
مکان باشد اگر گفته شود که این مکان همچون ذات او قدیم باشد آنرا آغازی نبود واین اتفاق ممکن نیست
اگر محتاج بمکان باشد این نیز محتاج بمکان واین تسلسل است وتسلسل باطل است چنانچه او تعالی فرموده ان فی
خلق السموات والارض واختلاف اللیل والنهار لایت لاولی الالباب یعنی در آفرینش آسمانها وزمینها
ودر گشتن روز وشب نشانهاست یعنی نشانهاست بر قدم حق سبحانه وتعالی واحداث این چیزها یعنی چه بیانی
تصور ندارد وچندین جا در قرآن ذکر آفرینش مخلوقات مسطور است ومکان از تحت الثری تا کنگره عرش است
پس معلوم شد که جمله چیزها پدید آورده الله تعالی است واو از تمکین ومکان نیز منزه است واگر گویند
که الله تعالی چنین فرمود که وهو الذی فی السماء اله وفی الارض اله جواب این دو نوع است یکی آنکه خدائتعالی
هم در آسمان است وهم در زمین است دویم آنکه علم او آسمان وزمین را در گرفته است یعنی از دانستن
او درین دو جای خالی نیست وفرمان او درین دو جای نافذ وجاری است زیرا چه ازین محال باشد
که یک ذات قدیم در جمله اماکن حاضر باشد پس تحقیق شد که او بعلم وقدرت در همه اماکن حاضر است
چنانچه فرمود که یعلم ما فی السموت وما فی الارض وجای دیگر گفته است که وهو معکم اینما کنتم ان جبریل علیه السلام
سمع صوتا دالا علی کلام الله تعالی وعلی ما اراد الله تعالی مهتر جبرئیل علیه السلام آوازی شنید که دال
بود بر کلام حق تعالی وحق تعالی جسم نیست الجسم عبارة عن المرکب وجوهر وعرض نیست وصورت
وکل نیست وبعض نیست واو بهیچ چیز مانند نیست وتمامی توحید درین دو مصرع است مصرع
نه چون چیز است نه از چیز نه بر چیز ؎ نه اورا کس بزاد نه کس از وی ؎ در کتاب معارج النبوت تصنیف
مولانا معین الدین واعظ آورده است که روایت می کند محمد ابن اسماعیل ابن ابراهیم البخاری

باسنادیکه او را بود از امام جعفر و او از پدرش محمد ابن علی و او از پدر خویش علی ابن ابی طالب رضی الله
عنه گفت از رسول علیه الصلوة والسلام پرسیدم که یا رسول الله ما را خبر ده اول چیزیکه خدای تعالی
آفرید چه بود گفت اول ما خلق الله تعالی نوری یعنی اول شاهدی که در مشاهده شهود نقاب احتجاب
از جمال باکمال درکشید و اول عروسی که از خلوت خانه بطون بفضای عالم ظهور بیرون خرامید بلکه اول نقطه
که از سر کارکن فکان در صحیفهٔ وجود افتاد و نخستین نوباوه که باغبان ایجاد از باغستان ایجاد استعداد
بر طبق رشد و رشاد بر مشتاق عرصهٔ کون و فساد تابید و جلوه داد نور من بود که سید کائنات و سر موجودات
علیه الصلوة والسلام **بیت** توئی که مطلع احسان مظهر جودی ٭ که کن فکان ز تو دارند نام موجودی ٭
درین ضیافت هستی بخوان جود کرم ٭ همه طفیل تو اند و توئی که مقصودی ٭ هنوز ز آدم و عالم نبود نام و نشان ٭
که در سراچه وحدت جلیس حق بودی ٭ یعنی هنوز دبدبهٔ خلقت بگوش خلقیت نرسیده و کام انام در بزم
اعلام مدام اکرام نچشیده بود و هنوز دود وجود بر چهرهٔ این حصار کبود ننشسته بود و جواهر فروش بازار
صنع عقد شبهٔ شب را بر مروارید روز برهم نبسته بود و نو بتیان جبین تقدیر با قلام مقادیر اشکال تصاویر بر چهرهٔ
الواح ارواح نگاشته بود و صیادان حکمت ربانی طیور ارواح انسانی را در اقفاس اشباح جسمانی باز نداشته بودند
هنوز خروس صبح بوقلمون بال کن فیکون برهم نزده بود و همای کاف نون در هوای حماء مسنون سایه خلافت
باز نگسترانیده بود خیاط کرم وجود خلعت وجود در تن آدم مسجود نپوشانیده بود و نه حلق خلق شراب ناب شهود
در بزم رزم ان ربی غفور ودود نوشیده و نه سفینهٔ سکینهٔ جنت بر روی قلزم خلقت روان گشته و نه
نهنگ بافرهنگ دوزخ در قعر بحر هیبت پنهان شده و نه چهار قائمهٔ مربع عرش در قبضهٔ حمله استوار گشته و نه
گرد بالش مسدس بر بساط کون برقرار آمده نه دعایم قوایم عناصر اربع و نه فلک مدور مقرر گشته و نه اطباق
اوراق سماوی بر محدب کرهٔ ناری محیط آمده و نه دوشیزگان شبستان عدم در خدر حکمت نهفته و نه
غمزدگان زوایای نیستی سر بگریبان خمول فرو برده نه عالمیان آفریده و نه آدمیان پروریده نه عربدهٔ
عالم و نه دبدبهٔ آدم نه از خاکیان حمدی نه از افلاکیان عمدی نه از ثری نامی و نه از ثریا بامی نه از
یجبهم دامی و نه از یحبونه جامی نه از مخلوقات بوئی و نه از موجودات کوئی نه از عرشیان
نوازهٔ و نه از فرشیان آوازهٔ نه از بالا دیستی خبری و نه از آلا و هستی اثری نقطهٔ نور لطیف این سید برگزیده
و نور هر دو دیده صلی الله علیه وآله وسلم گرد دایرهٔ الطاف پروردگاری میگشت و مروحهٔ تسبیح می جنبانید
که اول ما خلق الله تعالی نوری یعنی اول چیزے که خدای تعالی بیافرید نور من بود خدای تعالی درخواست
که نور مرا پیدا گرداند آنگاه چهار هزار سال در بحر تحیر غواصی کرد بسال آنجهانی که سالی سی صد شصت روز است

و یک روز آن هزار سال این جهان باشد بعد از ان نور مرا بر مثال دُرّی بیافرید چہل هزار سال در صدف نور بداشت بعد از ان گوهری آفرید از زبرجد سبز بزرگی آن بجز الله تعالی دیگری نداند آنگاه خدای تعالے نظر هیبت بر آن گوهر کرد پس آن گوهر بگداخت و از ان گوهر دریای بر آمد و مسافت آن دریا بجز الله تعالے دیگری نداند و نام آن دریای رحمت است و قعرا و چہل هزار ساله راه بود و آن دریا معلق در هوا بود و بعد از ان نور مرا الله تعالی چون درختی بیافرید و آن درخت را شجرة الامین خوانند و مر آن درخت را چهار شاخ بود باز نور مرا الله تعالی بصورت طاؤس آفرید و حکم کرد که بالای این دریای رحمت سیر کن چون سیر کردن گرفت بعد از ان حکم شد که در میان دریا غوطه بزن چون غوطه بزد چہل هزار سال بایستاد باز فرمان حق تعالی در رسید که یا نور حبیبم بیرون آئی بفرمان آلهی بیرون آمد ابن عباس رضی الله عنهما روایت می کند از رسول صلی الله علیه وآله وسلم که فرمود ند پیغمبر علیه الصلوة والسلام دوازده هزار سال نور من می گشت و طواف می کرد و تسبیح می گفت و بپاکی و یگانگی خدای تعالی را یاد می کرد بعد از ان فرمان در رسید که تا پرواز کردن گرفت چهار هزار سال پرواز کرد چون نگاه کرد خویشتن را در مقام اول دید متحیر بماند ناگاه خطاب رب الارباب در رسید که یا طاؤس بجلال من که خداوندم اگر هزار سال دیگر پرواز نمائی از سایه یک برگ این درخت نتوانی گذشت طاؤس باز گشت و در مقام خود قرار گرفت باز الله تعالے آن طاؤس را بصورت آدم گردانید امر کرد گفت یا نور محمد علیه الصلوة والسلام بحرمت این حرف که در نام تست هیچ فرق آفریدم لولاك لما خلقت الافلاك بعد از ان الله تعالی او را پروبال داد گفت یا نور محمد علیه الصلوة والسلام تو حبیب منی بفرمای تا چه فرمائی بدعای تو حاصل گردانم نور من گفت خدایا می خواهم که صنع ترا مشاهده نمایم در تفسیر بحر العلوم امام نجم الدین عمر نسفی رحمة الله علیه آورده که نور حضرت سید کائنات صلی الله علیه وآله وسلم پیش از مخلوقات و موجودات بهفتاد هزار سال موجود شد و از برای آن نور دوازده حجاب ترتیب کرده شد حجاب قدرت و حجاب عظمت و حجاب منت و حجاب سعادت و حجاب کرامت و حجاب منزلت و حجاب هدایت و حجاب نبوت و حجاب رفعت و حجاب هیبت و حجاب شفاعت و حجاب عزت بعد از ان نور کامل السرور آن مطلع انوار حضور را صلے الله علیه وآله وسلم در هر حجابے آن مقدار که ارادهٔ ازلیهٔ بآن تعلق گرفته بود بداشت مثلاً در حجاب قدرت دوازده هزار سال بداشت و تسبیح او این بود که سبحان ربی الاعلے و در حجاب عظمت یازده سال بداشت و تسبیح او این بود که سبحان عالم السر و اخفی و در حجاب منت ده هزار سال بداشت بدین تسبیح مبادرت می نمود که سبحان الرفیع الاعلے و در حجاب سعادت نه هزار سال

باین تسبیح مبادرت می نمود که سبحان من هو دائم لا یسهو و در حجاب کرامت هشت هزار سال
بداشت باین تسبیح مداومت می فرمود که سبحان من هو غنی لا یفتقر و در منزلت هفت هزار
سال باین تسبیح قیام می نمود که سبحان العلیم الحکیم و در حجاب هدایت شش هزار سال ملازمت
این ذکر می نمود که سبحان ذی العرش المجید و در حجاب نبوت پنج هزار سال ورد وی این بود
که سبحان رب العزة عما یصفون و در حجاب رفعت چهار هزار سال این تسبیح را تکرار می کرد که
سبحان ذی الملک والملکوت و در حجاب هیبت سه هزار سال این تسبیح را می خواند که سبحان
الله وبحمده و در حجاب شفاعت ده هزار سال این تسبیح را می خواند که سبحان الحی القیوم و بروایتی
در هر یکی ازین حجابها دوازده هزار سال بداشتند و در کتاب تاج القصص آورده است که از حجاب قدرت
بر کافرانش نصرت داد که لقد نصرکم الله و از حجاب عظمت خلقش را عظمت داد که وانک لعلی
خلق عظیم و از حجاب منت بر مؤمنان منت نهاد که لقد من الله علی المؤمنین و از حجاب رحمت
رحمتش آفرید که بالمؤمنین رؤف رحیم و از حجاب سعادت امتش را سعادت داد که ومن یطع الله
ورسوله و از حجاب کرامت ثنا و مدحتش داد که آمن الرسول بما انزل الیه و از حجاب منزلت قرب
منزلتش داد که ثم دنی فتدلی و از حجاب هدایت او را هدایت داد که ویهدیک صراطا مستقیما و از حجاب
نبوت او را نبوت داد که وما ارسلناک و از حجاب رفعت او را رفعت داد که ورفعنا لک ذکرک
و از حجاب هیبت در دل کافران از وی هیبت نهاد که سنلقی فی قلوب الذین کفروا الرعب و از حجاب
شفاعت او را شفاعت داد که عسی ان یبعثک ربک مقاما محمودا چون ازین حجابها بیرون آمد وده دریا
او را غواصی فرمودند دریای شفاعت دریای نصیحت دریای شکر دریای قناعت دریای محبت در دریای
شفاعت هزار سال شناوری می کرد و می گفت ربی ربی و در دریای نصیحت دو هزار سال سباحت
می نمود و می گفت الهی الهی و در دریای شکر سه هزار سال شناوری میکرد و میگفت سیدی سیدی
و در دریای صبر چهار هزار سال سباحت می کرد و میگفت یا احد یا احد و در دریای سخاوت پنج هزار
سال غواصی می کرد و می گفت یا فرد یا فرد و در دریای یقین شش هزار سال شناوری می کرد
و می گفت یا علی یا علی و در دریای حلم هفت هزار سال شناوری می کرد و می گفت یا عظیم یا عظیم
و در دریای قناعت هشت هزار سال تردد می نمود و می گفت یا رؤف یا رؤف و در دریای
محبت نه هزار سال تعمق می نمود و می گفت سبوح قدوس یا الله یا کریم آنگاه در گوشه دریای وهم
بساطی از دیبا بیافرید بزرگی او هفتاد برابر هفت آسمان و زمین بود و در آن بساط هفت صد مقام آفرید

مقام اول توحید مقام دویم معرفت مقام ایمان مقام خوف و رجا و شکر و صبر و خضوع و خشوع و مقام انابت و مقام قناعت و مقام تفویض و مقام اراده و مقام آخرین مقام محبت است نور سید عالم صلے الله علیه و آله وسلم در هفتصد مقام در هر مقام هزار سال بماند چون ازین هفتصد مقام درگذشت خطاب آمد که ای نور حبیب من بگو که من کیستم الهام یافت گفت تو خدای منی و آفریدگار منی و روزی دهندهٔ منی و زنده کنندهٔ منی پس خطاب آمد که نیکو شناختی مرا اکنون چنانکه شناختی سزے است مرا تا همه بدانند که نشان معرفت و دوستی مشغولی است بخدمت پس در حال مشغول بخدمت گشت اول بین یدی الله هفت صد هزار سال بقیام ایستاد و بعد از ان حضرت احدیت جل جلاله قبضهٔ از نور ذات خود بروے ریخت در برابر آن عطیهٔ نور حضرت محمد مصطفے صلی الله علیه و آله وسلم سجده تحیت بجا آورد بدان سجده نظر خاص متوجه آن گشت و قرب اختصاص یافت بجهت ادراک نیل سعادت که در برابر آن سجده نمود نماز فجر بروے وامت وی فرض شد باز برخاست هفتصده هزار سال دیگر در مقام خدمت بقیام درایستاد باز خلعت دیگر از نور خاص در وی پوشانیدند و نیز در برابر آن عطا سجدهٔ شکر و ثنا پیش برد بدین سجده نماز ظهر بروی وامت وی فرض گردانید همچنین تا پنج نوبت قیام می نمود و در هر قیام هفتده هزار سال توقف نمود خلعت نوری یافت در برابر آن سجدهٔ شکر بجا می آورد در برابر آن نمازی بروی فرض می شد تا این پنج وقت نماز معهود دران وقت فرض شد آنگاه برادا ے دوگانه بر منوال این نمازها که مشتمل است بر ارکان معلومه و اذکار معروفه متوقف شد اما چندین هزار سال بایستاد تا آن نماز را بارکان مخصوصه باتمام رسانید مثلاً هزار سال در تکبیر تحریمه گذرانید و هزار سال دیگر در قیام و هزار سال دیگر در رکوع و هزار سال دیگر در قعده و هزار سال دیگر در سجده و هزار سال دیگر در جلسه و هزار سال دیگر در سجدهٔ دویم گذرانید و این چنین در رکعت دویم بدین منوال نمود چون بتشهد آمد هزار سال دیگر بران بگذشت آنگاه بدست راست سلام داد هزار سال بران موقوف ساختند و بدست چپ سلام داد چون از نماز فارغ شد خطاب آمد که ای نور حبیبم خدمت پسندیدهٔ بجای آوردی اکنون از من خلعتی بخواه گفت الٰهی چنان دانسته ام که مرا مقتدای قومی خواهی گردانید و ایشان را امت من خواهی کرد این نماز را باین ارکان فرض خواهی کرد و مقرر است که بمقتضاے بشریت در ادای طاعت تقصیرات واقع خواهد شد من امروز این نماز خود را در کار ایشان می کنم و خلعت مغفرت برلے ایشان می خواهم خطاب آمد که اے حبیب من نیکو خلعتی خواستی از تو من نیز همین پسندم امام جعفر صادق گفته است که چون حضرت حق سبحانه و تعالی نور حضرت محمد مصطفے صلے الله علیه و آله وسلم

را بیا فرید بعد ازان او را بدریای شکر درآورد و آنگه بدریای صبر و آنگه بدریاے یقین و آنگه بدریاے توکل
درآورد و آنگه او را بدریاے رضا درآورد و آنگه بدریاے قناعت درآورد و آنگه بدریاے زهد و آنگه
بدریاے جلالت و آنگه بدریای حجت درآورد و آنگه بدریای قربت درآورد باز از حضرت رب العزت
خطاب آمد که یا نور محمد صلے الله علیه وآله وسلم ترا پر و بال ست بهر بار که بر زنی هزار ساله راه بگذری و نیز هزار
سال فرمان دادم تا بپری آنگاه نور من پرواز نمود اول رسید بدریای که نام او عشق است از ان
دریا گذشت تا رسید بدریای که عقل است از آنجا نیز بگذشت تا رسید بدریای که نامش حلم است از آنجا
نیز درگذشت تا برسید بدریای که نامش حیا است و از وی نیز درگذشت تا برسید بدریای که نامش جود
است و از وی نیز بگذشت تا برسید بدریاے که نامش علم است و از وی نیز درگذشت تا برسید بدریای
که نامش عمل است و از وی نیز درگذشت تا برسید بوادی که او را وادے طلب گویند باز خطاب
رب الارباب دررسید که یا نور محمد صلے الله علیه وآله وسلم چه دیدی و چه حیرانی گفت بار خدایا این
چه وادی است ندا آمد که ای نور حبیبم این وادی را وادے طلب خوانند چون نور من در ان
وادی پرواز کرد فرمان دررسید که یا نور محمد صلے الله علیه وآله وسلم باز گرد که این وادی بی پایان است
آنگاه نور من باز گشت پس خدای عز و جل آن نور را بچهار قسم کرد از یک قسم عرش و کرسی را بیافرید
و از قسم دویم لوح و قلم را بیافرید و از قسم سوم بهشت و دوزخ را بیافرید و قسم چهارم را الله تعالے
باز چهار قسم کرد از قسم اول عزیزتر و مکرم‌تر را بیافرید که رسولم صلی الله علیه وآله وسلم و از قسم دویم عقل
را بیافرید بر سر مؤمنان بنهاد و از قسم سوم حیا را بیافرید و در چشم مؤمنان بنهاد و از قسم چهارم عشق را
بیافرید و در دل مومنان بنهاد پس فرمان آمد قلم را که بنویس لا اله الا الله محمد رسول الله چهار صد سال
مے نوشت تا نیمه نوشته شد باز فرمان حق تعالی دررسید که یا نور محمد صلے الله علیه وآله وسلم بر هر دریاے
که میرسیدی بایستی که چهار هزار سال غوطه می خوردی آنگاه نور من در دریای اول غوطه بزد چهار هزار سال
بایستاد فرمان تعالی دررسید که ای نور محمد صلے الله علیه وآله وسلم بیرون آئی چون بیرون آمد باز فرمان
دررسید که یا نور برگزیده من وجود خود را بجنبان چون بجنبانید یک لک بست چهار هزار نقطهٔ نبوت
پیدا شد و از میان آن نقطه‌ها پنج قطرهٔ دیگر پیدا شد از قطرهٔ اول باد صرصر و از قطرهٔ دویم
بادر فرف و از قطرهٔ سوم رعد و از قطرهٔ چهارم خاتم سلیمان علیه السلام و از قطرهٔ پنجم صور اسرافیل
علیه السلام آفریده شد باز سه قطرهٔ دیگر پیدا شد از قطرهٔ اول سدرة المنتهی و از قطرهٔ دویم درخت
طوبی و از قطرهٔ سوم حوض کوثر آفریده شد باز فرمان دررسید که ای نور برگزیدهٔ من وجود خویشتن را

بجنبان چون بجنبانید دو قطرهٔ آب پیدا شد از قطرهٔ اول جبرئیل علیه السلام واز قطرهٔ دوم میکائیل
علیه السلام آفریده شد باز فرمان حق در رسید که اے نور برگزیدهٔ من وجود خود را بجنبان چون بجنبانید
دو قطرهٔ آب پیدا شد از قطرهٔ اول اسرافیل علیه السلام واز قطرهٔ دوم عزرائیل علیه السلام آفریده شد
باز فرمان حق در رسید که ای نور برگزیدهٔ من وجود خود را بجنبان چون بجنبانید قطره ہاے بے عدد از
پیشانی نور من بچکید پس ازان قطرہا روح فرشتگان را پیدا گردانید و روح کرّوبیان را آفرید و حاملان عرش نیز
آفریده شدند باز فرمان حق در رسید که یا نور برگزیدهٔ من وجود خود را بجنبان چون بجنبانید قطره های بی عدد
پیدا شد ازان قطره ها حملهٔ عرش و فرشتگان بے عدد آفریده شدند باز فرمان حق در رسید که یا نور برگزیدهٔ من
پرواز کن چون پرواز کرد تا برسید بدریاے دوم باز فرمان حق در رسید که ای نور برگزیدهٔ من غوطه بزن چون
غوطه بزد چهار ہزار سال بایستاد فرمان شد که بیرون آئی چون بیرون آمد باز فرمان شد که خود را بجنبانید سیصد
سیزده قطرہ از نور من بچکید ازان میان از یک قطره روح آدم صفی الله علیه السلام آفریده شد و نیز ازان
قطره ها جانهای سی صد سیزده پیغمبر مرسل علیهم السلام آفریده شد همه پیغمبران بیکبار آواز بر آوردند که اللهمّ
اجعلنا من امة محمد صلے الله علیه واله وسلم ازان بود که خداوند تعالی بجان مصطفے صلی الله علیه وآله
وسلم سوگند یاد کرد که لعمرك باز فرمان حق تعالی در رسید که یا نور محمد صلے الله علیه وآله وسلم باز گرد
نور من باز گشت تا برسید بدریاے سوم باز فرمان حق تعالی در رسید که یا نور برگزیدهٔ من غوطه بزن
چون غوطه بزد چهار ہزار سال بایستاد فرمان حق در رسید که بیرون آئی چون بیرون آمد باز فرمان شد
که خود را بجنبان چون بجنبانید قطره های بی عدد از چشم راست نور من بچکید ازان قطره جانهای پیغمبران
آفریده شد و جانهای اولیاء الله نیز آفریده شد و بعد ازان ارواح شهیدان و بعضے از مومنان و بعضی
از مخلوقات و بعضی از کافران آفریده شدند بعده هفت طبقهٔ دوزخ آفریده شد پس دیگر بار خدا ے
عزوجل بران آب دریاے رحمت نظر کرد که دران دریا نور مرا نگاه داشته بود و ذکر آن در بالا گذشت
آب آن دریا موج بر آورد و در جنبش و لرزیدن در آمد پس بخاری بر آورد چون دودی اندر هوا
رفت و کفک بر روی آب جمع شد و آن آب همچنان می لرزید واز بیم حق تعالی همچنان می جنبید تا روز
قیامت وازان دود بر آمد همه یکپاره بود پس آن یکپاره را الله تعالی هفت پاره کرد تا هفت آسمان
شد و نه بر یکدیگر بداشت بقدرت خویش بی آنکه ستونے در زیر او باشد یا علاقهٔ در زیر او باشد
الا معلق سطبری هر پاره پانصد ساله راه بود پس ازان یکپاره نیز هفت پاره کرد تا هفت زمین
گردانید واز یکدیگر بر هوا بداشت چنانکه گفت قوله تعالیٰ اولم یر الذین کفروا ان السمٰوٰت والارض

کانتا رتقاً ففتقناهما باز فرمان در رسید که ای نور برگزیدۂ من بازگرد نور من بازگشت تا برسید
بدریای چهارم فرمان شد که یا نور برگزیدۂ من غوطه بزن چون غوطه بزد چهار هزار سال بایستاد باز فرمان
شد که بیرون آی چون بیرون آمد ندا در رسید که خود را بجنبان چون بجنبانید و قطرۂ آب از بینے نور
من بچکید از قطرۂ اول خورشید آفریده شد و از قطرۂ دوئیم ماه باز فرمان حق در رسید که یا نور حبیب من
بازگرد و نور من بازگشت تا برسید بدریای پنجم فرمان شد که یا نور محمد علیه الصلوٰة والسلام غوطه بزن چون
غوطه بزد چهار هزار سال بایستاد باز فرمان آمد که بیرون آی چون بیرون آمد ندا در رسید که خود را بجنبان
چون بجنبانید قطره هاے بے عدد پیدا شد وعدد آن قطره ها بجز آفریده گار دیگرے ندانند پس بدانکه ذرۂ نور من
بر جملۂ پیغمبران و ملائکه و اولیاء الله و شهیدان و مؤمنان و همۂ مخلوقات بقدرت الله تعالے
قسمت شد باز فرمان در رسید که یا نور محمد علیه الصلوٰة والسلام باز گرد نور من بازگشت تا برسید
بدریاے ششم فرمان شد که غوطه بزن چون غوطه بزد چهار هزار سال بایستاد باز فرمان شد که بیرون
آی چون بیرون آمد ندا در رسید که خود را بجنبان چون بجنبانید قطره هاى بیعد پیدا شد و از ان
قطرۂ ها جملۂ ستاره گان آفریده شدند باز فرمان حق تعالی در رسید که یا نور برگزیدۂ من بازگرد چون نور من
بازگشت تا برسید بدریاے هفتم فرمان در رسید که غوطه بزن چون غوطه بزد چهار هزار سال بایستاد
باز فرمان شد که بیرون آی چون بیرون آمد ندا در رسید که خود را بجنبان چون بجنبانید چهار قطره بچکید
از قطرۂ اول باد آفریده شد و از قطرۂ دوم خاک و از قطرۂ سوم آب و از قطرۂ چهارم آتش آفریده شد
آنگاه فرمان در رسید که اے نور حبیبم ازین چهار کدام را اختیار می کنی تا که پیغامبری ترا بر خلق آشکارا کنم
بعد ازان نور من اول بر باد رفت گفت السّلام علیک ای باد باد گفت وعلیک السّلام ای نور
حبیب حضرت پروردگار نور من گفت تو کیستی باد گفت یکے از بندگان خدا و ندم نور من پرسید
که اے باد تو در دنیا چه خواهی کرد باد گفت آنچه مراد من باشد نور من گفت استغفر الله بنده را بمراد
خود کارے نبود بنگر که تا چه عیب داری باد گفت اے نور حبیب خدای تعالی چه عیب دارم نور من
گفت تو بندۂ گریزپاے تو روے همه را به بینی ولیکن روے ترا هیچکس نه بیند باد گفت ای نور حبیب خدا
مگر تو بی عیبی نور من گفت بے عیب خداے تعالی است و بنده پر از عیب است بعد ازان باد کلمۂ شهادت
بر زبان راند که اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریك له و اشهد ان محمداً
عبده و رسوله باد دردین آن حضرت صلے الله علیه وآله وسلم در آمد و حلقۂ بندگی در گوش کرد بعد ازان
نور من بر آب آواز داد گفت السّلام علیک ای آب آب گفت وعلیک السّلام اے نور

حبیب خدا نور من گفت تو کیستی گفت یکی از بندگان خداوندم نور من گفت ای آب تو در دنیا چه خواهی
کرد آب گفت آنچه مراد من است همان کنم نور من گفت اَسْتَغْفِرُ اللّٰہ بندگان را بمراد خود
کاری نیست ای آب بر خود بنگر تا چه عیب داری آب گفت ای نور حبیب خدا چه عیب دارم نور
من گفت خدای تعالی بندگان خواهد آفرید جملهٔ ناپاکان از تو پاک خواهد شد اگر ایستاده شوی گنده
شوی و کرمها در تو افتد آب گفت اے نور حبیب خدا مگر تو بے عیبی نور من گفت استغفراللہ بنده
گناهگار است و پر عیب ولیکن بی عیب خداست بعده آب کلمهٔ شهادت بر زبان راند که اشهد
ان لا اله الا اللّٰه واشهد ان محمداً عبده ورسوله آب در دین آن حضرت صلی الله علیه وآله وسلم در آمد
و حلقهٔ بندگی در گوش کرد بعد از ان نور من بر آتش آواز داد گفت السلام علیک اے آتش آتش
گفت وعلیک السلام ای نور حبیب خدا نور من گفت ای آتش تو در دنیا چه خواهی کرد آتش گفت
آنچه مراد من است همان کنم نور من گفت بنده را بمراد خود کارے نیست اے آتش بر خود بنگر چه عیب
داری آتش گفت ای نور حبیب خدا چه عیب دارم نور من گفت کشندهٔ تو آب است و قوت تو
از باد است آتش گفت ای نور حبیب خدا مگر تو بی عیبی نور من گفت استغفراللہ بندگان گناهگارند
و پر عیب اند و بے عیب خدای تعالی است آتش نیز کلمهٔ شهادت بر زبان راند که اشهد ان لا اله
الا اللّٰه واشهد ان محمداً عبده ورسوله آتش در دین آن حضرت صلی الله علیه وآله وسلم در آمد و حلقهٔ بندگی در
گوش کرد بعد از ان نور من بر خاک آواز داد گفت السلام علیک ای خاک خاک گفت وعلیک
السلام ای نور رسول الله خاک در حال حلقهٔ بندگی در گوش کرد و فروتنی نمود و شکستگی بسیار
در میان آورد و هیچ سخن نکرد نور من خاک را در کنار گرفت گفت اول آخر ترا قبول کردم زیرا که از تو هیچ
کبر و منی ندیدم الله تعالی می فرماید که مهتر آدم علیه السلام را از خاک آفریدم باز در خاک در آرم قوله تعالی
ان اللّٰه علی کل شیءٍ قدیر بنده ازین چهار چیز خالی نیست آنها که بادیانند متکبر انند و آنها که آبی اند
جوانمردانند و آنها که آتشی اند بخیلانند و آنها که خاکی اند فقیرانند حق تعالی می فرماید که من آن خداوندم که بعضی
را از خاک آفریده ام باز در خاک هلاک خواهم کرد و بعضے را از آب آفریده ام باز در آب هلاک خواهم کرد
بعضے را از آتش آفریده ام باز در آتش هلاک خواهم کرد باز از انهمه را بکرم خویش در بهشت جاے دهم اگر
مطیع باشند و خلق رأسه من برکة یعنے آفریده شد سر مبارک آن حضرت صلی الله علیه وآله وسلم
از برکت و خلق عینیه من الحیاء یعنی آفریده شد دو چشم مبارک آن حضرت صلی الله علیه وآله وسلم
از حیا و خلق انفه من العنبر الاشهب یعنی آفریده شد بینی مبارک آن حضرت صلی الله علیه وآله وسلم

از عنبر اشہب وخلق اذنیہ من العبرة یعنی آفریدہ شد دو گوش حضرت رسالت پناہی صلے اللہ
علیہ وآلہ وسلم از عبرت وخلق لسانہ من التسبیح یعنے آفریدہ شد زبان مبارک آن حضرت صلی اللہ علیہ
وآلہ وسلم از برائے ذکر گفتن وخلق شفتیہ من التسبیح ایضاً یعنی آفریدہ شد و لب مبارک آن حضرت صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم از برائے تسبیح نیز وخلق اسنانہ من النور یعنی آفریدہ شد و ندانہائے مبارک آنحضرت
صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم از نور وخلق قلبہ من الاخلاص یعنی آفریدہ شد دل حضرت رسالت پناہی
صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم از اخلاص وخلق جیدہ من القدرة یعنے آفریدہ شد گردن مبارک آنحضرت
صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم از قدرت وخلق صدرہ من یاقوت الجنة یعنے آفریدہ شد سینہ مبارک
آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از یاقوت بہشت وخلق عضدیہ من القوة یعنے آفریدہ شد
دو بازوے مبارک آن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم از قوت وخلق یدیہ من السخاوة یعنی آفریدہ
شد دستہائے مبارک آن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم از سخاوت وخلق لحمہ من مسك الجنة یعنے
آفریدہ شد گوشتہائے مبارک آنحضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم از مشک بہشت وخلق امعائہ
من الصبر یعنے آفریدہ شد رودہ ہائے مبارک آن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم از صبر وخلق عظمہ من
نبات الجنة یعنے آفریدہ شد استخوانہائے مبارک آن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم از کافور بہشت
وخلق قدمیہ من عبادة اللہ تعالیٰ یعنے آفریدہ شد قدمہائے مبارک آن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ
وسلم از برائے عبادت خدائے تعالے **نقل است** از دقائق الحقائق تصنیف ابو لیث
سمرقندی چنین آوردہ است کہ بعد ازان آفرید خدائے تعالے قندیلے از عقیق سرخ کہ دیدہ می شد
ظاہر او را از باطن و باطن او را از ظاہر پس آفرید حق سبحانہ و تعالی صورت حضرت محمد مصطفے صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم را بمثل صورت آن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ در دنیا بودند پس نہاد درین قندیل
قیام آن صورت ہمچون قیام رسول علیہ الصلوة والسلام کہ در نماز وبیا ونحت آن قندیل را بساق
عرش مجید پس گرد گشتند ارواح انبیا علیہم السلام وغیرہ در اطراف نور محمد علیہ الصلوة والسلام
تسبیح وتہلیل گفتند **نقل است** از قصۂ موسے علیہ الصلوة والسلام قال النبی علیہ الصلوة والسلام
کنت جوهراً لطیفاً اطوف حول العرش فنظر اللہ تعالیٰ الی نظر الهیبة فعرفت من الحیاء فقطرت
منی سبع قطرات خلق اللہ تعالیٰ من القطرة الاولی ابا بکر ومن الثانیة عمر ومن الثالثة
عثمان ومن الرابعة علیاً رضی اللہ عنهم ومن الخامسة علماء ومن السادسة
الورد الاحمر ومن السابعة الارز **نقل** از قصۂ موسی علیہ السلام کہ فرمودند پیغمبر علیہ الصلوة والسلام

که بودم من جوهر لطیف وطواف میکردم گرد عرش را پس نظر کرد الله تعالی بسوی من نظر بهیبت پس عرق کردم از حیا پس بچکید از من هفت قطره پیدا کرد الله تعالی از قطرهٔ اول ابوبکر واز قطرهٔ دوم عمر واز قطرهٔ سوم عثمان واز قطرهٔ چهارم علی رضی الله تعالی عنهم واز قطرهٔ پنجم علما واز قطرهٔ ششم گل سرخ واز قطرهٔ هفتم برنج پس خلق کرد الله تعالی جانهارا تا به بینند نور آن سرور را صلی الله علیه وآله وسلم پس نظر انداختند بعضے ازان جمله را نظر بر سر آن نور افتاد در دنیا آمد بادشاه شد وآنکه چشم به پیشانی او انداخت امیر عادل شد وآنکه دو ابروی اورا بدید نقاش شد و دیدهٔ کسے که بر دو گوش او افتاد مقبل شد وآنکه بر دو رخسارش نظر افتاد محسن وعاقل گشت وآنکه دو چشم خدا بینش را بدید حافظ کلام ربانے شد وآنکه نظر او بر دو رخسار مبارکش افتاد حکیم وطبیب وعطار شد وآنکه دو لب مبارک اورا بدید خوبرو وزیر شد وآنکه دهان مبارک او بدید صایم الدهر شد وآنکه دندان مبارک او بدید خوبرو گشت از مردان وزنان وآنکه دیده بر زبان او انداخت رسول سلاطین شد وآنکه چشم بر گلوی مبارک او انداخت واعظ وناصح شد وموذن شد وآنکه بر محاسن مبارکش نظر انداخت غازی حقانی شد وآنکه نظرش بر گردن مبارک او افتاد تاجر شد وآنکه بر بازوے راست مبارکش نظر انداخت حجام شد وآنکه نظر بر بازوی چپ مبارکش انداخت جلاد شد وآنکه نگاه بر کف دست راست او کرد صراف شد وآنکه بر کف دست چپ او نظر انداخت کیل پیما شد وآنکه دو دست او دید سخی وزیرک شد وآنکه پشت دست چپ او بدید بخیل ولئیم شد وآنکه پست دست راست مبارک او بدید رنگ ریز شد وآنکه سر انگشتان اورا بدید نویسنده شد وآنکه سینهٔ بی کینه اش بدید عالم بزرگ شد وآنکه پشت او بدید متواضع شد با حکام شرعی وآنکه هر دو پهلوی اورا بدید غازی شد وآنکه شکم او بدید قناعت وزهد ورزید وآنکه دو زانوے اورا بدید ساجد وراکع شد وآنکه دو پای مبارک اورا بدید رونده شد وآنکه سایهٔ اورا بدید مطرب وصاحب طنبور شد وآنکه دید ونگاه نکرد یهودی ونصرانی شد وکافر شد وآنکه اصلا نظر نانداخت چون بدنیا آمد دعوی خدائی پیش گرفت چون فرعون وشداد ونمرود وغیرهم **آورده اند که** چون نور کامل السرور حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه وآله وسلم مخلوق شد بصورت مرغ سفید در بحر رحمت که نزدیک عرش ست چهارصد هزار سال غوطه خورد واین چهار کلمه تسبیح را مے گفت که سبحان العلیم الذی لا یجهل سبحان الحلیم الذی لا یعجل سبحان القدیم الذی لا یزول سبحان الکریم الذی لا یبخل **آورده اند که** هر که این صفت آفرینش نور حضرت محمد مصطفے صلی الله علیه وآله وسلم را بخواند یا با خود وارد یا بشنود خداے تعالی آن بنده را ثواب چهار کتاب عطا فرماید اول توریت موسے علیه السلام دوم زبور داؤد علیه السلام سوم انجیل عیسی علیه السلام چهارم ثواب فرقان محمد مصطفے صلی الله علیه

واآلہ وسلم وثواب چہل حج در دیوان اعمال آن بندہ بنویسند تا جاے خود را در بہشت نہ بیند از دنیا رحلت نکند

ذکر فضیلت خواندن آفرینش نور آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

راویان اخبار و ناقلان آثار چنین روایت کنند ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ آن یار غار سید ابرار محمد مختار در شمار قاتل کفار کہ سبب رفع درجات و دفع بلیات ست ومحو خطایات ہست وقضاے حاجات است می فرماید کہ حق تعالی جبرئیل امین علیہ السلام را فرستاد کہ از ثواب آفرینش نور آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم خبردہ از درگاہ رب العزت جبرئیل امین علیہ السلام در رسید کہ یا رسول اللہ ہر کہ صفت آفرینش نور تو کردہ باشد ایزد تعالی آن بندہ را مرتبہ اعلی روزی گرداند و در حق ایشان این بشارت بدہد کہ الا ان اولیاء اللہ لاخوف علیہم ولاہم یحزنون در حسنات اعمال آن بندگان بنویسید کہ حق تعالی در حق ایشان بشارت دادہ است جبرئیل علیہ السلام فرمود کہ ہر کہ صفت آفرینش نور مصطفے صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را بخواند یا بشنود یا نگاہ دارد حق تعالی آن بندہ را چندان ثواب دہد کہ گویا بر ہمہ مردان و زنان مومن ومومنہ کہ در ربع مسکون ہمہ را توانگر گرداند از صدقہ خود با ہر کہ صفت آفرینش نور محمد مصطفے صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بودہ باشد حق تعالی مر آن بندہ را صلوٰۃ و رحمت خود فرستد آن مقدار ثواب دہد کہ کسی ہفتاد ہزار سال پیوستہ در راہ خدای تعالی شبہا بطاعت بودہ باشد و روزہاے بسیار صدقہ کردہ باشد و سحر ساحران وعداوت دشمنان در وی تاثیر نکند و ہر کہ صفت آفرینش نور محمد مصطفے صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را با طہارت بخواند یا با خود دارد یا بشنود من کہ خداوندم ہفتاد ہزار فرشتہ را بفرمایم تا استغفار کنند و گناہان آن بندہ را آمرزش خواہند دعای ایشان را در حق آن بندہ اجابت فرمایم یا محمد علیہ الصلوٰۃ والسلام ہر آنکس کہ صفت آفرینش نور ترا بخواند واگر خواندن نتواند با خود نگاہدارد خدای تعالی آن بندہ را در بہشت قنطرہای خوب بغیر حساب بدہد و ہر قنطار در بہشت کہ قیمت آن زیادہ از ہمہ مالہای دنیا باشد و از فتنہ دجال علیہ اللعنۃ از برکت این صفت آفرینش نور آنحضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ با خود نگاہدارد محفوظ باشد ہر کہ این صفت آفرینش نور را در آخر روز دوشنبہ یا جمعہ بخواند وخلق بشنوند بشنیدن ایشان نوری بیافرینید از جای آن بندہ تا خانہ کعبہ میان نور فرشتگان رحمت کنند مر آن بندہ را و آمرزش خواہند تا آنکہ آن بندہ سر از جای بردارد و فرشتگان نہصد ہزار فرشتہ رحمت باشند واگر آن بندہ بکہ باشد نور کرامت فرماید از آنجا کہ او باشد تا بیت المقدس در میان نور فرشتگان بی عدد آن بندہ را آمرزش خواہند تا آنکہ سر از خواب بردارد مر آن بندہ را من کہ حضرت خداوندم بعدد رہست گوئی دانندگان وبعدد دروغ گوئی دانندگان وبحق زکریا وبحق مریم وعیسی وابراہیم واسحاق ویعقوب وموسی وہارون واسماعیل وادریس

علیهم الصلوة والسلام وبعد آن کسانی که مرا یکی دانند ویکی خوانند ویکی شنوند ویکی اعتقاد کنند واز زن وفرزند
منزه دانند وهر سالی حج پذیرفته در دیوان اعمال آن بنده ثبت گردانم وده هزار ساله بدی از دیوان آن بنده
محو گردانم وده هزار درجه در بهشت بنام آن بنده کنم ومر آن بنده را ثواب صابران وعلم مهاجر وانصاری روزی
کنم چون بنده سر از گور بر دارد فرشتگان بی حساب اورا با روح وریحان ومغفرت وغفران مژده بدهند اگرچه گناهان او
بعدد ریگ بیابان وبرگ درختان وموی جانوران بوده باشد همه را از آن بنده در گذرانم وچشمهای آن بنده را
در وقت نزع روشن گردانم در وقت آمدن ملک الموت یا محمد علیه الصلوة والسلام هر که این صفت آفرینش
نور ترا دوست دارد یا آنکس بنویسد منکه خداوندم آن بنده را عطا وهم ثواب ده ساله طاعت بعدد برگ
درختان وقطرهای باران وموی جانوران وریگ بیابان هرچه در عرش وکرسی وبحر وبر ومشرق ومغرب
وفلک وثریا وقران وملوان وزهره وشفق وخلق ولوح وقلم وسدره وجنت وصباح ورواح وغیر آن بنده را
عطا وهم وثواب طاعت چهل ساله وثواب صبر کنندگان وشکر کنندگان بر عطا آن بنده را روزی ونصیب گردانم
از دنیا بیرون نرود تا جای خود را در بهشت عنبر سرشت نه بیند

باب چهل ونهم در بیان آفرینش عالم وعجائب وغرائب آن

در اخبار الملکوت آورده است که رسول صلی الله علیه وآله وسلم بعد از مراجعت از معراج بمقام
مالک دوزخ رسید گفت یا مالک صفت طبقهٔ زمین اول را یک بیک با من بیان کن مالک گفت الله تعالی
فرشته آفریده است که زمین وکوه ها را فرمان بردار او گردانیده است ورگهای زمین وکوه ها بدست او
داده است چون حقتعالی از علامات امر خود خواهد که بخلق نماید این فرشته را فرماید تا رگهای زمین را بجنباند تا زلزله
پیدا شود تا آن زمان که خواهد بعده ساکن گرداند بسیار باشد که ساکن بجنباند تا زلزله سهل باشد وگاهی باشد که
سخت بجنباند که زلزله دیر بماند وقتی بود که زمین بشگافد وآب بسیار بیرون آید که خلق را هراسی حاصل گردد
که موجب توبه وانابت بود چون بر روی زمین فسق وفجور وفساد بسیار ظاهر شود آنگاه حق تعالی فرشته را ام
کند که رگهای زمین را بجنباند وبکشد زلزله ظاهر شود باشد که بندگان از افعال ناشایسته توبه سازند وبعضی
گفته اند که گاوی که زمین بر شاخ اوست بوقت ماندگی از شاخی بشاخی می نهد آن زمان زمین بجنبد این قول را اصلی
نیست زیرا چه بایستی که بیک زلزله تمامی روی زمین بجنبد وزلزله جنبیدن زمین حق است ولیکن حق تعالی
رگهای زمین بدست فرشته داده هر کجا که حکم حق تعالی می شود آن فرشته رگهای زمین را
می کشد وزلزله ظاهر می شود وبباید دانست که هفت طبقهٔ زمین را حق تعالی آفریده

وهر یکے رانامی است وباین زمینها هوایے است کشادگی ومسافت آنها پانصد ساله راه است بدانکه درزمین
اول قومی سکونت دارند که ایشان را برشم خوانند وبرایشان امر ونهی است چنانکه برما وایشان را ثواب
وعقاب است درجواهر الآماره آورده است که نام زمین اول مکااست وزمین دویم رانام خلده
است ودرین زمین عذاب گوناگون است ازبرای دوزخیان وساکنان این زمین گروهی اند که ایشان
رانام طمس است وایشان گوشت یکدیگر رامیخورند وخون یکدیگر رامی آشامند وزمین سوم رانام عرفه است
ودرین زمین کژدمها اندبے قیاس مانند شتر دمها دارند مانند نیزه ودرهردم سیصد وشصت مهره است
یعنے گره بر گره بسته اندازذهر اگر یکے ازان بزمین نهند تمامی اهل زمین هلاک گردند ودرین زمین گروهی
سکونت دارند که ایشان رافیس خوانند طعام وشراب ایشان زمین نمناک ست وزمین چهارم رانام
جرماست هرگاه که دردنیا روز باشد آنجا شب باشد وهرگاه که آنجا روز باشد دردنیا شب باشد از
برائے آنکه فلک گردان ست آفتاب رامی گرداند ودرین زمین مارانند برائے اهل دوزخ در بزرگے
مانند کوه ها وهرمارے رانشکمهاست چنانچه تنه خرما درازاگر خواهند کوه را ذره ذره گردانند وساکنان
این زمین گروهی اند که ایشان راجکهام خوانند آنها رانه چشم ست ونه قدم لیکن پرها دارند مانند پر
عقاب وایشان آنگاه میرند که پرشوند وزمین پنجم رانام ملکیاست ودرین زمین سنگ وگوگرد ست
که درگردن کافران خواهند آویخت وآتش درخواهند زد وسینه هائے ایشان راخواهند سوخت
وزبانه آن درروے ایشان خواهند گرفت چنانچه الله تعالے درکلام مجید خود فرموده است که
فاتقوا النار التی وقودها الناس والحجارة اعدت للکافرین درتفسیر گفته است که آن سنگ گوگرد
ست زیرا که آن دیرگداز ود وآتش او سخت باشد ونیز ساکنان این زمین گروهی اند که ایشان را انخاطر
خوانند وعدد ایشان بجز خدائے دیگرے نداند وایشان یکدیگر رامی خورند وزمین ششم رانام عجیباست و
درین زمین دیوانند آتشین وکردارهائے ایشان باطل ست وساکنان این زمین گروهی اند که ایشان را
قطاها خوانند بر صورت مرغانند وایشان حق تعالی راچنانچه حق عبادت است می پرستند مصطفے صلی الله علیه
وآله وسلم فرموده اند که من واخی جبرئیل علیه السلام ومالک دوزخ درزیر هفتم زمین رسیدیم وزمین هفتم رانام
سجین است چنانچه درقرآن ست که کلا ان کتاب الفجار لفی سجین واین سجین زیر هفتم است
ودرین زمین جای بودن ابلیس لعین ست درکتاب **معارج النبوة** تصنیف مولانا معین الدین آورده
است که اسامی آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم رادرطبقهٔ دوم زمین بجل خوانند ودرطبقهٔ سوم مکرم خوانند
ودرطبقهٔ چهارم مشرف خوانند ودرطبقهٔ پنجم طاهر خوانند ودرطبقهٔ ششم امین الله خوانند ودرهفتم زمین

نورا مدخوانند وهب ابن منبه گوید که از مهتر موسی صلوات الله علیه پرسیدند که فرود این زمین چیزی از
مخلوقات هست یا نی فرمود آری هفت زمین از آتش است و نیز هفت دریای از آتش ست و درین
زمین گروهی اند که ایشان را جبشوم خوانند سیاه و کوتاه اند چنگها دارند چون چنگل پرندگان وانها گروهی
اند که بقوم یاجوج و ماجوج مسلط خواهند شد تا ایشان را هلاک گردانند و گفته اند که ابلیس لعین درین زمین
دربند هست یکدست او در پیش بسته و دوم در پس و هر دو پاے او همچون لشکرهاے خبرهاے عالم را باو میرسانند
چنانچه در حدیث آمده است که ابلیس لعین تخت خود را بر آب نصب میکند و سران شیاطین را در عالم نامزد
میکنند و نزدیکتر او دیوی ست که فتنهٔ بزرگ می انگیزد و چون هر شبانگاه شیاطین باز می گردند و کارهای کردهٔ
خود را باو میگویند ابلیس بهر کدام از ایشان میگوید که کاری نکردی تا یکی از ایشان می آید و می گوید که من میان زن
و شوهر جدائی افگندم ابلیس او را می گوید که تو نیکو کسے مراد از تخت بر آب نصب کردن او آن ست که او جای ساکن
میگردد که آواز لاحول ولا قوة ولعنت نشنود دیوان و سرکشان و پریان گرد بر گرد او در گرفته میباشند و ارواح
بدکرداران در زیر تخت ابلیس لعین ست در کتاب معراجین آورده است که این زمین در جنبش بود
چنانچه کشتی بجنبد و در محلے قرار نداشت اگرچه کوه ها بود اما از فرود بالا شدن نگاه میداشت از جنبش بر قرار
نبود تا باری تعالی فرشتهٔ آفرید او را آنقدر زورها بود که شمار آن الله تعالی داند و نام این فرشته روحائیل است
فرمان در رسید که تا در زیر هفتم زمین در آمد و خداے تعالے این هفت طبقهٔ زمین را بر سروے نهاد
در غایت عظمت و قوت آن فرشته کرا نهاے او را اگر فت یکدست او سوے مشرق و یکدست او
سوے مغرب قرار گرفته است اما هر دو قدم او را قرار نبود تا باری تعالے در فردوس سنگے آفرید
چهار گوشه ولیکن بزرگی آن سنگ خدای تعالی داند آن سنگ از یاقوت سرخ ست و در میان آن هزار
سوراخ حق تعالی پیدا کرده است و از هر سوراخ دریاے ست ظاهر شده و صفت آن بجز الله
تعالے دیگرے نداند و انچه دران مخلوقات ست از عدد و جنس و صفات پس آنگاه قدمهاے آن
فرشته بران سنگ قرار گرفت در قصص الانبیا آورده است که این سنگ را قرار نبود آنگاه حقتعالی
او را بالاے شاخهاے گاؤ نهاد تا قرار گرفت و آن گاؤ را هشتاد هزار شاخ ست رسول علیه الصلوٰة
والسلام فرمودند در صفت آن گاؤ که ملک هژده هزار عالم بر شاخهاے اوست نام آن گاؤ
ابوثاست و این گاؤ را حق تعالی در فردوس آفریده است از یاقوت سرخ ست چهل هزار سر دارد
همه از یاقوت سرخ و نیز در قصص الانبیا آورده که از سرونی تا سرون دیگر آن گاؤ پنجصد ساله راه
است و چهل هزار روی دارد و در هر روی چهل هزار چشم دارد و از نور چنین آورده اند که حکمت بالغ او

دارند

درین آن ست که تا قدرت الله تعالے ظاهر شود که هرچیز عظمت چیز نداند و نشناسد که یکی از یکی عالی ست
وحق تعالے این چنین جانورے را در بزرگی آفریده است چون این زمان بآخر رسد آنگاه حق تعالے
مهتر جبرئیل علیه السلام را فرمان خواهد داد که جمله آب دریاها را برپر خویش برگیرد چنانکه هیچ آبے در جهان
نماند بعده فرمان در رسید که این جمله دریاها را در حلق گاؤ بریزگاؤ دهان باز کند و جمله آبها را فرو برد از
دهان تا حلق او نرسد گاؤ بدرگاه حق تعالی مناجات کند که الٰهی حلق من تر نشد نیکو بنگر و بشنو که الله تعالی
چنین جانوران آفریده است واین جمله را بقدرت خویش و علم قدیم خویش بر میدارد آورده
اند که در هر شش ماه یک نفس میزند چون نفس او از بینی او بیرون آید آب دریاها زیاده شود چنانکه
بسرکوه ها رسد چون نفس در کشد آب دریا کم شود و ماهیان پدید آیند در تاج القصص آورده است
که از سر آن گاؤ تا دنبال او سی هزار ساله راه است و چهل هزار پای دارد و از سیم سفید از ین پاے تا
پاے دیگر او مسافت پنجصد ساله راه است و گردسم هر پاے او پنجصد ساله راه مسافت دارد و در زهرة
الریاض آورده که درمیان هر دو دیدهٔ آن گاؤ یازده هزار دریاست و در هر دریای چندان عجائب
است که صفت آن بجز باری تعالی دیگرے نداند و هر روز وظیفهٔ این گاؤ صد هزار ماهی مے باشد
از دریا باز بقدرت خداوندی از رزاق علی الاطلاق بوی میرسد در کتاب معراجین آورده است
که رسول علیه الصلوة والسلام فرمودند که در انجا فرشته دیدم که سر او در زیر عرش و پاے وے در
سجین و سلسلهٔ از زر در دست او بود و آن سلسله در گردن آن ماهی کرده که زمین بر پشت او ست
و سر آن ماهی از یاقوت ست و گردن آن از زمرد و جمله سمهاے گاؤ بر مهره ماهی قرار گرفته است در
کتاب المعارج آورده است که روزے ابلیس لعین در نزد آن گاؤ برفت گفت این مقدار بار را
بسبب چه برداشتهٔ و در چنین رنج بے پایان ماندهٔ بیا از زیر این بار گران بیرون تا ترا در مقامے برم
که آسودگی ترا حاصل شود چون گاؤ این سخنان شنید دل بر قول ابلیس نهاد آنگاه حق تعالے پشه را
بیافرید و حکم کرد تا در بینی آن گاؤ در آمد چنان نیش زد که هشتاد سال بیهوش شده افتاد بعد از هشتاد
سال بهوش آمد باخود گفت من بیهوش شده افتادهٔ ام عالم همه زیر زبر شده باشد چون بالا نگریست
دید که عالم برقرار ست بقدرت الله تعالی در قصص الانبیا آورده است که آن گاؤ بنالید از رنج آن
پشهٔ پس فرمان داد الله تعالے تا از بینی او پشهٔ بیرون آمده ایستاد و در پیش بینی او آن پشه در
پیش گاؤ ایستاده است گاؤ دران پشه مے نگرد و پشه دران گاؤ مے نگرد گاؤ عاجز بین پشه نتواند
جنبیدن سبحان الله بقدرت آن خدا کہ چندین هزار عالم را با پشهٔ نگاه میدارد و ازان وقت

از قدرت خداے تعالی بر قرار ست بعد ازان بر آن گاو ندا آمد که چه پنداشتۀ که آن کوه و اپنچه بر این
است تو بر میداری من بقدرت خویش برمیدارم آن گاو بعجز خویش و بر قدرت الله تعالے معترف
شد و بحمد و ثنا مشغول گردید و رمو زات نیکو بشناخت پس باید که بنده این جمله را بقدرت حق تعالے
قایم داند رسول صلے الله علیه وآله وسلم فرمودند که گاو باز و رد ل خود آورد که آسمان و زمین بر شاخهاے
من ست آنگاه حق تعالی بعلم قدیم خود دانست گفت ای گاو تو جانب پایهاے خود را به بین چون
گاو بجانب پایهاے خود دید که سمهاے او بر مهرۀ ماهی ست و تمامی ماهی خالی مانده چون قدرت حقتعالی
برین نوع دید حیران شد و طوقی از مروارید در گردن آن ماهی بود و سلسلۀ را بران طوق محکم
کرده است هزار فرشته ایستاده آنقدار بر راست او و همچنان بجانب چپ او و بر سر هر فرشته تاجے
مکلل بگوهر و هر گوهرے را روشنی از مشرق تا مغرب فرو گرفته آورده اند که آن ماهی را نام بلهوت
است و شش صد هزار پر دارد از عنبر سفید و بر هر پرے سی صد هزار ماه و ستاره دارد و سر دنبال
بیرون آورده است از زمین هفتم و بر گرد دنیا حلقه زده بزیر عرش و هفت آسمان و هفت زمین و کوه ها
و دریاها و همه خلائق آسمان در میان پشت او قرار گرفته و در میان دو دیدۀ او هفت دریا می باشد
و در هر دریاے هفتاد هزار شهرستان ست و در هر شهرستانے هفتاد هزار فرشته است آورده اند
که الله تعالی ماهی عظیم در زیر زمین آفریده است که هیچکس درین ماهی نتواند نظر کردن از عظمت درخشیدن
چشمهاے او گفته اند که عظمت او بدین حدست که اگر همه دریاهاے روی زمین را در سوراخ بینی او ریزند
مانند دانه سپند باشد که در زمین باشد بدانکه این آن ماهی ست که خداے تعالے باو سوگند یاد کرده است
که نٓ والقلم وما یسطرون آورده اند که موسے علیه السلام گفت الٰهی مرا تمناست که آن ماهی را
به بینم خطاب آمد که یا موسے تو طاقت دیدن آن ماهی نداری گفت طاقت و قوتم بده حضرت جبرئیل
علیه السلام را حق تعالے گفت که حاجت موسے علیه السلام را روا کن جبرئیل علیه السلام بیامد و در دریا
فرو شد و از انجا بر آمد مهارے در دست گرفته میکشید موسے علیه السلام بنگریست که روے آب
سیاه شد وقتے بود که سر ماهی از آب نمودار شد موسے دید که سر ماهی بر می آید سر ماهی هنوز تمام بر نیامده
بود موسے علیه السلام بیهوش شد چون بهوش آمد آن ماهی ناپدید شد جبرئیل علیه السلام گفت یا موسی
این آن ماهی نیست که زمین بر پشت اوست و هنوز سر این ماهی تمام از دریا بر نیامده بود آن ماهے
بمقداری است که اگر این ماهی که سر او بر آمده بود بگوش آن ماهی در آید و از دیگر گوش او بیرون آید
اصلا او را خبر نبود و در سراج القلوب آورده است که نٓ والقلم وما یسطرون حضرت عیسی علیه السلام

گفت الٰہی آن ماہی را کہ عالم را بر پشت او نہادۂ او را با من نمای جواب آمد کہ یا عیسٰے بر لب دریا
رو تا عجائب بہ بینی عیسٰے علیہ السلام بر لب دریا رفت وایستادہ شد اندر ساعتے ماہی پدید آمد ہر چند
عیسٰے علیہ السلام بنگریست پہنائے آن ماہی را نتوانست دیدن تا وقت نماز دیگر و نماز شام و شب
در آمد و آن ماہی تا سہ شبانہ روز ہمی رفت و درین سہ شبانہ روز دم وے پدید نیامدہ بود عیسٰے
علیہ السلام متحیر شد گفت خداوندا این آن ماہی است کہ زمین بر پشت او است ندا آمد کہ این آن ماہی
نیست یا عیسٰی آن ماہی را ہر روز از دریا مثل این ماہی ہفتاد ہزار ماہی باید تا بخورد در **قصص الانبیا**
آوردہ است کہ آن ماہی قرار گرفت بر آب و حق تعالےٰ دریائے آفریدہ است چنانکہ ہفت دریائے
آسمان و ہفت دریائے زمین در جنب او چون کفے باشد و اگر این دریا درمیان نبودی ہفت آسمان
و ہفت زمین وانچہ درمیان بودے از گرمے آتش دوزخ ہمہ بسوختے نعوذ باللہ من ذالک رسول صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم فرمودند کہ من و اخی جبرئیل علیہ السلام و مالک دوزخ بر لب آن دریا رسیدیم مہتر
جبرئیل علیہ السلام دستم بگرفت و بر کتف خود انداخت و درمیان بردو مسافت آن دریا بجز اللہ تعالےٰ
دیگرے نداند مہتر جبرئیل علیہ السلام از انجا پرید کہ عقلم برفت جبرئیل علیہ السلام گفت مترس کہ ترا خدای تعالی
ایمن کردہ است گفتم یا اخی جبرئیل نام این دریا چیست جبرئیل علیہ السلام گفت نام این دریائے
رحمت است و قعر این چہل ہزار سالہ راہ ست پس بماند دریائے معلق بر ہوا پس بیافرید خدائے تعالےٰ
بادی را تا در آمد در زیر این دریا تا دریا برین قرار گرفت پس بماند باد معلق در **مصابیح** آوردہ کہ
شب معراج رسول علیہ الصلوٰۃ والسلام از مالک دوزخ پرسید کہ یا مالک دوزخ بر چیست گفت بر باد ست
در قصص الانبیا آوردہ کہ باد معلق بر ہوا است پس بیافرید خدائتعالی تاریکی را تا باد قرار گرفت برین تاریکی پس بماند
تاریکی معلق در ہوا پس بیافرید خدائتعالی ہزار ہزار ریگ خرد دران تاریکی ہزار ہزار کوہ از خاک و ہزار ہزار پارہ
کوہ سنگ پس قرار گرفت این تاریکی بران کوہ ہا بعدہ خدائتعالےٰ کم کمی بیافرید و کم کم تودہ ریگ باشد کہ آنرا اشہی خوانند
و بزرگی آن چندان است کہ از آسمان ہفتم تا زمین ہفتم پس بماند کوہ ہا معلق در ہوا پس خدائتعالی بکمال قدرت
خویش این ہمہ را کہ یاد کردیم نگاہ میدارد چنانچہ گفت انما قولنا لشیٔ اذا اردناہ ان نقول لہ کن فیکون و این
کاف نون دو حرف است بعد ازان بیافرید سلسلۂ بزرگی و چندانے کہ از عرش تا ثرے پس این
یک گوشہ سلسلۂ را بربست بدین باد و گوشۂ دیگر را بربست بر گوشہ ساق عرش تا عالم قرار گرفت
در **قصص الانبیا** آوردہ کہ روزے عبد اللہ ابن سلام بامتحان پیش رسول علیہ الصلوٰۃ والسلام آمد
گفت یا رسول اللہ خدائے عز و جل زمین را از چہ آفرید رسول علیہ الصلوٰۃ والسلام فرمودند

خدای تعالی از کفک آب تل سرخ پدید آورد بآنجا که امروز خانه کعبه در آنجاست پس فرمان داد جبرئیل
ومیکائیل وعزرائیل واسرافیل علیہم السلام را تا چہار گوشه تل را گرفتند و باز کشیدند خدای تعالی تن
زمین را از آن تل سرخ آفرید و این را در دو روز آفرید قوله تعالی خلق الارض فی یومین گفت کوه ہا را
از چه آفرید گفت از موج گفت موج از چه آفرید گفت از آب گفت آب را از چه آفرید گفت از مروارید
گفت مروارید را از چه آفرید گفت از تاریکی گفت صدقت یا رسول الله گفت قرار زمین از چیست
گفت از کوه قاف نقل از عرائس امام ثعلبی در اخبار آمده است که خدای تعالی دیواری از کوه
قاف بر کرانه زمین پدید آورده تا بر تمامی زمین چون خاتم بر انگشت محیط گشته و از قاف تا آسمان
ہشتاد فرسنگ ست در قصص الانبیا آورده است روایت می کند کعب الاحبار رضی الله عنه گوید
که از رسول علیه الصلوة والسلام پرسیدم که ساکنان این زمین پیش از مہتر آدم علیه السلام کیان بودند
رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند که ان موسی ابن عمران علیه السلام سال ربه عز وجل
بدرستی که موسی علیه السلام پرسید از پروردگار خود عما ان یعرف به الدنیا از آنکه شناخته شود بآن
دنیا را ابمنذ کو خلقت مدت چندست که پیدا کرده شده است فاوحی الله تعالی الی موسی علیه السلام
پس وحی فرستاد خدای تعالی بسوی موسی علیه السلام که سألتنی عن غوامض علمی به پرسیدی
ای موسی مرا از مشکلہای علم من قال ربی احب ان اعلم ذلک موسی علیه السلام گفت ای
پروردگار من دوست میدارم من که بدانم آن را قال یا موسی خلقت الدنیا منذ مائة الف عام عشر مرات
پس فرمود حق تعالی ای موسی پیدا کردم دنیا را مدت صد ہزار سال ست ده مرتبه وکانت خرابا
منذ خمسین الف عام وبود دنیا ویران مدت پنجاه ہزار سال ثم خلقت فیہا خلقا علی مثال البقر
پس آفریدم در آن دنیا آفرینشی بر صورت گاو یاکلون رزقی ویعبدون غیری خمسین الف عام
می خوردند روزی مرا و می پرستیدند غیر مرا مدت پنجاه ہزار سال ثم اماتہم کلہم فی ساعة واحدة پس
میرانیدم جمع آنہا را در زمان واحد ثم خربت الدنیا خمسین الف عام پس ویران ماند دنیا
پنجاه ہزار سال ثم بدأت فی عمارتہا فمکثت عامرة خمسین الف عام پس شروع کردم من در آبادانی او و
درنگ کرد در عمارت پنجاه ہزار سال ثم خلقت فیہا بحرا فمکث البحر خمسین الف عام پس بیافریدم
من در دنیا دریا پس درنگ کرد دریا پنجاه ہزار سال مواجا من الدنیا درحالی که موج میزد
از دنیا ثم خلقت دابة فسلطتہا علی ذلک البحر پس بیافریدم جانورے را و گماشتم بر آن دریا
فشربت فی نفس واحدة پس نوشید دابه آن دریا را در دم واحد ثم بدأت فی عمارتہا بعمارة خمسین

الف عام پس کردم شروع در عمارت او پنجاه ہزار سال ثم خلقت خلقا آخر اصغر من الزنبور و اکبر
من البق پس بیافریدم آفرینش دیگر که خورد تر از زنبور و بزرگتر از پشہ فسلطت ذلك الخلق علی تلك الدابة
فلدغتها وقتلها پس مسلط کردم من آن آفریده را بران دابه پس گزید آن دابه را و کشت آنرا فمکثت
الدنیا خرابا خمسین الف عام پس ماند دنیا خراب پنجاه ہزار سال ثم بدأت فی عمارتها پس شروع کردم
در آبادے دنیا فمکثت عامرة خمسین الف عام پس درنگ کرد در حال آبادانی پنجاه ہزار سال
ثم خلقت کلها آجام القصب پس آفریدم من دنیا را جنگل و خلقت فیها السلاحف و بیافریدم در ان
جنگل سنگ پشت و سلطت علیها و گماشتم بران جنگل فاکلها پس خورد آن سنگ پشت
آن جنگلها را حتی لم یبق منها شیٔ تا آنکه باقی نماند از ان جنگلها چیزے فاهلکناها فی ساعة واحدة
پس ہلاک کردم من او را در زمان واحد فمکثت الدنیا خمسین الف عام پس درنگ کرد دنیا در ویرانی
پنجاه ہزار سال ثم بدأت فی عمارتها پس شروع نمودم من در آبادانی او فمکث عامرة خمسین الف عام
پس درنگ کرد در حال عمارت پنجاه ہزار سال ثم خلقت ثلثین آدم پس بیافریدم سی آدم را
من آدم الی آدم ثلثین الف سنة از آدم تا آدم دیگر سی ہزار سال مفاصله بود فاستبعتهم قضائی وقدری
پس دریافت ایشان را ہمه قضا و قدر من ثم خلقت فیها خمسین الف مدینة من فضة بیضاء
پس بیافریدم در ان دنیا پنجاه ہزار شهر از نقرۂ سفید و خلقت فی کل مدینة مائة الف قصر من الذهب الاحمر
و بیافریدم در ہر شهری صد ہزار ہزار خانه از زر سرخ فاملأت المدینة پس پر کردم آن شهر را من خردل
الی اعنان الهواء از دانۂ خردل تا نهایت والخردل الذ من الشهد واحلی من العسل وابیض من الثلج
و خردل لذیذ تر از شهد و شیرین تر از عسل و سفید تر از برف ثم خلقت طیرا اعمی پس بیافریدم من پرندۂ
نابینا و جعلت طعامه فی کل سنة حبة من خردل و گردانیدم خوردنے او را در ہر سالی یکی از ان خردل
فاکلها حتی فنیت پس خورد آن پرنده آن دانه ہا را تا آنکه نابود شد ثم خربتها فمکث خرابا خمسین الف عام
پس خراب کردم دنیا را پنجاه ہزار سال ثم بدأت فی عمارتها فمکثت عامرة خمسین الف عام پس شروع من
در آبادانے او پس درنگ کردم در عمارت پنجاه ہزار سال و در اخبار الملکوت آورده است که
کعب الاحبار رضی الله عنه گفت از رسول صلی الله علیه و آله وسلم پرسیدم که ساکنان زمین پیش از
آدم علیه السلام کیان بودند گفت پریان بودند گفتم بعد از پریان کیان بودند گفتند فرشتگان بودند گفتم
بعد از فرشتگان چند مدت گذشته بود فرمودند ہزار سال گفتم میان آدم و فرشتگان چند مدت گذشته بود
گفتند دو ہزار وهب ابن منبه از رسول صلی الله علیه و آله وسلم روایت مے کند که حق تعالے آتشے

آفرید که آنرا از بانه وددونبود آن راسموم نام وجان را ازان آفریده چنانچه حق تعالے فرمود که والجان خلقناه من قبل من نار السموم باز گفت جان پدر جنیان ست وا و بغایت عظیم ست ونام اومارج وا ورا زنی بود مارجه نام وازین هردو فرزندان آمدند وایشان جن اند وازین قبیلهاے بسیار شد وابلیس از نسل ایشان ست وایشان از یک شکم دوگانه بچه میآوردند تا بسیار شدند بعدے که بعد دریگ رسیدند بعده ابلیس از فرزندان ایشان زنے خواست یعنی از جنیان ازان زن نیز فرزندان بسیار بوجود آمدند فرزندان ابلیس از عدد بیرون شدند در بیابانها وزمینها وپشتها وصحراها وسرگین دانها ومبرزها ودر آبهاے روان وسرداابها ودر جایگاه سکونت وپناه ساختند بعدے که روے زمین از ایشان پر شد وبهر صورتے که تصور توان کرد خودرا می نمودند وگفتند چون درزمین ایشان را جاے نماند باری تعالے جان واولاد اورا در آسمان برد وایشان را بعبادت وطاعت فرمان داد چنانچه گفت وما خلقت الجن والانس الا لیعبدون وچندگاه جان واولاد او در آسمان بطاعت بودند تا آن زمان که خداے تعالے خواسته بود بعده بعضے از ایشان را بر زمین نظر افتاد وزمین را پاکیزه وهموار وسبزه زار دیدند ودد گان ووحشیان در وی دیدند از حضرت پروردگار درخواستند تا ایشان را درزمین فرود آمدن فرمان یافتند برین شرط که آنجا هم خداے تعالے را عبادت کنند وبے فرمانی نیارند وهفتاد هزار کس از آسمان فرود آمدند درزمین چنانچه می بایست حق عبادت بجا آوردند مدت مدید برین حال بودند بعده در معاصی وخون ریزی بناحق مشغول شدند باری تعالے هفتصد سال ایشان را مهلت داد ودر هر سالی رسولی برایشان می فرستاد چنانچه فرمود قوله تعالی یا معشر الجن والانس الم یاتکم رسل منکم یقصون علیکم ایاتی وایشان بے فرمانے نموده آن پیغمبران را بدرجه شهادت میرسانیدند وازین دلیل معلوم می شود که انچه در کتب مسطور ست که پیش ازین درزمین طائفه بودند یک دیگر جنگها کرده وخون ریزیها نموده بودند ومؤکل این اشارت تنزیل بر آن ست که واذ قال ربك للملئکة انی جاعل فی الارض خلیفة قالوا اتجعل فیها من یفسد فیها ویسفك الدماء اگر ملائکه درزمین فساد قوی وخون ریزیها معاینه نکردندی این سخن نگفتندی لان الغیب لا یعلمه الا الله الغرض باری تعالے برایشان باقی اولاد جان که در آسمان بودند نامزد گردانید تا ایشان را قهر کنند ایشان از آسمان فرود آمده این طائفه [1]

[1] زمین را تنگ آورده در موضعی یک جا کردند بعده حق تعالے برایشان آتشی فرستاد همه را بسوخت ۱۲

له در اصل نسخهٔ منقول عنه درمابین جا بیاض است ۱۲

در مرصاد العباد آورده که حق سبحانه وتعالے چون این جهان را بیافرید اول جرم نامیه را موجود گردانید که ایشان ارواح حیوانات بودند و بر زمین قریب نخست همین گیاه و اشجار و انهار پیدا آمد که این را نامیه خوانند و در زمین همه گیاه و نباتات و درختان بانواع چنان شد که جمله زمین پر از درختان وگیاه ها بهر نوع بسیار شد و با هیچ جاے در زمین صحرا نماند در اصل خلقت این ارواح نامیه از پرتوار واح حیوانات شده بود و ایشان بخویش قریب بودند و نخست نزدیک بودند بعد از نامیه حیوانات را بیافرید چهار پایان وسباع و وحوش وطیور و بهایم وانچه بدین مانند غذا یکدیگر بایکدیگر بود چون حیوانات وچهار پایان دیگر چون آهوان وگاوان و گوسفندان واسپان وانچه بدین ماند بسیار شدند غذاے ایشان جرم نامیه شد ایشان سبب غذاے خویش آن جمله را میچریدند و برسر این چهار پایان اسپان بادشاهی داشته بودند زیراکه در جمله چهار پایان هیچ صورتے از صورت اسپ فوق نیست هم از ینهارا پادشاهی بود که چند هزار سال بادشاهی مے کردند تاروے زمین صحرا شد بسبب آنکه چند هزار سال که حیات داشتند درختان وگیاه در زیر پاے خود در آوردند وشکستند وصحرا کردند و غرضے که با ایشان تعلق داشت حاصل کنانید بعد ازان کوه ها و پشتها بر زمین مانده بود بعده دیوان را فرستادند که ایشان بایکدیگر در خلقت قریب افتاده بودند دلیل آنکه حیوانات از پرتو شیاطین اند ایشان را در جهان پدید آوردند تا ایشان بیامدند چند هزار سال با حیوانات جنگها کردند و ایشان را برانداختند و خود قرار گرفتند و بجهت سکونت خویش شهرها را بنا کردند و بنیادها انگندند و آنجاکه نشیب مے بایست نشیب کردند و آنجاکه بلند بایست بلند کردند وکوه هارا از جای مے کندند و بجاے دیگر می بردند ایشان را چنین قوت وقدرت داده بود که پشتها وکوه ها از جاے مے کندند و آنجاکه می بایست می بردند تا جهان جمله آراسته شد غرضے که از ایشان بآخر رسیدنے بود شد بجهت راندن ایشان کسانے را فرستاد که ایشان را توانند راندند و آن پریان باشند که دیوان را توانند راندن زیراکه در اصل خلقت خویش قریب یکدیگر ند بدلیل آنکه دیوان از پرتو ارواح پریانند پس ایشان اصل باشند و دیوان فرع پس اصل قوی تر از فرع ست پس پریان اصل اند و دیوان فرع ایشان بیامدند و چند هزار سال با دیوان محاربه کردند و دیوان را براندند و بجهت راندن ایشان فرشتگان را فرستاد و عزازیل بر ایشان سالار بود چون فرشتگان آمدند پریان را نیز براندند زیراکه پریان از پرتو انوار فرشتگان شده اند پس ایشان اصل اند توانند که پریان را برانند تا جمله جهان خالی شد پس فرشتگان چند هزار سال در زمین بودند غرض بحصول پیوست بعده

نوبت آدمیان رسید که اصل اند زیراکه حق تعالے را حکمت از خلقت کائنات ایجاد بنی آدم بود اورا از بر و بحر برگزید چنانچه این آیه کریمه از قرآن مجید در حق او ناطق ست که ولقد کرمنا بنی آدم وحملنٰهم فی البر والبحر بدانکه کرامت مشرف شده او را در محل او گفته شود این ست بیان تقدیم و تاخیر همه خلق زیراکه حیوانات و دیوان و پریان ایشان برطریق فراشان بودند برین سبب که چون پادشاهے از مقامی بمقامی اتفاق نماید نخست فراشان و خدمتگاران را پیش فرستد تا ایشان خیمه و بارگاه و سایه بان نصب سازند یا کوشکے نصب کنند چون لایق آن شود که شاه در آید ایشان دور شوند صاحب آن مقام بیاید و بباشد بدانکه از جمله کائنات حق تعالے را مقصود آدمیان بودند که بار امانت حق تعالے را تحمل توانستند کرد توفیق از فضل حق رفیق ایشان گشت قبول کردند چون جمله جهان از دیوان و پریان و فرشتگان راست شده بود بعده نوبت بنی آدم رسید که ایشان اصل اند و خلقت دیگر فرع و دیگر آفرینش بر مثال شجره است وتخم آن روح پاک محمدی است صلے الله علیه وآله وسلم وثمرهٔ آن شجرهٔ وجود مطهر و ملک و ملکوت هرچه در ملکوت است بنجهاے آن شجره تصور کن و هرکه از جسمانیان است تنهٔ این شجره دان و انبیا علیهم السلام شاخهاے این شجره پندار و ملائکه را برگهاے آن شجره انگار جمله آفرینش را بدین شجره نسبت است در کتاب صحاح از ابن کعب رضی الله عنه آورده که آفرینش آسمان و زمین را شصت و و لک هشتاد پنج هزار سال شده است قرن اول آبادانے دیوان بود هژده لک هژده هزار سال ایشان در زمین بودند قرن دوم آبادانے فرشتگان بود هژده لک بست پنج هزار سال ایشان در زمین بودند قرن سوم آبادانے چهل آدم بود بعضے گفته اند که هفتاد آدم بودند بعضے گویند که هشتاد آدم بودند ایشان را توالد و تناسل نبود یعنے پدر و مادر ایشان را نبود از نور آفریده شده بودند ده لک بست پنج هزار سال ایشان در زمین بودند قرن چهارم آبادانی اسپان بوده است هشت ایشان در زمین بودند بعده آدم صفی الله آفریده شد تا حضرت محمد مصطفے صلے الله علیه وآله وسلم هشت هزار سال تا بحضرت علیه الصلوة والسلام رسیده بدین تفصیل روایت کرده می شود از وهب ابن منبه بدرستی و راستی که او گفت میان آدم و نوح علیهما السلام دو هزار و دو صد چهل بوده و میان نوح و ابراهیم علیهما السلام نیز دو هزار و دو صد چهل سال بود و میان ابراهیم و موسی علیهما السلام نهصد پنجاه سال بود و میان موسے و داؤد علیهما السلام پانصد سال بود و میان داؤد و عیسی علیهما السلام هزار بست سال بود و میان عیسے علیه السلام و خواجهٔ ما صلے الله علیه وآله وسلم بروایت قتاده پانصد بست سال بوده یک هزار چهل چهار سال اسلے زمان از

وفات حضرت رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم شدہ نقل است من عصمۃ الانبیا ایضاً در کتاب صحاح
آوردہ است کہ حدود دنیا و مسافت این زمین از مشرق تا مغرب یک صد چہل ہزار فرسنگ
است پنجاہ چہار فرسنگ آن بیابان مے باشد کہ معدن دیوان و چرندگان ست وچہل چہار فرسنگ
دریاست کہ معدن ماہی وغوک و مارست وچہل پنج ہزار فرسنگ زمین آب روان وازین مجمع دوازدہ
ہزار فرسنگ زمین است وشش ہزار فرسنگ زمین روم ست وچہار ہزار فرسنگ زمین ترکستان ست
ونہصد فرسنگ زمین خراسان است وہفت ہزار فرسنگ زمین زنگبار وکوہ ست تا آنجا کہ اورا
زمین چین خوانند ودو ہزار فرسنگ زمین دوال بایان ست وہزار فرسنگ زمین یاجوج وماجوج
ست ودو ہزار فرسنگ آب شدہ وسی صد ہزار فرسنگ جزیرہ است کہ آن را فراق خوانند و
ہزار فرسنگ کوہ قاف ست کہ گرد برگرد ست واین ہزار فرسنگ آبادانی ومسلمانی ست ازار باب
تحقیق نوشتہ شدہ است ودر تاج القصص آوردہ است کہ پیغمبر علیہ الصلوۃ والسلام فرمودند کہ
حق تعالی در مشرق دو خزانہ آفریدہ است یکے از نور ویکی از ظلمت واز سوے مغرب دو فرشتہ بران
مؤکل کردہ است آن فرشتہ کہ بر خزانۂ نور موکل ست دست فراز کند ویک قبضہ ازان نور بردارد
وروے بسوے مغرب کند ویک انگشت باز کند وازان نور چیزے ظاہر شود وصبح در جہان پدید آید
چون انگشت دیگر بکشاید جہان روشن تر گردد وہمچنین چون تمامۓ انگشتان بکشاید تمامی جہان روشن گردد
وخورشید پدید آید چون شب نزدیک آید آن فرشتہ دست فراز کند از روشنائی روز پارۂ در قبض آرد
روشنۓ کمتر انگشت دیگر فراز کند روشنائے کمترے گردد وچون ہر پنج انگشت فراز کند جملۂ نور روز
در قبضہ آرد این آن وقت باشد کہ شفق فرو رود وبقول امام ابو یوسف ومحمد رحمہما اللہ سرخے است
وبقول امام ابو حنیفہ رحمۃ اللہ علیہ سفیدی ست چون ناپدید شود آن سفیدے وقت نماز خفتن درآید پس آن
قبضہ نور وران خزانہ نہد پس آن فرشتہ کہ بر خزانہ ظلمت مؤکل ست از جانب مشرق دست در
خزانۂ ظلمت اندازد وقبضہ ازان ظلمت بردارد وروے بسوے مغرب کند وانگشتے بکشاید تاریکے
در جہان پدید آید آن وقت نماز شام بود کہ آفتاب فرو رود وہمچنین انگشت دیگر بکشاید جہان تاریک تر
مے شود وچون ہمہ انگشتان بکشاید عالم تاریک تر شود وشفق فرو رود وچون شب بآخر رسد آن فرشتہ
کہ بمغرب ست وبر خزانہ ظلمت مؤکل ست روے بسوے مشرق کند وانگشتے فراز آرد تاریکی شب
کمتر شود وصبح بدمد ہمچنین یک یک انگشت فراز کند از ظلمت در قبض آرد تا ہر پنج انگشت فراز کند
جملہ ظلمت از عالم در قبض خود آرد وجہان روشن شود آفتاب بر آید آنگاہ قبضۂ ظلمت را در خزانۂ

بنهد تا قیامت کار ایشان این ست چون دو خزانه ظلمت و نور که از جانب مشرق است تهی شود و
این دو خزانه که از جانب مغرب ست پر شود آنگاه عمر دنیا بآخر رسد آن وقت قیامت قائم شود
واز صانع آفریدگار هر کدام مبنی از یکدیگر عجیب تر و نیکوتر خلقان جواهر را سنجند و هیچ کس عرض را
نسنجد قوله تعالی والوزن یومئذ الحق عرض در وزن نیاید و نور ظلمت را کے در قبض توان
آوردن اگر مدعی اعتراض کند جواب گویم که خدای تعالی میفرماید که الم تر الی ربك کیف مد الظل
سایه را نتوان کشید و در گستردن نیاید که این صفت اجرام و اجسام ست لیکن او آن کند که ما نتوانیم
کردن وی آن بیند که ما نتوانیم دیدن اعراض را سنجد نور و ظلمت را در قبضه فرشته آرد در **فہرست
الابواب** آورده که عبد الله ابن عباس رضی الله عنهما روایت کند که رسول صلی الله علیه وآله وسلم
فرمودند که در توبه در پس مغرب ست او را دو مصراع ست زرین مکلل بجواهر و یاقوت ازین مصراع تا بدیگر
مصراع چهل ساله راه ست ازان روز باز که خدای تعالی او را آفریده است کشاده است تا آن روز
که آفتاب از جانب مغرب بر آید قال النبی علیه الصلوٰة والسلام لاتغلق باب التوبة علی العباد حتی
تطلع الشمس من مغربها رسول علیه الصلوٰة والسلام فرمودند که هیچ بنده نبود که توبه نصوح نکند الا
که توبه او را بدان در برند و گفت آنکه پشیمانی و ندامت خورد بر گناه واز خدای تعالی توفیق خواهد که
دیگر بار بر سر آن گناه نرود آنگاه رسول علیه الصلوٰة والسلام فرمودند که چون آفتاب و ماهتاب بدان
در شوند آن در را فراز کنند بعد ازان توبه هیچکس را نه پذیرند یعنی توبه کفار دران وقت سود نکند و توبه
مومنان قبول افتد فرمودند پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم و هر که یک ساعت پیش از مرگ توبه کند خدا تعالی
توبه او را قبول کند مگر توبه از سه کس را قبول نکند از ابلیس واز قابیل واز کسے که پیغمبرے را کشته باشد
در **قصص الانبیا** آورده است که خدای تعالی عالم را در شش روز آفرید بدین ترتیب که در روز یکشنبه
و دوشنبه هفت طبقه زمین را بیافرید و بروز سه شنبه منفعت زمین را بیافرید و بروز چهارشنبه تاریکی را
بیافرید و بروز پنجشنبه هفت طبقه آسمان را بیافرید و بروز آدینه آفتاب و ماهتاب و ستارگان را
بیافرید و فلک را گردان گردانید در شش روز همه عالم را بیافرید قوله تعالی خلق السموات والارض وما بینهما
فی ستة ایام یک روز آن جهان هزار سال این جهان بود قوله تعالی وان یوما عند ربك کالف سنة
مما تعدون خدای تعالی قادر بود که بیک طرفة العین این همه را بیافریدی لیکن ترا می آموزاند که تا در
کارها شتاب نکنی صبر سازی که الصبر مفتاح الفرج صبر کلید همه خورسندیهاست **ایضاً در قصص الانبیا**
آورده است که مقاتل ابن سلیمان گوید که از رسول علیه الصلوٰة والسلام پرسیدم که در پس کوه قاف

چیست گفتند هفت زمین از سیم سفید مے باشد وآن زمینها همه پر از فرشتگان اند چنانچه اگر سوزنے
بیندازی در زمین نیفتد و هر فرشته علمے دارد از نور بالاے آن چهل فرسنگ و بر هر علمے نوشته که لا اله
الا الله محمد رسول الله چون شب در آید فرشتگان آن بیابان همه بر کوه قاف جمع شوند و همه شب
جمع شده بگریند و زاری نمایند از بیم آنکه فردا قیامت باشد و امتان آن حضرت صلے الله علیه وآله وسلم
غافلند همه شب دعا کنند و گویند که خداوندا امتان آن حضرت صلے الله علیه وآله وسلم را رحمت کن
وعذاب قبر از ایشان بردار چون بامداد شود و دنیا روشن گردد ایمن شوند چون روز آدینه شود
بکوه قاف حاضر شوند دعا و زارے نمایند و آواز بلند بردارند و گویند خداوندا آن بنده را بیامرز که حق
این روز بزرگ بجا آرد و غسل کند و بنماز جمعه حاضر شود پس خداے تعالے جبرئیل علیه السلام را نزدیک
آن فرشتگان فرستد او گوید چرا گریه مے کنید و حاجت شمایان چیست جمله بانگ بردارند که خداوندا
آن می خواهیم که همه امتان حبیبت را بیامرزے ندا آید که یا جبرئیل امین گواه باش که ایشانرا بیامرزیدم ایضاً
آن طرف کوه قاف دریایے ست که کوه قاف را در میان گرفته است که این آسمان بران همچون قبه شده
است یعنی سایه انداخته وآن طرف این دریا دریاهاے دیگرست وگرا ینها و خشکی که درمیانهاست فرشتگان
باشند که در عدد در نیایند کعب الاحبار مے گوید که از پیغمبر صلے الله علیه وآله وسلم پرسیدم که گرد کوه قاف
چیست فرمودند که در پس کوه قاف هفتاد زمین از زرست و در پس آن زمینها هفتاد زمین از مشک
ست و ازان پس تر هفتاد کوه از آهن است و ازان پستر کوه از نورست در بوستان فقیه
ابو لیث سمرقندی آورده که روایت شده است از پیغمبر صلے الله علیه وآله وسلم که خدای تعالی زمین سفید
آفریده است که سی برابر این دنیاست و یک روز آن زمین سی روز این دنیاست وآن
زمین پر است از خلقی که ایشان نمیدانند که کسے بیفرمانے خداے تعالے مے کند یا نے یاران گفتند
یا رسول الله آن خلقان از فرزندان آدم اند رسول علیه الصلوٰة والسلام گفتند نے وایشان نمیدانند که
خداے تعالے آدم آفریده یا نه یاران پرسیدند که یا رسول الله ایشان ابلیس را میدانند یا نه پیغمبر
علیه الصلوٰة والسلام گفتند نمیدانند خداے تعالے هژده هزار عالم آفریده است این دنیا وآنچه که در دنیا
ست یک عالم ست ازان هژده هزار عالم در تفسیر امام زاهد امام مقاتل چنین می گوید که خداے تعالے
هشتاد هزار عالم آفریده است چهل هزار عالم در تری وچهل هزار عالم در خشکی واین دنیا از مشرق تا بمغرب
یک عالم ست از هشتاد هزار عالم رسول علیه الصلوٰة والسلام فرمودند که مرا فرمان نیست که آن عالمها را
بیان کنم در دلهاے شمایان طاقت نباشد واگر بیان نمایم زهره ها بطرقد در تفسیر عمده آورده است که

امام مقاتل روایت می کند از رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اگر بیان این عالمہاے کردم ہزار جلد
کاغذ بایستی وہر جلد را ہزار ورق بایستی ازان احتراز کردہ شد دران زمین ہا نہ گرماست ونہ سرماست
درازے ہر زمینے دہ ہزار سالہ راہ است ودرپس آن حجابہاست از نار یکے ودرپس آن حجاب ست
از باد ودرپس آن حجابہا حق تعالی ہفت دریا آفریدہ اول دریائےست کہ درگرفتہ مرزمین را آن طرف
کوہ قاف ست نام آن نبطش ست وازان پس تر دریایےست نام آن قلیس وازان پس تر دریائی ست
نام آن اصم وازان پستر دریایےست نام آن مطلبم وازان پستر دریائےست نام آن
فرماست وازان پستر دریایےست نام آن ساکس وازان پستر دریایےست نام آن ظالے واین
ہفت دریا گرفتہ است آن دریارا کہ مقدم ذکرست وحق تعالی مارے آفریدہ است کہ درازی دنبال
او دو ہزار سالہ راہ ست واین عالمہا درمیان دنبال وی ست خداے تعالے را تسبیح می گوید تسبیح او
این ست کہ یاستار یاجبار یاحنان وہفت زمین دیگر از زرست دریک زمین فرشتگانند ودوم جنیان
درسوم پریان درچہارم پرندگان درپنجم وششم وہفتم معلوم نیست باری تعالے درزمین ہزار کردہ جزیرہ
وآدمی آفریدہ است وششصد ازان در دریاست وچہارصد درخشکی ست درتفسیر زاہدی چنین آوردہ
ودرتفسیر عالمین نیز سخن بسیار گفتہ اند ابن ابی کعب رضی اللہ عنہ وہمین روایت ست از مصطفے صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم کہ خداے تعالے راہژدہ ہزار عالم ست وفرشتگان باشندگان زمین وآسمان و
حملۃ العرش وکروبیان باکثیرہ اختلاف اجناس یک عالم اند وآدمیان باختلاف اجناس ترک وہندی
ورومی وحبشی وزنگباری ودیوانیان وعرب وعجم یک عالم اند نقل از نادر القصص ودرکتاب
دلیل العارفین چنین آوردہ کہ خدای تعالی درپس کوہ قاف چہل چہار جہان آفریدہ است وہر جہانی ازان
جہانہا چہار قسم می باشد وہر قسمی ازان چہار چند این جہان ست واندران جہان کہ درپس کوہ قاف یباشد
ہیچ ظلمتے نیست وہرگز شب نیاید وتاریکی نبود مگر ہمہ نور وزمین آن از زرست وساکنان ہمہ فرشتگان
بودہ اند وازپس آن چہل جہان ست وازپس آن جہانہا کس نداند کہ چیست مگر حضرت خداوند تعالے
درتاج القصص آوردہ است درپس کوہ قاف چہل ہزار عالم ست وہر عالمی چہار صد برابر این دنیا است
وآنجا ہمہ نور باشد وہیچ ظلمتے نہ وتمامی زمین از زرست ومجموع آن فرشتگان مطیع اند کہ ہرگز خدا تعالی
عاصی نشدہ اند نہ آدم راشناسند ونہ ابلیس را ونہ دوزخ را ونہ بہشت را وتسبیح ایشان این است
کہ لاالہ الا اللہ محمد رسول اللہ درزہرۃ الریاض آوردہ است کہ حضرت رسالت پناہی صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم فرمودند کہ از جبرئیل علیہ السلام شنیدم کہ گفت از ورلے آن دریائےست کہ دران دریا

ماہیانند کہ مامور شدہ اند بصلوٰۃ حضرت رسالت پناہی صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم ہر کہ ازان ماہیان بگیرد دست اوشل شود و ماہی در دست او سنگ شود نکتہ بشنو ماہی کہ بر مصطفےٰ صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم درود میفرستد از کید صید نجات می یابد بندۂ مومن کہ در ہر شبانہ روزے چندین نوبت صلوٰۃ بحضرت سرور کائنات صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرستد اگر از چنگ زبانیۂ دوزخ نجات یابد چہ عجب باقی در تفسیر حسینی آوردہ است کہ قال اللہ تعالیٰ ان الانسان خلق ھلوعًا بدرستی کہ آفریدہ شدہ است ہلوع یعنی حریص بر جمع کردن مال فانی وبخیل از ادائے حقوق ربانی در کتاب معراجین نقل می کند کہ ہلوع جانورے باشد در پس کوہ قاف کہ ہر روز ہفت صحرائے پر گیاہ را خالی می کند یعنی ہمہ حشایش آنرا می خورد وآب ہفت دریا را مے آشامد از گرما و سرما خبر ندارد و ہر شب در اندیشہ روزی می باشد حرص آدم را برائے جمع کردن مال فانی بآن دا بہ تشبیہ کردہ است

آدمی ست آنکہ نہ سیرے بود	مبیت جانوری را کہ بجز آدمی ست
روزے ہر روزہ زخوان کرم	بر سر سیرے غم روزے بود
ذرۂ حرص الملش ہمچنان	معدہ پر شد سبب بی غمی است
	خوردہ ہمہ عمر چہ بیش چہ کم
	ہیچ غمے نیست بجز فکر نان

در حاشیۂ دقایق آوردہ است کہ جبرئیل علیہ السلام روزے در نزد پیغمبر ما صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم آمد پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم پرسیدند کہ یا اخی جبرئیل چند مدت ست کہ خدائے تعالےٰ ترا آفریدہ است وابتدائے عمر تو از کجاست جبرئیل علیہ السلام گفت یا رسول اللہ خدائے تعالےٰ کوکبے آفریدہ است کہ در ہر ہفتاد ہزار سال یکبار طلوع می کند و پس غائب مے گردد باز بعد از ہفتاد ہزار سال طلوع مے کند و ہمچنین در نظر من آن ستارہ ہفتاد ہزار بار طلوع کردہ است حساب نمائید یا رسول اللہ چند ہزار سال می شود از اول خلقت من تا این دم پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودند کہ یا اخی جبرئیل آن کوکب را می شناسی گفت آرے می شناسم پس برداشت عمامہ مبارک را از بالائے پیشانی مبارک پس معلوم مے شود کہ آن کوکب نور محمدی بودہ است علیہ الصلوٰۃ والسلام

باب پنجاہم در بیان ولادت آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و معجزاتی کہ دران وقت بظہور رسیدہ است

مشتمل است این باب بر بست یک واقعہ

واقعۂ اول ذکر تاریخ ولادت آنسرور صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

در سال چہل و دوم از حکومت انوشیروان بود از زمان بعثت حضرت عیسی علیہ السلام تا زمان ولادت

حضرت خاتم النبین صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بروایت محمد ابن اسحاق وابن عباس رضی اللہ عنہما ششصد
سال بودہ وششصد ہشتاد سال از وفات حضرت اسکندر ذو القرنین گذشتہ واز زمان داود نبی علیہ السلام
ہزار ہشت صد سال برآمدہ واز زمان حضرت موسی علی نبینا وعلیہ السلام دو ہزار سی صد سال
منقضی شدہ واز زمان حضرت ابراہیم صلواۃ اللہ وسلامہ علیہ سہ ہزار ہفتاد سال بکمال رفتہ واز
زمان حضرت نوح علیہ السلام چہار ہزار چہار صد نود سال انقضا پذیرفتہ واز زمان حضرت آدم
علیہ السلام شش ہزار ہفت صد پنجاہ سال تبقدیم پیوستہ در عام فیل وبعضے گویند کہ ہم دران روز
واقعۂ اصحاب فیل این دولت عظمی جمال نمودہ وبعضے گویند کہ بعد ازان حادثہ پنجاو پنج روز بود ونزد
بعضے چہل روز وبعضے دو سال دہ ماہ گفتہ اند وبعضے زیادہ نیز گفتہ اند در اصح روایات آن ست کہ ہم دران
سال بوقوع پیوستہ وبہر حال رفع آن قضیہ بدیعہ وبلیۂ شنیعہ از برکت ظہور وجود آنحضرت صلے اللہ
علیہ وآلہ وسلم بود ویکی از علامات نبوت آن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم این ست ومشہور آن ست
کہ در ماہ ربیع الاول آن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بوجود آمدہ وبیشتر برانند کہ روز دوازدہم از ماہ مذکور
بودہ وجمہور محدثان ارباب سیر وتواریخ شب دوشنبہ تعین نمودہ اند وطائفہ برانند کہ در ماہ مبارک
رمضان بودہ واین قول مقوی آن روایت ست کہ انعلاق آنحضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم در شب عرفہ
یا ایام مزدلفہ گفتہ اند چراکہ اتفاق ارباب سیر برآن ست کہ مدت حمل آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نہ ماہ
تمام بے کم وبیش بودہ واگر قواعد حج در ذوالحجۃ استحکام پذیرفتہ یقین ست کہ استکمال نہ ماہ در رمضان تواند
بود وتوفیق بین الروایتین آنکہ چون در آوان کفر کفار نسی می کردند یعنے تاخیر در ایام حج چنانچہ حق سبحانہ
وتعالی فرمودہ کہ انما النسیٔ زیادۃ فی الکفر یضل بہ الذین کفروا یحلونہ عاماً ویحرمونہ عاماً
پس تقدیم وتاخیر در ماہ ہای حرام می نمودند پس ممکن کہ از سال حج قریش در جمادی الآخر مثلاً بظہور پیوستہ
ودر ماہ ربیع الاول نہ ماہ تمام شدہ پس بنائے کار بروایت جمہور است کہ روز دوشنبہ یا شب دوشنبہ
دوازدہم ماہ ربیع الاول در عام فیل روز ہفدہم از سال قران علویین مطابق بستم نیسان ہفدہم اردے
ماہ ولادت آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم تحقیق پذیرفتہ وبزرگان اہل نجوم طالع آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم را
چنین استخراج نمودہ اند کہ در بستم درجہ جدی اتفاق افتادہ وزحل ومشتری در سوم درجۂ عقرب بودہ اند
ومریخ در بستم درجہ سرطان وقمر در ہژدہم درجۂ ہمین برج وشمس در حمل وزہرہ در ثور وعطارد در حمل مقام
داشتہ اند وراس در جوزا وذنب در قوس بشرف خود بودہ اند وبغیر ازین نیز نوع دیگر تحقیق نمودہ اند واللہ اعلم
تماما اتفاق کل کملاء فن نجوم ست کہ اکثر کواکب در حدود خود محفوظ درجات شرف باقطار بے حد دازیکدیگر

محفوظ واز معایب ونحوست محفوظ بوده اند که آن خورشید فلک سعادت وجمشید مسند سیادت ماه
آسمان سروری وشاه ایوان مهتری علیه افضل الصلوات واکمل التحیات از مطلع وجود نور ظهور نموده
واین نسیم مرحمت از مهب مکرمت وزیدن گرفت حبذا این چنین بدر منیرے که از افق عزت طلوع کند
ومرحبا اینچنین آفتاب جهانگیری که از شرق عنایت درلمعان آید تا بظهور او ظلمات کفر وعصیان بنور
ایمان واحسان مبدل گردد ولیالی شقاوت بایام سعادت منتقل شود واز اوج فلک الافلاک
تا بنقطه گاه مرکز دائره خاک واز سطح عرش معلے تا صحن فرش غبرا بیمن مقدم او از تاریکی بیرون آید
شعر ولد النبی وولبت الافلاک ٭ ونلے الضلال واد برالاشراک ٭ **بیت** تا شب نیست صبح هستی زاد ٭
آفتابے چو او ندارد یاد ٭ فضل فیض خدلے دایه او ٭ فرتپر هماے سایه او ٭ حکمت کن ز حکم
لم یزل او ٭ اول الفکر آخر العمل او ٭ ونیز اتفاق ارباب حکمت ست که آوان بریع بوده که آن حضرت
صلے الله علیه وآله وسلم از کمین غیب بعالم شهادت تشریف نمودند واین گلدسته عالم اسرار از در فصل
بهار از گلزار گلشن سراے عالم ارواح باین چهار بازار جهان اشباح گذر فرموده واین بساط بسیط غبرا را
برمثال صحایف ولطائف نه بساط خضرا بادرا دوریاحین معارف ونمکین تزیین داد **بیت**

اے خیمه برافراز نهم آسمان زده آتش بس از عروج بران نردبان زده	بالای عرش نور رخت سائبان زده درسایه رسالت ظل نبوتت	بربام چرخ قدر تو بنهاده نردبان سکان خاک نوبت امن وامان زده

لے درویش طلوع این کوکب سعادت که از مشتری سیادت وقتے دمیده بود که سیمرغ زرین بال
خورشید بر قاف مشرق از برج حمل پرواز کرده بود وپیک نسیم بهاری از جناب پروردگاری بشارت
رحمت یرسل الریاح بشرا بین یدی رحمته در منشور فانظروا الی آثار رحمة الله بنام عالی مقام
وما ارسلناك الا رحمة للعلمین آورده **بیت** بهار آمد وز یار من خبر آورد ٭ بلبل از گل از نسترن
خبر آورد ٭ نسیم صبح دم از معجز مسیحا زد ٭ که از دمیدن جان دربدن خبر آورد ٭ شمیم عشق مشام
محمدی بشنود ٭ که باد صبح ز ویس قرن خبر آورد ٭ چگونه زنده نگردد دلم ببوے کسے ٭ که صبح شام ز جان سوی
تن خبر آورد ٭ واز نشاط وانبساط خبر میمون نخل بندان گلشن سراے کن فیکون چهار بازار ارکان
بوقلمون را بزینتهاے موزون وزیورهاے گوناگون آئین بستند وگل رویان باغ وسنبل مویان راغ بحلیه
زروگوهر وطیب مشک اذفر ورایحه عنبر تر بیارا استند **بیت** عروس غنچه را نوشن عماری ٭ کمر بربست گل
درپرده داری ٭ بنفشه سر برآورد از لب جوے ٭ زمین گشت از ریاحین عنبرین بوے ٭ مگر از خبر عالی
اثر ظهور نور آنسرور وتشریفات ذات پیغمبر پاکیزه بود صلے الله علیه وآله وسلم که مزین بریع از درج برج افق

زبرجدی تتق برسفیده دم قاف وگلگونه شفق رخساره عروس نورستهٔ گل رابزیور حسن وجمال آرسته برمنصهٔ نیلوفری ومحفهٔ زنگاری بنشاند ماشطهٔ نامیه از وسمهٔ سبزهٔ نوخط رعناے برطاق ابروی بنفشهٔ نیلوفری برکشید وگوشواره های زرین ازشگوفه هاے رنگین مرصع بدرّ ومرجان در آذان اغصان درختان درآورد ومقنعهای حریری برمثال حلّهای کافوری از اوراق از هار برسرپوشیدگان اشجار در تماشاگاه گلذار درگردانید خیاط قدرت قادر مطلق بامر حضرت حق جل جلاله صدهزار لباس فاخره وثباب هزار هزار از ورق بعضے مدول وبعضے مطبق از ابیض واحمر واصفر وازرق چنانچه مناسب هریک از فرق باشد بافروغ ورونق بردوخت گل لعل خدرا برتخت زمردی وعماری فیروزه اطلس گلگون پوشانیده شگوفه عطوفه رااز حلهٔ حلبی قبای سفید دربرکرد ودرختان بے برگ که از غارت باغبان زمستان برهنه گشته بودند بجبه برکه فستقے برگ ملبّس گردانید حله شب اندر گلناری نارنارنجی بو وبے درنگ دربر شاهد رعناے گل دوانگ انداخت گل صد برگ رابرمثال صوفیان باصفا خرقهٔ صد پاره از مخمل سفید بردوخت نیلوفرا گرد گریبانی آسمانی شان در مقام انصاف بے درزشگاف در گردن انداخت اطلس منقش مدول لالهٔ خطائی رابمقراض قدرت آزمائی دال گل بریده بخیط مشیت خدلے برهم دوخت ولاے گلنار گل انار رااندرون خریطهٔ گلگون غلاف بیرون آورده فلنسوهٔ شش ترک تارک انار ساخت وآوازه درآوازه انداخت که **بیت** آمد بهار لے دوستان منزل سوے بوستان کنیم ۔ گرد عروسان چمن برخیز تا جولان کنیم ؎ آمد رسول اندر چمن کاین بلبل راپنهان مزن ؎ جانم فداے عاشقان امروز جان افشان کنیم

اما حکمت در ولادت آنسرور صلی الله علیه وآله وسلم در ایام بهار

بعضے از ارباب اشارت چنین گفته اندکه چون خواجه عالم صلے الله علیه وآله وسلم علامتے بود از علامات قیامت که ان السّاعة کهاتین واشارت بسبابه ووسطی فرمود بهار نیز دلیلے می باشد دال بر قیامت در غایت ظهور که اذا رأیتم الربیع فاذکروا النشور بدین مناسبت ولادت آنحضرت صلے الله علیه وآله وسلم در ایام بهار اتفاق افتاد وبعضے دیگر می گویند که حکمت در اختیار بهار در هنگام ولادت سید مختار صلے الله علیه وآله وسلم آن بود که بهار بحسن وجمال گل رویان وتاب سُنبل مویان خودنازان بود وزیب بوستان وزینت گلستان خودراسرافرازی می نمود اورابجلال وجاه وحسن وکمال حضرت محمدی صلی الله علیه وآله وسلم تادیب نمودند وابروے صدهزار گل خودروے

ورياحين خوشبوی بهاری را بطراوت ونضارت روی جعد مجعد سنبل موے وتقای احمدی علیه الصلوة
والسلام بے رونق وبے تاب گردانیدند بیت باغ بهار را بگو لاف خوشی چه میزنی + من
بنهایت خوشی چون برسد بهار من + اے درویش تحقیق این حال وتصدیق این مقال وقتے
بر تو مکشوف گردد که بدانی که بهار بر دو گونه ست بهار اشباح وبهار ارواح بهار اشباح عبارت
از فصل ربیع ست وبهار ارواح کنایه از فضل این شفیع ست صلے الله علیه وآله وسلم بهار اشباح
سبب آرایش عالم آب گل آمد واین بهار ارواح موجب آسایش جان ودل آمد وتحقیق این
معنی در تفسیر بحر الدرر بعبارات بدیعه واشارات منیعه مبین شده اما درین کتاب بیان این دو بهار
که کنایه است از ربیع سید ابرار صلے الله علیه وآله وسلم وتفاوة بینهما من اللیل الی النهار
در فقرهٔ چند مبین ومعین ومبرهن می گردد ومقرون شواهد آیات قرانی ومشحون بعواطف عنایات ربانی
گوش جان بگشاے بسمع رضا قبول اصغا فرماے اے درویش درین سخن گوش دار بهار اشباح
مربی نبات ورياحين ست بهار ارواح مقوی حیات دل ودین ست بهار اشباح آن است
که هواے ربیع باعتدال قوای طبیعیه بتوسط اوراق ارمداز خاک بوسیده وفرسوده را زنده گرداند واحیینا
به بلدة میتا بهار ارواح آن باشد نسیم حیات انس از مهب ریاض قدس بتوسل امطار اسرار
دلهاے پژمردهٔ افسردهٔ را بحیات ابدی وصفات احدی تر وتازه دارد فلنحیینه حیاة طیبة ودر بهار
اشباح سقایان سحاب مطرهاے آب برلب تشنه گان بادیه زمستان نهند که سقناه لبلد میت
در بهار ارواح ساقیان خم خانه محبت شراب ناب ومحبت از جام یحبهم ویحبونه درکام تشنه
لبان بیابان حیران ریزند کو سقهم ربهم شرابا طهورا در بهار اشباح آثار ارسال ریاحین
تعلیم فالق الاصباح نقوش عجیبه بدیعه بر صحیفه لطیفه روزگار اظهار سازد فانبتنا به جنات وحب
الحصید در بهار ارواح آثار انوار تجلیات ربانی جام جهان نماے دل انسانے را عکس پذیر غیبے
وجمال لاریبی گرداند که وفی انفسکم افلا تبصرون در بهار اشباح مصوران صنایع صنع تعلیم باد
صبا ونگارستان بوستان بدایع صور غرایب تصویر مے کنند که حتی اذا اخذت الارض زخرفها
وزینت در بهار ارواح مصوران صورکه در جام جهان نماے وجود آئینه عکس پذیر بواطن ارباب
شهود جمال محبوب علی الاطلاق بعاشقان می نماید که خلق الله تعالیٰ علی صورته در بهار اشباح
فراشان باد سحرگاهی خرگاه لعل لاله رویان وسراپردهٔ زمردین سبزه را بطنابهای قوای نامیه و
جبال سامیه در فضاے هوا بر کشند که کزرع اخرج شطأه فازره فاستغلظ فاستوی علی سوقه

در بهار ارواح فراش لا اله الا الله محمد رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم سراپردهٔ ملت عشق را طناب
وصال بکنگرهٔ عرش ذوالجلال جل و علا برکشند که الیه یصعد الکلم الطیب در بهار اشباح گلهاے
خوشبوے دلکش چون یوسف گل روے مهوش بر تخت زمردین تکیه زده و عندلیبان چون قحط رسیدگان
پسران یعقوب علیه السلام از کنعان زمستان می آیند و رخسارهٔ زرد دیلے برگ برگ یوسف گل
می مالند و می نالند که یا ایها العزیز مسنا و اهلنا الضر و فاخته بر مثال طالبان ابن یامین بجهت جام زرین
در صحن بساتین آوازهٔ نوازهٔ کوکو در زده و قمری غمگین بسان زلیخاے مسکین در حلق حلقه کردهٔ نظاره
گیان ملامت کننده را می گوید که فذلک الذی لمتننی فیه بیت قافله زن یاسمن گل بهم ٭ قافیه گو
بلبل قمری بهم + سوسن کیروزهٔ عیسی زبان ٭ داده بصبح از کف موسی نشان + باد نویسنده بدست امید ٭
قصهٔ گل بر ورق مشک بید + روزن باغ از علم سرخ زرد + پنجره ها ساخته بالاجورد + کذلک در بهار
ارواح که عبادت از ظهور نور حضرت محمدی صلے الله علیه و آله وسلم و حضور سرور جناب احمدی ست
علیه الصلوة والسلام گلهاے ایمان بر اشجار دلهاے عارفان چون سلطان بر تخت تمکین بنشیند که
اولئک کتب فی قلوبهم الایمان زاز بلحان بے نیاز بر شاخسار گفتار در هنگام اسحار بناله استغفار در آیند
که ادعوا ربکم تضرعا و خفیة و فاختهٔ جان در باخته جد و طلب در بوستان وجد و طرب بعد از
جستجوے کو بکوے بگفت کوے روے بنماید که تا جونی بکلاهی و تملقوالی بانغامے قمری محبت طوق متابعت
در گردن معاملت در آرد که قل ان کنتم تحبون الله فاتبعونی یحببکم الله و عندلیب ذکر بر اغصان
لسان آشیانه سازد که واذکر ربک اذا نسیت و وحوش نفسانی روے سوے کشت بهشت
آرند که وسارعوا الی مغفرة من ربکم مرغان ارواح در قفص اشباح طول گردند تو فنذا الابرار ذرات
وجود طالب از فرط مستی شراب الست بربکم سرمست گشته با حبیب باین خطاب گویا گردد بیت
آمد بهارلے عاشقان تا خاکدان بوستان شود + آمد ندلے ز آسمان تا مرغ جان پران شود + هم بحر
پر گوهر شود هم چوب چون اخگر شود + هم سنگ لعل کان شود هم جسم جمله جان شود + دانی چرا چون ابر شد
در عشق چشم عاشقان + زیرا که آن مه مشتتر در ابرها پنهان شود + ارباب اشارت گفته اند که ربیع بر سه
گونه است ربیع نبات و ربیع ابدان و ربیع قلوب ربیع نبات از براے تفرج دیدهٔ سر ست و ربیع ابدان
از براے نظارهٔ دیدهٔ عقل ست و ربیع قلوب از براے مشاهدهٔ معرفت ست در بهار نبات گل و لاله ست
در بهار ابدان آه ناله ست در بهار دل کار بعشق حواله ست در بهار نبات لطافت و نضارت ست
در بهار ابدان طاعت و خدمت ست در بهار دل رؤیة و مشاهده بود بیت لے بهار عاشقان دیدار تو ٭

وے گل گلزار جان رخسار تو + باغ بوستانم سر کوے تو بس + سنبل وریحان من بوی تو بس + بے تو ام باغ گلستان گلخن ست + با تو ام زندان به از گلشن ست + بے تو گل در دیده خار آید مرا + دل بجنت بے تو نکشاید مرا + تو زمن شو باغ بوستان گو مباش + چون تو جانان منی جان گو مباش + ورجعنا الی الحد بیت

واقعه دوم از وقایع ولادت ذکر مکان شریف ومسقط راس میمون ومهبط فرق همایون آن حضرت بوده است صلے الله علیه وآله وسلم بدانکه اگرچندے که زمان ولادت آن حضرت صلے الله علیه وآله وسلم مختلف فیه ست اما مکان متفق علیه ست خلاصه اش آنکه این مولود میمون که از مبداء فطرت تا بمعاد خلقت که مرتب قضا وقدر ومقدر قوی وقدر الطاف مصنوعات را در قماط خلق وامر مقرر گردانید ورقام طوالع بنجوم رقوم سعادت برسوم ارادة بر تقادیم صفحات ایام ولیالی مرقوم ساخته مولودے بخس طالع ویمن موقع وطهارت اصل ونضارت نسل وذکاء طینت وصفای جبلت وعلو نسب وسمو حسب این قرة العین کونین وخلاصۂ عالمیان علیه من الصّلٰوة افضلها ومن التحیات اکملها قدم کرم از مشیمۂ عدم بفضاے عالم وجود نهاده از منازل اصلاب طیبه ومراحل ارحام طاهره بحرم محترم مکه در سرائے که یکے از سرا ایهلے شعب بنی هاشم بود بوجود آمد وعالم مظلم بظلمات فجور وعصیان را بنور ظهور عرفان منور گردانید

بیت محمد کاصل هستی شد وجودش + جهان گردی زشادروان جودش + چراغ روشن از نور خدائے + جهان را داده از ظلمت رهائی + طراز خاتمت نقش نگینش . کلید نه فلک در آستینش + آورده اند که آن سرائے که مولد آنحضرت صلے الله علیه وآله وسلم ست اکنون بسرائے محمد ابن یوسف مشهور ست در مکه در کوچه که آن را زقاق المولود خوانند در شعب بنی هاشم وتا باکنون سایران اطراف وزایران اکناف بزیارت آن منزل تبرک میجویند وبروایات صحیحه چنین ثابت شده که آن سرای بحسب ارث بآنسرور صلی الله علیه وآله وسلم قرار گرفت وآن سرور علیه السلام بعقیل ابن ابی طالب ارزانی داشته ودسلک ملک عقیل منخرط مے بود تا حین وفات او وفرزندان عقیل بعد از وفات پدر بمحمد ابن یوسف که برادر حجاج بن یوسف ثقفی بود فروختند بروایت دیگر آنکه عقیل خود بفروخت تا آن روز که فتح مکه واقع شد آن حضرت صلے الله علیه وآله وسلم از عم خود حضرت عباس سوال کردند که اے عم در کجا فرود آئیم گفت هم در منزل خویش که موضع ولادت مسقط راس مبارک شماست رسول علیه الصلوة والسلام فرمودند که هل ترک لنا عقیل من ظلل ورسول صلے الله علیه وآله وسلم در بطحے نزول فرمودند وآن خانه را هم در دست مشتری گذاشتند در ایام عبد الملک بن مروان آن خانه بمحمد ابن یوسف منتقل شد وی آن خانه را که مسقط راس آن حضرت بود صلے الله علیه وآله وسلم بتمین داخل قصر خود گردانید که مشهور به بیضا بود وبعد از انقضاے دولت بنی امیه خیزران که والده

هارون الرشید بود چون بطواف کعبه آمد آن خانه را ازان قصر ممتاز گردانید و مسجدے ساخت زراندود
بغایت آراسته و مضبوط تا عباد باقامت صلوٰة خمسه بانجا فایز مے آیند واقعهٔ سوم از وقایع غریبه که
در آوان ولادت آن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بظہور پیوسته چنان منقول ست از آمنه که والدهٔ
آنحضرت بود صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم گفت در حین وضع حمل آواز بزرگ و باعظمت شنیدم و ازان
آواز بغایت ترسیدم و چنان دیدم که جناح مرغ سفیدی در شکم من مالیده گشت و آن ترس از من بواسطهٔ
آن مس منفک شد چون نگاه کردم قدحی شربت سفید حاضر دیدم چنان تصور نمودم که شیر ست و
بر من عطش مستولی شده بود آن را بیاشامیدم از عسل شیرین تر یافتم و بعد ازان نور عظیم از من بظہور آمد
خانه و سرای من نورانی چنان شد که بغیر از نور چیزے منظور من نیامد و زنان دیدم که آنجا حاضر با قامتهای
بلند چون نخل باسق و طلعتها زیبا چون آفتاب شارق که بدختران عبد مناف مانند بودند گرد من مے آمدند
و تعهد من قیام می نمودند و من در حین طلق تکیه بر ایشان مے کردم و تعجب می نمودم که اینها کیانند و از کجا
آمده اند و آنحال بغایت صعب بود بر من و دران خانه آواز حرکت مے شنیدم و لیکن کسے را نمے دیدم
و می گفتم که عبد المطلب حاضر بودی و دیباچه دیدم طولانی در غایت سفیدی از آسمان تا زمین رسیده
و ندای شنیدم که گفتند که او را از چشم خلایق نگاه دارید و جماعت مرغان دیدم که پیش من مے آمدند
و منقارهای آنها از زمرد و اجنحه ایشان از یاقوت بود و مردان دیدم که در هوا ایستاده بودند و در دست
آنها ابریقهای نقره گون بود و عرق از من از غایت هیبت و خشیت متقاطر مے گشت و هر قطرهٔ که میچکید
از وی بوی مشک میدمید و دران حالت پرده از پیش چشم من بر داشتند تا مغارب و مشارق
زمین بر من مکشوف شد سه علم دیدم برافراشته یکی در مشرق و یکی در مغرب و دیگرے در بام کعبه
گذاشته اند و در حوالی من زنان بسیار جمع شده بودند حضرت محمد مصطفے صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم متولد شد
نظر کردم سر بسجده نهاده بود مانند کسی که دعا کند و تضرع و ابتهال از جناب کریم متعال جل جلاله سوال نماید
و ستها بجانب آسمان بر داشت دیدم که ابر پارهٔ سفیدی فرود آمد و او را در بر گرفت و از نظر من
غایب گردانید بعد ازان ندائے شنیدم که حضرت محمد را صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بمشارق و مغارب
و حد دنیا و بر گرد همه جهان برارید تا همه خلایق او را باسم و صورت و صفتش بشناسند بعد ازان در مدت
یک چشم زدن سحاب منجلی شد حضرت محمد مصطفے صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم را در صوف سفید پیچیده دیدم
که از شیر سفید تر بود و از حریر نازک تر ابر دیگری آمد ازان عظیم تر که از و کلام رجال می شنیدم و صهیل خیل
احساس می نمودم و منادی می گفت که حضرت محمد را صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بر گرد همه جن و انس

بر آرید واو را اعطا دہید صفوت آدم ورقت نوح وخلت ابراہیم ولسان اسمٰعیل وجمال یوسف وبشرٰی
یعقوب وصوت داؤد وصبر ایوب وزہد یحیی وکرم عیسی علیہم الصلوٰۃ والسلام وور مدت یک چشم زدن
ابر منجلے شد وہمین واقعہ را بطریقۂ دیگر از آمنہ روایت کردہ اند چون حضرت محمد مصطفےٰ صلے اللہ
علیہ وآلہ وسلم متولد شد دستہلے خود بر زمین نہادہ سر بسوے آسمان کرد وبدو زانو در آمدہ انگشتان
خود را فرو گرفتہ بود واشارت بانگشت سبابہ می کرد چنانچہ تسبیح می گوید وبروایت دیگر انگشت ابہام
خود را مے مکید وشیر ازان بیرون می آمد وبعد ازان قبضۂ از خاک برداشت ومتوجہ خانۂ کعبہ شد
وور سجود رفت وبا او نوری ہمراہ از من بیرون آمد کہ قصور شام وبصرہ بآن نور بدیدم وبعد ازان
ابر پارۂ سفید از آسمان فرو آمدہ او را برداشت واز چشم من غایب گردانید وشنیدم کہ منادی می گفت
کہ وی او را شرق وغرب زمین گردانید ودر موالید انبیا بدارید تا ہمہ دعاے برکت بروے نمودہ بروی
ومند واو را جامہ ملت حنیفہ بپوشانید وبہ پدروے ابراہیم علیہ السلام عرض کنید ودر تمامے دریاہا
در آرید تا اہل دریا او را باسم وصورت بشناسند بدرستی کہ در بحار نام وے ماحی ست وہیچ از شرک
در روے زمین نماند الا کہ در زمان او محو شود بعد از لحظۂ او را باز آوردند در صوف سفید پیچیدہ چنانچہ
مذکور شد وبر روے حریر پارۂ سبز نہادہ وکلیدے چند بدست وے دادہ اند شنیدم کہ گویندہ میگفت
کہ حضرت محمد مصطفےٰ صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم فرا گرفت کلید نصرت وکلید نبوت وکلید خزانہا وبعد ازان
ابر پارہ دیگرے ظاہر شد اعظم وانور وازو آوازے مثل صہیل اسپ ومرغان وآز سخن گفتن مردان
ازان می شنیدم این ابر پارہ نیز بخود ضم کردہ از نظر من غایب گردانید واین غیبت زیادہ از نوبت
اولے بود ومنادی می گفت کہ برید حضرت محمد علیہ الصلوٰۃ والسلام را در اطراف زمین بگردانید
وبہ تمام روحانیان وانس وجن او را عرض کنید ودر دریاے اخلاق انبیا ورسل غوطہ دہید بعد ازان
او را باز آوردند بحریر پارہ پیچیدہ ودست داشت قطرۂ آب زلال ازان میچکید وگویندہ می گفت
کہ بخ بخ حضرت محمد مصطفےٰ صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم تمام دنیا قبض کرد وہیچ مخلوقی از اہل دنیا نماند الا کہ
در قبضۂ تسخیر وے بطوع ورغبت ولہ باذن اللہ تعالیٰ ماشاء اللہ لاحول ولاقوۃ الا باللہ بعد ازان
سہ نفر دیدم کہ روے ایشان از حسن وجمال چون آفتاب می تافت یکے را ابریقی نقرہ گون در دست
چنانکہ بوے مشک ازان میدمید ودیگرے طشت زمردی سبز داشت واو را چہار گوشہ بود وبہر گوشہ
ازان در سفید نشاندہ گفتند این چہار حد دنیا است کہ ہر جانب کہ فرا گیری حضرت محمد مصطفےٰ
صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم ودوست در میان طشت نہادند ندا در رسید کہ او کعبہ را فرا گرفت آن را قبلہ

ومسکن او ساختیم وسوم نفر حریر پارهٔ داشت در دست پیچیده باز کرد خاتمی دران بود صاحب طشت
حضرت محمد را صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم برداشت ودران طشت نشاندند وازان ابریق آب میسر بخیت
تا او را هفت بار بشستند وسر پاے او را بوسه دادند ودران حریر پاره او را پیچیدند واو را بقماطے
که گوئی ازان مشک اذفر بود بر بستند وبعده صاحب حریر پاره وی را ساعتے در زیر جناح خود در آورد
از ابن عباس رضی اللہ عنہما منقول ست که فرمودان شخص رضوان خازن جنت بود آمنہ گفت بعد
از لحظه وی را از زیر پر خود بر آورد ودر گوش او سخنان بسیار گفت من ازان هیچ در نیافتم پس میان
دو چشم او را بوسید گفت بشارت باد ترا اے محمد علیہ الصلوٰۃ والسلام که پیغمبرے با تو ارزانی داشتند
وعلم ولولے شجاعت تو برا فراختند وبا تو مفاتیح نصرت همراه گردانیدند وهیبت وعظمت تو در دلها ی
مردم افگنند هیچکس ذکر تو نشنود مگر آنکه دلش واندام او لرزان وهراسان گردد اگرچه ترا ندیده باشد
یا حبیب اللہ بعد ازان شخصے را دیدم که دهان بر دهان وے نهاده همچنانکه کبوتر با بچه خود طعمه دهد وے
بوے چیزے میداد ومن در وی می نگریستم ومیدیدم که حضرت محمد صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بانگشت مبارک
اشارت می کرد وطلب زیادتی می نمود بعد ازان باو گفت اے محمد علیہ الصلوٰۃ والسلام بشارت باد ترا
که مجموع اخلاق حسنه با تو ارزانی داشتند وروغن بر سر وریشش مالید وسر او را شانه کرد وسرمه در
چشم او کشیده واز نظرم غائب گردانید واندوه بسیار بر خاطرم استیلا یافت متحیر شدم گفتم قوم من
کجایند گویا نیست شده اند چه شب ست که من درین مقام بالم وضع حمل گرفتارم وهیچ یک از قوم
من نزد من نشدند ودرین وقت همان شخص حضرت محمد را صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم باز آورد وروے
مانند ماه مے تافت وبوے مشک از وے مشموم می گشت وآن شخص گفت او را در مجموع بقاع ارض
عرض نمودم در نزد آدم صفی اللہ بردم او را با سینهٔ خود نهاد وبروے دعاے برکت کرد وگفت بشارت باد
ترا اے محمد علیہ الصلوٰۃ والسلام که سید فرزندان من از اولین وآخرین تو خواهی بود آن شخص این
سخنان گفته حضرت محمد را صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بمن سپرد ومیرفت وباز میگشت ومی گفت ای عز وشرف
دنیا بشارت باد ترا که بعروة الوثقی تشبث گشتی وهر کسی که دست در دامن تو زند وفرمانبردارے
تو کند در زمرهٔ تو محشور گردد درین بودم که عبد المطلب در آمد او را ازین حال اعلام نمودم او را نیز واقعه
چندروے داده بود با من در میان آورد واقعهٔ چهارم از واقعات غریبه واقعهٔ عبد المطلب بود
که گفت من امشب در خانهٔ کعبه برفع حاجات دنیا ز خود اشتغال می نمودم ناگاه دیدم که خانهٔ کعبهٔ
معظمه بمقام حضرت ابراهیم علیہ السلام سجده آورد باز بحالت اولی معاودت نمود وبزبان فصیح گفت

الله اکبر خدای حضرت محمد صلی الله علیه وآله وسلم جل ذکره این زمان ما را از پلیدی اصنام پاک گردانید
وهبل که بزرگتر بتان ست دیدم که بر روی در افتاده و ندا در رسید که آمنه را پسری بوجود آمد و سحاب
رحمت نازل شد و طشتی آوردند که او را انجا بشویند حضرت صلی الله علیه وآله وسلم خلق را از ظلمت
ضلالت و غوایت بروشنائی هدایت خواهد آورد و بر کافهٔ خلایق مبعوث گردد و سراج منیر و رسول داعی
و ناصح مجموع خلایق باشد ای فرشتگان گواه باشید که مفاتح خزاین با و ارزانی داشتیم پس روز ولادت
او را عید خود سازید و هر سالی تا بقیامت بآن روز تبرک جوئید عبد المطلب بآمنه گفت چون این
سخنان شنیدم تحیر بر من استیلا یافت و زبان در دهان من لال شد و تصور نمودم که مگر این و اقعه را
در خواب می بینم دست در چشم خود مالیده خود را بیدار یافتم و از باب بنی شیبه بجانب بطحی بیرون رفتم
صفا را دیدم که مرتفع می شد و منخفض می گشت و مروه در اضطراب بود و از اطراف ندا میرسید که ای
سید قریش چه حالت ست که ترا ترسناک و لرزان می بینم و قوت نداشتم که جواب گویم آنگاه متوجه خانهٔ تو
شدم تا این فرزند ارجمند را به بینم چون بدر وثاق رسیدم مرغ سفیدی دیدم که بر در خانهٔ تو جناح گسترده بود
و جبال مکه از نورش منور گشته و ابر سفیدی بر زبر خانهٔ تو بود مرا از دخول منع می کرد پس لحظه بنشستم
و با خود گفتم که آیا انچه مشاهدهٔ من می شود در بیداری ست و یا در خواب و او را ایچه مشک تعطر دماغ من
می نمود و جرأت آنکه بخانهٔ تو درایم نمانده بود عاقبت تحلا نموده در خانه در آمدم و ترا باینحال بدیدم و اقعهٔ پنجم
منقول ست که چون عبد المطلب بخانهٔ آمنه آمد و حلقه بر در زد آمنه بآواز ضعیف جواب داد عبد المطلب گفت
زود در را بگشای نزدیک ست که زهرهٔ من نشق گردد آمنه بتعجیل در را باز کرد عبد المطلب اول
در پیشانی آمنه که محل نور حضرت رسالت پناهی بود صلی الله علیه وآله وسلم ندید آن نور را و بی طاقت شد
چنانکه خواست جامه بر تن چاک کند آنگاه گفت واغوثاه ای آمنه آن نور کجا رفت که اکنون نمی بینم جواب داد
که وضع حمل نمودم در حین وضع حمل امور غریبه مشاهده نمودم و یک یک آنچه دیده بود بیان نمود عبد المطلب گفت
من این سخن باور نمیدارم زیرا که اثری از آثار وضع حمل در تو مشاهده نمی کنم آمنه گفت والله که راست
می گویم و آن مرغ سفید که دیدی در شیر دادن با من منازعت می کند و میخواهد که محمد علیه الصلوة والسلام
او شیر بدهد بعده عبد المطلب گفت محمد علیه الصلوة والسلام را بیار تا به بینم آمنه گفت هیهات تو او را نتوانی
دیدن آن شخص که طشت زمردی سبز بیاورد و او را ان طشت غسل داده بود گفت طفل را تا سه روز
بهیچکس ننمای عبد المطلب تیغ کشیده بر سر آمنه آمد گفت او را با من نمای و الا ترا و یا خود را هلاک کنم آمنه
چون مبالغه عبد المطلب را مشاهده کرد گفت محمد علیه الصلوة والسلام در فلان خانه ست در صوف

سفید پیچیده بر و تا او را به بنی عبد المطلب چون دران خانه در آمد تا جمال جهان آرای خواجه ما را صلی الله علیه وآله وسلم مشاهده کند شخصے مهیب شمشیر کشیده قصد او کرد گفت باز گرد که کسے مجال آن ندارد که او را ببیند تا مجموع ملائکه از زیارت او فارغ نگردند او را نتوان دید لرزه بر عبد المطلب طاری شد و شمشیر از دست او افتاد خواست که بیرون رود و قریش را ازین صورت اعلام کند چون از خانه بیرون آمد زبانش از تکلم باز ماند بقولی هفت روز سخن نتوانست گفت واقعه ششم صفیه بنت عبد المطلب مے گوید که در شب ولادت حضرت رسول صلے الله علیه وآله وسلم قابلهٔ حضرت محمد بودم صلے الله علیه وآله وسلم که نورے سوره چین ولادت آن سرور صلے الله علیه وآله وسلم بظهور آمد که بر نور چراغ غالب شد دران شب شش علامت مشاهده کردم یکے آنکه چون در زمین آمد سجده کرد دوم آنکه سر بر داشت بزبان فصیح وعبارت صریح گفت که لا اله الا الله انی رسول الله سوم آنکه خانه از نورش روشن شد چنانچه بیان شد چهارم آنکه خواستم او را بشویم هاتفے آواز داد که اے صفیه تو خود را زحمت مده که او را شسته فرستادیم پنجم آنکه ختنه کرده و ناف بریده ششم آنکه خواستم که او را در لفافه پیچم در پشت او خاتم نبوت را در میان دوش او دیدم و بر وے نوشته که لا اله الا الله محمد رسول الله ارباب اشارت شش لطیفه درین شش علامات بیان کرده اند لطیفهٔ اول آنکه چون سجده کرد متکلم شد بکلامے مخفی صفیه می گوید که گوش بر دهان او کردم تا چه می گوید شنیدم که می گفت امتی امتی نکته بشنو اے درویش وقتے که آن حضرت صلے الله علیه وآله وسلم در حین رضیعی ترا فراموش نکرد امیدوار باش که در وقت شفیعی نیز فراموش نخواهد کرد لطیفهٔ دوم آنکه بزبان فصیح گفت اشهد ان لا اله الا الله انی رسول الله بزرگان گفته اند که شهادت آن حضرت صلے الله علیه وآله وسلم از شهادت حضرت عیسی علیه السلام زیاده بود که در مهد بپاک دامنی مادر خود گواهی داد تا او را از تهمت پاک گرداند و اینجا پیغمبر ما صلے الله علیه وآله وسلم گواهی داد تا آستانهٔ کبریائے او را از خس خاشاک کفر باز دارد و گواهی از برای پاکی حق تعالی زیادت ست از گواهی از برای پاکی مادر لطیفهٔ سوم نور آن حضرت صلے الله علیه وآله وسلم بر نور چراغ غالب آمد اگر نور معرفت ما بر نار جهنم زیاده آید چه عجب لطیفهٔ چهارم آن حضرت صلی الله علیه وآله وسلم مغسول بیرون آمد اگر امت او نیز از دنیا بیرون روند مغسول بآب رحمت از کرم خداوندے چه عجب لطیفهٔ پنجم آن حضرت صلے الله علیه وآله وسلم مختون و مسرور بیرون آمد یعنی ختنه کرده و ناف بریده اگر امت او نیز از دنیا مسرور و مغفور بیرون آیند چه عجب لطیفهٔ ششم آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم را خاتمے بود درمیان دو دوش او بر وے کلمهٔ نوشته هرچند مشرکان و کفار قریش و جهودان

خواستند کہ آنرا بکید محو سازند ہرگز نتوانستند کذالک حق تعالی دلہاے امت او را بجام معرفت خود مختوم
ساختہ کہ اولئك كتب فی قلوبھم الایمان اگر شیطان لعین نیز دران دم آخرین بر محو آن دست نیابد
از کرم حضرت الٰہی چہ عجب واقعۂ ہفتم از فاطمہ ثقفیہ کہ مادر عثمان ابن ابو العاص ست مروی ست کہ گفت
من در نزد آمنہ بودم در شبے کہ وضع حمل می نمود نظر بر آسمان کردم و ستارہ گان را دیدم کہ چنان میل بجانب
سفل کردند کہ تصور من چنان شد کہ بر زمین خواہند افتاد و بعد از وضع حمل نورے از آمنہ منفصل شد کہ سراے
او سراسر منور شد بمثابہ کہ بغیر از نور چیزی در نظر من نیامد واقعۂ ہشتم نقل ست کہ شفا مادر عبد الرحمن
ابن عوف رضی اللہ عنہ گفت من دران وقت قابلۂ آمنہ بودم چون بدن از ہر روح پرور حضرت
محمدی صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بدست من رسید گوش ہوشم گریہ و نیاز او شنید از غیب ندا آمد کہ یرحمک
ربک و نورے بدرخشید کہ از شعشعۂ آن از شرق تا بغرب در نظرم مے نمود چنانچہ بعضے از قصور شام را
آشکارا بدیدم و بعدہ ظلمتے و ترسے و لرزہ بر من مستولی شد تکیہ کردم ناگاہ از طرف راست من نوری
و روشنی پدید آمد شنیدم کہ قایلی می گفت کہ این فرزند دلبند ارجمند را بکجا بردی جواب داد کہ با ماکن عزیز
گردانیدم و بہر بقعۂ مبارک کہ دران اطراف بود رسانیدم باز آن ترس و لرزہ بر من فرود آمد بعد از
لحظۂ از طرف چپ من بنمود گفت این نور دیدۂ ارجمند بکجا بردی فرمود کہ بر مساکن شرقش گذرانیدم و برابراہیم
خلیل کہ جد جلیل او بود عرض کردم او را بر داشت و بر سینۂ بے کینہ اش نہاد و جواہر زواہر ادعیۂ خیر بر ہامہ
ہمتش نشاند فرمود کہ مژدہ باد ترا ای محمد علیہ الصلوۃ والسلام بعز دنیا و شرف علیا بتحقیق کہ تو متوسلے
بعروۃ الوثقی کہ بسبقت دولت متعلق گردد و بساط مخالفت در نوردد و بحقیقت نبوت تو گواہی دہد فردا
قیامت در زمرۂ احباب و متابعان خدمت تو محشور شود و از ظلمت تفسق و بے رہے ہوا و ہوس دور ماند
شفا کہ ناقلۂ این خبرست مے گوید کہ ہموارہ نقود احوال کہ گذشتہ بود در خزانۂ مخیلہ محفوظ میداشتم و دیدۂ
اعتبار بر شاہ راہ انتظار می گماشتم تا آفتاب بعثت حضرت احمدی علیہ الصلوۃ والسلام از افق دولت
سرمدی طالع شد در سلسلۂ سیاق اسلام باذیال متابعتش شتافتم و از مرض کفر و شرک یکبارگی شفا یافتم
واقعۂ نہم نقل ست کہ روز دوم از ولادت حضرت مقدس نبوی صلواۃ اللہ علیہ احبار یہود از عبد المطلب
پرسیدند کہ در میان شما شب گذشتہ ہیچ فرزندے متولد شد او جواب داد کہ یکی از مردم را حملی ہست
اما وضع آن معلوم نیست ایشان فرمودند کہ ما در توریت یافتہ ام کہ دوش شب ولادت سید اولین
و آخرین خواہد بود در وادی مقدس زیارتگاہ عرب عجم خواہد بود ہر آینہ آن علم رفیع و سراج منیر شب
گذشتہ بوجود آمد عبد المطلب مردی را نزد آمنہ فرستاد تا صورت واقعہ را باز داند آمنہ گفت دوش پسر

ختنه کرده وناف بریده متولد گشت گویا او را شسته اند از آلایشی که اطفال راهست پاک کرده و نوری
از وی می درخشید که جهان از وی روشن می شد چنانکه پیش ازین در خواب دیده بودم نه المی و مشقتی که امن
عاید کرد و متولد شد وانگشت بر داشت واشارت بآسمان کرد وندا چنین رسید که سه روز او را از مردم
پنهان دارم چون این خبر بمجلس عبد المطلب رسید علمای یهود گفتند الله اکبر حدیث توریت راست آمد
پس عبد المطلب بخانه رفت واستخبار نمود ودر حجر شست تام روم او را تهنیت گفتند و شتر گشته خلق را دعوت
فرمود از وی پرسیدند که فرزند خود را چه نام کرده جواب داد که محمد گفتند که اختیار این نام جهت چه بوده آنکه
از آبا واجداد تو هیچکدام باین نام موسوم نبودند گفت خواستم که در آسمان وزمین ستوده باشد بعد از سه روز
بخانه آمنه رفت وحضرت رسالت پناهی صلی الله علیه وآله وسلم را در بر گرفت ودر کعبه در آمده
بایستاد و او را بر دست خود عوا بانیده این رجز را بگفت شعر الحمد لله الذی اعطانی ✦ هذا الغلام
الطیب الاردانی ✦ قد ساد فی المهد علی الغلمان ✦ اعیذه بالبیت ذی الارکان ✦ حتی اراه بالغ البنیان ✦
اعیذه من شر ذی شنان ✦ من حاسد مضطرب العنان ✦ چون عبد المطلب ازین رجز فارغ شد
حضرت مقدس نبوی صلی الله علیه وآله وسلم را بخانه آمنه باز برد ودر محافظت او با آمنه مبالغه نمود گفت
این فرزند مرا شانی عظیم ست واقعهٔ دهم نقل ست که یکی از احبار یهود که در مکه بود او را یوسف گفتندی
روز دیگر از شب ولادت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم بانجمن قریش آمد از ایشان پرسید که در میان شما
کسی هست که او را دوش پسری تولد شده باشد جواب دادند که آنکس عبد المطلب ست یوسف گفت
آن مولود را با من نمایند بعد از آنکه سوال او مبذول افتاده یوسف را بخانه آمنه بردند آن حضرت صلی الله
علیه وآله وسلم را در قماطی پیچیده نزد او آوردند در چشمهای مبارکش و بین الکتفین آن حضرت صلی الله علیه وآله
وسلم را احتیاط نمود آنگاه بر زمین افتاده تغیر تمام بحال او راه یافت وجمع کثیر از قریش در انجا حاضر بودند
و بر وی می خندیدند یوسف گفت بر من خنده مکنید بخدای ای معشر قریش این پیغمبر ست صاحب شمشیر که
شما را هلاک خواهد کرد و خبر غلبه او بر شما بمشارق و مغارب عالم انتشار یابد واین زمان نوبت نبوت از
بنی اسرائیل انتقال نمود واین خبر در مکه اشتهار تمام یافت واقعهٔ یازدهم حسان ابن ثابت گوید
که من هفت ساله یا هشت ساله بودم که جهودی در مدینه صباحی فریاد بر کشید که ای یهود مردم بر وی
جمع گشته پرسیدند که ترا چه شد جواب داد که ستارهٔ احمدی صلی الله علیه وآله وسلم که دوش متولد گشته طلوع نمود
حسان گوید که چون پیغمبر علیه الصلوة والسلام بمدینه آمد من آن شب را یاد داشتم با خود حساب کردم
پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم هم دران شب که یهودی خبر داده بود متولد شده بود حسان گفت آن جهود

حضرت رسول الله را دریافت از شقاوت آن بدبخت ایمان نیاورد **بیت** که حاصل کند نیک بختی بزور ٭
بسرمه که بینا کند چشم کور ٭ توان پاک کردن ز زنگ آینه ٭ ولیکن نشاید که ز سنگ آینه ٭ **واقعه
دوازدهم** هم حسان گوید رضی الله عنه سحرگاهی بر پشته نشسته بودم که آوازی بگوش من رسید که
ازان بلندتر صوتی ندیده و نشنیده بودم چون نیک متوجه شدم یکی یهودی را بر پشتهٔ دیگر یافتم که
آتش پارهٔ در دست داشت و فریاد میکرد مردم بروی جمع آمدند فریاد او را مکروه داشتند و گفتند آخر ترا
چه پیش آمد گفت کوکب احمدی طلوع کرده و این ستاره ایست که سبب بر آمدن آن جز تولد پیغمبرے
نباشد و از انبیا غیر از احمد صلے الله علیه وآله وسلم دیگرے نمانده است حسان گوید که مردم بر این
سخن بروے استهزاے کردند و میخندیدند چون این خبر با بوقیس بن عدی رسید که او بت پرستی را ترک کرده بود
و سیاه پوشیده و دین ترسائی اختیار کرده بود گفت راست می گوید وقت آشکارا شدن حضرت
احمد است علیه الصلوة والسلام و مرا درین لباس که دیدید او در آورده باشد آن حضرت صلے الله
علیه وآله وسلم را دریابم با و ایمان آرم چون حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم در مکه اظهار دعوت نمود
ابوقیس در مدینه شنید تصدیق آن حضرت صلے الله علیه وآله وسلم نمود چون آن حضرت صلے الله
علیه وآله وسلم در مدینه تشریف آوردند ابوقیس بغایت پیر شده بود بتجدید ایمان بآن حضرت صلی الله
علیه وآله وسلم مشرف گشت **واقعه سیزدهم** نقل ست که یهودی از عبدالمطلب پرسید که لے سید
بطحے فرزندے که من پیش ازین خبر داده بودم و از ظهور وے ترا بشارت میدادم دوش بوجود آمده
است عبدالمطلب گفت آری یهودی گفت او را چه نام نهادے جواب داد که محمد یهودی گفت سه دلیل
ست بر صدق نبوت او اول طلوع ستارهٔ دوشنبه دوم تسمیه او بمحمد علیه الصلوة والسلام سوم آنکه
از بزرگان قوم ست و آن ذات اشرف تست **واقعهٔ چهاردهم** دران شب در همه روے زمین
در هر کجا بتی بود در بتخانه تمام بر روے در افتادند و منکوس شدند تا عروة بن زبیر روایت میکند که جماعتے
از قریش را بتی بود در بتخانه هر سالی یک روز بران بت طواف می کردند و آن روز را عید خودے شمردند
و دران روز شتران ذبح کرده دعوت می نمودند و شرب خمرے کردند اتفاقاً شبے از شبهای عید پیش آن
بت رفتند دیدند که آن بت بر روے افتاده و از محل خود جدا مانده است آنحال ایشان را بغایت
منکر نمود و بت را برداشته باز بمحل او نهادند بعد از لحظه باز سرنگون در افتاد دیگر نوبت باز بمقام او بردند
بار سوم نیز سرنگون شد آن جماعت چون آن حالت مشاهده نمودند بسیار اندوهگین شدند و بت را در جاے
او استوار کردند آوازے شنیدند از اندرون گویندهٔ می گفت **شعر** تردی لمولود اضاءت بنوره ٭

جمیع مجال الارض بالشرق والغرب ٭ وخرت لہ الاوثان طراوارعدت ٭ قلوب ملوک الارض جمعاً من الرعب ٭
واین واقعه در شب ولادت آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم بود **واقعهٔ پانزدهم** آنکه دران شب اخبار
کاهنان شیاطین از کاهنان قریش انقطاع یافته اند وتدریس ابلیس در مدارس ومجالس ایشان مندرس
گشته ولیکن اکثر از علماے تفسیر وبسیارے از اهل حدیث این آیه را از علامات ظهور نبوت آن حضرت
صلے الله علیه وآله وسلم شمرده اند چنانچه در حدیث وارد است که لاکهانة بعد النبوة فرمودند ولادت
واین سخن را تحقیقی ازین واضح تر عنقریب بیاید انشاء الله تعالے **واقعهٔ شانزدهم** آنکه یک شبانه
روز تمام ملوک روے زمین گنگ شدند از حلیهٔ قوت ناطقه عاطل بازماندند وآن از غایت هیبت
وشکوه وحلول عظمت وشوکت وجود با وجود آن سلطان صاحب نطق وماینطق عن الهوےٰ بود که
مهر سکوت بر دهان هرزه گویان مبهوت نهاده بود **بیت** زبان که وصف جمالش بداستان خواند ٭
چو تو جمال نمایے زبان کرا ماند ٭ ندیده ناطق حسنت نگاه جلوهٔ ناز ٭ که غایبانه بوصفت سخن همی راند ٭
واقعهٔ هفدهم آنکه در طاق کسرے که صفت آن در عرصهٔ گیتی نشان نداده اند کسرے پدید آمده چهارده
کنگره از شرفات آن ساقط شده بجهت آن تفرقهٔ بسیارے بخاطر کسرے راه یافت وازان فال بد کرده
دل شکسته گردید فاما دغدغهٔ باطن وتغیر خاطر را بر کسے اظهار نفرمود وخود را ازان فارغ بال میداشت
تا که **واقعهٔ هژدهم** بظهور پیوست وآنچنان بود که کسرے بر بالاے دجله بناے بغایت رفیع ساخته بود
ومال بسیار در وے صرف نموده بود آب دجله طغیان کرده آن عمارت را دران شب ویران ساخت
خبر آن شنید تفرقهٔ خاطرش زیاده گشت در ملازمانِ وی صد شصت تن از کاهنان ومنجمان وساحران
بودند در میان ایشان مردے بود از عرب صایب نام در فن نجوم مهارت تمام داشت ودر احکام وی
خطا کم می شد کسرے آن جماعت را جمع کرد وبایشان گفت طاق الوان من بے آنکه سببے ظاهر باشد
شکستے یافت وبناے که بر دجله کرده بودم خراب شد سبب این چه باشد ودرین باب نیک تاملے کنید
چون حکیمان از پیش وے بیرون آمدند تا دران باب نظرے نمایند که سبب آن چه باشد همه راه هاے
سحر ونجوم بر خود بسته دیدند صائب در شب تاریک بر پشتهٔ بلندی بر آمد ودر اطراف وجوانب آسمان
وزمین نظر کرد دید که از جانب حجاز برقی بدرخشید ومیرفت تا بمشرق رسید چون بامداد نظر کرد دید که از
زیر قدم وے مرغزارے سبز شده با خود گفت اگر آنچه دیدم راست آید از حجاز بادشاهی ظهور کند که تا بمشرق
باحاطهٔ وے در آید ودر جهان خصب در خا پیدا شود چون صایب این معنی با کاهنان بیان کرد ایشان نیز
ودلائل نجومیه وغیر آن حاصل ومعلوم کرده بودند همه بران اجماع کردند که پیغمبرے مبعوث شده است

یا خواهد شد که ملک کسرے در سر وے شود اما اظهار این معنی با وی ممکن نیست که سبب قتل ما گرود و ہمہ باتفاق پیش وی آمدند سبب انکسار ایوان وخرابی بناے دجله را بر اختیار وقت باز بستند گفتند دران اختیار خطائی واقع شده بوده است ما وقتے اختیار کنیم که دیگر آن بنا انهدام نه پذیرد بعده وقتے را اختیار نمودند وآن عمارت را دیگر باز بنا نهادند چون باتمام رسید کسرے با ہمه ارکان دولت درانجا جشنے آراست بعد ازان آب باز طغیان کرده آن عمارت را نیز ویران ساخت کسرے دران عمارت بود در آب در افتاد نزدیک بهلاکت رسید از آبش بیرون آوردند بر آنجماعت قهر کرد وبسیارے از ایشان را بقتل رسانید باقی ماندگان گفتند چنانکه متقدمان خطا کرده بودند ما نیز خطا کرده ایم بار دیگر طالع وقت اختیار کردند وبنا باتمام رسانیدند کسری ترسان ترسان سواره برانجا ے گذشت که بناگاه آن جایے که رفته بود از زیر پاے او فرو رفت باز در آب افتاد ویرانیم مرده از آب بیرون آوردند باز آنجماعت را بخواند وتهدید بقتل نمود روایتی آن است که ایشان گفتند که سخن راست بے شایبهٔ کذب آن است که پیغمبرے مبعوث شده است ویا خود عنقریب مبعوث ے شود که زوال ملک تو شود چون این معنی بدانست دست ازان بنا باز داشت تا خراب شد روایت دیگر آن ست که تعاقب این واقعات موجب تفرقهٔ خاطر او می شد واو در اخفاے آن می کوشید ناگاه بسمع کسرے رسید که واقعهٔ نزد ہم وآن منعدم شدن آب دریاچه ساوه بود وجریان آب در وادی سماوی که یکے از رود خانه هاے شام ست وپیش ازین تاریخ در مدت ہزار سال ہرگز دران وادی آب جاری نشده بود القصه کسرے از تواتر این واقعات خایف واندوه ناک ے بود عاقبت الامر روزے خواص وندیمان خود را جمع کرد تا خواست که اظهار این معنی کند ومافی الضمیر خود را ظاهر گرداند ناگاه از جانب اصطخر خبر رسید که واقعهٔ بستم آتش فارسیان که در آتشکدهٔ خویش مدت ہزار سال است که افروخته بودند ودران اصلا افسردگی پدید نیامده بود اکنون منطفے شد چون استقصاے تاریخ جمود آتش نمودند باز مان سقوط شرفات متفق بود ازین جهت تفرقهٔ خاطر او زیاده شد وغدغهٔ باطن مضاعف گشت درین بودند واقعهٔ لبست یکم آنجا بظهور رسید بوست آنچنان بود که ہم درین مجلس موید موبدان قاضی القضاة مجوس معروض داشت که من نیز ہمان شب در خواب دیدم که شتران تند سرکش اسپان عربی را می کشیدند تا از دجله گذشته در بلاد فارس منتشر شدند باز صعوبت این خواب خوف بر خوف او بیفزود از موبد موبدان پرسید که نتیجهٔ این واقعه ہا چه تواند بود جواب داد که تصور من آن ست که در بلاد عرب امرے واقع شده است که اینها از لوازم آن ست از طوالف

منجمان و کاهنان استفسار باید نمود و باطراف و جوانب مکاتب ارسال نمود و از آنجمله مکتوبے بانعمان
بن منذر که حاکم بصره بود نوشت که مشکلے چند روے نموده عالمے نزد ما ارسال نمای که حل آنها اشتغال
تواند نمود نعمان عبدالمسیح نفیله بن غسانی که پسر خواهر سطیح بن منعه غسانی بود و سطیح از مهرهٔ فن کهانت و
کاهنی بغایت بامتانت بود بخدمت ملازمان کسرے تا اگر تواند مشکلات ایشان را جواب گوید و اگر نتواند
در استکشاف آنحال از خال خود سطیح که سردفتر کاهنان عصر ست معاونت جوید بعد ازانکه عبدالمسیح
درکر پاس سلطنت شعاری حاضر آمد کسرے صورت واقعات باوے درمیان آورد عبدالمسیح گفت
من از عهدهٔ جواب این سوال کما ینبغی نمی توانم بیرون آمدن فاما اگر امر پادشاه شود و شرف نفاذ یابد
بردم و از سطیح استفسار نمایم و جواب باصواب بیارم عبدالمسیح بقصد ملازمت سطیح متوجه شام شد کسرے
در تعجیل نمودن این عقده تحقیق بکشود و مبالغه بسیار نمود عبدالمسیح بعد از قطع منازل و طے مراحل چون
بمنزل سطیح رسید ببالین او شتافت خال خویش را در حال ارتحال یافت هرچند که سلام و تحیت
شاه نوشیروان عادل رسانید جواب نشنید چراکه طوطی زبانش که اهل روزگار ترجمان اسرارش
میخواندند چون زبان سوسن لکن گشته بود و از نقد حیات در کیسهٔ زندگانی او چیزی باقی نمانده بود
عبدالمسیح مایوس گشته رعایت ناموس نموده فے الحال بدیهه نظمے که مبین احوال او بود انشا فرمود
باین بحر و قافیه **شعر** اصم ام تسمع عطریف الیمن ✤ ام فاذ فاذلم به شاء والعین ✤ یا فاضل
الخطة اعیت من ومن ✤ وکاشف الکربة عن وجه الغض ✤ اتاك شیخ الحی من آل سنن ✤
وامه من آل ذئب بن محسن ✤ الی اخر الابیات مضمون آنکه آیا بعلت صم گرفتار شدهٔ و یا می شنود
بزرگ یمن یا خود در وادم قابض روح افتادهٔ و مرغ روحش ازبراے طیران از قفس قالب پر کشاده ای
کشاف مشکلات خلایق و ای حلال معضلات دقایق وقت است که دیدهٔ اعتبار بکشای و از میان
این طرق مختلفه طریق قویم و صراط مستقیم نماے بدان و آگاه باش که امور غریبه و معانی عجیبه از کمن غیب
برین عالم شهادت بظهور پیوسته و من بجهت استفسار آن معنی از نزد پادشاه عجم یعنے کسرے بملازمت
تو آمده ام چون سطیح این ابیات از عبدالمسیح بشنود سر برآورد بسجع چنانچه واب او بود در جواب عبدالمسیح
بیان فرمود این است عبدالمسیح جاء الی سطیح علی جمل طلیح وقد اوفی علی الضریح بعثك ملك
بنی ساسان لارتجاس الایوان وخمود النیران ورؤیا المؤبذان رای ابلا صعابا تقود خیلا عرابا قد قطعت
دجلة وانتشرت فی بلاد فارس یا عبدالمسیح اذا ظهرت التلاوة وبعث صاحب الهراوة وفاض وادے
السماوة وخمدت نیران فارس وغاضت بحیرة ساوة لم یکن بابل للفرس مقاما

ولا الشام سطیح لم یکن شاما یملك منهم ملوك وملكات علی عدد شرفات ثم یکن مانات وهنات كل ما هو آت آت ٭ اصل آن باین معنی بازمے گردد کہ عبدالمسیح بجانب سطیح آمدہ ست وحال آنکہ سطیح بر جناح سفر آخرت ست و فرستادہ است ترا پادشاہ آل ساسان یعنی نوشیروان بنابر چندواقعہ کہ حادث گشتہ است ازبرای آن تزلزل طاق کسری وافتادن کنگرہ ہاے آن و فرو مردن آتش فارسیان وخواب دیدن قاضی القضاۃ شتران تند سرکش کہ اسپان عربی را مے کشیدند تا از دریا گذرانیدہ در بلاد فارس متفرق کردند اے عبدالمسیح وقتے کہ دریاچہ ساوہ چون جگر عاشقان مشتاق از آتش فراق خشک گردد و وادے سماوے چون دیدۂ محنت کشان شام فراق از سوزش نیران اشتیاق پر آب گردد و تالیان آیات کلام ربانی وبلبلان گلشن سراے قرآنی بقرأت قرآن وتلاوۃ فرقان آناء اللیل واطراف النہار مداومت نمایند و علم بعثت صاحب عصا یعنی حضرت محمد مصطفی صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بر رؤس اشہاد درہائہ عامۂ عباد برافرازند ومغنیان عالم شہود سرود درود آن پیغمبر عاقبت محمود صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم در چمن ملک بنولے عشق ومحبت بنوازند بابل مقام فارسیان وشام آرامگاہ سطیح نماند یعنے سلطنت وحکومت عجم از ملک بابل انقطاع یابد و سطیح جہان گذران را وداع نمودہ بجانب دارالقرار شتابد و بعد کنگرہ ہا کہ از ایوان نوشیروان ساقط شدہ از مردان وزنان ساسانیان حکومت نمایند ونطاق دولت از میان سلطنت بکشانید بعد ازان ہرچہ آمدنے باشد در عرصۂ جہان پدید آید بعد ازان ہیچ آفریدہ از فوج ساسانیان نماند این حکایت بگفت فی الحال بافتاد و بر درخت ازین دار فنا بیرون برد عبدالمسیح اجوبۂ سطیح را ضبط کردہ ببارگاہ کسری مراجعت نمود وآنچہ شنیدہ بود بعرض رسانید ملک گفت چہاردہ نفر از قوم ما حکومت کنند وابتدا تا اختتام انجام مدت مدید وعہد بعید باید وپنداشت کہ روزگار سلطنت این جماعۂ چون ملوک سابقہ مثل فریدون وضحاک وافراسیاب بسنین وافرہ واعوام متکاثرہ خواہد ونداشت کہ سلطنت دہ کس از ایشان در مدت چہل چہار سال انقراض خواہد یافت ازانجملہ دو پادشاہ بر سریر سلطنت صاحب مکنت ومسند شدند ہرمز و پرویز بعد ازانکہ ملک عجم در ہرج مرج افتاد و آخرین آن چہاردکس یزدجرد شہریار بود کہ در زمان خلافت ذی النورین بآنجہان شتافت بعد ازانکہ سعد ابن ابی وقاص رضی اللہ عنہ ملک مملکت وے را فتح کرد وے از لشکر اسلام گریخت ومرکب توجہ بجانب خراسان انگیخت در مرو بدست آسیابانے کشتہ شد در سال سی یکم از ہجرت وبعد ازان ہیچ متنفس ازان قوم باقی نماند بیت کجا شد کیامرث باگیرودار + کہ تخت شہے ماند ازو یادگار ٭ کجا رفت طہورث دیو بند ٭

منوچهر جمشید شاه بلند همه خاک گشتند بالین زخشت	کجا شد فریدون ضحاک جم ندانم بدوزخ برند یا بهشت	شهان عرب خسروان عجم برحمتک یا ارحم الراحمین

باب پنجاه و یکم در بیان خوارق عادات که از حضرت پیغمبر ما صلی الله علیه وآله وسلم بظهور می آمده است وآن عبارت از معجزات است

بدانکه معجزات آن سرور صلے اللہ علیہ وعلے آلہ واصحابہ وسلم از حد بیرون است
وازان جملہ بعضے ازان مشہور وبعضے ازان غیر مشہور واز شمار واحصا افزون واما از جملہ
معجزات مشہورۂ معتد بہا یک صد سی پنج معجزہ کہ خاصہ ایشان بودہ است وہیچ یک از انبیا را نبودہ
نزدۂ ازان در نفس وی بودہ است ویک صد پانزدہ در غیر وے درین کتاب رقم زدہ کلک بیان
می گردد وباقی را حوالہ بکتب متداولہ نمودہ خامہ شکین عامہ را از تعرض آن معذور داشتیم اما معجزاتے
کہ در نفس وی بودہ نزدہ است معجزۂ اول جسد وے آن بود کہ ہرگز سایۂ وی در زمین نیفتادی
معجزۂ دویم سر مبارک وی آن بود کہ ہرگاہ کہ در آفتاب رفتے ابر بیامدی بر سر وی بر مثال
سایۂ بانی بایستادی واورا سایہ کردی معجزۂ سوم چشم وے آن بود کہ میدید از پس خود ہمچنانے
کہ میدید از پیش خود معجزۂ چہارم بینی وی آن بود کہ می یافت بوی فرشتگان را ہرگاہ کہ جبرئیل
علیہ السلام نازل شدی رسول علیہ الصلوۃ والسلام بوے وے بیافتے ساختہ وآمادہ نشستی از
برائے وحی بفراغ دل معجزۂ پنجم لبان وے آن بود کہ ہرگاہ کہ او لب بجنبانیدی قرص آفتاب وماہ
بجنبیدی معجزۂ ششم دندان وے آن بود کہ روشنے داد عائشہ رضے اللہ عنہا تا بیافت
در تاریکی سوزن خود را معجزۂ ہفتم گوش مبارک او آن بود کہ از دور می شنید ودر خواب می شنید
ہمچنانے کہ در بیداری می شنید معجزۂ ہشتم دل مبارک آن بود کہ خواب بادل وے ہرگز گذر نکردی
قال النبی علیہ الصلوۃ والسلام تنام عینی ولاینام قلبی معجزۂ نہم پشت مبارک وے آن بود
کہ مہر نبوت بروے بود مانند جوز کہی وبروے نقطہ ہا بود ودر جنب کتف راست وی بود معجزۂ دہم
سینۂ مبارک وے آن بود کہ شب دعوت بپایان باز گفت عبد اللہ ابن مسعود رضے اللہ عنہ
باوے بودم واز سینۂ مبارک خود بکشاد سینۂ مبارک وے مانند ماہ شب چہاردہ در تاریکے
شب نور میداد ودر ان میرفتند معجزۂ یازدہم دست مبارک وے آن بود کہ شب ہجرت از مکہ

بدینه اشارت کرد بدست خود و خاک انداخت بسوے کافران وگفت شاهت الوجوہ حقتعالے
چشمهاے کافران را نابینا گردانید تا هیچ یک از کافران او را ندیدند معجزۂ دوازدهم پای مبارک وی
آن بود که روزے ایستاده بود بر تیره کوه تیره کوه بجنبید رسول صلے الله علیه واٰله وسلم
فرمودند که باش ساکن یا تیره کوه تیره کوه گفت یا رسول الله این جنبش من از هیبت قدم شما است معجزۂ
سیزدهم انگشتان مبارک وے آن بود که نورے ظاهر شد که کعبه از ان ظاهر روشن شد معجزۂ چهاردهم
بوی مبارک وے آن بود که هر جامه که در پوشیدی تا یک رشته از ان جامه مانده بوی عطر از ان نرفتی
معجزه پانزدهم ناخن مبارک وی آن بود که عایشه رضی الله عنها ناخن مبارک وی باز کرد ناگاه
همه لؤلؤ شد رسول صلے الله علیه واٰله وسلم فرمودند که یا عائشه این را از کجا آوردی گفت از ناخن شما
یا رسول الله آنحضرت صلی الله علیه واٰله وسلم تبسم کردند فرمودند که ان نفسے کلها دت ولؤلؤ معجزۂ شانزدهم
شکم مبارک وی آن بود که زمین بخود فرو بردی حدث وے را معجزۂ هفدهم لحیۂ مبارک وی آن بود
که ابوبکر صدیق رضی الله عنه دو موے از محاسن مبارک وے نگاه داشته بود در خانۂ خود شبے آواز
قرآن خواندن را شنید بجو تبرین آوازے مے شنید و هیچ کس را در انجانے دید بر سر آن آواز مے آمد
تا نزد آن دو موی مبارک رسید از انجا آواز قرات شنید رسول علیه الصلوٰة والسلام را از ان حال
خبر داد آنحضرت صلے الله علیه واٰله وسلم فرمودند که یا ابابکر تو ندانستی که فرشتگان بودند که جمع شده بودند
نزد موے من قرآن میخواندند معجزۂ هژدهم جبین وی آن بود که عرق جبین مبارک خود را بر خار انداخت
خار در حال گل گشت و عرق او را در بهاے میانداختند از براے زیادتی بوے خوش معجزه نزدهم
ریق وی آن بود که ریق خود در چشم علی ابن ابی طالب انداخت چشم وے چنان شد که فرسنگهاے
دور بدیدے و چاهے بود در مدینه که آب او تلخ بود آب دهان مبارک خود را در ان انداخت آب چاه
خوش و شیرین شد این بود معجزۂ نفس وے که خداے تعالے خاصۂ وی کرده و هیچ یک از انبیا را این
عطا نداده بود که وے را داد اما معجزاتی که در غیر نفس وی بود و خاصۂ وے بوده که هیچ یک از
انبیا را نبوده است و آن نیز یک صد چهارده است معجزۂ اول از معجزۂ ظاهرۂ باهره که او را بود
قرآن مجید ست و آن قوی ترین معجزه و ظاهر ترین آیات بینات ست آن نه یک معجزه است بلکه
هزار معجزه در وے مندرج است زیرا که در هر سوره و در هر آیتے چندین معجزه ظاهر ست که قوت بشرے
از ایراد مثل آن عاجز ست و از انجمله معجزات که در قرآن ظاهر ست یکے فصاحت مفردات و بلاغت
نظم آن ست بر وجهی که همه فصحاے عرب و بلغا از ایراد مثل آن عاجز آمدند با وجود کمال حرص ایشان

در هدم قواعد بیان قرآن و مبالغهٔ ایشان در معارضه و مجادلهٔ حضرت مقدس نبوی صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم **معجزهٔ دوم** از وجوه اعجاز قرآنی نظم عجیب اسلوب غریب اوست که باسالیب کلام عرب نمی ماند و مثل این کلام نه پیش از نزول قرآن و نه بعد از ان در میان ایشان دُرود یافته آورده اند که روزے رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم قرآن میخواند ولید ابن مُغیره که از فصحاے عرب بود استماع نموده تعریف کرد ابو جہل و برادران او را سرزنش نموده گفتند که جہت استحسان کلام محمد علیہ السلام چیست ولید گفت واللہ که ہیچکس از شما بکلام عرب و اشعار ایشان داناتر از من نیست. آنچه وے می خواند ہیچ بآنہا نمی ماند **معجزهٔ سوم** آنکه از واقعات ماضیه و امور سابقه در قرآن خبر داد و آنچه در قرنہا گذشته بر امتان پیشین جاری گشته بود و یا آنکه اخبار اہل کتاب عمر در تفحص و تحقیق آن مصروف ساخته بودند بعد از گفتگوے بسیار و جستجوے بلا نہایه تحصیل بعضے از انہا نموده معلوم کرده بودند که حضرت رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم ہرگز با اہل کتاب مخالطت و مجالست ننموده اشکالات اہل کتاب و سوالات و جوابہاے ایشان در حین نزول قرآن بر وجہی بیان می کرد که ہیچکس را مجال انکار آن نبود و جز قبول و اذعان روی دیگر نمی نمود **معجزهٔ چهارم** از قضیات که تعلق با امور مستقبل داشت خبر داد مجموع آن واقع شد خطراتی که در صدور ارباب کفر و فجور عبور می نمود و بآیات قرآن بظہور می آمد و ہمهٔ آنہا مطابق واقع بود از کلیات و جزئیات که در قرآن خبر داد مجموع آنہا بوقوع پیوست و ازین نوع اخبار در قرآن بسیار ست مثل آنکه فرمود انا نحن نزلنا الذکر و انا له لحافظون یعنی انزال قرآن فرمودیم و ما نگاه دارنده ایم او را تا در وے تغیرے واقع نشود اکنون قریب نهصد سال ست بل زیاده ہرچند ملاحده و زنادقه بتخصیص قرامطه خواستند که در قرآن تغیری پدید آرند نتوانستند و بیک کلمه بلکه بیک نقطه در زیادتی و نقصان او تصرف ممکن نگشت و للہ الحمد و المنه وجه دیگر از وجوه اعجاز قرآنی ہیبت و ترسی است که در حین تلاوت بر قاری و سامع طاری می شود آورده اند که عتبه ابن ربیعه با آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سخنی می گفت تا او را از احداث دین جدید باز دارد آن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم سورہ حم فصلت بروے خواندن گرفت تا آنجا رسانید که فان اعرضوا فقل انذرتکم صاعقة عاد و ثمود عتبه از بسیاری خوف و خشیتی که بروے استیلا یافته بود دست بدہان سید انس و جان صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم پیش برد و سوگندش داد که از تلاوت باز ایستد حاصل الکلام که سنت الٰہی جل جلاله چنان ورود یافته که ہر پیغمبرے از برائے است خود معجزات از جنس آن آرند که میل و کوشش ایشان بآن باشد چنانچه در زمان موسی علیہ السلام کوشش قوم در تحصیل سحر بود معجزهٔ آن از جنس مغنیات

نیاں

ایشان

ایشان فرستاد مثل شگافته شدن دریا و خون گشتن از برائے قبطیان و تغیر و تبدیل عصا به ثعبان
و امثال آن و همچنین بر اهل زمان عیسی علیه السلام تحصیل علوم طبیه غالب بود معجزه وے مثل احیاے
موتی و ابراء اکمه و ابرص تعیین نمود اما در زمان پیغمبر ما صلے الله علیه و آله و سلم میل مردم بفصاحت و
بلاغت و انشا تراکیب بدیعه و تالیف عبارت منیعه بود لاجرم حق تعالی کلامے فرستاد از برائے ایشان
در غایت فصاحت و نهایت بلاغت و کمال خیرات مثلا نیت خلے از اطناب و تطویل و عارے
از اختصار و ایجاز تا قریش که معدن فصاحت بودند و جود معاندت در حین مخاطبت فأتوا بسورة
من مثله سر معارضت بیندا ختند و در تغیر آن پرداختند تا گویند که ابن مقنع که بلیغ ترین عهد خود بود
دران مقام در آمد که تا در معارضه قرآن کلامی ترتیب کند و دران امر شروع نمود ناگاه بکوی کی گذشت
این آیة را میخواند که وقیل یا ارض ابلعی ماءك و یا سماء اقلعی و غیض الماء و قضی الامر و استوت علی
الجودی و قیل بعدا للقوم الظلمین باز گشت و آنچه ترتیب کرده بود همه را محو کرد بعد ازان گفت گواهی میدهم که
این کلام بشر نیست و مسلم الذاب کلمات مموه و ترکیبات فرخرفه بر هم لبست و بآن مهلات در معرض
سور قرآنی در می آمد تا گویند که سورهٔ والنازعات باین گونه مهلات مقابل نمود که والبارزات ذرعا
فالحاضرات حضرا فالذاریات قمحا فالطاحیات طحنا فالجابرات خبزا فالثاردات ثردا فاللاقمات
لقما اهالة و سمنا لقد فضلتم علی اهل الوبر و ما سبقکم اهل المدر و سورهٔ فیل را باین کلمات معارضه کرد
الفیل ما الفیل و ما ادریك ما الفیل له ذنب وتبل و خرطوم طویل و ان ذلك من خلق ربنا لقلیل
بدان سبب مضحوک فصحا و بلغا گشت معجزهٔ پنجم امیر المومنین علی ابن ابی طالب کرم الله وجهه و ابن
مسعود و ابن عباس و ابن عمر و انس ابن مالک و حذیفه بن الیمان و جبیر ابن مطعم رضی الله عنهم
روایت مے کنند که جماعتے از مشرکان در حوالی کعبه معظمه جمع شدند و نزد رسول صلی الله علیه و آله و سلم
گفتند اگر در دعوی نبوت صادقی و در تحقیق رسالت محققی ماه را در آسمان منشق گردان و آن شب چهاردهم ماه
از ماه و ماه بمرتبه بدری رسیده حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند که اگر چنین کنم ایمان مے آرید
گفتند آرے پس آن سرور صلے الله علیه و آله و سلم بیک روایت دو رکعت نماز گذارید و دست بدعا
برداشتند و از حق تعالے درخواست، وه بانگشت مسبحه خود اشارت بجانب ماه کرده بودند که ماه
بدو نیمه شد نیمی بر آسمان باند و نیمی در پس کوه مختفی گشت رسول صلی الله علیه و آله و سلم یک یک را میخواندند
و می فرمودند که اے فلان و فلان اشهدوا گواه باشید یک نیمه بر کوه قیقعان و نیمه دیگر بر کوه ابو قبیس نمودند تشهدوا
هر دو شق وی از هم چنان جدا شد که کوه حرا را در میان آن دو شق بدیدند چون حضرت صلی الله علیه

واآله وسلم این معجزه بآن جماعه نمودند آنها حمل بر سحر نموده گفتند که محمد علیه الصلوة والسلام بر ما سحر کرده ست
ابو جهل لعین فریاد برکشید که هذا سحر مستمر بعضی گفته اند که مراد از استمرار عموم ست نه استمرار بحسب مقام
که اگر نسبت با سحر گرفته است بسیار مردمان نتوانستند که سحر کنند لاجرم از مسافرانی که می آمدند استفسار
می نمودند همه می گفتند که در فلان شب ماه شگافته شد و هر نیمه او بجای شافته ایشان گفتند که محمد علیه الصلوة
والسلام بر ماه سحر کرده این آیه نازل شد کما اقتربت الساعة وانشق القمر وان یروا آیة یعرضوا ویقولوا سحر مستمر

نعت در چرخ را ماه قفل زرست ٭ کلید وی انگشت پیغمبرست ٭ کلید خزاین چو در مشت اوست ٭
مه از داغ داران انگشت اوست ٭ هم از قدر آن پنجه مه شگاف ٭ صف بدر بشکسته روز مصاف ٭

معجزه ششم نقل ست که روزی صیادی در صحرای دام نهاده بود اتفاقا خواجه علیه الصلوة والسلام
در انجا برسیدند همان زمان آهویے در قید کیدان بیگانه محبوس شد چون نظرش بر خواجه علیه الصلوة والسلام
افتاد بزبان فصیح گفت یا رسول الله نزدیک من آی آن حضرت صلے الله علیه وآله وسلم نزد وے
رفت گفت اے رحمت خواه عالمیان درین کوه دو بچه دارم وهنوز آنها از شیر من سیرے نخورده اند اگر بر
سر مهم ایشان نرسم مهم ایشان بهلاکت میا نجامد یا رسول الله مرا ضمان شوید تا بردم و بچه گان خود را شیر داده
باز آیم القصه آهو با آنحضرت در سخن بود که صیاد برسید حضرت علیه السلام فرمودند که ای صیاد این آهو صید
تست ولیکن این بیچاره فرزندان دارد او را بگذار تا برود و فرزندان خود را شیر داده باز آید صیاد گفت
اے محمد علیه الصلوة والسلام این چه سخن ست که آهوی وحشی از آدم خلاص شده برود و بچگان خود را
شیر داده باز آید حضرت صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند امید چنان ست که باز آید صیاد گفت ضمان میشوی
فرمودند آری گفت اگر باز نیاید در عوض آهو ترا بقتل رسانم خواجه علیه السلام تبسم نموده گفتند اگر باز آید
مسلمان شده بخدای من ایمان می آری او گفت آری برین عهد بستند خواجه علیه السلام دست مبارک
خود بر پشت آهو مسح فرموده گفتند که ترا پنج ساعت مهلت دادم بروی بعد ازان باز آئی آهو برفت و
آنحضرت صلے الله علیه وآله وسلم در نزد صیاد با نتظار آهو نشستند چون چهار ساعت بگذشت آهو دوان دوان
باز آمد حضرت گفتند ترا پنج ساعت مهلت دادم چرا زود آمدی تا فرزندان تو شیر سیری بخوردندی آهو گفت
یا رسول الله چون نزدیک فرزندان خود رفتم آنها از من بوئی شنیدند گفتند که ای مادر از تو بوی میدهد
که ما هرگز بوئی مثل این نشنیده ایم من گفتم بوے حضرت رسول الله است صلی الله علیه وآله وسلم بدست
مبارک پشت مرا مساس فرموده اند و مرا ضمان شده اند تا از چنگ صیاد نجات یافته ام اکنون از برای
شیر دادن شمایان آمده ام بچگان گفتند اے مادر زود برو رسول الله را صلی الله علیه وآله وسلم از ضمانیت

خود بیرون آر که مارا شیر گوارا نیست و حال آنکه آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در ضمان منتظر اند اکنون
بزودی آمده ام که از ضمانیت من بیرون آمدے صد هزار جان من و جان فرزندان من فدائے تو باد
یا رسول اللہ چون صیاد کافر آن حال بدید گفت اشهد ان لا اله الا الله وانك رسول الله
و دست از آهو برداشت و آهو بجانب فرزندان خود روان شد و در راه مے گفت اشهد ان
لا اله الا الله وانك رسول الله معجزهٔ هفتم ابن عباس و ابن عمر رضی اللہ عنہما روایت میکنند
که اعرابی بود از بنی سلیم نام او سعید و کنیت وی ابی معاذ روزی آمد و سوسمارے را گرفته بخانه مے برد
تا بکشد و بریان کرده قوت عیالان خود کند در راهگذر وے در جمعے افتاد و پرسید که ایشان کیانند
و سبب اجتماع این طایفه چیست گفتند که محمد ابن عبد اللہ علیہ السلام ست که دعوے نبوت مے کند
مردم بوے جمع گشته اند اعرابی در میان جمع خود را گنجانید بآن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بمخاطبه در آمد
گفت سوگند بلات عزے که هیچ زن آبستن نیست سخن گوے و دروغ زن تر از تو و نه هیچکس در دل من
دشمن تر از تو نیست عمر رضی اللہ عنہ قصد کرد که گوشمال وے دهد حضرت رسالت پناهی فرمودند که یا عمر حلم
بدرجهٔ نبوت نزدیک ست یعنی او را مرنجان آنگاه روے با عرابی آورده گفتند اے اعرابی سوگند بخدائے
که در آسمان امینم و در زمین امینم و نزد آدمیان و ملائکه ستوده ام اعرابی گفت بحق لات عزی که با تو ایمان
نے آرم تا وقتے که این سوسمار با تو ایمان آرد آن سوسمار را در پیش آن حضرت انداخت سوسمار راه
پیش گرفته روان شد حضرت فرمودند که ایها الضب اقبل سوسمار بازگشت آنحضرت فرمودند که
یا ضب سوسمار بزبان فصیح گفت لبیک وسعدیک آنحضرت گفتند کرا پرستش می کنی گفت آن خدائے
که در آسمان است عرش و در زمین ست سلطان او و در دریاست سبیل او و در بهشت است
رحمت او و در دوزخ ست عذاب و عقاب او بعده آن حضرت گفتند من کیستم سوسمار گفت تو رسول
پروردگارے و خاتم پیغمبرانے انت سید القیامة و زین القیامة و شرف القیامة و کمال القیامة فلاح
و رستگارے یابد هر که تصدیق با تو کند و نجیبت و حرمان دارین مبتلا کرد و هر که تکذیب تو کند اعرابی چون
این کلمات از سوسمار شنید متحیر شد گفت هیچ دلیل و معجزهٔ دیگر نمی خواهم بعد از معاینهٔ این معنی گفت
اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریك له و اشهد انك محمد عبده و رسوله بخدا سوگند
یا رسول اللہ نزد تو آمده ام و بروے زمین هیچکس نزد من از تو دشمن تر نبود و اکنون تر از گوش و چشم و مادر
پدر دوستتر دارم رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودند که الحمد لله الذی هداك بی دور بعضے سیر
آورده است که سوسمار بعد از اقرار برسالت آن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم این شعر را بخواند

		شعر
فبورکت مهدیا و بورکت هادیا	الایا رسول الله انک صادق	
فبورکت ایتیت برهانا من الله واضحا	عبدنا کامثال الحمراء الطواعیا	شرعت لنا دین الحنفیة بعد ما
و بورکت مولودا و بورکت ناشئا	فبورکت فی الاحوال حیا و میتا	فاصبحت فینا صادق القول داعیا

چون اعرابی بدولت ایمان مشرف شد از غایت شادی و ابتهاج در رقص در آمده بشاشت تمام نمود
حضرت فرمودند که ای اعرابی از مال دنیا هیچ داری اعرابی گفت در قبیله بنی سلیم از من فقیر تر کسی
نیست آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم روی بایاران کردند فرمودند کیست که اعرابی را شتری دهد
من ضامن آنکه از ناقه بهشت عوض آن بوی رسانم عبد الرحمن ابن عوف رضی الله عنه باین معنی
فایز آمد گویند که عبد الرحمن ابن عوف این ضمانیت از آنحضرت استماع نمود گفت یا رسول الله ما درم
فدای تو باد از جای برخاست عرض کرد که من ناقه باد بدهم ده ماهه آبستن از شتر بختی که اشعب بن قید
الکندی بمن هدیه آورده است آن وقت که از غزوه تبوک مراجعت نمودم رسول صلی الله علیه و آله
وسلم فرمودند که ای عبد الرحمن تو صفت ناقه خود کردی من نیز وصف ناقه که ضامن او شده ام تبقدیم
رسانم ای عبد الرحمن آن ناقه که می گویم از لؤلؤ خوشاب آفریده شده است گردنش از یاقوت سرخ گوشهای
او از زمرد سبز است و دست پای او از جواهر پوست او از سندس و استبرق ای عبد الرحمن تو برین
ناقه سوار شده سیر میکنی میان حوض و مقام من پس عبد الرحمن را پسندیده افتاد آن شتر را بیاورد
آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند که یا اعرابی برین شتر سوار شو که این پسندیده افتاد بعد آنحضرت
صلی الله علیه و آله وسلم او را بنماز دلالت فرموده گفتند ایمان نباشد الا بنماز و روزه و نماز نباشد الا بقرآن
و سوره چند از سور قرآنی بآن اعرابی آموختند و او همواره بیافتن استسعاد بفرمان شکر گذاری می نمود
و آیات قرآن ورد زبان ساخته استحسان آن می فرمود و حضرت مقدس نبوی صلی الله علیه و آله وسلم
او را پیوسته بشکر گذاری دلالت نمودی و می فرمودند که خدای تعالی جل ذکره شاکران را از میان
بندگان خود از همه دوست دارد **معجزه هشتم** چنین آورده اند که گرگی در پی آهوی میدوید آهو در حرم
گریخت و بعده بایستاد و گرگ در خارج حرم متوقف شد ابو سفیان ابن حرب و مخرمه ابن نوفل چون مشاهده
آن حال نمودند تعجب می کردند گرگ بایشان در سخن در آمد گفت ازین حال عجب می کنید و کار شما یان لذکار ما
عجب ترست زیرا که محمد رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم شما را بتوحید می خواند و بایمان دعوت می کند
شما بجانب وی مبادرت نمی نمائید و او را در ابلاغ رسالتش مصدق نمیدارید بخدا سوگند که هیچ چشمی
مثل محمد علیه السلام ندیده و هیچ گوشی مثل وصف او نشنیده ابو سفیان و مخرمه را تعجب زیاده شد از غایت

حسد این صورت را بهیچکس ظاهر نکردند تا زمانی که بدولت اسلام فایز شدند معجزهٔ نهم ابوذر غفاری رضی الله عنه روایت می کند که باهمراهی رسول صلے الله علیه وآله وسلم در موضعی نشسته بودیم ابو بکر و عمر وعثمان رضی الله عنهم بآن حضرت صلے الله علیه وآله وسلم بودند آنحضرت هفت سنگ ریزه از زمین بر داشتند و در کف مبارک نهادند و آن سنگ ریزه ها تسبیح گفتن آغاز کردند چنانکه آواز آنها گوش سامعان بر مثال آواز زنبور عسل می آمد آنگاه آن سنگ ریزه ها را بر زمین نهاد ساکت گشتند بعد ازان بر داشتند در کف ابو بکر رضی الله عنه ریختند بهمان طریق در تسبیح در آمدند بعد ازان در کف عمر رضی الله عنه همچنان تسبیح مے گفتند و بعده در کف عثمان رضی الله عنه بهمان طریق تسبیح ایشان مسموع گشت بروایتے آورده اند که در انجا امیر المومنین علے رضی الله عنه نیز حاضر بود در کف او نیز تسبیح گفتند بر این طریقه که سبحان الله والحمد لله ابوذر غفاری را خطاب فرمودند که ای ابوذر اکنون تو بردار ابوذر رضی الله عنه برداشت در کف خود نهاد تسبیح نگفتند ابو ذر رضی الله عنه سوال کرد از آن حضرت که یا رسول الله اینها را چه شد که در کف ایشان مسبح بودند و در کف من ساکت گردیدند فرمودند ای ابوذر تو میخواهی که با خلفاے راشدین برابر باشی این ممکن نگردد معجزهٔ دهم عقیل ابن ابو طالب رضی الله عنه گفت در سفری بآن حضرت صلے الله علیه وسلم همراه بودم در مقدار دو فرسنگ راه از آن حضرت صلے الله علیه وآله وسلم چندین معجزه مشاهده کردم از انجمله یکے این است که تشنه بودم و آب با من همراه نبود بزودی رفتم وگفتم یا رسول الله تشنگے بر من غالب آمده است فرمودند که بگوے بآن کوه که پیغمبر مے گوید که مرا آب بده و من بموجب فرموده عمل نمودم آن کوه با من در سخن در آمده بگفت با رسول الله بگو که ازان زمان باز که معلوم کردهٔ ام حق تعالے فرموده است که واتقوا النار التی وقودها الناس والحجارة چندان گریسته ام از ترس خداے تعالے آب در جزاے من نمانده است ایضاً عقیل گفت که دران راه آنسرور خواست که قضاے حاجت کند و پناهے نبود تا خود را از نظر مردم مستور سازد و دران صحرا سه درخت متفرق بود حضرت بدرختها خطاب کردند که استرونی آن درختان مجتمع گشتند بر مثال قبهٔ تا که در انجا در آمد و مهم خویش را بکفایت رسانید معجزه یازدهم فرمودند که بموضعے رسیدیم ناگاه شترے دیدیم دوان دوان از راه به پیش رسول علیه الصلوة والسلام بزانو در آمده گفت الامان الامان یا رسول الله در عقب او دیدیم که اعرابی مے آمد شمشیر برکشیده رسول علیه الصلوة والسلام گفت ازین بیچاره چه میخواهی گفت یا رسول الله این شتر را خریده ام تا از براے من کارے بکند و من از و نفعی بگیرم اکنون عصیان من میورزد اکنون راے من بران قرار گرفته که اورا ذبح کنم و از گوشت وے نفع گیرم رسول صلے الله علیه

وآله وسلم از شتر پرسیدند که چرا عاصی شدی گفت یارسول الله از بهر آن عاصی نشده ام که کارے نمی توانم
کرد بلکه شنیده ام تو گفته که هر که نماز خفتن نگذارد و خواب کند عذاب خدای تعالی در وی رسد این اعرابی
یا قبیله خود ها نماز خفتن را نمی گذارند من می گریزم نباید که بشامت ایشان عذاب بر من ملحق گردد حضرت
فرمودند که یا اعرابی چنین ست گفت بلے ولیکن عهد کردم که دیگر در نماز خفتن تعلل ننمایم و بوقت ادا نمایم و قبیله
خود را بفرمایم تا همه بگذارند بعد ازان شتر انقیاد ایشان نمود **معجزهٔ دوازدهم** بریدة بن الحصیب رضی الله عنه
روایت مے کند که اعرابی نزد رسول صلے الله علیه وآله وسلم آمد گفت یارسول الله مسلمان شده ام و در
نزد تو مسلمان آمده ام اما معجزه با من نمائے تا یقین من زیاده گردد فرمودند که چه معجزه میخواهی گفت
این درخت را بخوان تا نزد تو آید فرمودند که برو بآن درخت از زبان من باو پیغام برسان و او را بطلب
اعرابی نزد آن درخت رفت و گفت رسول خدائے تعالے ترا میخواند دعوت او را اجابت کن آن
درخت میل بیک جانب کرد عروق خود را از زمین برکشید و میل بجانب دیگر کرد عروق خود را از زمین
تمام برکند و برفتار آمد و دامن کشان در نزد رسول صلے الله علیه وآله وسلم آمد گفت یارسول الله
السلام علیک اعرابی گفت حسبی حسبی بعد ازان آن سرور او را رخصت کرد تا بمنبت خود بازگشت
معجزهٔ سیزدهم ابن عباس رضی الله عنه روایت کند که مردے بر در رسول علیه الصلوة والسلام آمد
گفت بچه چیز دانم که تو پیغمبرے از خدائے تعالے حضرت فرمودند که اگر این شاخ خرما را بخوانم تا ازین درخت
جدا گشته نزد من آید و گواهی دهد برسالت من پس حضرت رسالت پناهی صلے الله علیه وآله
وسلم آن شاخ را بخواند آن شاخ از درخت منقطع گشته بر زمین افتاد و می جست و می آمد نزد آن حضرت
آمد آنگاه فرمودند که برو بمقام خود بازگشت بر همان منوال بازمحل خود معاودت نموده بران منضم شد
اعرابی ایمان آورد **معجزهٔ چهاردهم** روایت کرده شده است که در غزوهٔ طائف پیغمبر صلے الله
علیه وآله وسلم در شب تاریک بر شتر سواره سیر می فرمودند بدرخت سدره رسیدند پر خار و چشمهاے
نرگسین آنحضرت خواب آلوده بود چون نزدیک بآن سدره رسیدند که روی مبارک آن سرور بآن
درخت آمد در حال درخت بشگافت و نیمی بر دست چپ مایل گشت و آن شتر بر آن درخت آمد
فی الحال نیمه دیگرش بجانب راست میل کرد آن حضرت از میان درخت بسلامت بیرون آمدند
گویند که آن درخت همچنان متفرج مانده است تا اکنون معروف و مشهور بسدرة النبی ست و هیچکس تا بغایت
تعرض بآن درخت نرسانیده است **معجزهٔ پانزدهم** روایت می کند جابر بن عبدالله انصاری رضی الله
عنهما که پدر من در جنگ احد شهید شد و از وے قرض بسیارے بماند چنانچه بروایتی می گویند که سی

وسق خرما از یک جهود قرض داشت که چهار هزار شش صد من باشد آن جهود طلب دین می کرد و قرض
خواهان دیگر نیز تشدد می نمودند و خرمایی چند از پدر من مانده بود چون وقت خرما چیدن شد قرض خواهان
بیکبار رو ی با من آوردند و محصول گلستان برایشان عرض کردم و گفتم زیاده ازین وجه شما چیزے
نیست بایکدیگر قسمت کنید قبول نکردند آن جهود مبالغه بسیار نمود نزد آن حضرت رفتم و صورت حال ایشان
عرض کردم و از آنحضرت درخواست نمودم تا شفاعتے فرمایند که آن جهود با من مواسا کند پیش آن
جهود رفتند هر چند شفاعت کردند بجاے نرسید قرض خواهان دیگر نیز بصوابدید آن حضرت در نیامدند
آنحضرت با من خطاب کردند که اے جابر خرماهای خود را هر صنفی علیحده جمع کن تا من در انجا آیم و برابر قرض
خواهان بیایم بموجب فرموده عمل نمودم حضرت رسالت پناهی صلے الله علیه وآله وسلم آنجا تشریف
آوردند چون ایشان دانستند که آن حضرت آمدند تشدد زیاده کردند حضرت بگرد یک توده خرما
سه بار گردیدند و بران نشستند و قرض خواهان را خواندند و ازان یک توده سی وسق آن جهود را دادند
و باقی دیون قرض خواهان تمام استیفا نموده دادند و مرا مظنه چنان بود که گویا ازان توده هیچ نگرفته اند
و توده هاے دیگر همچنان بر حال خود بود در روایت دیگر آنکه از براے جابر هفده وسق خرما بعد از ادائے
دیون زیاده آمد جابر انصاری می گوید که من ازین متعجب بودم حضرت فرمودند که ای جابر این خبر بعمر
برسان که او در مهم تواندوه ناک بود و درادائے توسعی می نمود رفتم با عمر رضی الله عنه احوال باز نمودم
گفت شنیدم آن حضرت صلی الله علیه وآله وسلم در بوستان تو در آمده اند یقین من شد و چنین دانستم
که مهمات تو باحسن وجهی کفایت شد **معجزهٔ شانزدهم** ابو هریره رضی الله عنه گفت روزی در نزد آنحضرت
رفتم و چند خرماییے بردم و گفتم یا رسول الله دعاے برکت فرما از براے من درین خرما جناب حضرت
رسالت پناهی آن خرماها را در کف مبارک خود پیچید دعا فرمود گفت اینها را در فروه انداز هر وقت که
خواهی دست در فروه کن و خرما بیرون آر نشر می کن بخداے سوگند که تا حضرت در دنیا بودند ازان
خرما میخوردم و مردم را مهمانے می کردم و بعد ازان که آن سرور از دنیا نقل کردند در زمان ابوبکر و عمر و عثمان
رضی الله عنهم ازان فروه خرما بیرون می آوردم میخوردم و می بردم میدادم تا در روز قتل حضرت عثمان رضی الله
تعالے عنه خانهٔ مرا تاراج کردند و خرماهاے بردند ابو هریره رضی الله عنه دران باب گفت شعر
للناس الیوم غم ولی غمان ✣ فقد الجراب وقتل شیخی عثمان ✣ **معجزهٔ هفدهم** نیز در برکت ابو هریره رضی الله عنه
روایت مے کند که کاسهٔ ثرید در نزد آن حضرت صلے الله علیه وآله وسلم آوردند اهل صفه را طلبید
و من گردن خود را می کشیدم تا مرا نیز بخواندتا زمانی که تمام قوم برخاستند و در کاسه نماند مگر اندکے در

نواحی آن بدست مبارک خود آنرا جمع فرمود که مقدار لقمهٔ شد وآن لقمه بر سر انگشتان مبارک خود گرفت
فرمود که بخور بنام خدای تعالی سوگند بخدای تعالی که چندانی ازان بخوردم که سیر شدم معجزهٔ هشتدهم
از ابوهریره رضی الله عنه روایت کرده اند که فرمود که بغایت گرسنه بودم آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم
بر من بگذشتند حال مرا دیدند فرمودند بخانه درآی درفتم وقدح شیر حاضر ساخته فرمودند که اهل صفه را بخوان
بخواندم وازان یک قدح یاران را سیر گردانید بقیهٔ که مانده بود بمن دادند چندان ازان بیاشامیدم
که در دل من هیچ آرزوی نماند آنگاه خود بیاشامید معجزهٔ نوزدهم عمر ابن الخطاب رضی الله عنه روایت
می کند که اصحاب رسول صلی الله علیه وآله وسلم در غزوهٔ تبوک از قلت زاد وستوری خواستند تا که
شتران خود را نحر کنند اجازت نفرمود گفت آنچه از زاد باقی مانده است جمع کنید آوردند ونطعها کردند و
بقیهٔ زادها را بران نطعها ریختند ودعای برکت بران خواندند چندان ازان خوردند که همه سیر شدند وبقیه را
در فروه ریخته برداشتند روایت می کنند که این واقع باصحاب پیش می برد وبطعام قلیل همه را سیر میساخت
چنانکه در محل آن مبین شد معجزهٔ بستم انس ابن مالک رضی الله عنه روایت می کند که پیغمبر صلی الله
علیه وآله وسلم هشتاد کس را از چند قرص جوین که در زیر بغل انس بود همه را سیر گردانید وآن نانها همچنان
باقی بود معجزهٔ بست یکم آورده اند که عمر ابن الخطاب را رضی الله عنه امر فرمود تا از اندک خرمای
چهار صد شتر سوار را زاد دایه ترتیب کرد وآن خرماها باقی بود که گویا ازانها هرگز کم نشده بود معجزهٔ بست
دوم نقل است که حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه وآله وسلم وقتی مؤمنان را بصدقه دلالت
می فرمودند اعرابی شتری آورد بغایت پسندیده تیز رفتار وموصوف بصفات کمال حضرت صلی الله علیه
وآله وسلم را آن ناقه بغایت خوش آمد مر امیر المؤمنین عمر را اشارت فرمودند که آن شتر را از برای
آن حضرت بخرد امیر المؤمنین عمر آن شتر را از برای حضرت مقدس نبوی صلی الله علیه وآله وسلم
بخرید شبی آن ناقه را بر در حجره بسته بودند خواجه علیه السلام نیم شبی بود که از خانه بیرون آمدند نظر آنحضرت
صلی الله علیه وآله وسلم بوان شتر افتاد وبزبان فصیح وبیان ملیح با آنحضرت درسخن درآمده گفت السّلام
علیك یا زین القیامة السّلام علیك یا خیر البشر السّلام علیك یا فاتح الجنان السّلام علیك یا شفیع الامم
السابقة السّلام علیك یا قائد المؤمنین فی القیامة الی الجنة السّلام علیك یا رسول رب
العلمین حضرت از شتر این نوع سلام شنیدند التفات نموده از حال او استفسار نمودند شتر گفت یا رسول الله
من ازان مردی بودم از غضب نام یعنی جدید اللسان از وی بگریختم وروی بصحرا وکوهها کردم چون
شب درآمدی سباع وددان آن کوه وبیابان بگرد من درمیآمدند وبایکدیگر می گفتند که لاتؤذوها فانها

مرکب رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ومن بآن ابتہاج وخرمی می نمودم تا اکنون باین دولت مشرف
گشتم چون خواجہ علیہ السلام این نوع سخنان از آن شتر شنیدند با وی محبتے زیادہ پیش گرفتند واورا
عضبان نام نہادند مشتق از اسم صاحب وی بعد از آن عضبان گفت یا رسول اللہ مرا با شما حاجت
ست فرمودند کہ چیست گفت درخواست دارم از حق تعالی در حق من مسئلت نمایے تا مرا از مراکب
شما کرداند در بہشت چنانکہ در دنیا ساخت واگر شمارا پیش از من قضاے اجل رسد فرمان فرمائید
ہیچکس بعد از شما بر من سوار نشود کہ تحمل آن ندارم بعد از انکہ مرکب شما بودہ باشم دیگرے راکب
من گردد آن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم قبول کردند چون وفات آن حضرت نزدیک رسید فاطمہ را
رضی اللہ عنہا وصیت فرمودند کہ مرا با عضبان عہد ست کہ بعد از من کسے سوار نشود وبتعہد آب علف
او تو خود قیام نمایے واز حال او غافل نگردی فاطمہ رضی اللہ عنہا بر وصیت آن حضرت صلے اللہ علیہ
وآلہ وسلم عمل می فرمود ولیکن تا آن حضرت فوت شدند شتر آب علف از خود بر طرف گردانید از شدت
مفارقت آن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم شبے فاطمۂ زہرا رضی اللہ عنہا بر وے گذر فرمود آن شتر
با فاطمہ زہرا نیز در سخن در آمدہ گفت السّلام علیك یا بنت ما ساغ لی ولا شراب منذ توفی رسول اللہ
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم یعنے از روز فوت آن حضرت مرا آب علف گوارا نیست وہمانا اجل من
نزدیک ست ومرا مواصلت آن حضرت از حیات دنیا خوشتر ست زود ترمیش حضرت رسالت پناہی
صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم میسروم اگر مراسلتے وپیغامے دارے بگوے تا بآنحضرت صلے اللہ علیہ وآلہ
وسلم عرض نمایم فاطمہ رضے اللہ عنہا بر وفات او محزون گشتہ بر وداع او گریان شد وسر شتر را در
بغل مبارک خود گرفت ودست بر سر روے عضبان می مالید تا گویند کہ آن شتر سر در کنار فاطمہ زہرا
از عالم نقل کرد چون صباح شد فاطمہ زہرا رضی اللہ عنہا از براے کفن او کرپاس ترتیب نمودہ اورا
در کفن در آوردہ واز براے او قبر نمودہ مدفون ساخت بعد از انکہ سہ روز بروایتے ہفت روز از
فوت وے بر آمد بمشاہدۂ حالت وے قبر اورا بکشادند واز آن شتر در قبر ہیچ اثرے ندیدند نی از گوشت وے
ونی از پوست وی ونی از استخوان وی معجزۂ بست سوم نقل ست کہ مردی نام او رکانہ با قوت تمام چنان کہ
پشت وے را کسے بر زمین نیاوردی ووی شبانی گوسفندان نمودی روزی پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم
در صحرا با رکانہ ملاقات کردند رکانہ گفت توئے کہ لات عزّٰے را دشنام میدہی ومردم را بخدائے
دیگر میخوانی پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودند بلے کہ منم رکانہ گفت اکنون باید کہ مصارعت نمایم
تو خداے خود را بیار بخوان ومن بلات عزّٰے تمسک جویم اگر تو پشت مرا بزمین آری من دہ گوسفند

با تو بهم حضرت برین سخن مقرر کرده دست در کمر او زدند او وے بے تحاشے او را بر زمین زدند رکانه استدعاے
بار دیگر نمود کرت ثانیه نیز بر منوال سابقه تحقیق پذیرفت رکانه گفت دیگر بار کرت سوم نیز او را بر زمین
زدند رکانه خجل شد از راه بهانه گفت لات عزے مرا یارے نداوند و خداے تو اعانت تو نمود اکنون آن
گوسفند را بگیر چنانچه مرا اندا ختے ترا ده گوسفند باشد پیغمبر صلے الله علیه وآله وسلم فرمودند من گوسفند
نمیخواهم رکانه گفت چه میخواهی فرمودند که آن میخواهم که مسلمان شوی و در سلک اہل ایمان در آئے رکانه
گفت معجزهٔ نماے تا که مسلمان شوم پیغمبر صلے الله علیه وآله وسلم اشارت بدرختے کردند که در انجا بود
درخت بجانب آنحضرت روان شد بخدمت آمد رکانه گفت معجزهٔ عظیم نمودی اکنون بگو که بجاے خود باز رود
پیغمبر علیه الصلوٰة والسلام اشارت فرمود درخت باز بجاے خود رفت چون حضرت صلے الله علیه وآله
وسلم این نوع معجزه باو نمودند فرمودند اے رکانه مسلمان شو رکانه از سرزنش کافران اندیشه کرد
گفت مے ترسم که زنان عرب مرا عیب سازند و گویند چون محمد علیه الصلوٰة والسلام او را بینداخت
بترسید و مسلمان شد پیغمبر صلے الله علیه وآله وسلم از وے باز گشت ابوبکر و عمر و عثمان رضی الله
عنهم بطلب آن حضرت بیرون آمده بودند رسیدند بعد از استفسار حال صورت واقعه را بیان فرمودند
ایشان گفتند یا رسول الله وے بقوت و شوکت از مشهوران عرب ست با وجود آن قوت
یا رسول الله او را چگونه انداختید پیغمبر صلے الله علیه وآله وسلم فرمودند که خداوند من سبحانه و
تعالے مرا یارے داد تا بر او دست یافتم و او را از پاے در آوردم بر ولیتے آورده اند که چون پیغمبر
صلے الله علیه وآله وسلم از پیش رکانه روانه شدند رکانه گفت یا محمد علیه السلام نزد قریش چه
خواهی گفت فرمودند خواهم گفت که او را انداختم رکانه گفت من ازین سخن بسیار ملول مے شوم
واز آن حضرت استدعا نمود که واقعه را بطریقهٔ دیگر تقریر نمایند آن حضرت فرمودند که من دروغ گویم
رکانه گفت تو هرگز دروغ نمی گوئی گفتند نے رکانه دست بدست آن حضرت داده مسلمان شد
بروایت دیگر آنکه بعد از سه نوبت که او را بینداخت رکانه گفت اے محمد علیه السلام آنچه تو با من
پیش بردی بغیر قوت نبوت دیگر هیچ نتواند بود که در تمامی این دنیا هیچکس پهلوے من بر زمین نتوانست
نهادن اکنون برخیز از روے سینهٔ من و آن درخت را که در انجاست بخوان اگر بیاید و ترا سجود کند
من با تو ایمان آرم آن حضرت صلے الله علیه وآله وسلم آن درخت را بخواندند آمد و آن حضرت را
سجود کرد و بزبان فصیح باین کلمه متکلم شد کسانت رسول الله حقا طوبی لمن اقربك وویل لمن جحدك
آنگاه رکانه ایمان آورد و گفت گوسفندان را بموجب شرطے که در میان بود تصرف نمائید و بر اصحاب

خویش منقسم سازید حضرت فرمودند که مرا گوسفندان تو هیچ حاجتے نیست رکانه بیامد و قریش را ازین
حال خبر داد گفت وے رسول حق تعالے است باوے ایمان آرید بعد ازان دو نفر دیگر ایمان
آوردند در تاج المذکرین اسناد این واقعه باین طریقه روایت کرده اند **معجزهٔ بست چهارم**
روایت کرده شده است که حضرت رسول صلے الله علیه وآله وسلم روزی بمنزل فاطمهٔ زهرا در آمدند
فاطمهٔ زهرا از گرسنگی و شدت مجاعت بآن حضرت شکایت نمود و گفت مدت سه روزست که مذقهٔ
طعام نیافته ام حضرت رسالت پناهی علیه الصلوة والسلام جامه از روے شکم مبارک برداشتند
چهار سنگ بر شکم بربسته بودند نشانهٔ آن بود که چهار روز چیزے تناول نکرده بودند بعد ازان از
منزل خاتون قیامت بیرون آمدند خاطر مبارک بجهت مجاعت فرزندان محزون بود بصحرا بیرون
رفتند اعرابی دیدند که اشتران خود را آب میداد مرا ورا گفتند اے اعرابی هیچ کاری که کفایت نمایم
و اجرهٔ عمل با من تسلیم نمایے گفت دارم فرمودند چه کار داری گفت ازین چاه آب برکشیده شتر ها را
سیراب گردانید فرمودند چه مزد میدهی گفت هر دلوی را سه خرما حضرت مقرر کرده دلو در چاه گذاشته
آب کشیدن آغاز کردند چون یک دلو آب برکشیدند سه خرما بداد تناول فرمودند و بآب کشیدن
مشغول شدند هشت دلو دیگر برکشیدند در دلو نهم ریسمان بگسیخت و دلو در چاه افتاد حضرت ساعتے
بایستادند اعرابی بیامد چون صورت حال را بدانست غضب بر وے مستولی شد طپانچه نادانسته
بر جبین مبارک آن سرور حواله کرد و بست چهار خرما بآن حضرت بداد آن حضرت دست حق پرست
در چاه در آورده دلو را بقدرت الٰهی از چاه بیرون آوردند و باعرابی دادند و برفتند اعرابی چون این
امر غریب را از آن حضرت مشاهده کرد و ازان فعل ناپسندیدهٔ خود پشیمان شده بغایت ملول گردید
ساعتے سر در جیب تفکر فرو برده حقیقت نبوت آن حضرت بر اعرابی مکشوف شد در حال دست بساق
موزه خود در آورد و کاردی که داشت بیرون آورد و سر دست خود را برید از غایت درد مدهوش شد
جماعتے بر وے بگذشتند او را بآنحال بدیدند آب بر روے او پاشیدند چون بهوش آمد کیفیت
حال را از وے پرسیدند گفت طپانچه بر روے محمد صلے الله علیه وآله وسلم زدم از عقوبت آن قطع
ید نمودم حاضران اظهار تاسف و تحسر نموده از وے درگذشتند اعرابی دست بریدهٔ خود را برداشته
روے بمنزل آن حضرت آورد و طلب آنحضرت مے نمود و بر ابوبکر و عمر و عثمان رضی الله عنهم بگذشت ایشان
گفتند اے اعرابی بآن حضرت چه می گوئی گفت حاجتے دارم گفتند حضرت در خانهٔ فاطمه زهرا اند رضی الله
عنها نشسته و حسن را بر زانوے راست نهاده و حسین را بر زانوے چپ نهاده و خرمائے که ازان

اعرابی بزد گرفته بودند در دهان ایشان می نهادند و طعام ایشان می نمودند سلمان رضی الله عنه دست
اعرابی را گرفته بدر خانه فاطمه زهرا رضی الله عنها آورد اعرابی ندا کرد که یا محمد علیه السلام حضرت محمد مصطفے
صلے الله علیه وآله وسلم فاطمه را فرمودند ببین تا کیست بر در فاطمه زهرا گفت یا رسول الله اعرابی دست
راست بریده و بدست چپ گرفته خون ازان میریزد خواجه علیه السلام بیرون آمدند اعرابی عذر خواهی
نمودن گرفت خواجه علیه السلام گفت لے اعرابی دشت ترا چه شد گفت یا محمد علیه السلام طپانچه نادانسته
زدم از غرامت آن سرپنجه خود را قطع کرده ام اکنون بعذر خواهی آمده ام حضرت اورا فرمودند که اسلم
تسلم یعنے ایمان آر تا سالم بمانی اعرابی گفت اگر پیغمبر بر حقی اصلاح دست مرا بنمائے تا با تو ایمان آرم
حضرت رسول صلے الله علیه وآله وسلم دست بریدهٔ اعرابی را بدست مبارک خود گرفته بمحل آن آورده
فرمودند بسم الله الرحمن الرحیم و بران دمیدند و بدست حق پرست آن را مسح کردند بحالت اولی باز گشت
وچنان پیوست بفرمان الٰہی که گویا هرگز انقطاع نیافته بود اعرابی چون این معجزهٔ از آن حضرت بدید
زبان بگفتار کلمهٔ توحید بکشاد و مادر اعرابی نیز همراه آمده بود وے هم نیز در سلک اہل ایمان منخرط شد معجزهٔ
بست پنجم روایت کرده شده است که ابوجهل ابن هشام که در عداوت آن حضرت صلے الله علیه وآله
وسلم اهتمام تمام مے نمود و در اطفاء نور نبوت آن حضرت سعی کلی مرعی میداشت روزی از مرد غریبے شترے
خریده بود آن غریب را در اداے بها بوعدهٔ خلاف تعصب میداد آن غریب روزی بانجمن گاه قریش آمد
واز ابی جهل شکایت نمود و ایشان را بحق کعبه سوگند داد تا امداد او نمایند و بهاے شتر را از ابوجهل
گرفته بدهند ایشان اورا از روے استهزاد سخریت حوالهٔ پیغمبر صلے الله علیه وآله وسلم کردند که محمد علیه السلام
از ابوجهل خواهد ستاند و ایشان را مقصود آن بود که ظالم با نحضرت استخفافے نماید آن غریب
هزل ایشان را راست پنداشته در پیش پیغمبر ما صلے الله علیه وآله وسلم آمد و حال خود را تقریر کرد پیغمبر
صلے الله علیه وآله وسلم با آن غریب همراه تا بدر خانهٔ ابوجهل آمدند و در بکوفتند ابوجهل از اندرون گفت
کیست بر در فرمودند منم محمد ابن عبدالله در حال بیرون آمد چون نظر او بر جمال حضرت افتاد مدهوش شد
زیراکه هیبت جلالت و مهابت رسالت آنسرور صلے الله علیه وآله وسلم در وے اثر کرده چون
با خود آمد پیغمبر را گفت صلے الله علیه وآله وسلم مرحبا بک یا اباالقاسم اگر حاجتی داری بگو ی پیغمبر صلے الله
علیه وآله وسلم فرمودند که حق این غریب را چرا نمیدهی ابوجهل فی الحال در خانه درآمده و دیده نقد بیرون آورد
و مال غریب را بتمام ادا نمود آن غریب خوشدل شد و بخانهٔ خود باز گشت و در همان انجمن بگذشت
و ایشان را عذر خواهی نموده گفت مرا بکسے راه نمودید که او پیش خصم من آبروے تمام داشته است و مرا

از قید آن ظالم نجات داد قریش ازین سخن بغایت متعجب شدند چون ابوجهل در رسید او را سرزنش کردند که این همه لاف و ستیزهٔ تو با محمد علیه السلام چه شد آخر کارم فسون او در تو نیز اثر کرد ابوجهل چاره ندانست جز آنکه راست گوید گفت با محمد علیه السلام همچنان که دشمن بودم هستم اما دران وقت که از برای آن غریب سخن با من می گفت بر بالای سر او اژدهائی دیدم که چون شتر مست دهان کشاده ترسیدم که اگر مراد او برنیارم و حق آن غریب را نگذارم آن اژدها مرا فرو برد درین سخن تصدیق او نمودم زیرا که عداوت او بر آن حضرت میدانستند **معجزهٔ بست و ششم** هم درین باب ابوجهل چنان بود که مردی از جانب اسد سه شتر آورده که بفروشد ابوجهل از وی خریداری کرد وی ندا در رسول صلی الله علیه و آله وسلم در مسجد نشسته بودند آن مرد اسدی پیش حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه و آله وسلم حکایت کرد رسول علیه الصلوة والسلام پرسیدند که شتران تو کجاست گفت در بازار رسول صلی الله علیه و آله وسلم برخاستند و به بازار آمدند و شتران وی را برضای وی بخریدند و دو شتر را هم به بازار بفروختند و بهای شتران را ادا نمودند و شتر دیگر را نیز به بازار بفروختند و بر آل عبد المطلب قسمت کردند و ابوجهل در ناحیهٔ بازار نشسته بود و مجال دم زدن نداشت بعد ازان حضرت نبوة شعاری صلی الله علیه و آله وسلم روی با بوجهل آورده فرمودند که دیگر چنین معامله مکن و اگر نه عذاب بر تو لاحق شود و آنچه نکردهٔ ترا ازان نباشد ابوجهل گفت نکنم بعضی از مشرکان که در انجا بودند مر او را گفتند ای ابوجهل در دست محمد علیه الصلوة والسلام بازی خار زار و زبون شدی مگر متابعت دین او کردی و یا خوفی با تو مستولی شد گفت هرگز متابعت دین وی را نخواهم کرد اما مردی چند بر دست راست و مردی چند بر دست چپ او دیدم که در دست نیزها داشتند و بر من حواله می کردند که اگر انقیاد محمد علیه السلام نمی کردم مرا هلاک می کردند گفتند آن نیز از سحرهای محمد علیه السلام ست خاک بر دهان ایشان باد **معجزهٔ بست و هفتم** عباس ابن مرداس گفت در راهی میر فتم شتر مرغی دیدم که شخصی بر وی نشسته جامه های سفید و پاکیزه پوشیده دران وقت شائع بود که شتر مرغ مرکب جنیان می گفتند و آن مرد سخنی می گفت مسجع که معنی او این بود که بیداد جاهلیت و خون ریزی و آشوب در گذشت و صاحب شرعی آمده است پرهیزگار و نیکوکار محمد صلی الله علیه و آله وسلم صاحب ناقهٔ قصوی عباس گفت من ازین سخن ترسیدم مرا بتی بود خمار نام پیش آن آمدم و دست بران فرود آوردم تا مرا از شر جن آسیبی نرسد از درون بت شعری شنیدم مضمون آن شعر این بود که خمار وقتی معبود بود که محمد علیه السلام دعوت نکرده بودند و نماز نفرموده اکنون خمار با خاک یکسان ست و با سنگ برابر

این پیغمبر قریش که بعد از عیسے علیه السلام آمده اند وندا ے لا اله الا الله محمد رسول الله در عالم
در داده اند بر راست ودین حق ست وسعادت در موافقت او وشقاوت در مخالفت اوست عباس
می گوید که چون این سخن از درون بت شنیدم حال بر من بگشت بیامدم وبا قوم خود بگفتم همه متعجب شدند
ومسلمانی در دلهاے ما افتاد ومن با سی صد کس از قوم خود بیامدم پیش پیغمبر صلے الله علیه وآله وسلم
تا مسلمان شویم پیغمبر علیه الصلوة والسلام چون مرا بدیدند در روی من تبسم نموده گفتند چون بود که دعاے
اسلام در دل تو قوی گشت حال او بگفتم بدان سخن شادمان شد ومن وآن سی صد همه ایمان آوردند
معجزهٔ بست هشتم عبدالله ابن مسعود گفت رضی الله عنه که روزی آن حضرت صلے الله علیه وآله
وسلم بکلیساے یهود رفته بودند وایشان توریت می خواندند چون آن حضرت در انجا رسیدند همه خاموش
شدند رنجورے بود از ایشان برپاے دیوار خفته پیغمبر صلے الله علیه وآله وسلم بآن بیمار خطاب فرمودند که
تو بخوان رنجور افتان وخیزان برفت وتوریت را بگرفت واز انجا که ایشان نان رسیده بودند برخواند
گفت اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریك له واشهد انّ محمد اعبده ورسوله وهمانجاے
وفات کرد آن حضرت فرمودند که تا مسلمانان بتکفین وتجهیز او پرداختند به برکت نفس آنحضرت از اهل بهشت
شد معجزهٔ بست نهم نقل ست که روزی شتر مست در صحرا روی بآن حضرت آورد یاران از ان دهشت
نموده هزیمت را غنیمت شمردند حضرت فرمودند که خاطر جمع دارید که باستغاثه می آید نبزد من چون نزد آن حضرت
صلے الله علیه وآله وسلم رسید بزبان فصیح گفت اے پیغمبر خداے تعالے کسانی که دعواے مالکیت من می کنند
مرا یکساله خرید ند بسیار سال ست که کار فرموده اند اکنون پیر شده ام قصد آن دارند که مرا ذبح کنند از براے
خداے تعالے در حق من عنایتے فرماے ومرا از دست این حق ناشناسان برهان شتر این سخن را تمام کرد
جماعتے از قفاے او رسیدند بطلب وے پیغمبر صلے الله علیه وآله وسلم فرمودند اگر خواهید سخن شتر خود بگوید
واگر خواهید من تقریر کنم گفتند حق آن بود که تو خود تقریر فرماے فرمودند که این شتر می گوید که من یکساله بودم
که مرا مالک من خریده بود بسیار سال کار فرمود اکنون قصد کشتن من دارد مالکان شتر گفتند که بلی چنین ست
که شتر تقریر کرده است آن حضرت فرمودند که اکنون این شتر را با من بفروشید ایشان گفتند که این شتر
فداے خاک قدم تست یا رسول الله فرمودند اگر چنین ست او را رها کنید هر جا که خواهد برود مالکان دست
از وبا زداشتند شتر پارهٔ راه برفت بعد از ان باز بحضرت تقربے نمود بصورت سجود صحابه گفتند وقتے که شتر
ترا سجود کند پس ما اولی تر که ترا سجود نمایم فرمودند هیچکس را نشاید که هیچ آفریده را سجود کند که اگر من کسی را سجده
فرمودمی زنان را می فرمودم که شوهران را سجده کنند که حق شوهر بر زن بسیار ست معجزهٔ سی ام نقل ست

که پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم با صحابۂ کبار رضی اللہ عنہم در سفرے بودند و تشنگی بر ہمہ غالب شد آب
پیدا نبود حضرت رسالت پناہی صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم امیر المؤمنین علی رضی اللہ عنہ را با جمعی بطلب آب
فرستادند غلام سیاہ در راہ دیدند کہ بر شترے نشستہ دو مشک پر آب بر آن شتر بربستہ آن غلام را
ہر چند تلطف کردند کہ بیا در نزد پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم رویم گفت من در پیش آن جادو نمیروم و سرکشی
مے نمود امیر او را بعنف نزد آن حضرت آوردند فرمودند تا سر مشکہا را کشادند و صحابہ چندانکہ خواستند از
انجا آب بیاشامیدند و آب نیز گرفتند و مشکہا ہمچنان پر آب بود فرمودند تا مشکہا را باز بوے سپردند
و صحابہ او را چیزے دادند از توشۂ مال و خواجہ علیہ السلام دست مبارک بآن غلام فرود آوردند
و روے سیاہ غلام بشرف مساس دست مبارک پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بر مثال ماہ درخشان شد
و روے بقوم خود نہادہ روان شد چون قوم او را از دور بدیدند گفتند شتر از ماست و مشکہاے
پر آب از ان ماست اما راکب بغلام ما نمی ماند ہر چند غلام تعریف حال خود کرد از وے باور نمیداشتند
تا بعلامت دیگر دانستند کہ غلام ایشان بودہ است غلام قصۂ تمام با قوم خود بگفت قوم چون آن
معنے مشاہدہ نمودند با ہمراہے غلام در نزد رسیدا نہم آمدہ بشرف اسلام مشرف شد معجزۂ سی یکم
نقل ست کہ روزے پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم از برائے وضو ساختن موزہ از پاے مبارک کشیدہ
بودند چون از وضو فارغ شدند یک موزہ را پوشیدند موزۂ دیگر را خواستند کہ بپوشند مرغی از ہوا در آمد
آن موزہ را بر داشت و بیفشاند از ان موزہ مارے بیرون افتاد بعد از ان موزہ را بینداخت پیغمبر
صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم با خود سنت نہاد کہ موزہ را بیفشانند آنگاہ بپوشند معجزۂ سی دوم در روایت
آوردہ اند کہ زنے بود از برائے آن حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم عسل می فرستاد و حضرت ہدیۂ او را
قبول می فرمودند روزے ظرفے را پر از عسل نزد آن حضرت فرستاد چون ظرف او را باز فرستادند ہمچنان
پر از عسل بود آن زن بدگمان شد کہ آیا بچہ سبب ہدیۂ او را رد فرمودہ باشند بخدمت آن حضرت
آمدہ عذر خواہی نمود گفت یا رسول اللہ مگر دشمنے سخنے گفت یا تقصیرے واقع شدہ کہ این نوبت ہدیہ
قبول نیفتادہ است پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودند کہ من ہدیۂ ترا قبول کردم و آنچہ در ظرف ہست
آن برکات ہدیۂ تست کہ حق تعالے از برائے تو فرستادہ است برکت ہدیہ ست آن زن از ان ہم
خوشوقت شدہ مدتی اہل بیت خود را از ان عسل نان خورش میداد تا روزے چھوی یا بعضے آن
عسل را از ان ظرف در ظرف دیگر انتقال داد آن عسل تمام شد آن نیک زن اگر چنان نکردی.
اہل بیت او را تا عمر دنیا ایش بودی کفایت بودی معجزۂ سی سوم نقل ست کہ چون فتح خیبر بفرمان

ملک واو جل وعلی میسر شد در میان غنایم خیبر درازگوشی بود سیاه با حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه وآله
وسلم بتکلم درآمد آن حضرت نیز با وے سخن می فرمودند از وے پرسیدند که اے درازگوش نام تو چیست
گفت یزید ابن شهاب حق تعالی از نسل جدّ من چندین حمار بیرون آورده که بیشتر آنها مراکب انبیا
بوده اند اکنون از نسل ایشان هیچ نمانده مگر من واز انبیا هیچ نمانده مگر شما یا رسول الله اکنون توقع من
آن ست که من نیز مرکب شما باشم تا اکنون بدست جهودے مبتلا بودم نام آن جهود و آن شوم
نام مبارک شما هرگاه که می شنید ناسزا اے گفت ومن او را بالقصد بر زمین میزدم واو پیوسته مرا شکم
گرسنه میداشت وپشت مرا آزرده مے کرد حضرت فرمودند که قد سمّیتك یعفور ای درازگوش
من ترا یعفور نام نهادم بعد از ان هل تشتهی الاتان یعنے جفت میخواهی تا از برائے تو ترتیب کنم
تا نسل تو بماند گفت نے یا رسول الله فرمودند چرا گفت پدران من از جدّان من روایت کرده اند که از نسل
ما هفتاد کس از انبیا سوارے خواهند کرد آخرین نسل ما را پیغمبرے سوار شود که نام او محمد باشد صلی الله
علیه وآله وسلم من میخواهم که آن آخرین باشم لاجرم حضرت از برائے خاصۂ شریفه خود او را نگاه داشتند
وبر وے سوارے می کردند وگاه بودی که از وی فرود می آمدند واگر کسے از صحابه را خواستی که ملاقات
نمودی یعفور را گفتے که فلان کس را آواز ده اورفتے بدر سرائے آنکس وسر بر در سرائے او زدی تا صاحب
بیرون آمدی بسر خود اشارت کردی که ترا حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم مے طلبند تا آنکس
اجابت کردی چون حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه وآله وسلم رخت بدار البقا بردند یعفور بیچاره
بعد از سه روز در سر چاه ابی الهیثم بن التیهان درآمد واز درد فراق خواجه علیه السلام خود را دران چاه
انداخت وهلاک گردانید وهمان چاه قبر وے شد **معجزه سی چهارم** آورده اند که شخص
اعرابی پیش حضرت رسالت پناه بر شترے سوار بود وجمعی بر وی دعوی می کردند که او این شتر را دزدیده
است پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند که این دعوے شما را گواهی هست گفتند آری هست حضرت
علی را رضی الله عنه فرمودند که تا بعد از اقامت بینه حد شرع بر وی اجرا کند این گفتگو در میان بود اما اعرابی
سر در پیش افگنده سخن نمی گفت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند که یا اعرابے حق مستحق برسان
ویا حجت دفع قایم گردان درین بودند که شتر بتکلم درآمد وگفت اے پیغمبر خدا اے زاد و بود من پیش
این اعرابی بوده ومن در ملک وے متولد گشته ام واین اعرابی از تهمت سرقه بری ست درباره
او سخن غرض گویان ست حضرت مقدس نبوی صلی الله علیه وآله وسلم اعرابی را گفت ترا سوگند
میدهم بآن خداے که جانهاے بندگان بید قدرت اوست دران حال سر در پیش افگنده بودی

باخدلے تعالے چہ مناجات کردی اعرابی گفت این کلمات برزبان راندم کہ اللهم انك انت لست حدثناك ولامعك الداعانك فی خلقنا ولایشارك فی ربوبیتك انت ربنا اسئلك ان تصلی علی محمد یعنے اے بارخدایا تو نہ آن خدلے کہ ماترا پیدا کردہ باشیم چنانکہ عبدۂ ایشان احداث کردہ اند و نہ خدلے دیگرست باتو در آفرینش کہ ترااعانت کردہ باشد و در خداوندی باتو شریک باشد و تو پروردگار مائی ازتو میخواہیم کہ بر محمد صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم درود فرستے و پاکی من ازین تہمت کہ بر من می بندند روشن گردانی حضرت تصدیق قول او نمودند و دعوے ایشان را نسبت ببطلان نمودند معجزۂ سی پنجم روایت مے کند کہ روزے حضرت پیغمبر ما صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم ببازار مدینہ می گذشتند و اہل بازار را امر معروف و نہی منکر مے فرمودند حکم بن العاص کہ پدر مروان بود از قفای پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم سیرفت در قفاے گفتار آنحضرت را چنانچہ قاعدۂ مستہزیان باشد تقلید میکرد و دہان خود را کج و راست میساخت پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم را بران حال اطلاع افتاد فرمودند کہ ہمچنان باش کہ خود را می نمایے یعنی روے و دہان تو کج باد حکم را در حال لقوۂ عارض شد سر و دہان وی کج شد چنان شد کہ از غایت زشتی در روے نظر نمی توانستند نمود و ہم بران علت برد معجزۂ سی ششم نقل ست کہ یکی از دلیران و پہلوانان عرب باپیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم گفت بیا تا یکدیگر مصارعت نمایم اگر تو مرا بیندازی مرا ہلاک گردان اگر من ترا بیندازم خلق را از آشوب و فتنۂ تو باز رہانم و برین قرار گشتی گرفت دو بار حضرت رسالت پناہی صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم اورا بینداخت ہر بار زینہار میخواست و حضرت از سر قتل اودر مے گذشتند تا بعدہ اعرابی خواست کہ بے خبر پاے آن سرور را بگیرد و آن حضرت را بیندازد حضرت رب العزت جبرئیل علیہ السلام را فرستاد تا از مکر آن غدار خبردار گردانید پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود کہ تو عزم مکر و خدیعت داری گفت تو از کجا دانستے گفت خدلے من مرا آگاہ گردانید آن مرد فے الحال زبان بکلمۂ شہادت بکشاد و قدم در دائرہ اسلام نہاد معجزۂ سی ہفتم یزید بن ابی حبیب گوید زنی بر پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بگذشت باپسرک دو ماہہ برگردن وے وآن زن از جملہ راندگان آن حضرت بود و چون کودک را نظر بہ پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم افتاد گفت السلام علیک یارسول اللہ السلام علیک یا محمد بن عبد اللہ خواجہ علیہ الصلوۃ والسلام فرمودند کہ ای کودک تو چہ میدانی کہ من رسول خدایم و پسر عبد اللہ ام گفت این معرفت و علم حضرت خداوندی جل و علا بمن کرامت فرمود اینک جبرئیل علیہ السلام بالاے سر تو ایستادہ و در تو نگاہ مے کند حضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمودند کہ ای پسر نام تو چیست گفت

مرا عبد العزے نام کرده اند و من از عزے بیزارم تو مرا نام بنه پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم او را عبد اللہ نام
نهادند آنگاه کودک گفت ای پیغمبر خدا دعائے فرمائے تا من از جملۂ خدمتگاران تو باشم در بهشت پیغمبر صلے اللہ
علیہ وآلہ وسلم دعا کرد کودک گفت نیک بخت آن است که ایمان با تو آرد و بدبخت آنکه نبوت ترا انکار کند
بعد ازان کودک نعره بزد و جان بداد و مادرش گفت بعد ازین معجزۂ باهرهٔ دیگر انکار را جائے نماند
و زبان بکلمۂ شهادت بکشاد و بوحدانیت خداوندے سبحانه و تعالی و برسالت محمد صلے اللہ علیہ وآلہ
وسلم گواهی داد گفت اکنون حسرت من در تضیع عمر ست که در مخالفت تو گذشت حضرت رسالت پناهی
صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودند که بشارت باد مر ترا که دیدم فرشتگان کفن مخلوط از برای تو آوردند از
بهشت آن زن فی الحال از شادی نعرهٔ زد جان بحق تسلیم کرد پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بفرمود تا تکفین
و تجهیز او را نموده بروے نماز کردند و هر دو را انجاک بهم دفن کردند **معجزهٔ سی هشتم** در بعضے از سیر
ام سلمه رضی اللہ عنها روایت کرده اند که وے گفت سه مرد در نزد پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم آمدند
یکے پیش آمد گفت تو دعوی می کنی که من به از ابراهیم علیه السلام هستم و ابراهیم علیه السلام را خلیل الرحمن
منزلت بود نزد حضرت خداوندے و ترا چه منزلت ست خواجه علیه السلام فرمودند که من حبیب اللہ
ام دیگرے گفت تو میگوئی که مرتبۂ من فوق مرتبه موسے علیه السلام ست حق تعالی با موسے علیه السلام
سخن گفت و ترا مثل این سعادت هرگز روے نموده است یا نی حضرت فرمودند که حق تعالے با موسے
علیه السلام در کوه طور سخن گفت و با من در برابر عرش تکلم نمود هر آئینه که مقام من عالی تر باشد از مقام
او دیگرے گفت تو می گوئی که منزلت من برتر از عیسی علیه السلام ست و عیسے علیه السلام مرده را
زنده میکرد و از تو منقول نیست که باین امر مبادرت نموده باشی حضرت مقدس نبوی صلے اللہ علیہ
وآلہ وسلم ازین سخن برآشفت و علی رضی اللہ عنه را آواز داد و دران وقت میان آن حضرت و علی
رضی اللہ عنه مسافت بعید بود حق تعالے آواز آن حضرت را بگوش علی رسانید و علی رضی اللہ عنه
فی الحال حاضر شد پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودند که آواز من جبرئیل علیه السلام بگوش تو رسانید
برخیز و باین جماعت بسر قبر یوسف بن کعب که یکی از احبار یهود بود برو و او را بخوان تا بفرمان الٰہی
جل و علا ترا اجابت نماید علی رضی اللہ عنه بفرمان نبی صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم برخاست و بآن گروه
بر سر قبر یوسف بن کعب رفتند حضرت علی کرم اللہ وجهه صاحب قبر را بخواند شگافی در قبر وی پدید آمد کرت
ثانیه بخواند پارۂ دیگر شگافته شد کرت ثالثه بخواند قبر آن همه کشاده گردید و مرده ظاهر شد حضرت امیر
فرمود که برخیز بفرمان خدائے تعالے پیرے برخاست و خاک از سر و محاسن خود می افشاند و با آنجماعت

نعره زده می گفت بچون کسے که ایشان را بشناسد و گفت من یوسف بن کعبم که تبع را نصیحت کردم
و از قتل و فساد باز داشتم سی صد چند سال ست که تا من وفات یافته ام اکنون مرا آواز دادند که برخیز و
سرور اولاد آدم محمد مصطفے صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم وعلی جمیع الانبیا تصدیق نمای که جمعی آمده اند و تکذیب
او می کنند و از وی حجت میخواهند آن جماعت چون آن حال بدیدند علی را رضی اللہ عنہ التماس نمودند
که آن پیر را بموضع وی باز فرستد علی رضی اللہ عنہ کلمۂ چند بر زبان راند یوسف بن کعب باز بجای
خود رفت و خاک وی بر مثال سابق مرتب گشت و آن جماعت و علی رضی اللہ عنہ نزد آن حضرت
باز گشتند و ایمان معلوم نشد که تحقق پذیرفت یا نی معجزۂ سی ونهم نقل ست که روزی اصحاب در صحبت
آنحضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم نشسته بودند و ذکر آدم درمیان داشتند تا کسے گفت که هیچ نان خورش
بهتر از گوشت نیست و سخن وی درمیان یاران مقبول افتاد آنحضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم یک
مدت را بر زبان مبارک نام بردند که از ان وقت باز نظر من بر گوشت نیفتاده است مردے از
انصار در انجا حاضر بود در حال برخاست و بخانه رفت و بزغالهٔ داشت مذبوح ساخت و بریان
کرده بدست پسر خود بآنحضرت هدیه فرستاد آن حضرت پیر او را فرمودند که بلال را بگوی تا امیر المومنین
علی را آواز دهد امیر بیامد و بلال را بفرمود تا سفره بکشید و گفتند که تا در مسجد کیست او را بطلبید از صحابه
هژده کس بودند حاضر آمدند فرمودند که تناول نمایند یاران آن بریان را بسیرے بخوردند و طبقها را
پر ساخته بمنازل فاطمه رضی اللہ عنها و ازواج طاهرات رضی اللہ عنهن هریک را علحده بفرستادند
مقرر بر آنکه استخوانهاے او را بسلامت باز فرستانند چون استخوانها جمع شد حضرت پیغمبر صلے اللہ علیہ
وآلہ وسلم دست مبارک بران نهاده فرمودند که برخیز بفرمان خداے تعالے بزغاله بفرمان الٰهی تن
درست و زنده شد و دوان بخانهٔ انصاری رضی اللہ عنہ میرفت و پسر انصاری در قفای بزغاله
میدوید و بوے نمیرسید چون بزغاله بخانه در آمد انصاری او را دیده تعجب کنان می گفت که این چه مشابهت
ست به بزغالهٔ ما که بآنحضرت فرستاده بودم با زن در گفت شنید بود که کنیزک او در رسید و کیفیت واقعه را
تقریر کرد و یقین ایشان در دین اسلام زیاده گشت معجزۂ چهلم نقل ست که ابو قرقامه گفت رضی اللہ
عنہ که ابتداے اسلام من آن بود که در حالت یتیمے در پیش خاله و مادر خویش مے بودم ایشان
بمعاقبت یکدیگر بتربیت من قیام می نمودند و من گوسفندان ایشان را بچرانیدم و خالهٔ من مرا از
صحبت آنحضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم منع کلی می نمود و می گفت بر محمد علیه السلام گذر نباید که ترا گمراه کند
و از کار برآرد و من بخلاف سخن وے گوسفندان را در مرتع می گذاشتم و در پیش آن حضرت می آمدم

ودیدار و گفتار مبارک وی چشم و گوش خود را بهره مند میداشتم و شبانگاه میرفتم گوسفندان را گرسنه
و بی شیر بخانه می بردم و خالهٔ من می گفت گوسفندان تو چرا چنین زار نزار اند من می گفتم باعث او را نمیدانم
روزی پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم وصیت می فرموده بهجرت کافران و عنایت بر مسلمانان من آن روز
پیش رفتم و دست بدست مبارک آن حضرت داده مسلمان گشتم و با وبیعت کردم بعد ازان بر آن حضرت
ظاهر گردانیدم که خالهٔ من گاه گاهی مانع خدمت شما می گردد و مرا خاطر بملازمت شما بغایت مائل ست
و شرح نزاری و بے شیری گوسفندان نیز و آن حضرت تقریر کردم فرمودند که گوسفندان را پیش من آر
بفرموده عمل نمودم دست مبارک بران گوسفندان لاغر فرود آوردند و دعای برکت بتقدیم رسانیدند
فی الحال بکمال قدرت الٰهی گوسفندان فربه و پر شیر شدند چنانکه بهتر ازان امکان نداشت چون
گوسفندان را بخانه بردم خاله و مادر من ازان بغایت تعجب نمودند و کیفیت حال استفسار نمودند من
صورت واقعه را پیش ایشان تقریر کردم و ایشان نیز بخدمت آمدند و بدولت ایمان فائز شدند
معجزهٔ چهل یکم حبیب بن منذر گوید رضی الله عنه که پدر من نابینا گشت چنانکه هر دو چشم او سفید شد
بشرف ملازمت آنحضرت مبادرت نمودم دم مبارک در چشم وی دمیدا فی الحال بینا گشت و
من او را در هشتاد سالگی دیدم که رشته در سوزن می کشید **معجزهٔ چهل دوم** جابر بن عبد الله گفت
رضی الله عنهما که در مدینه یهودی از من خرما بهیع سلم خریده بود بمیعاد ادراک و آن سال خرما را آفت
رسید خرما کم آمد ازان جهود تا سال دیگر مهلت خواستم قبول نکرد و آن حضرت را ازان حال خبر کردم
پیش آن یهود آمدند از وی از برای من مهلت خواستند قبول نکرد آن سرور صلی الله علیه و آله
وسلم گرد نخلستان من بر آمد باز پیش یهود آمد و مهلت درخواست نمود یهود همچنان بر جهل خود اصرار
می نمود و من برخاستم مقدار خرمای تر در نظر آن حضرت آوردم تناول فرمودند از من پرسیدند
که جای نشست تو درین نخلستان کجاست گفتم فلان جای فرمودند آنجا از برای من فرش کن
چنان کردم و در انجا ساعتی باستراحت پرداخت چون از خواب بیدار شد مقدار دیگر خرما بنظر
آن سرور آوردم بخورد بار دیگر ازان یهود مهلت خواست قبول نکرد آنگاه از جای جست گرد
نخلستان بر آمد فرمود ای جابر خرما ها را از بار فرود آر و قضای دین خود بنما در خرما بر دین ایستادم
و قضای دین خود نمودم القصه تمامی دین من ادا شد و آنمقدار دیگر فاضل آمد پیش آنحضرت آمدم
و بشارت دادم رسول صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند که اشهد انی رسول الله **معجزهٔ
چهل سوم** نقل ست که ام سلیم مادر انس ابن مالک رضی الله عنه حکهٔ روغن بآنحضرت فرستاد رسول

صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم قبول فرمود عکہ را باز فرستاد زنی در پیش ام سلیم آمد قدری روغن خواست ام سلیم
گفت عکہ روغن داشتم نزد آن حضرت ہدیہ فرستادم آن زن گفت عکہ را تفحص نمایند شاید کہ در
حوالی آن چندلے ماندہ باشد مہم من بدان کفایت گردد ام سلیم دختر خود را گفت برو آن عکہ کہ از نزد
آن حضرت نبوی صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم آوردہ اند باز جوی دختر رفت دید کہ آن عکہ پر روغن ست
واقعہ را با مادر گفت ام سلیم نزد آن حضرت آمد گفت یا رسول اللہ سبب چہ بود کہ روغن قبول نفرمودہ اند
آنسرور فرمودند کہ قبول کردم و روغنہا را از انجا بیرون آوردم چنانکہ چیزے باقی نماند ام سلیم گفت
سوگند بخدائے کہ ترا براستی بخلق فرستادہ است آن عکہ پر روغن ست آن سرور صلے اللہ علیہ وآلہ
وسلم خندان شدند فرمودند از انجا روغن بیرون میآرد و عکہ را از جایش مجنبان **معجزہ چہل چہارم**
ہم برین منوال ام شریک رضے اللہ عنہا عکہ روغن بکنیزک خود دادہ بآنحضرت فرستادہ آنسرور صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم عکہ را خالی نمودہ باز عکہ را بصاحب او فرستاد و کنیزک را وصیت فرمود کہ عکہ را بیاویزد
سر آن عکہ را نہ بند کنیزک بوصیت قیام نمود روزی ام شریک در خانہ در آمد پیش عکہ رفت می بیند
کہ پر روغن ست با کنیزک عتاب آغاز کرد کہ ترا گفتم کہ این عکہ روغن نزد آنحضرت بر کنیزک گفت سوگند
بخدا کہ نزد آن سرور بردم عکہ را خالی ساخت چنانکہ سرنگون کردم یک قطرہ روغن از ان متقاطر نگشت
ولیکن مرا گفت آن را بیاویز و سر این را مبند پس ہمہ خاندان از ان عکہ روغن میخوردند چنانکہ یکنوبت
ہفتاد و دو کس از انجا روغن خوردند کہ ہیچ از ان کم نشد و آن رتبہ از خوان برکت الٰہی جل وعلا در ان
خاندان مستدام ماند و ہمچنان برکت مے افزود تا آن وقت کہ ام شریک وفات یافت **معجزہ چہل پنجم**
سمرہ بن جندب رضی اللہ عنہ گفتہ است کہ روزے کاسۂ طعام در نزد آنحضرت آوردند از بامداد
تا وقت ظہر جمعی می آمدند و میخوردند و میرفتند جمع دیگر میآمدند آوردہ اند کہ از سمرہ سوال کردند کہ آن کاسہ
را ہیچ مدد میرسید گفت نے مگر از انجا اشارت بآسمان می کرد **معجزہ چہل ششم** انس ابن مالک
رضی اللہ عنہ گفت رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بمدینہ آمدند و من ہشت سالہ بودم و پدر من مردہ
و مادر من ابو طلحہ را شوہر کردہ بود ابو طلحہ فقیر و مقل الحال بود گاہ بودی کہ یکشب دو شب بگذشتی طعام
نیافتے یک روزی مادر من مشتے جو بدست آوردہ بود آن را آرد کرد نان بخت واندکی شیر از ہمسایہ
طلبید و بدانجا ریخت و مرا گفت برو ابو طلحہ را بخوان تا این طعام را با یکدیگر بخوریم من بیرون رفتم شادی
کنان کہ چیزی خواہم خوردن چون نزدیک رسیدم دیدم کہ رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم با صحابہ
کرام نشستہ اند من بے تحاشے گفتم کہ یا رسول اللہ مادر من ترا میخواند آنحضرت برخاست و اصحاب را

گفت برخیزید که بخانه ام سلیم میرویم حاصل که حضرت با جمع کثیر از صحابه بخانهٔ ما آمدند بعد ازان آن حضرت
از ابوطلحه سوال فرموده که هیچ آماده ساخته اید که میخوانید ابوطلحه گفت سوگند بآنخدای که ترا براستی
بخلق فرستاده است از دیروز تا بامداد هیچ در دهان من نرسیده آنحضرت فرمودند که ام سلیم ما را
چرا بخواند از برائے مهمان داری تا چه چیز طیار و ترتیب نموده باشد ابوطلحه در خانه درآمد از زن پرسید
که آنحضرت را بچه وسیلهٔ خواندی ام سلیم گفت غیر ازین کاری نکرده ام که قرص جوین پختم و قدری شیر از
همسایه گرفتم و در انجار ریختم و انس را از برائے تو فرستادم تا باهم او را بخوریم پس ابوطلحه بیرون آمد و انچه
ام سلیم گفته بود معروض رای آن حضرت گردانید آن سرور فرمود که ای ام سلیم قرص جوین خود را بیار آورد
آنحضرت صلے اللہ علیه وآله وسلم کف مبارک خود بر آن قرص نهاد و انگشتان را متفرج گردانید و فرمود
ای ابوطلحه برو ده نفر از صحابه را بخوان ده نفر بیامدند فرمودند بنشینید بسم الله الرحمن الرحيم
بگوئید و از میان انگشتان من طعام بخورید بفرموده آن حضرت مبادرت نمودند همه سیر شدند و از خوردن
باز ایستادند ایشان را بیرون رخصت فرموده ده نفر دیگر را بخواند همچنین سیر شدند و ده نفر دیگر بیامدند
تا هفتاد سه تن ازان یک قرص سیرے طعام بخوردند بعد ازان فرمود که اے ابوطلحه و انس بیائید
انس ابن مالک می گوید که بعد ازان حضرت رسالت پناهی صلے اللہ علیه وآله وسلم و ابوطلحه و
من هرسه بطعام خوردن در آمدیم چنانکه سیر شدیم بعد ازان قرص را بر داشت فرمود ای ام سلیم این
نان را بستان و خود بخور و هر کرا خواهی بده و بخوران صلى الله عليك يا رسول الله وعلى اصحابك
آورده اند که ابوهریره رضی اللہ عنه گفت وقتے گرسنه گشتم چنانکه از گرسنگی بر شکم خود سنگ بستم و از
غایت بے طاقتے بر سر راه اصحاب نشستم که شاید کسے مرا بطریق مهمانے بخانه برد و طعام دهد ابوبکر رضی اللہ
عنه بر من بگذشت از وے آیتے از قرآن را پرسیدم جواب فرمود و مرا هیچ استدعاے ننمود
بعد ازان عمر رضی اللہ عنه بر من بگذشت از وے هم آیتے پرسیدم و مقصود من ازین سوالها آن بود
که شاید که مرا بخانه برند و عمر نیز مرا با خود نبرد آنگاه حضرت رسالت پناهی صلے اللہ علیه وآله وسلم
بر من بگذشت چون نظر مبارک آن سرور بر من افتاد و اثر گرسنگی در من مشاهده کرد گفت یا اباهریره
گفتم لبیک یا رسول اللہ فرمودند همراه من روان شو تا بخانهٔ یکے از امهات مومنین درآمد پرسید که پیش
شما هیچ طعامے هست گفتند آری فلان کس قدرے شیر برائے شما هدیه فرستاده فرمودند یا اباهریره
برو اصحاب صفه را بخوان و آن اصحاب صفه مهمانان اهل اسلام بودند و هیچکدام از ایشان را اهل
و مالی نبود هرگاه که از برائے آن حضرت هدیه میرسید خود میخورد و اهل صفه را نیز میداد و چون صدقه رسیدے

همه را برایشان نثار میفرمود ابو هریره می گوید من باخود گفتم چه بودی که مرا ازین شیر شربتی کرم نمودی چون جماعت اهل صفه بیایند از یک کاسه شیر بمن چه خواهد رسید حاصل که اهل صفه را حاضر کردم و هر یک بجاے خود نشستند رسول صلے الله علیه وآله وسلم فرمودند که یا ابا هریره آن کاسهٔ شیر را بمن ده چون بوی دادم باز بمن داد و گفت برخیز واین را بهمهٔ قوم برسان القصه همهٔ قوم ازان شیر سیرے بخوردند همین من ماندم وآن حضرت کاسه را از من بگرفت و باز بمن داد گفت یا ابا هریره بیا شام بیاشامیدم دیگر باره فرمود که بیاشام بیاشامیدم دیگر باره فرمود که بیاشام بیاشامیدم دیگر باره فرمود که زیادت کن زیادت کردم نوبت چهارم گفت بیاشام گفتم والله یارسول الله دیگر جای نمانده است آنگاه کاسه از من بستد وآنچه باقی مانده بود خود بیاشامید **معجزهٔ چهل ههفتم** عمران بن حصین رضی الله عنه گفت درسفرے باآن سرور صلے الله علیه وآله وسلم همراه بودیم یک شب تا آخر براندیم و نزدیک بصبح فرود آمدیم در خواب شدیم چنانکه بیدار نکرد ما را مگر حرارت آفتاب اول کسے که بیدار شد ابوبکر صدیق رضی الله عنه بود تکبیر بلند گفت حضرت باصحاب از خواب برخاستند و مردم از فوت نماز بامداد شکایت نمودند حضرت فرمودند که ازینجا کوچ کنید چون اندک راه برفتند آن حضرت آب طلبیدند و وضو ساختند وبا مردم نماز گذاردند بعد ازان دیدند که مردے برکناره ایستاده نماز نمی گذارد از وے باعث تخلف پرسیدند گفت یارسول الله مرا جنابت رسیده بود فرمودند که برو بخاک پاک رفع جنابت کن که آن ترا بسنده است آنگاه ازان منزل روان شدیم دیگر مردم را تشنگی دریافت نزد آن حضرت شکایت نمودند علے رضی الله عنه را طلب داشت و دیگرے را با او همراه کرده فرمود که بروید از براے ما آب طلب کنید ایشان برفتند ناگاه دیدند که زنی می آید دو مشک آب بر شتر بار کرده درمیان آن دو مشک نشسته است از وے پرسیدند که آب در کجاست وے گفت دیروز همین وقت از آب جدا شده بودم او را پیش رسول صلے الله علیه وآله وسلم آوردند رسول صلے الله علیه وآله وسلم اناے طلبید و فرمود از هر دو مشک مقدارے آب در انا ریختند آن حضرت ازان آب مضمضه کرده باز دران انا ریخت وآب انا را در مشکها ریخت پس فرمود که آب خورید وآنمقدار که خواهید بردارید هر که خواست خورد و برد و بآن مرد جنابت رسیده اناے آب کرم فرمود تا بآن غسل بجاے آورد وآن زن ایستاده بود و مے نگریست عمران بن الحصین رضی الله عنه گفت سوگند بآن خداے که چون دست ازان مشکها باز داشتند پر آب تر از اول بود بعد ازان رسول صلے الله علیه وآله وسلم فرمود که براے آن زن خرما

وارد و سویق جمع کردند و پیش شتر او نهادند و فرمود لے زن دیدی که بآب تو نقصان نرسانیدیم بلکه
خدائے تعالے مارا آب داد چون زن بقوم خود رسید از وے پرسیدند که چرا دیر آمدی او صورت
حال را بیان کرد بعد ازان گفت یا آن ست که وے ساحرترین ساحران ست و یا پیغمبر خداے
زمین و آسمان ست بعد ازان مسلمانان بر کافران دست یافتند و بغارت ایشان پرداختند
همه خیل وحشم آن حوالی را غارت کردند آن زن و قوم او را هیچکس تعرض نرسانید زن گفت والله
که این جماعت بقصد ترک غارت کرده اند و مارا سالم گذاشته اند با قوم خود گفت هیچ میل آن دارید
اسلام آرید همه فرمان آن زن برده از اهل اسلام گشتند **معجزهٔ چهل هشتم** مردے ابو جذعه
نام بر زنے از اهل قبا شیفته شد و بروے قدرت نیافت گویند که ببازار رفت جامهٔ مثل جامهٔ آنحضرت
صلے الله علیه وآله وسلم خریده در بر پوشید بسوے اهل قبا آمد و گفت من رسول رسول خدایم
و این جامهٔ وے ست بمن پوشانیده و مرا فرموده که تا در خانه از خانهای شما نزول کنم و مهمان شما باشم
آن مسلمانان او را جاے دادند بعد ازان دیدند که وے بجانب زنان می نگرد و درین باب اهتمام
تمام دارد استکراه امر نموده دو کس را در نزد آن حضرت فرستادند تا حال ابو جذعه را بحضرت صلی الله
علیه وآله وسلم معلوم کنند آنها آمدند از آن حضرت استفسار احوال نموده گفتند که یا رسول الله ابو جذعه را
تو بما فرستادهٔ فرمود ابو جذعه کیست گفتند یا رسول الله حلهٔ تو در بر اوست می گوید که رسول الله این را
بامن پوشانیده اند حضرت رسالت پناهی صلے الله علیه وآله وسلم در غضب شد چنانکه گونهٔ
مبارکش سرخ برآمد و گفت من کذب علی متعمدًا فلیتبوأ مقعده من النار پس فرمود که ای فلان و
فلان بزودی بروید اگر او را بیابید بکشید و بآتش بسوزانید و لیکن گمان می برم آنکه چون بوی رسید کار
وی را کفایت کرده باشند آن دو کس بیامدند اتفاقاً وی بقضاے حاجت رفته بود و ماری وی را
زهر زده در همانجا مرده بود **معجزهٔ چهل نهم** قتاده بن نعمان گوید رضی الله عنه که شبی تاریک بود و باران
عظیم می بارید غنیمت شمردم و نماز خفتن را با رسول صلے الله علیه وآله وسلم بگذاریدم چون از نماز باز
گشت مرا دید با وی شاخی بود از چوب خرما فرمود که شیطان در خانهٔ تو قایم مقام تو شده بر اهل تو
آن چوب را بمن داده فرمود که در روشنائی این چوب بخانه برو و شیطان را در زاویه خانه خواهی دید
وی را باین چوب بزن پس از مسجد بیرون رفتم و این چوب همچون شمع روشنائی میداد چون بخانه رسیدم
اهل بیت در خواب نشده بودند در زاویهٔ خانه نظر کردم دیدم که شیطان بصورت خارپشتی در کنج خانهٔ
من منزل گرفته باین چوب او را بزدم از خانه بیرون کردم برکت همت آن سلطان دنیا و آخرت

صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم **معجزۂ پنجاہم** روایت می کنند ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ کہ رسول صلے اللہ علیہ
وآلہ وسلم مرا فرمود کہ زکوۃ ماہ رمضان را محافظت تمام کن شبے کسے آمد تا چیزے ازان بگیرد
وے را گرفتم و گفتم ترا پیش رسول اللہ صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم برم گفت مرا بگذار کہ دیگر بار نیایم این
گستاخی ازان نمودم کہ عیالمند و محتاجم بروے رحم کردم و بگذاشتم چون بامداد کردم رسول صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم فرمود کہ ای ابو ہریرہ آن اسیر دوش با تو چہ کرد گفتم یا رسول اللہ مادر و پدرم فدائے باد
گفت عیالمند و محتاجم بروی رحم کردم و بگذاشتم فرمود با تو دروغ گفت باز خواہد آمد چون شب
دیگر شد کمین کردم باز بیامد و باز در دست من اسیر شد او را گفتم نگفتہ بودی کہ دیگر بار نیایم باز اظہار
حاجت کرد بروی رحم کردم او را بگذاشتم چون بامداد شد حضرت مقدس نبوی صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم
از من پرسید کہ یا ابا ہریرہ اسیر تو دوش چہ کرد حال باز گفتم فرمود دروغ می گوید باز معاودت خواہد
کرد دیگر شب مترصد بودم کہ باز بیامد او را گرفتم این نوبت بروی نبخشیدم گفت مرا بگذار کہ ترا کلمۂ تعلیم
کنم کہ خدای ترا بآن نفع رساند گفتم آن کدام ست گفت چون بجامہ خواب روی آیۃ الکرسی را از اول
تا بآخر بخوان تا خدائے تعالے از برای تو حافظے نصب فرماید تا از تو شر شیطان را دفع کند او را گذاشتم
چون بامداد کردم رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود یا ابا ہریرہ اسیر تو دوش چہ کرد گفتم کہ گفت دیگر
بار نیایم و مرا کلمہ تعلیم کرد و گفت خدای تعالی ترا بآن نفع رساند و آنچہ گفتہ بود بآنحضرت بیان کردم فرمود
بدرستے کہ راست گفتہ است یعنی برکت آیۃ الکرسی از شر شیطان محفوظ مانی اما دروغ گوست دانستی
کہ وی کہ بود گفتمے یا رسول اللہ فرمود کہ وی شیطان بود **معجزۂ پنجاہ یکم** رافع بن صدع فرمے گوید
رضی اللہ عنہ کہ روزی بر رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم در آمدم و نزدیک ایشان دیگی بود کہ درے
گوشت مے جوشید در نظر من خوش آمد آن را از دیگ برآوردم و در دہان نہادم و فرو بردم
شکم من بدرد آمد پیچان در و میکرد نزد حضرت آمدم کیفیت حال بیان کردم فرمود کہ ہفت تن را دران
گوشت حق بود بعد ازان دست مبارک خود بر شکم من فرود آوردند آن پرکالۂ گوشت از من بیفتاد
سبز گشتہ بود سوگند بآن خدای کہ وی را براستی بسوی خلق فرستادہ کہ ازان وقت تا این زمان
ہرگز شکم من درد نکرد **معجزۂ پنجاہ دوم** آوردہ اند کہ در عہد رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم زنے بود
بغایت بے حیا و بطالہ از ہیچ کس حیا نمودے و پیوستہ بنا محرمان مطایبہ کردی در مدینہ شہرتے
داشت روزے بر حضرت رسالت پناہ صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم در آمد و آنحضرت نشستہ بود و طعام
میخورد و نزد آن حضرت قدرے گوشت قدید بود نہادہ زن گفت وی را بہ بینید یعنی حضرت رسالت

پناه را صلے الله علیه وآله وسلم چون بنده گان نشسته طعام میخورد چنانکه بنده گان خورند رسول
صلے الله علیه وآله وسلم فرمود که آری من بنده ام چنان نشینم که بنده گان نشینند و چنان خورم
که بنده گان خورند بعد ازان آن زن استدعاے طعام نمود ازانچه در پیش آن حضرت بود چیزے
بوے داد آن زن گفت ازان میخواهم که در دهان داری قدرے گوشت خائیده که در دهان مبارک
داشت بیرون آورده باو داد و زن گفت میخواهم که بدست خود در دهان من نهی بدست مبارک
در دهان وے نهاد آن زن آن لقمه را بخورد حق تعالے از برکت آن لقمه او را ازان بطالت
باز آورد و مر او را طاقیه شرم و حیا پوشانید چنانچه تا بوقت مرگ کسے از نامحرمان را بروی نظر نیفتاد
الا ماشاء الله معجزهٔ پنجاه سوم آورده اند که جوانے در نزد حضرت رسول صلے الله علیه وآله وسلم آمد
گفت هیچ شود که مرا در زنان رخصت فرمائی اصحاب بانگ بر وی زدند رسول صلے الله علیه وآله
وسلم فرمودند که نزدیک من آے بیامد و بنشست فرمود که اے جوان دوست دارے که با مادر
تو زنا کنند گفت نے گفت همچنین اند هیچکس با مادر خود این روا نمیدارد فرمود که با دختر خود روا میداری
گفت نے گفت همه مردمان با فرزند خود روا نمیدارند دیگر فرمود با خواهر خود روا میداری گفت نے
فرمود همه خلق همچنین اند بدین طریقه عمه و خاله و اقرباے او را فرمود بعد ازان دست مبارک
بر سینهٔ آن فرود آورد و فرمود که اللهمّ اغفر ذنبه و طهر قلبه و حصن فرجه هرگز در مدت حیات خود آن
جوان بهیچ زن التفات نکرد معجزهٔ پنجاه چهارم روزے کودکی دست وی شکست و جبیرهٔ بروی
بست حضرت رسول صلے الله علیه وآله وسلم او را پیش خود خواند و آن جبیره را از دست او بگشاد و
دست مبارک بر زخم وے بسود فی الحال بصحت مبدل گشت طعام آوردند و آن کودک بدست تندرست
طعام خورد و فرمود که آن جبیره را به اهل خود بر که شاید بآن احتیاج داشته باشند کودک آن جبیره در دست
گرفته بیرون میرفت به پیرے رسید از قوم خویش که او هنوز ایمان نیاورده بود و از شکستن دست
کودک مطلع بود از کودک استفسار نمود صورت واقعه را بیان کرد و جبیره در دست خود بوی نمود آن پیر
نزد آنحضرت آمد و بدولت ایمان فایز گشت معجزهٔ پنجاه پنجم نقل ست که زنی پیش رسول صلی الله
علیه وآله وسلم آمد و پسر خود را بیاورد و گفت یا رسول الله صلے الله علیه وآله وسلم این فرزند مرا هر
صباح و هر شبانگاه جنون عارض می شود رسول صلے الله علیه وآله وسلم بدست مبارک سینه او را
مسح فرمود و دعا کرد آن پسر را قی آمد مثل سگ بچه سیاه از درون وی بیرون افتاد و برفت آن
بیچاره ازان بلیات نجات یافت معجزهٔ پنجاه ششم قتاده بن الحارث القدانی رضی الله

عنه گفت قوم من نبرد حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وآله وسلم آمدند گفتند یا رسول الله ما را
چاهی ست که زمستان آب را قبیلهٔ ما را وفا می کند اما در تابستان آب او کم میشود چنانچه ما را متفرق
میباید شد و بسر ابهای مردم باید رفت اکنون آنجا یها که ما تابستان بآنجا میرفتیم جماعتی از اعادی
آنجا نزول کرده اند ما را آنجا بیم خوف وهلاکت ست دعای برکت فرمای تا حق تعالی آب چاه
ما را زیاده گرداند تا زمستان و تابستان ما را کفایت بود حضرت نبوی صلی الله علیه وآله وسلم
هفت سنگریزه بطلبید و بدست مبارک خود بسود و دعا خوانده بروی دمید و گفت این سنگریزه ها
را یگان یگان در چاه افگنید و نام خدای تعالی را یاد کنید آن قوم بدان عمل نمودند آب چاه بسیار شد
دیگر هرگز کم نگشت معجزهٔ پنجاه هفتم نقل می کند یکی از اصحاب که با رسول الله صلی الله علیه
وآله وسلم در سفر بودیم مرا گفت این مطهره آب بردار و با من بیا ررفتم ناگاه دو درخت از دور پیدا
شدند که میان آنها چهار گز تخمیناً مسافت بود مرا گفت پیش آن درخت رو و بگوی تا بآن دیگر بپیوندد
بعد از ادای پیغام بایکدیگر پیوستند و در قفای آن قضای حاجت خود را نمود باز آن درختها
بجای خود رفتند بعد از ان سوار شدیم و میرفتیم زنی پیش آمد و با خود کودکی داشت و گفت یا رسول الله
هر روز سه بار این کودک مرا جنون طاری می شود حضرت صلی الله علیه وآله وسلم کودک وی را
گرفت و در پیش پالان شتر خود بنهاد و سه بار خطاب فرمود که اخسا یا عدو الله و کودک را باز بآن زن
داد چون وقت مراجعت باز بآن موضع رسیدیم آن زن بآن کودک آمد دو گوسفند آورد والتماس نمود
که هدیه او را قبول فرمایند و سوگند یاد کرد از ان روز باز که بدولت ملاقات مشرف شدم دیگر
فرزند مرا آن علت روی ننموده حضرت اشارت فرمودند که یک گوسفند او را قبول کنند و دیگری را
بآن ضعیفه بگذارند و چون مقدار دیگر راه رفتیم شتری پیش آمد و نزد آن حضرت بسجود در آمد حضرت
صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند که مردمان را جمع نمائید بعد از ان پرسید که این شتر از ان کیست
جمعی از انصار گفتند که از ان ماست یا رسول الله فرمود با وی چه کرده اید گفتند بیست سال ست
که با وی آب می کشیم اکنون خواستیم که او را ذبح کنیم از ما بگریخت فرمود که او را با من بفروشید گفتند از ان
تست یا رسول الله فرمود از ان من ست پس با وی نیکوئی کنید تا اجل وی فرا رسد معجزهٔ پنجاه هشتم
نقل ست که رسول صلی الله علیه وآله وسلم شخصی را بجای فرستادند آن شخص از آنحضرت دروغی
گفت و سخنی که آنحضرت نگفته بودند بوی نسبت کرد رسول صلی الله علیه وآله وسلم او را دعای
بد کردند آن شخص را یافتند مرده و شکم او دریده هرجا که دفن کردند خاک قبول نکرد معجزهٔ پنجاه نهم

ابو هریره رضی الله عنه فرمود که روزی هوا ابر بود و ما در مسجد بودیم همه اصحاب جمع شدند و چنان گمان
بردیم که نماز پیشین بیگاه می شود ناگاه اعرابی در آمد گفت هنوز نماز نگذاریده اید گفتند هنوز حضرت
رسالت پناهی صلی الله علیه وآله وسلم در خانه اند اعرابی برخاست گفت الصلوة یا رسول الله
بعد ازان خاموش نشست چون فرصتی بر آمد باز برخاست و همان کلمه را مکرر ساخت حضرت
بیرون آمدند غضب ناک و چوبی در دست فرمود آواز دهنده که بود اعرابی برخاست و گفت
یا رسول الله من بودم ویرا بآن چوب ادب نمود چون نماز بگذاردیم و ابر گشاده شد آفتاب از
میانهٔ آسمان همان زمان گذشته بود رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که آن اعرابی کجا است
اعرابی پیش آمد رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که مرا یاد کردی من با جلیس خود نشسته بودم
و بحاجتی از حاجت پروردگار خود مشغول بودم بدرستی که سلیمان ابن داؤد علیهما السلام بکارے
از کارهای دنیا مشغول بود حقتعالی از برای وی آفتاب را باز گردانید و خدای تعالی ازان بزرگوار
تر است که آفتاب را نگذارد که از وقت درگذرد که من در وقت میگذارم بعد ازان اعرابی را گفت
چوبی بر تو زدم قصاص کن اعرابی گفت قصاص نمی کنم فرمود که آن را بامن بخش گفت من از محتاج
ترم بآن پس رسول صلی الله علیه وسلم آن را از وی بیک شتر بخرید فرمود العدل منزه بکم
جل جلاله معجزهٔ شصتم جمیل الجعی رضی الله عنه گوید که در بعضی از غزوات بملازمت سید کائنات
صلی الله علیه وآله وسلم بودم و اسپ ضعیف لاغرے داشتم حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم
تازیانه همایون از فتراک اسپ من فرود آورده گفت اللهم بارك فیها دیگر من اسپ را
نگاه نمی توانستم داشت که بر همه کس پیش دستی میگرفت و از نسل وی دوازده هزار درم حاصل کردم
معجزهٔ شصت یکم آورده اند که در یکے از غزوات ناقهٔ رسول صلی الله علیه وآله وسلم غائب شد
دعا کرد که خدای تعالی ناقه او را باز رساند گرد بادی پیدا شد آن ناقه را پیش انداخته
میدوانید تا نزد آن حضرت رسانید صلی الله علیه وآله وسلم معجزهٔ شصت دوم حنظله ابن ضیفه
بن خدیم گوید که دست مبارک رسول صلی الله علیه وآله وسلم روزی بر سر او رسیده حضرت دعا
کرد که بارك الله فیك راوی می گوید که هر گاه که مردی را روی ورم کردی و با پستان گوسفندے
بر آماسیدی حنظله نفس بر دست خود دمیدی پس دست خود بر سر خود نهادی و بگفتی بسم الله
علی اثر ید رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم و دست خود بران موضع مالیدی درد و وجع دفع گشتی معجزهٔ
شصت سوم آورده اند که شخصے بدست چپ چیز میخورد رسول صلی الله علیه وآله وسلم ویرا

گفت بدست راست چیز بخور آن شخص بهانه کرد بدروغ گفت که بدست راست نمی توانم خوردن
رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که نتوانی خورد بعد ازان هرگز دست راست او بدهان او نرسید
معجزهٔ شصت چهارم ابوهریره رضی الله عنه روزے در نزد حضرت رسالت پناهی صلی الله
علیه وآله وسلم آمد گفت یا رسول الله هرچه از تو می شنوم فراموش می کنم فرمود ردای خود را بگستران ابوهریره
رضی الله عنه ردای خود را بگسترانید رسول صلی الله علیه وآله وسلم دست مبارک دراز کرد یکبار
و یا سه بار از هوا چیزے بگرفت و دران ردای وی انداخت پس فرمود که آن را فراهم گیر و بر سینهٔ
خود بنه ابوهریره آن را فراهم گرفت و بر سینهٔ خود نهاد بعد ازان هرچه شنید دیگر فراموش نکرد
معجزهٔ شصت پنجم هم از ابوهریره رضی الله عنه منقول ست که گفت مادر من مشرکه بود هرچند
او را دلالت مے کردم قبول نکرد یکروز او را باسلام دلالت کردم نسبت برسول صلی الله علیه وآله وسلم
سخنے بگفت که آن را بغایت مکروه داشتم گریان پیش رسول صلی الله علیه وآله وسلم رفتم و قصه را
باز گفتم و بعد ازان التماس نمودم تا دعا فرمایند که حق تعالے مادر مرا ایمان کرامت فرماید حضرت فرمود
که اللهم اهد ام ابی هریره چون بیرون رفتم تا مادر را دریابم و بشارت دعای آن حضرت بمادر بگویم و اثر
اجابت دعای آن حضرت بجویم بدر خانه رسیدم در بربسته بود آوازے آمد که غسل مے کرد چون آواز
مرا بشنید گفت اے ابوهریره همانجا باش تا بیایم بعد ازانکه جامه پوشیده در را بگشاد کلمه شهادت
عرض کرد و از خاطر من آن غبار بیرون آمد فی الحال باز گشتم و از شادی میگریستم چنانکه اوّل بار از
اندوه میگریستم گفتم یا رسول الله بشارت باد که دعای که در حق مادر من بتقدیم رسانیدید بمحل اجابت
رسیده بعد ازان گفتم که یا رسول الله دعا کن خدائے تعالے مرا و مادر مرا در دل بندگان خود دوست
گرداند و ایشان را نیز در دل ما دوست گرداند رسول صلی الله علیه وآله وسلم دعا فرمود پس هیچ
مؤمنے نام مرا نشنود مگر آنکه مرا دوست داشت **معجزهٔ شصت ششم** نقل ست از امیر المؤمنین
علی رضی الله عنه که فرمان حضرت نبوت شعاری صلی الله علیه وآله وسلم چنان وارد گشت و خطاب کرد
مرا که بر ناقهٔ آن حضرت سوار شوم بیمن روم فرمود که اے علی بعد ازان که بعقبهٔ برسی که نزدیک
یمن ست بگذری و بران بالا روے خواهی دید مردمان را که استقبال تو کرده باشند آنجا خطاب بسنگ
و کلوخ و درخت کرده بگوے که یا حجر یا مدر یقرئکم السلام امیر میفرمایکرم الله وجهه که چون بآن عقبه بالا
رفتم دیدم که مردمان روی بمن آورده میآیند گفتم السلام علیکم یا حجر یا مدر یا شجر رسول الله یقرئکم السلام
خروش و غلغله از زمین بر آمد که یا رسول علیکم السلام چون آن جماعت این واقعه مشاهده کردند همه

ایمان آوردند معجزهٔ شصت هفتم نقل ست که روزی رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم با بوبکر و عمر
وعثمان رضی اللہ عنہم بخانهٔ ابو الهیثم بن التیهان رفتند وی گفت مرحبا یا رسول اللہ واصحابه من همیشه
دوست میداشتم که رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم و یاران وی رضی اللہ عنہم اجمعین بخانهٔ من آیند
و نزد من چیزے باشد که نثار ایشان کنم و فی الواقع که نزد من چیزے بود اما بر همسایه گان قسمت کردم
رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودند که نیکو کردی مرا جبرئیل علیہ السلام در حق همسایه چندان وصیت
کرد که مرا گمان شد که شاید همسایه از همسایه میراث برد بعد ازان رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم نظر فرمود
دید که در یک جانب سرائے ابو الهیثم درخت خرماست فرمود ای ابو الهیثم اذن مے کنی که ازان
درخت خرما بگیریم ابو الهیثم گفت یا رسول اللہ وی درختے ہست خشک هرگز خرما نیاورده است دیگر
اختیار مر ترا است رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود حق تعالی دران درخت خیر بسیار ظاهر خواهد کرد
پس فرمود ای علی قدح آب بیار بیاورد ازان آب بیاشامیده قدری مضمضه کرد بران درخت
بریخت فی الحال خوشهای خرما بیا ویخت بعضے خرمائے تر چندانکه در بایست بود فرمود آوردند پس
حضرت فرمود که از جملهٔ آن نعمتے است که شمارا در قیامت ازان خواهد پرسید معجزهٔ شصت هشتم
ابن عباس رضی اللہ عنہما گوید که یهودی صاحب جمال و بسیار بمجلس رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم آمد
شدی می کرد حضرت او را می گفت که من دریغ میدارم که باین جمال با آتش دوزخ بسوزی وی می گفت
من دین خود را نمی گذارم و اختیار دین دیگر نمی کنم روزی حضرت رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم این
آیه را میخواند که قوله تعالی وحور عین کامثال اللؤلؤ المکنون جزاءً بما کانوا یعملون یهودی گفت
اگر ایمان آرم ضامن می شوی بیکے ازین حوریان حضرت فرمود که بهفتاد حور ضامن میشوم یهودی
اسلام آورد و در اسلام نیکو شد چون وفات یافت رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بر او نماز گذارید بعد
ازانکه او را در قبر نهادند حضرت رسالت پناهی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم خود متصدی این امر شده در قبر
در آمد و در انجا بسیار بماند بعد ازان بیرون آمد جبین مبارک او عرق کرده بود و پیراهن میمونش از
محل کتف پاره شده اصحاب از آنحضرت سوال کردند فرمودند ازان سبب در قبر وی درنگ بسیار
کردم که چندین حور بوی پیشی میگرفتند این می گفت من از آن ویم تا عدد ایشان بهفتاد رسید و جامهٔ
مرا همیکشیدند تا پاره کردند معجزهٔ شصت نهم روزی خاتونان مهاجر و انصار مجمعی داشتند پیش
رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم آمدند و استدعا کردند که فاطمه زهرا رضی اللہ عنہا نیز دران مجمع تشریف آرد
فاطمهٔ زهرا رض بجهت آنکه جامهٔ مناسب نبود در رفتن تعلل می نمود رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود

که چون همسایه گان استدعا کردند طریقهٔ ما آن که کسے را نا امید نگردانم فاطمهٔ زهرا رضی الله عنها باکراهت
وتشویر اجابت نمود بعد ازانکه ازانجا مراجعت فرمود اظهار ملالت میکرد رسول صلے الله علیه وآله
وسلم فرمود تا یکے ازان زنان آن جمع را طلب داشتند وازوی حال آن جمع پرسیدند گفت چون
فاطمهٔ رضی الله عنها دران مجمع درآمد از جامهاے فاخر که پوشیده بود حاضران حیران بماندند وبا یکدیگر
مے گفتند که آیا چنین لباس غریب از کدام مملکت است که مثل این جامه درین ملک پیدا نیست
فاطمه زهرا رضی الله عنها گفتند یا رسول چرا آن جامه بمن ننمودی تا من نیز شادمان گشتمی حضرت فرمود
که چون رضا دران بود که در بر تو پوشانیدند واز نظر تو پوشیده بودند تا دیگران میدیدند و
تو نمیدیدی **معجزهٔ هفتادم** زید بن ارقم رضی الله عنه گفت یا رسول الله صلے الله علیه وآله وسلم
در کوچهاے مدینه می گشتم ناگاه بخیمهٔ اعرابی رسیدم دیدم آهوی ماده را بران خیمه بسته است ماده آهو
فریاد کرد که یا رسول الله این اعرابی مرا صید کرده ومن دو فرزند دارم در بیابان شیر در پستانهاے
من بند شده است مرا نمے گشد که ازین بلا خلاص یابم ونمی گذارد که روم وفرزندان خود را شیر دهم
رسول صلے الله علیه وآله وسلم فرمود که اگر ترا بگذارم باز آیے گفت آرے اگر باز نیایم خداوند تعالی
مرا عذاب کناد عذاب عشائین رسول صلے الله علیه وآله وسلم ویرا بگذاشت چندان بر نیامد
که باز آمد وبزبان لب خود را می لیسید رسول صلے الله علیه وآله وسلم ویرا همان خیمه بر بست
ناگاه اعرابی دیدم که میآمد با مشک آب رسول صلے الله علیه وآله وسلم فرمود که این آهو را میفروشی
اعرابی گفت از آن تست یا رسول الله صلے الله علیه وآله وسلم آن آهو را آزاد کرد زید بن ارقم
رضی الله عنه گوید والله که آن آهو را دیدم که در بیابان فریاد میکرد میگفت لا اله الا الله محمد
رسول الله **معجزهٔ هفتاد یکم** نقل ست که روزے اهبان بن اوس خزاعی درمیان گوسفندان
خود بود ناگاه گرگے از رمهٔ وی گوسفندی را در ربود وبدر برد اهبان گفت والله که من هرگز ازین ظالم
تر ندیده ام در قفای او رسید تا گوسفند از وے بستاند گرگ با وی بسخن درآمد گفت مرا محروم میگردانی
از انچه خداے تعالے مرا روزے کرده است اهبان گفت عجب است از گرگ که سخن گوید گرگ
گفت عجب تر ازین آنکه محمد مصطفے صلے الله علیه وآله وسلم بنخلستانهاے یثرب ظاهر شده است
وشما را بکتاب خداے تعالے میخواند وشما از وے غافلید اهبان گفت گوسفندان را نگاه داری
من پیش ایشان روم گرگ گفت من محافظت نمایم وزیاده ازانچه مرا تعین نماے نخورم اهبان
از براے گرگ قوتے مقرر کرد گوسفندان را بوے سپرد وباجمعی از شبانان روان شد چون بمدینه

رسیدند رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم باصحابہ نشستہ بودند چون چشم مبارک ایشان بر آہیان افتاد
گفت ای آہیان آن گرگ وفا کرد آنچہ ضامن شدہ بود آہیان باہمہ ہمراہان ایمان آورد معجزۂ
ہفتاد ودوم نقل ست کہ حضرت رسالت پناہی صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بتشییع جنازۂ تبقیع غرقد تشریف
آوردہ بود بایاران نشستہ بود کہ از دور گرگی پیدا شد ومیان کشادہ بجانب آنحضرت میآمد آن سرور
فرمود راہ دہید کہ این برسالت بنزد من میآید چون نزدیک آنحضرت رسید بلسان فصیح بتکلم در آمد
وگفت یا نبی اللہ سباع وربطن وادی مکہ مجتمع شدہ اند ومرا برسم رسالت بنزد تو فرستادہ اند تا بامت
خود بگوی تا برای ما از مواشی خویش حصۂ جدا سازند ہرچہ ایشان را مصلحت باشد از جید ونزار وسمین وذبول
دیگر بتعرض مواشی ایشان نرسانیم آن حضرت باصحابہ سخن ذئب را بیان فرمودند یاران گفتند یا رسول اللہ
در دواب ما از شتران وگاوان وگوسفندان زکوتے مفروض گردانیدۂ و ما از برائے سباع بران
نصیبے نیفزائیم آن حضرت فرمودند کہ ای ذئب شنیدی کہ امتان من چہ می گویند گرگ گفت یا رسول اللہ
مرا از برائے ایشان نفرستادہ اند تو خود چہ فرمایے فرمود من نیز ہمان می گویم کہ اصحاب من می گویند
دیگر ہیچ رسالتے داری گرگ گفت سباع می گویند کہ ما از نفرین تو دہشت و احتراز می کنیم بجہت آن
این اجازت میخواہیم تا ما را از نفرین و دعا معذور داری تا آنچہ نصیب ما باشد از دولت امت تو بما
میرسد آن حضرت مسالت او را اجابت فرمود گرگ باز رفت ودم می جنبانید و می گفت الحمد للہ الذی
کفانا دعوۃ النبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم معجزۂ ہفتاد وسوم نقل ست کہ خواجۂ کائنات صلے اللہ علیہ
وآلہ وسلم بجائے رفتہ بودند وانتظار آمدن امیر المومنین علی رضی اللہ عنہ می بردند ناگاہ امیر المومنین
بیامد و اعرابی را با خود بیاورد کہ باسیرے گرفتہ بود حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از اعرابی سوال کردند
کہ از کدام قبیلۂ گفت از مزینہ فرمودند کہ ہیچ توانے کہ بکلمۂ بمن موافقت کنی کہ بزبان سبک وبمیزان
گران وترا از ان بہرۂ تمام بودہ باشد بزبان اعرابی گفت آن کدام کلمہ ست فرمود کہ شہادت
لا الٰہ الا اللہ محمد رسول اللہ اعرابی گفت یا محمد علیہ السلام این کلمہ بزبان بغایت خفیف است
ولیکن سوگند بلات عزی کہ بر من از کوہ اُحد گران ترست بعد از ان اعرابی نزد امیر المومنین عمر خطاب
رضی اللہ عنہ آمد گفت ای عمر این ساحر کذاب ست کہ مردم را بدین مجہول میخواند عمر رضی اللہ عنہ چون این
ہذیان از وی استماع نمود شمشیر برکشید تا او را بقتل رساند آن حضرت فرمود ای عمر در کشتن او تعجیل منمای
شاید کہ حق تعالے او را طریق ہدایت بنماید بعد از ان فرمود یا اعرابی اسلم تسلم با اعرابی توبرۂ بود در
گردنش آویختہ گفت اسلام قبول نکنم تا مادامی کہ نگوئی کہ درین توبرہ چیست فرمود اگر بگویم ایمان میآری

گفت آری فی الحال جبرئیل علیه السلام آمد گفت وآنحضرت را واقف گردانید که دران توبره آهوئیست
که امروز این اعرابی آن را صید کرده آن حضرت فرمودند که ای اعرابی درین توبرهٔ تو آهوئیست
که تو آنرا امروز صید کردهٔ اعرابی گفت بلی که چنین ست ولیکن هنوز با تو ایمان نیارم تا ماداسے که
این آهو با تو ایمان نیارد و با تو سخن نگوید چنانچه من بشنوم وفهم سخن او نیز بکنم فرمود که این توبره را
پیش من بیار بیا ورد حضرت دست مبارک دران توبره در آورد واورا بدست همایون بسود فرمود
که ایها الظبیة انطقی باذن الله تعالےٰ ای آهوی زبان بسته بسخن درای بفرمان حق سبحانه وتعالےٰ
آهو بزبان فصیح گفت اشهد ان لا اله الا الله وانك رسول الله حقا رسول صلے الله علیه وآله وسلم
فرمودلے آهو بچنگ این اعرابی چگونه افتادی گفت یارسول الله دو فرزند دارم شیرخواره دوش در
پستان من شیر نبود وفرزندان من گرسنه بودند ومن وفرزندان دوش در خواب نشدیم امروز بیرون
آمدم تا اکتساب طعم نمایم در چنگال این صیاد کیّاد افتادم حضرت رسالت پناهی صلے الله علیه وآله وسلم
از درد دل آهو بگریه در آمد واصحاب نیز بگریستند بعد ازان آن سرور روے باعرابی آورد وگفت نه
مقرر چنان بود که اگر آهو ایمان آرد تو نیز موافقت نمایے اکنون حجت تو تمام شد دیگر مانع چیست اعرابی
گفت لے عجب که آهو با تو ایمان آرد ومن کافر باشم پس گفت اشهد ان لا اله الا الله وحده
لاشریك له واشهد انك رسول الله حقا حضرت رسول صلے الله علیه وآله وسلم از ایمان
اعرابی شادمان شد بعد ازان آهو روے بحضرت مقدس نبوی آورده گفت یارسول الله میخواهم که
ضامن شوے تا بروم از ضعیفان خود خبرے گیرم وباز بیایم آن هنگام هرچه حکم فرمائے بدان قیام
نمایم حضرت فرمودلے اعرابی من ضامن این آهو شدم ساعتے اورا مهلت ده تا برود فرزندان را
شیر داده باز آید اعرابی گفت یارسول الله من اورا از براے رضاے خداے تعالےٰ آزاد کردم
آهو از میان لشکر حضرت نبوت پناهی بیرون آمد امیر المومنین علے رضی الله عنه نیز در عقیب
آهو روان شد آهو میرفت وامیر المومنین در قفاے او میدوید آهو آمده در غارے در آمد آن دو آهو
بچه پیش مادر مراغه کردن گرفتند واز شک از دیده میریختند وبا مادر سخن در آمدند وبروجهی تکلم
مے نمودند که امیر سخنان ایشان را شنیده فهم می فرمود وبا مادر می گفتند که ای مادر هیچ رحم در دل نداشتی
مارا گرسنه وتشنه بگذاشتے واز دوش تا اکنون که وقت صلوة ظهر ست مارا ندقهٔ شیر نچشانیدی
وبرضعف وصغیرے ما نبخشیدی ومارا از گرسنگی وتشنگی بسرحد هلاکت رسانیدی آهو گفت لے
کودکان من خاموش باشید که اگر نه کرم وجود نبی رحمت دست شفاعت از آستین شفقت و

ومرحمت بیرون آمدی نه من اکنون رها شدمی گفتند کیفیت حال را بیان کن گفت از برای اکتساب معیشت شما بیرون رفتم در دام اعرابی افتادم بعد از ان علی ابن ابی طالب رضی الله عنه آن اعرابی را اسیر کرده بخدمت حضرت رسالت پناه صلے الله علیه وآله وسلم برد و ببرکت آنحضرت آن اعرابی بدولت اسلام مشرف شد و مرا آزاد کرد آهو بچگان سیا سداری آن سرور صلے الله علیه وآله وسلم نموده بشیر آشامیدن مشغول شدند امیر از نزد ایشان گریان باز گشت و بخدمت حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وآله وسلم آمد خواجه علیه السلام فرمود یا علے چیست که ترا گریان مے بینم اکنون تو صورت حال بیان کنی یا من بیان کنم امیر المومنین فرمود یا رسول الله از دهان مبارک شما شنیدن خوبتر فرمود اینک جبرئیل علیه السلام ایستاده مرا خبر کرد که حضرت خداوند جل وعلی بآن دو آهو بچه چگونه الهام فرمود تا ایشان با ما در بزبان عربی چه گفتند و مادر جواب ایشان چه گفت امیر گفت صدقت یا رسول الله حضرت نبی صلے الله علیه وآله وسلم با علی رضی الله عنه درین سخن بود که آهو دوان دوان باز آمد و گفت یا رسول الله بوعدهٔ خود باز آمدم اکنون حکم اعرابی راست ایستاده ام بهرچه فرماید اولاد خود را سیر شیر ساختم دیگر هیچ باک ندارم بانچه حکم کند آن حضرت اعرابی را بخواند گفت آهو باز آمده است و در مقام اطاعت و فرمان تست چه فرمائی گفت یا رسول الله او را برضاے خداے تعالے آزاد کردم از ان رجوع نخواهم کرد آن حضرت آهو را مراعات فرموده مرفه الحال باز گردانید و روی بجنب منظر اصحاب آورد و فرمود یا اصحابی صاحب العیال لا یفلح ابدًا اگر این آهو را کودکان نبودی در چنگل نکال این اعرابی گرفتار نگشتے بعد از ان فرمود که الکاد علی عیاله کالمجاهد فی سبیل الله یعنے رنج برنده از برای معیشت عیال همچون جهاد کننده است در راه خداے تعالے **معجزه هفتاد چهارم** نقل است که شبی حضرت رسالت پناه صلے الله علیه وآله وسلم در حجرهٔ حضرت عائشه رضے الله عنها وعن ابیها بود از شب فرصتے گذشته بود که ناگاه ابوبکر صدیق رضی الله عنه حلقه بر در زد اجازت حاصل کرده در آمد آن حضرت پرسید که ای ابوبکر درین وقت ترا از منزل چه چیز بیرون آورده گفت یا رسول الله مرا هیچ چیز بیرون نیاورده مگر گرسنگی آن حضرت ساعتے ساکت بود ناگاه عمر خطاب رضی الله عنه حلقه بر در زد اجازت خواست در آمد آنحضرت سبب آمدن را پرسید گفت سوگند بخداے که ترا براستی بخلق فرستاده است که مرا از خانه بغیر از جوع چیزے بیرون نیاورده ساعتے مکث فرمودند ناگاه علی ابن ابی طالب کرم الله وجهه در آمد او نیز گفت ما اخرجنی الا الجوع آن حضرت سر مبارک ساعتے فرو انداخت بعد از ان سر بر آورد و فرمود که سوگند بآنخداے که مرا براستے بعثت فرموده که من نیز میدانم بانچه شما از ان شکایت می کنید و اینک

سنگها بر شکم من بسته است یعنی چند روز ست که طعام نخورده ام امیر المومنین علی فرمود که یا رسول الله
من امروز از پیش خانهٔ مقداد بن اسود گذشتم در انجا درخت خرمائی بود بر وی مقدار خرما دیدم اگر مصلحت
باشد بمهمانے آوردیم آنحضرت فرمودند که برخیزید که بمهمانی مقداد ابن اسود میرویم چون بدر خانهٔ مقداد
رسیدند شب پگاه بود وهمه ایشان در خواب بودند ابوبکر آواز داد که ای اهل حدیقه بدانید که این کیست
که بدر خانه شما بمهمانے تشریف آورده خواب بر شما گوارا نماند از اهل مقداد دخترکی بود وی آواز ابوبکر
رضی الله عنه را شنید نادر خود را گفت ای مادر آواز ابوبکر می آید که اهل بیت ما را میخوانند مادرش
گفت درین بیگاه شب ابوبکر اینجا چه می کند باز بخواب رفت ابوبکر رضی الله عنه باز آمد و گفت یا رسول الله
هیچکس اجازت من نکرد حضرت علیه السلام عمر رضی الله عنه را بفرستاد تا اهل خانه را ندا کند عمر نیز بمثل
ابوبکر ندا فرمود او نیز بازگشت آنگاه علے رضی الله عنه را بفرستاد او نیز ندا کرده جواب ناشنیده
بازگشت انگاه حضرت مقدس نبوی صلے الله علیه وآله وسلم خود برخاست و بدر خانهٔ مقداد آمد
وندا فرمود که یا اهل الحدیقة لو تعلمون من یضیفکم فی هذه اللیلة لما تهیأتم الرقاد ای باغبانان اگر بدانید
که مهمان شما کیست امشب تهیهٔ خواب نکنید باز همان دخترک از خواب برخاست و گفت ای مادر
حق تعالی سخن مرا راست کرد ابوبکر آواز داد ترا خبر کردم باور نکردی و عمر خواند خبر کردم تصدیق ننمودے
علی ندا کرد ترا واقف گردانیدم اعتبار نکردی اینک حضرت رسالت پناهی صلے الله علیه وآله
وسلم آواز میدهد مقداد این سخن بشنید از جای برجست و بیرون دوید حضرت را دید که باصحاب
متوقفین بالباب فی الحال روی خود در قدم مبارک آن حضرت مالیدن گرفت و گفت پدر ومادرم
فدای تو باد ؏ این نیم شبان کیست چو مهتاب رسیده ؎ پیغمبر حق است باصحاب رسیده ؎
اندر دل شب بر سر بالین غریبان ؎ مانند خورشید جهانتاب رسیده ؎ یا رسول الله درآئید فرمودند
با آنانکه با من اند گفت آیے همه درآیند حضرت رسول صلے الله علیه وآله وسلم با ابوبکر و عمر و علی
رضی الله عنهم درآمدند بعد از ان فرمود که ایچ چیز داری یا مقداد که ما را مهمان داری کنی مقداد سر
خجالت در پیش افگند و از شرم رسول صلے الله علیه وآله وسلم سرنگون بماند آنگاه سر برداشت
وگفت یا رسول الله سوگند بخدا که مقداری خرما بود در میان اهل بیت وهمسایه گان انقسام یافت
از ان چیزے نمانده است حالا من وعیال من گرسنه ایم حضرت روی مبارک با علی رضی الله عنه
آورده گفت یا علی این سله را بردار و پیش آن نخل برادر اسلام من برسان وبگوی که بحق خدا تعالے
که ما را بده علے رضی الله عنه دران دل شب پیش آن نخل که خالی از رطب بود آمد فرمود

رسول صلے اللہ علیه وآله وسلم ترا سلام میرساند از درخت آوازی شنید که مثل آواز جلاجل بود
مے گوید دانستم که جواب سلام باز داد در حال آن درخت خالی پر بار شد آنچنان خرما ها بست که هرگز
هیچکس مثل آن ندیده وبطعم آن نچشیده امیر المومنین می فرماید که ازان خرما مقدارے از درخت
باز کردم وسله را پر ساخته بنظر آن سرور صلی اللہ علیه وآله وسلم در آوردم آن حضرت ازان خرما تناول
فرمودند ابوبکر وعمر علے ومقداد وعیال او ازان خرما بخوردند آن حضرت از براے خود ازانجا نصیبه
بر داشتند ومر امام حسن وحسین را حصه بر داشتند فرمودند از برکت این معجزه از شدت مجاعت
وشورش جوع بر آسودند معجزهٔ هفتاد وپنجم چون آیه کریمهٔ یٰاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا لَا تَرْفَعُوْا اَصْوَاتَکُمْ فَوْقَ
صَوْتِ النَّبِیِّ وَلَا تَجْهَرُوْا لَهٗ بِالْقَوْلِ کَجَهْرِ بَعْضِکُمْ لِبَعْضٍ اَنْ تَحْبَطَ اَعْمَالُکُمْ وَاَنْتُمْ لَا تَشْعُرُوْنَ نازل شد
ثابت بن قیس که بن شماس رضی اللہ عنه خطیب وبلند آواز بود در خانهٔ خود منزوی گشت وچند روز بملازمت
آن حضرت مبادرت نمود آن حضرت از حال وی تفحص نمود سعد بن عباده بروایتی سعد بن معاذ رضی اللہ
عنه گفت یا رسول اللہ او همسایهٔ منست دخستگی او مرا معلوم نیست آنگاه بخانهٔ ثابت آمد تا خستگے او
معلوم کند دید که در زاویه خانه نشسته وسر در پیش افگنده استفسار احوال وی نمود گفت حال من
بغایت پریشان است آواز خود بالاے آواز رسول صلے اللہ علیه وآله وسلم بر داشته ام واعمال
من حبط گشته وبواسطهٔ آن مقبوض ومستوجب قهر الٰهی شده ام سعد ابن معاذ آمده واقعه را بآنحضرت
بیان نمود آن سرور فرمود برو با او بگوی که اما ترضی ان تعیش سعیدا وتقتل وتدخل الجنة جمیلا
بصحت پیوسته که بعد از رسول صلے اللہ علیه وآله وسلم در حرب یمامه شهید شد معجزهٔ هفتاد وششم
خریم بن اوس بن حارث رضی اللہ عنه روایت کند از حضرت رسالت پناهی صلے اللہ علیه وآله
وسلم که شنیدم فرمود که بمن نمودند که امت من فتح خیبر خواهند کرد وسیمانام دخترے از خیبر بر استر سفید
سوار ومقنعه بر سر اسیر مسلمانان گردد خریم گوید که گفتم یا رسول اللہ اگر خیبر در آیم واین زن را
باین صفت که تو گفتی بیابم ازان من باشد فرمودند ازان تو باشد آورده اند که در ایام خلافت
ابوبکر رضی اللہ عنه که خالد ابن ولید را بطرف خیبر فرستاده بود خریم می گوید که من همراه خالد بودم
او را بگرفتم پیش خالد آوردم دعوے کردم که رسول صلی اللہ علیه وآله وسلم این را بمن بخشیده بود خالد
از من گواه طلبید عبداللہ بن عمر ومحمد بن بشیر گواهی دادند وسیما را با من داد برادرِ سیما عبد المسیح نام
از عقب خواهر بیامد واو را از من بهزار درم بخرید معجزهٔ هفتاد وهفتم نقل است از ابو هریره رضی اللہ عنه
که روایت می کند روزے ابوجهل با صنادید قریش گفت که محمد علیه السلام در عبادت معبود خویش

روی خود بخاک نهاده غبارآلود می گرداند یعنی سجده میکند سوگند بلات عزی که اگر او را به بینم که این امر
بجای می آرد پای بر گردن او نهاده روی او را بخاک انباشته گردانم نقل ست که روزی آن حضرت را
در سجود دید فرصت غنیمت داشت خواست که بآن شرط نامبارک خود قیام نماید چون بجانب آنسرور
روان شد بالفور در عقیب خود بخوف و رعب تمام بازگشت و بدست اشارت کنان از چیزے
احتراز می کرد از وی پرسیدند که ترا چه شد گفت میان من و محمد علیه السلام خندقی از آتش پدید آمد
جماعتے بالای آن دیدم که مرا باجنحهٔ خود منع می کردند و هولی عظیم بر من ظاهر شد نقل ست که آن حضرت
صلے اللہ علیه وآله وسلم بعد ازان فرمودند که اگر ابوجهل با من نزدیک تر می شد ملائکه عضو عضو او را از هم جدا
کرده می ربودند **معجزهٔ هفتاد هشتم** ابونهیک از وی گوید که عمر ابن خطاب رضی الله عنه گفت
روزے حضرت رسالت پناهی صلے الله علیه وآله وسلم از من آب خواست تا بیاشامد بعد ازان مرا
دعا کرد که بار خدایا وی را جمیل و تازه دار ابونهیک گوید که وی را در سن نود و چهار سالگی دیدم که یک
تاره موی از محاسن وی سفید بود **معجزهٔ هفتاد نهم** نقل ست که قومی از عبدالقیس گوسفندے
چند بیاوردند و از رسول صلے الله علیه وآله وسلم درخواست نمودند که علامتی برین گوسفندان
پدید آرد تا بآن از گوسفندان دیگر ممتاز گردند حضرت رسول صلے الله علیه وآله وسلم انگشت در
گوش آن گوسفندان درآورد گوشهاے ایشان سفید شد تا امروز آن علامت در نسل آن موجود ست
معجزهٔ هشتادم نقل ست که چون رسول صلے الله علیه وآله وسلم فرمود که بناے مسجد اهم
است و این در مدینه میسر نمی گردد ابوبکر رضی الله عنه گفت مرا سرای ست که چندین درم در انجا مهیا ست
کاش اینجا بودی کفایت این مهم نمودی حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمود خواهی که اینجا باشند
صدیق فرمود نعم یا رسول الله صلے الله علیه وآله وسلم آن درمها را بخواند حق تعالے آن درمها را
پرها داد تا از مکه بمدینه پرواز کنان آمدند و در عمارت مسجد بکار بردند **معجزهٔ هشتاد یکم** آورده اند که نضر
بن حارث از جملهٔ موذیان آن حضرت بود همواره منتظر آن می بود که آن حضرت را جای تنها یابد تا در قتل
آن حضرت مبادرت نماید روزے حضرت رسالت پناهی صلے الله علیه وآله وسلم بتقضاے حاجت
بحوالی حجون بیرون آمده بود و گرمگاه روز بود مردم در خانها بودند و آن حضرت تنها بود نضر بن حارث
فرصت غنیمت داشت خواست تا دست بروی نماید چون نزدیک آن حضرت رسید بالفور ترسان
و لرزان بازگردید با ابوجهل ملاقات کرد از وی پرسید که کجا بودی گفت از پی محمد علیه السلام رفته بودم
و به قتل وی جازم بودم چون نزدیک وی رفتم مارهاے سیاه بر بالای سر وی دیدم دهانها وا کرده

قصد ابتلاع من دارند ترسیدم از انجا مایوس باز گشتم ابوجهل گفت این از جادو بهای محمد ست علیه السلام خاک بر دهان او باد **معجزهٔ هشتاد و دوم** محمد بن اسحاق رحمة الله علیه روایت کند که ابو العاص بن ربیع بن عبد العزی که خواهرزاده خدیجه رضی الله عنها بود زینب راکه دختر حضرت رسالت پناه بود صلے الله علیه وآله وسلم خدیجه بوی داده بود و دختر دیگر راکه رقیه بود عتبه بن ابی لهب بحبالهٔ نکاح خود در آورد چون عداوت شوم مذموم آن بدنهاد با رسول صلے الله علیه وآله وسلم اشتداد یافت ونائرهٔ حقد وحسد در کانون ضمیر ایشان اشتعال پذیرفت در مقام ایذا واضرار آنحضرت در آمده با بو العاص وعتبه گفتند که شما یان دختران محمد علیه السلام را خواستید وخاطر او را از غم تعهد ایشان فارغ ساختید اکنون وظیفه آنکه دختران وی را طلاق دهید تا جمعیت خاطرش بتفرقه مبدل گردد وشما از دختران صنا دید هر کدام را اختیار کنید در حبالهٔ نکاح شما در آیدم ابو العاص گفت سوگند بخدا که من از زوجهٔ خویش مفارقت ننایم اما عتبهٔ فاسق گفت که اگر دختر سعید ابی العاص را بامن دهید من رقیه بنت محمد علیه السلام را طلاق دهم قریش دختر سعید را با عتبه در سلک ازدواج کشیدند وحال آنکه هنوز میان عتبه ورقیه خلوت صحیح واقع نشده عروه بن الزبیع گوید که عتبه در نزد حضرت رسالت پناهی صلے الله علیه وآله وسلم آمد وگفت انا کفرت بالنجم اذا هوی یعنی بستاره چون فرود آید با تو ایمان نیارم وبقرب جبرئیل علیه السلام با تو اعتراف نکنم آنگاه آب دهان پلید خود را بجانب حضرت مقدس نبوی صلے الله علیه وآله وسلم انداخت دختر تو رقیه را طلاق دادم وسخن ناسزاے آن ناپاک نژاده بر زبان رانده ذات شوم خود را در عرصهٔ هلاکت در آورد تا در برابر آن بے حیائے با خسارت بطرد ولعن ابدی مبتلا گشت وبنفرین حضرت رسالت پناه صلے الله علیه وآله وسلم معاقب شد تا بر وی دعا فرمود که اللهم سلط علیه کلبا من کلابك یعنی ای بار خدای سزاوار پرستش سگی از سگان خود را بر عتبه وگویند که ابو طالب دران مجلس حاضر بود با عتبه گفت اے برادر زاده من ازین نفرین ندانم بچه تدبیر نجات توانی یافت روایتی آنکه ابو طالب از دعای آن حضرت اندوهناک گشته پیغمبر را گفت اے برادر زاده من ترا ازین نفرین چه منفعت بالجمله بخانهٔ خویش باز گشت پدر خود ابو لهب را از صورت واقعه آگاه گردانید ابو لهب با وجود شرک وعناد یقین میدانست که دعای آن حضرت نزدیک باجابت ست ازین جهت بغایت ملول خاطر گشت وبعد از اندک روز ابو لهب وعتبه را عزیمت سفر شام شد با جمعے از قریش برسم تجارت از مکه بصوب شام بیرون آمدند وروایتے آنکه ابو لهب در مکه بود دران سفر مرافقت ننمود

اما در وصیت رفقا بمحافظت عتبه مبالغه تمام مرعی داشت وبهر طریقی بعد از قطع مسافت بمنزلی نزول
کردند نزیلی که دران منزل توطن می نمودند بایشان گفتند که درین منزل از سباع ضاره توهمی است
زنهار از شرایط محافظت خویش غافل نباشید ابولهب روی برفیقان آورده گفت ایمعشر قریش
مراسم جان سپاری در طریق مددگاری بتقدیم خواهید رسانید اکنون وقت است که من از دعای
محمد علیه السلام ایمن نیستم پس باتفاق بارها را برروی یکدیگر بستند وفراش عتبه را بربالای
آن مقرر ساختند چون شب درآمد عتبه بر فراش خود تکیه کرد مجموع قافله برگرد رختها چون دائره برگرد
مرکز قرار گرفتند وشتران را برگرد خود حصار گردانیدند دران شیری را فرمان دادند بجانب آن حرامزاده
فرستادند آن شیر دران دل شب آمد برگرد قوم برآمد ویک یک را بوی میکرد تا رایحهٔ خبیثهٔ عداوت
محمد صلی الله علیه وآله وسلم از باطن کدام یک بمشام او رسد القصهٔ از همهٔ ایشان درگذشت و تعرض
بهیچ کدام نرسانید تا بعتبه رسید چون بوی بد از درون آن ملعون مرتد بشنید اورا از بالای بارها برداشته
از میان مردم وشتران گذرانیده در صحرا آورد و بطریقی هلاک گردانید که کس بر حال او اطلاع نیافت
ودر کیفیت هلاکت وی دو روایت بنظر رسیده بروایتی آنکه بسر پنجهٔ قدرت شکم اورا پاره ساخت
واورا در آتش دوزخ انداخت وبروایتی آنکه هیچ عضو اورا مجروح نساخته استخوانهای ویرا در درون
پوست او چنان خورد و مرد ساخته بود که هیچ قطعهٔ از عظام او از پسته کلان تر نبود وکس ندانست که طریق
حال آن بدافعال برچه منوال بود وراه دوزخ راآن بی سعادت بقدم شقاوت چگونه پیمود و ذلک
هو الخسران المبین **معجزهٔ هشتاد وسوم** منقول است از علی رضی الله عنه که گفت من ملازم
رسول صلی الله علیه وآله وسلم بودم که روزی جماعتی از قریش نزد آن حضرت صلی الله علیه وآله
وسلم آمدند گفتند ای محمد علیه السلام کار عظیم دعوی کردی ومدعای درمیان آوردهٔ که هیچ کس از آبا
واجداد تو این دعوی نکرده اند واین دین درمیان نیاورده اند اگر چنانچه از امور خارجهٔ خارقهٔ عادت
چیزی بر ما ظاهر گردانی مارا معلوم شود که مبنای کار تو بر نبوت ورسالت است نه سحر وکذب وضلالت
هر آینه که طریق متابعت تو مسلوک داریم واز سنن سنیهٔ تو دقیقهٔ نامرعی نگذاریم آنحضرت فرمودند
که مطلوب شما چیست گفتند آنکه این درخت را بخوانی تا از بیخ برآید اشارت بدرختی کردند که دران
نزدیکی بود حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که حق تعالی بر همهٔ ممکنات قادر است اگر این
کار را کند شما باو ایمان می آرید وبوحدانیت او گواهی میدهید مشرکان گفتند آری آن حضرت
فرمودند که من بشما نمایم آنچه طلب می کنید آنگاه خطاب کرد که ای درخت اگر بخدای عزوجل وبروز جزا

ایمان داری و میدانی که من رسول خداوندم با جملهٔ ریشهای خود از زمین برآی و نزدیک من و در پیش
من بایست باذن خدای تعالی علی رضی الله عنه گوید سوگند بخدای که محمد را صلی الله علیه وآله وسلم
براستی بسوی خلق فرستاده است آن درخت از بیخ برآمده متوجه رسول صلی الله علیه وآله وسلم شد
واز حرکت وی آوازی حاصل می شد چون آواز حرکت بال مرغ تا آنزمان پیش پیغمبر صلی الله علیه وآله
وسلم رسیده بایستاد و بشاخ بلند ترین خود بر آن حضرت سایه انداخت و بعضی از شاخهای خود بر دوش من
می افگند و من بر جانب یمین آنسرور ایستاده بودم چون مشرکان صورت حال را بدیدند گفتند که یا محمد
علیه السلام بفرمای تا یکی نیمه درخت بجای خود بازگردد و نیمه دیگرش بر تو بایستد حضرت مقدس نبوی صلی الله علیه
وآله وسلم اشارت کرد بدرخت یک نیمهٔ وی بجای خود رفت و یک نیمهٔ دیگرش نزد پیغمبر صلی الله علیه وآله
وسلم بایستاد دیگر باره التماس نمودند که نصف رفته باز نزد آنحضرت آید و نصف مانده بجای او رود آنحضرت
اشارت فرمود تا آن نصف درخت باز آمد و این نصف بجای خود برفت من گفتم که لا اله الا الله محمد رسول الله
من نخستین مؤمنی ام با تو یا رسول الله و ایمان آوردم که این درخت آنچه گفتی بفرمان خدا تعالی کرد و بجهت
صدق نبوت تو بعد از انکه من این کلمات بر زبان راندم مشرکان گفتند که محمد ساحر است صلی الله علیه
وآله وسلم تصدیق او نکند بجز چنین کس **معجزهٔ هشتاد و چهارم** نقل ست که چون حضرت مقدس نبوی
صلی الله علیه وسلم از غزوهٔ بنی ثعلبه بمدینه مراجعت نمود روزی شتری نزد آنحضرت فریاد کنان می آمد باصحاب
گفت میدانید که این شتر چه می گوید جابر انصاری رضی الله عنه گفت الله ورسوله اعلم آنحضرت فرمود
که این شتر مرا خبر میدهد که صاحب من مرا کار میفرمود تا این زمان که پیر شدم و پشت من لاغر گشت
اکنون میخواهد که مرا بکشد و گوشت مرا بفروشد آنگاه رسول صلی الله علیه وآله وسلم بجابر گفت که
با این شتر همراه نزد صاحب او رو و او را نزد من بیار جابر گفت بخدا سوگند که من مالک این شتر را
نمی شناسم آنحضرت فرمود که همین اشتر ترا دلالت کند جابر گوید من با همراهی شتر میرفتم تا نزدیک بنی
حنظله رسیدم گفتم کدام یکی مالک این شتر است شخصی از ایشان گفت منم گفتم رسول صلی الله علیه
وآله وسلم مرا بطلب تو فرستاده است آن شخص اجابت نمود من و او و شتر هر سه بنزد حضرت رسالت
پناه صلی الله علیه وآله وسلم آمدیم آنسرور با صاحب جمل فرمود که شتر چنین میگوید گفت این سخن راست
است یا رسول الله آن حضرت فرمودند که او را بمن بفروش گفت بی بها ازان تست فرمود نخواهم
مگر بها بس رسول علیه الصلوٰة والسلام آن شتر را بخرید و در نواحی مدینه سر بصحرا رها کرد و چرا می نمود
راوی میگوید که اگر کسی از ما خواستی که بجای رفتی برخصت حضرت ختمی پناه صلی الله علیه وآله وسلم

بران شتر سواری نمودی جابر گفت رضی الله عنه باندک فرصتے جراحت اورا دیدم که التیام یافته و بحال صحت رسیده بود **معجزهٔ هشتاد پنجم** آورده اند که جمعی از بنی مخزوم اتفاق نمودند که آن حضرت را در حین اشتغال بنماز بقتل آرند و درمیان ایشان ابوجهل ابن هشام و ولید بن مغیره علیهما اللعنة و الخسران بودند و هنگامے که درمیان رکن عراقی و رکن یمانی آن حضرت صلی الله علیه وآله وسلم باداى صلوة قیام می نمود ولید متوجه او گشت خواست که بموجب اتفاق عمل کند چون بآن موضع رسید آواز قرآن خواندن پیغمبر صلے الله علیه وآله وسلم را بشنید وآن حضرت را نمی دید عاقبت الامر خائب و خاسر بازگشت و قوم را ازین اعلام کرد بعد ازان ابوجهل با چندے آنجا رفت و ایشان نیز آواز قرآن خواندن رسول صلے الله علیه وآله وسلم بشنیدند و ذات مقدس آن حضرت را نمیدیدند و چند نوبت بر صوب آواز آن حضرت رفته از موضع صلوة تجاوز نمودند چنانکه قرائت آن سرور را از عقب خود می شنیدند دانستند که عنایت سبحانی و حمایت ربانی متوجه خواجه کائنات ست متحیر و مایوس بازگشتند قال الله تعالی وجعلنا من بین ایدیهم سدًّا ومن خلفهم سدًّا فاغشینٰهم فهم لا یبصرون **معجزهٔ هشتاد ششم** روایت است از امیر المومنین حسن رضی الله عنه که مردی نزد حضرت رسول صلے الله علیه وآله وسلم معروض داشت که مرا دخترکی بود مدتے شد که اورا در فلان رودخانه مدفون کرده اند و عادت عرب در جاهلیت آن می بود که دختران خود را هلاک می ساختند آن مرد التماس نمود که رسول صلے الله علیه وآله وسلم دعا فرماید تا دختر وی زنده گردد آن حضرت ملتمس او را مبذول داشته بآن رودخانه رفتند آن دخترک را بنامی که داشت آواز داد فرمود که زنده شو بفرمان خدائے تعالے و تقدس آن دخترک بقدرت الٰهی از رودخانه بیرون آمد گفت لبیک و سعدیک یا رسول الله آن حضرت با وے خطاب کرد که پدر و مادر تو مسلمان شده اند میخواهی که ترا با یشان بازدهم دخترک جواب داد که مرا حاجت پدر و مادر نیست زیرا که خدائے خویش را سبحانه و تعالے نسبت بخویش بهتر و مهربان تر یافتم **معجزهٔ هشتاد هفتم** نقل است از نعمان ابن بشیر انصاری که شخصے از اهل اسلام در مدینه وفات یافت او را تخته خوابانیده چادر بر روے او پوشانیدند و زنان گرد او درآمده فریاد و فغان می کردند درین اثنا آواز میت بگوش ایشان رسید می گفت خاموش باشید چادر از وی او بر داشتند بزبان فصیح و بیان ملیح مے گفت که محمد رسول الله النبی الامی خاتم النبیین کان ذلك فی الکتاب مسطورًا بعد ازان گفت صدق صدق راست گفت آنگاه اسامی بعضے از یاران بر زبان رانده گفت السلام علیك یا رسول الله ورحمة الله وبرکاته بعد از ادای

این کلمات بحالت نخستین خود باز گشت و وفات یافت **معجزهٔ هشتاد و هشتم** روایت است از عثمان بن حنیف رضی الله عنه که نابینائی بارسول صلی الله علیه وآله وسلم گفت که دعای فرما تا حق تعالی روشنی چشم مرا بمن باز دهد آن سرور فرمودند که برو وضو ساخته دو رکعت نماز بگذارد بعد ازان دعا کن که بار خدایا از تو میخواهم و پیغمبر ترا که شفیع رحمت است صلی الله علیه وآله وسلم با تو شفیع می آرم ای محمد علیه الصلوة والسلام ترا بشفاعت نزد پروردگاری برم که حجاب نابینائی از پیش چشم من بر گیری خدایا شفاعت محمد صلی الله علیه وآله وسلم را در حق من قبول فرمائی نقل ست که نابینا بفرمودهٔ آن حضرت صلی الله علیه وآله وسلم عمل نمود مقتضی المرام دعای او را اجابت نمود عمی ببصر مبدل گشت و نابینا بینا شد **معجزهٔ هشتاد و نهم** نقل است که دوازده هزار کافر از مین بامتحان حضرت مقدس نبوی صلی الله علیه وآله وسلم بمکه آمدند و با خود بتی همراه آورده بودند هبل نام و آن بت را تعظیم داشته بر بالای کوهی نهادند و او را دیبا ملبس کرده بودند و بانواع زربفت و حلی مزین و محلی ساخته بودند حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه وآله وسلم باستقبال آن قوم بیرون آمدند و ایشان بدین توحید و دین اسلام خواندند ایشان از آن حضرت طلب معجزه نمودند آن حضرت پیش بت ایشان هبل آمد فرمود تا هبل را از لباسهای او معرا گردانیدند بعد ازان عصای مبارک خود بر هبل نهاد فرمود که یا هُبل من انا آن جماد بامر رب العباد جل ذکره بتکلم در آمد و گفت انت رسول الله رب السموات والارض صلی الله علیه وسلم یعنی تو رسول خدایی که پروردگار آسمانها ست کفار از غایت تعجب همه بیکبار بسجود در آمدند چون از سجود سر بر داشتند دوازده هزار کفار بگفتار کلمه شهادت اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمدا عبده و رسوله زبان بگشادند گویند که آیهٔ کریمه فسوف یاتی الله بقوم یحبهم و یحبونه در بارهٔ ایشان نازل شد **معجزهٔ نودم** ابن عباس رضی الله عنهما روایت می کند از ابو سفیان که گفت من نزد قیصر رفته بودم در روم و در آنجا اوصاف کمال محمدی صلی الله علیه وآله وسلم از قیصر و ملازمان او بسیار شنیدم بعد از انکه باز گشتم بهر جانور که میرسیدم میشنیدم که بزبان فصیح می گفت که لا اله الا الله محمد رسول الله ناگاه باسپی رسیدم که از صاحب خود گریخته رو به بیابان میرفت خواستم که او را بگیرم روی بسوی من آورده گفت لا اله الا الله محمد رسول الله من گفتم عجب است که اسپ سخن گوید اسپ با من گفت ازین عجیب تر میخواهی که ببینی گفتم آری گفت آنکه خدای تعالی ترا آفریده و تا باکنون روزی ترا از خزانهٔ نحن قسمنا بینهم شام و چاشت بی تعلل و نقصان با تو رسانیده و تو از گفتن این کلمهٔ طیبه ابا می نمایی و با رسول او ایمان نمی آری من گفتم کیست رسول او گفت محمد صلی الله علیه وآله وسلم النبی العربی الهاشمی القریشی الابطحی المکی المدنی صاحب التاج والمعراج

من گفتم تو این سخن را از کجا می گوئی گفت پروردگار من جل وعلا در دل من الهام نموده تا دانسته ام که خدای تعالی یکی ست و محمد صلے الله علیه وآله وسلم رسول برحق است **معجزهٔ نود یکم** اسامه بن زید رضی الله عنه گوید که چون رسول صلے الله علیه وآله وسلم بحج میرفت در راه زنی پیش آمد کودکی بر دوش وسلام کرد گفت یا رسول الله این کودک پسر من است واز ان روزی که متولد شد بروے زحمتے طارے مے شود چنانچه کسے راجن بگیرد آن حضرت آن کودک را ازان بستانید وآب دهان مبارک خود را بر دهان کودک انداخت وگفت اخرج عبد الله وانی رسول الله پس وے را بمادرش داد وگفت بعد ازین ازان زحمت چیزے نه بینی چون از حج مراجعت فرمود بهمان موضع رسید آن زن آمد وگوسفندی بریان کرده آورد وگفت یا رسول الله من مادر آن کودکم آن حضرت استفسار حال فرزندش فرمود گفت ازان روز باز آن زحمت طاری نشده بعد ازان اسامه بن زید گفت که آن حضرت مرا اشارت فرمود که یا اسامه ذراع بریانی بمن ده یک ذراع را باو دادم بخورد و باز فرمود یا اسامه ذراع آنرا بمن ده تا ذراع دیگرے باو دادم آن را نیز تناول فرمود بار دیگر گفت یا اسامه ذراع او را بامن بده گفتم یا رسول الله یک گوسفند را دو ذراع بیش نمی باشد فرمود که اگر تو این چنین نمی گفتی هرچند من از تو ذراع من طلبیدم ازان گوسفند ذراع میسرست تا تو بمن میدادی فرمودے اسامه بیرون رود به بین که هیچ پناهے می یابی از برای قضای حاجت بیرون آمدم وجستجوے چندان تردد نمودم که مانده شدم وهیچ پناه نیافتم باز گشتم وصورت حال باز نمودم فرمود هیچ سنگ دیدی گفتم آرے یکے سر درخت خرما دیدم وسنگے چند در حوالی آن بودند فرمود پیش آن درختها وسنگها برو وبگوی که رسول الله صلے الله علیه وآله وسلم می فرماید که فراهم آیند تا مرا پناهی باشد رفتم وپیغام رسانیدم سوگند بآن خدای که وی را براستی بسوی خلق فرستاده گویا می بینم آن درختها را که بیخها را از زمین برکشیده دامن کشان می آمدند وبا یکدیگر ملحق می شدند چنانچه گویا یک درخت شدند وگویا می بینم آن سنگها را که بر بالاے یکدیگر چیده مے گشتند چون دیوارے شدند پیش آن حضرت آمدم آنچه دیده بودم عرضه کردم فرمود که آب بردار برداشتم وپیش از وی رفتم وآب آنجا بنهادم چون وضو ساخت وخیمه باز آمد فرمود که یا اسامه پیش آن درختها وسنگها برو وبگوے که رسول صلے الله علیه وآله وسلم می فرماید که هریک بجاے خود باز گردید سوگند بآن خدای که وی را براستی بسوے خلق فرستاده گویا می بینم که آن درختان باز دامن کشان بجاے خود باز گشتند وبحالت اولے مراجعت نمودند **معجزه نود دوم** قتاده بن ملحان پیش رسول صلے الله علیه وآله وسلم آمده آن حضرت دست مبارک خود بر روے او فرود آورد واو پیر شده بود ودر همه اعضا اثر پیری پدید آمده مگر در روے

اورا وی می گوید که در وقت مردن وی بودم زنی از پس پشت من می گذشت روی آن زن را در روی قتاده بدیدم چنانکه در آینه بینند **معجزهٔ نود سوم** اصبغ بن نباته رضی الله عنه روایت می کند که روزی فاطمه زهرا رضی الله عنها با حضرت رسول صلے الله علیه وآله وسلم از مجاعت شکایت مے فرمود گفت اے پدر مهربان من و فرزندان من سه روز است که طعام نخورده ایم حضرت رسالت پناه دست مبارک بر عابر آورد و گفت اللهم انزل علی محمد کما انزلت علی مریم بنت عمران خداوندا از برائے محمد علیه السلام بفرست یعنے از مائدهٔ جنت چنانچه از برائے مریم بنت عمران می فرستادی بعد ازان خطاب فرمود که ای فاطمه در پنهان خانه خود درآی و نگاه کن تا چه می بینی فاطمه رضی الله عنها درآمد و حسن و حسین رضی الله عنهما و رسول صلے الله علیه وآله وسلم از عقیب ایشان درآمدند مے بینند که کاسه مکلل بجواهر نهاده و دران کاسه شیر بد و نان نهاده و قطعهٔ از گوشت نخته بالائے آن ترتیب داده واز وے بوے بر مثال بوی مشک مید مد پس آن حضرت فرمود کلو بسم الله محمد علیه الصلوٰة والسلام بخورید بنام خدای محمد جل ذکره صلے الله علیه وآله وسلم روایت است که هفت شبانه روز آن طعام بران منوال بود و دران خانه نهاده و ازان درین مدت تناول می فرمودند ازان یک لقمه کم نمی شد روزی امیر المومنین حسن از خانه بیرون آمد و لقمه ازان گوشت در دست وی بود زن یهودیه مر او را در پیش آمد گفت ای اهل بیت جوع شما را این گوشت از کجا رسیده حسن رضی الله عنه دست دراز کرد تا آن نواله را حواله بآن یهودیه کند از غیب آن لقمه را از دست وے در ربودند و آن کاسه را نیز ازانجا بآسمان بالا بردند حضرت صلے الله علیه وآله وسلم فرمود سوگند بآن خدائے که مرا براستی خلعت پیغمبرے پوشانیده که اگر ایشان اظهار این معنی نمی نمودند تا مدت حیات ایشان آن طعام انقطاع نمی پذیرفت **معجزهٔ نود چهارم** نقل است که اعرابی نزد حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وآله وسلم آمد و عبادهٔ بر دوش نهاده و آنحضرت درمیان نشسته بود اعرابی گفت محمد علیه الصلوٰة والسلام درمیان شما کدام ست اصحاب آن حضرت را با و نمودند اعرابی روی بحضرت آورده گفت اے محمد علیه السلام اگر تو پیغمبرے بگو که در عبادهٔ من چیست فرمود اگر بگویم ایمان آری گفت آرے فرمود بفلان وادی می گذشتے درانجا کبوتری که مر او را دو بچه بود تو آن دو کبوتر بچه را بر داشتے مادر ایشان بیامد چوزهای خود را ندید هر چند دران حوالی طلبید نیافت چون غیر از تو دران وادی دیگری را ندید می آمد و خود را بر تو میزد آن اعرابی عبادهٔ خود را بگشاد چنان بود که آن حضرت فرموده بود گویند که آن کبوتر دران مجلس حاضر آمد و خود را بران کبوتر بچها انگند آن حضرت فرمود مر یاران را که ازین حال تعجب می کنید برستی و راستی که خدای تعالی به بندهٔ خود در

تا

حشر باد مهربان ترا دین کبوتر باین چوزهای خود بعد ازان بفرمود تا اعرابی آن کبوتر بچها را آزاد کرد و
بدولت اسلام مشرف گشت **معجزهٔ نود پنجم** نقل ست که فضلهٔ آب وضوی حضرت مقدس نبوی صلی الله
علیه وآله وسلم بازینب بنت ام سلمه رضی الله عنها مالیدند وچهرهٔ او را بآن آب روشن گردانیدند
او صغیر بود نورے در جبین او سطوع گشت تا نود سال از عمر وی گذشته بود واو هنوز خوب نورانی جبین بود
معجزه نود ششم نقل است که امیر المومنین علے کرم الله وجهه فرمود که آن حضرت صلے الله علیه
وآله وسلم مرا بطلبید وبخلافت یمن دلالت فرمود گفتم یارسول الله امور خلافت وقضا داجرای حدود
او مشکل است ومن علم بآن ندارم آنحضرت مرا بخوابانید وپاے مبارک خود بر شکم من بمالید بعد ازان
مرا بنشاندند ودهان مرا بکشاد وآب دهان مبارک خود در دهان من انداخت وبکلمه چند تکلم فرمود که من
فهم آن نکردم بعد ازان مرا فرمود که درمیان اهل حکم کن امیر فرمود سوگند بآن خداے که وی را براستی
بخلق فرستاده ازان روز باز بر من هیچ چیزے درباب قضا مشکل نیفتاد **معجزه نود هفتم** آورده اند
که فاطمه بنت اسد مادر علی ابن ابی طالب رضی الله عنه فوت شد امیر می فرماید که نزد آن حضرت آمدم
واز فوت مادر خود حضرت را واقف گردانیدم آن حضرت از فوت او اندوهگین شدند وگفتند مرا مادر بها
کرد ونیکوییها که از و درباب خود مشاهده کردم از عم خود ابو طالب آن ندیده ام وردای خود باسلمه
دادتا اورا بآن ردا مرتدی دپیراهن خود را فرستاد تا اورا بآن پیراهن متدرع گرداند فرمود که چون
از غسل او فارغ شوید مرا واقف گردانید چون تکفین وتجهیز او نمودند اورا برسر جنازه نهادند بنمازگاه آوردند
آن حضرت بروے نماز گذارده بقبروے درآمد واورا بلحد درآورد ساعتے سکوت فرمود بعد ازان
ندا فرمود که یا فاطمه بنت اسد جواب داد که لبیک یارسول الله فرمود که دیدی آنچه من ضامن آن
شده بودم گفت نعم یارسول الله حق تعالے ترا جزائے خیر دهاد هم در حیات وهم در ممات بعد ازان
از قبر وے بیرون آمد وخاک بروے راست کرد یکے از قریش پیش آمد گفت یارسول الله آنچه با اهل
قبر اکنون معامله نمودید باهیچکس مثل این معامله نبرده بودید هم ثانی در نماز وهم طول در مناجات در قبر
حضرت فرمود که او روزے نزد من نشسته بود من این آیه را بر وی خواندم که لقد جئتمونا فرادی کما
خلقنکم اول مرة وے از من سوال کرد که معنی فرادے چیست من گفتم یعنی برهنه مجرد از لباس او گفت
وائے بر جان مادران برهنگی من از حق تعالے درخواست کردم که عورت وی را ظاهر نگرداند و
کفن اورا در قبر نریزاند بعد ازان از من آمدن منکر نکیر را پرسید من کیفیت آمدن وطریق سوال
نمودن ایشان را با وگفتم گفت واغوثاه بالله منها فریاد میخواهم بخدائے تعالے مسألت نمودم

که منکر نکیر بهیئت نیکو و برفق بوی نمایند و قبر وی را بر وی کشاده و مفتح گردانند و او را با کفن او حشر کنند
حقتعالی قبول فرمود اکنون در قبر وی از وی سوال کردم هل رأیت ماضمنت آیا دیدی آنچه ضامن شده
بودم وی جواب من داد که آری جزاك الله عنی خیر الجزاء فی المحیا والممات ، و بعد ازان حضرت رسالت پناه
صلی الله علیه وآله وسلم دست مبارک بر موضع سر قبر او بکشید تا بموضع قدم او و حق تعالی به برکت
دست مبارک آن حضرت صلی الله علیه وآله وسلم قبر وی را کشاده گردانید که رزقنا الله تعالی
بفضله ما یحب ویرضی **معجزهٔ نود هشتم** نقل است که حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم بر شبانی
بگذشت که میگفت اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمدا عبده و رسوله حضرت رسالت پناهی
صلی الله علیه وآله وسلم از وی پرسید که ای راعی خدای تعالی را چگونه شناختی گفت نظر کردم درین
گوسفندان با آنکه معدودی چندی حافظی نیستند و محتاجند برای این هفت طبقهٔ آسمان و زمین
و آنچه درین الطباق اند با سرهای صانعی و حافظی چگونه باشند آن حضرت فرمودند گفتم صانع را
شناختی رسالت محمد علیه الصلوة والسلام را بچه شناختی راعی گفت پیوسته از جانب فوق می شنوم
که کسی می گوید لا اله الا الله محمد رسول الله و ندائی که از فوق آید غالب ظن من آن ست که راست
است بعد ازان راعی گفت چنان گمان می برم که محمد رسول الله توئی آن حضرت فرمود که چنین است
گفت یا رسول الله با تو حاجتی دارم گفت بگوی گفت میخواهم که ازین گوسفندان که حق من است و از
مزد شبانی خود حاصل کرده ام یکی از برای تو ذبح کنم و مهمان داری نمایم آن حضرت فرمود که من مامورم
باجابت دعوت واگرچه راعی باشد آنگاه راعی قصد بزی کرد تا بگیرد و بکشد بز گفت مراکش که در شکم
بچه دارم دیگری را گرفت گفت مراکش که بچه شیرخواره دارم بز سوم را گرفت و ذبح کرد آنحضرت از راعی
پرسید که آن دو بز را گذاشتی سوم را کشتی درین سر چه بود گفت آن هر دو عذر گفتند واین سوم گفت
مرا همین فخر بس که وجود من در عروق و اعصاب حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وآله وسلم در آید
و بدل ما یتحلل اعضا و اجزای او گردد **معجزهٔ نود نهم** آورده اند که در زمان حضرت رسالت پناه صلی الله
علیه وآله وسلم مردی بود از علمای یهود و احبار ایشان حبیب نام و پسری داشت مسمی بهباب و آن
فرزند در حسن صورت و کمال سیرت جمع بود و هم بخلق با اقران خویش تفوق داشت روزی در خزینهٔ
پدرش در آمد درجی دید از زر سرخ مهری از مشک بر وی نهاده تا کسی با آنچه درویست مطلع نگردد
پسر غضبناک ازانجا بیرون آمد چون پدر او را خشمگین دید کیفیت احوال سوال کرد و گفت ای پدر
درجی دیدم مقفل و مدتی است که با وجود دعوی محبت و کمال شفقت نسبت با من مرا با آنچه درویست

واقف نگردی واز من پوشیده داشتی پدر گفت ای فرزند سوگند بخدا که دران درج نه گوهریست قیمتی
که او توآن را دریغ دارم ولیکن ورقی چند است در وی که نام اعرابی کذابی را در وی ثبت ساخته
چون ترا مجالست علما وتفهیم کلمات حکما میسر گردد بر مطالعهٔ آن تمکنی حاصل آید بر سر این آن هنگام واقف
گردی سبب اخفاء آن از تو همین بوده است روزی حبیب بشرب خمر مشغول بود ههاب فرصت
غنیمت شمرده چراغی در دست در خزانه در آمد و مهر ازان درج بر داشت چون سر آن درج را بگشاد
نوری ازان ساطع شد که بر نور چراغ فایق تر آمد بعد ازان دید در وی ورقی سفید و کلمهٔ لااله الاالله
محمد رسول الله نوشته و بعد ازان اوصاف حضرت محمد مصطفے صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم در ذیل آن
ثبت ساخته که این محمد علیه السلام گشاده روی و پیوسته ابرو وکثیف اللحیه باشد خوش حال آنکس
که زمان او را دریابد و کلام او را استماع کند و حال آنکه کلام او قرآن است و دین او اسلام است و
بندگان را بخدای تعالے بخواند و از ملامت کنندگان نترسد چون نظر ههاب بران کتاب افتاد
محبت محمدی صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم در ضمیر او متمکن گشته آن ورق را بر سر دیده مالیده بوسه میداد
و می گفت وا احمدا کاش بدانم که در آسمانے با فرشتگان و یا در بحاری با جنیان ناله وزاری واظهار
سوگواری چندان نمود که از هوش خود برفت بعد از فرصتی مادر او در انجا در آمد فرزند را مدهوش دید
او را بر گرفته پیش پدر رسانید چون پدر پسر را بدان حال دید کیفیت مستی در وی متصل گشته روی
بر روی فرزند مالیدن گرفت و بوسه بر جبین وی میداد و می گریست و بر غشیان فرزند اظهار تحسر و تحزن
می نمود تا بعد ازانکه فرزند بهوش آمد پدر را دید که بر بالین او محزون و غمگین نشسته زبان بنفرین
بگشاد و می گفت هرگز روشنی چشم نه بینی در کبر خویش تا برحمت الٰهی جل و علا مشرف نگردی روا باشد
که مرا تعلیم کفر می کنی بمحمد صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم و از متابعت شریعت او تنفر می نمائی چون پدر این سخن
از پسر شنید غضب بروی استیلا یافت با یذا و ضرب فرزند پرداخت و موی سرش گرفت و سر او را
بر زمین میزد و خاک بر جبین او می افشاند چون ایذا و اضرار او بدرجهٔ اعلی رسید مادرش حیی بن اخطب
و کعب بن اشرف و ابولبابه را از برای شفاعت فرزند بخانه طلبید ایشان در آمدند و چون مبالغهٔ
او در ایذاء فرزند بیشتر دیدند هر چند ازان کار منع می کردند او در تعذیب فرزند حریص تر میشد از گناه
فرزند سوال کردند گفت گناه او مستوجب قتل اوست تا او را نکشم دست ازو باز ندارم بعد ازان
گفت که وی بمحمد علیه السلام ایمان آورده است و دین آبا و اجداد و خویش را مهجور گردانیده ایشان
زبان بنصیحت فرزند بگشادند و گفتند که ای فرزند همه مردم دین و ملت از ما تعلیم می گیرند خلایق همه

باسرها اقتدا بما می نمایند روا باشد که ترک متابعت مانموده دین مجهول اختیار کنی وطریقهٔ مرضیه مارا گذاری
بهباب گفت که من از طریق موجه وشریعت منسوخه انحراف نموده ام ودین قویم وطریق مستقیم محمدی
صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم اختیار کرده ام وبآنحضرت ایمان آورده ام چندانکه ایشان بنصایح شیطانیه
با واقبال نمودند ورا ازقبول دین محمدی صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم می افزود تا یهود بر این معنے اتفاق
نمودند که چون نشا نمای او بناز نعیم قدیم رسیده ودر مصایب وحوادث روزگار گرم وسرد جهان
ندیده لاجرم نصیحت مانمی پذیرد واین مهم چنان می نماید که اورا از مرادات وشهوات ولذات ادتمام بازداری
وبفنون ریاضات وصنوف ممتحن مجاهدات گردانی تاکه ترک دین محمد علیه السلام نموده سر بر خط استقامت
نهاده قدر دین آبا واجداد خود بداند وپا از حد گلیم خویش بیرون نگذارد حبیب گفت طریق ریاضت و
سبیل تعذیب او بر چه منوال خواهد بود گفتند لباسهاے فاخر از بر او بیرون کن وپلاسی دروی پوشان
وا ورا در خانهٔ تاریک محبوس گردان ودر آنخانه را بگل استوار کن در هر سه روز یکنان جوین وکوزهٔ آب شور
از ممر روزن بوی بفرست تا قدر تنعمات بکلیات دانسته ضرور تا بفرمان تو قیام نماید وآنچه مکروه
است ازان بکلی احتراز نماید حبیب رلے آن اباله راصواب ومستحسن دانسته آن فقیر مظلوم را در زاویهٔ
مظلم مقید گردانیده بند نمود وآنچه آن یهود تعین نموده بودند وظیفهٔ او را مقرر ساخت آن بیچاره
بآن نان آب خوے نداشت باوجود مجاعت از خوردن وآشامیدن آن عاجز آمده میگریست
روزے پدر اورا گریان دید پرسید که از دین محدث ملول گشته بدین قویم وملت قدیم خویش مائل
گشتهٔ ترا برآرم ہبهاب گفت اے پدر گمان مبر که این گریه من از نان خشک وآب شور است بلکه
از اشتیاق دیدار محمد مصطفے صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم است پدر باز بقسم مؤکد گردانید که ترا باین گونه عذاب
معذب میدارم تا از دین محمد علیه الصلوة والسلام انحراف نموده بدین یهودی انصراف نمائی ہبهاب
گفت قد رسخ محبة محمد صلى الله عليه وآله وسلم فی قلبی فلا استطیع ان ابرأ منه بدرستی که مهر محبت محمدی صلی اللہ
علیه وآله وسلم بمرتبهٔ در ضمیر راسخ نگشته که ازان بیزاری توان نمود بیت محبت تو چنان در گرفت
دررگ وپوست ؛ که روز مرگ هم از استخوان نخواهد رفت ؛ القصه چون اشتداد ریاضت ومجاعتش
بنهایت رسید حضرت مقدس نبوی را صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم شفیع ساخته از واهب العطایا جل ذکره
سه چیز مسالت نمود این دعا را بر زبان راند اللهم بحقك علی محمد علیه السلام بحق محمد علیه السلام
علیك طیب لی طعامی وعذب لی شرابی واضیئی ظلمتی ای خدای سزای پرستش بحق تو بر محمد علیه الصلوة
والسلام وبحق محمد علیه الصلوة والسلام بر تو که طعام مرا خوش وآب مرا شیرین وظلمت مرا نورانی گردان

حق تعالے مسألت او را مبذول داشته هرچه بود مقرون باجابت گشت تا گویند که چندین سال برهمین وتیره گذشت تا آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم از مکه بمدینه هجرت فرمود این خبر درمیان مهودیان منتشر گشت وحبیب بعضی از رعات وغلامان خود را بخواند وتعلیق بعق ایشان نمود که اگر آنچه شما را بفرمایم بتقدیم رسانید از مال من آزاد ایشان تلقی بقبول نموده گفتند هرچه فرمائی ما همه بالرأس والعین بجان بدان قیام نمایم گفت این ههاب فرزند من ست اما من از وی بیزارم میخواهم که او را با خود بصحرا بیرون برید وبه کارے که از و دشوار تر نیست با و فرمائید بعد ازان غلے برگردن وی وزنجیر برپای وے استوار کردو او را بغلامان سپرد تا او را چهارپائے فرمایند هر روزے گوسفندان را بچرانید وشب تا بروز پاسبانی می کرد و او را بکارهای دشوار تکلیف می نمودند نقل است که شبی بود مظلم وابر تیره بر زبر یکدیگر متراکم وباران متقاطر وصواعق متواتر نار اشتیاق جمال محمدی علیه السلام در کانون سینهٔ آن فرزند ارجمند مشتعل گشت وآرزوی دیدار آن حضرت در ضمیر منیر او مشتعل آمد روی نیاز بجانب قدس الٰهی آورد وعرض اشتیاق بملاقات حضرت رسالت پناه صلے الله علیه وآله وسلم کرده این نیازمندی معروض داشت اللهم انت انزلت المطر من السماء لتحیي به الارض وتسقی به العباد من خلقك اللهم قد اشتد شوقي الی محمد صلی الله علیه واله وسلم وطال حزني اللهم فارحمني ومن علي بالنظر الی وجهه صلی الله علیه واله وسلم یعنی ای بار خدایا تو میفرستی باران از آسمان تا با ز زنده گردانی زمین را وبندگان خود را آن آب دهی ای بار خدایا بدرستی که شوق من بدیدار محمد صلی الله علیه وآله وسلم اشتداد یافته چون درازکشیده خدایا بر من رحم کن ومنت بر جان من نه ودیدهٔ من بمشاهدهٔ دیدار آن حضرت صلے الله علیه وآله وسلم مشرف گردان آورده اند که چون این دعا بر زبان راند آن غل از گردن وے بیفتاد وزنجیر از پاے او بگسیخت وباشارت ملهمان غیبی روے بصوب مدینه آورده روان شد وگویند که ازان مقام تا بمدینهٔ منوره هشتاد فرسنگ بود وحق تعالے زمین را از برائے او در نوردیده تا صباح که اعلام زرافشان ورایت نورافشان جمشید خورشید درین سرا پردهٔ لاجوری فام بر بام چهار اشام اجرام برافراشتند ههاب بر در حجرهٔ عمار بن وایلهٔ انصارے رسیده سر بزانوے تفکر نهاد ونمیدانست که این منزل کجاست واین مقام چه جاست چون عمار از خانه بیرون آمد جوانے دید شکسته خاطر وسر بزانوے محزونے نهاده نشسته است از وی استفسار احوال نمود ههاب گفت **بیت** مرا غمےست که پیدا نمی توانم کرد ٭ حکایت دل شیدا نمی توانم کرد ٭ عمار گفت ای جوان ترا سوگند میدهم بدیدار محمد صلے الله علیه وآله وسلم که مرا از حال خود خبر دار

گردانی تا بانمقدار که توانم در ترفیه خاطرت کوشم و آنچه آشکارا کردنی است بر تو بپوشم چون هبهاب نام محمد صلی الله علیه وآله وسلم را بشنید زار زار بگریست وگفت ای عزیز تو دیدار محمد صلی الله علیه وآله وسلم را باین چشم دیدهٔ عمار گفت آری گفت بحق محمد صلی الله علیه وآله وسلم نزدیک من آی عمار پیش هبهاب آمد برخواست و روی بر دیده گان عمار مالیدن گرفت و بوسه بر چشم وی میداد و می گفت جان من فدای دیدهٔ که بدیدار محمد صلی الله علیه وآله وسلم مشرف گشته باشد و سر بر راه پسندیدهٔ که در راه محمد صلی الله علیه وآله وسلم قدمی بر گرفت **بیت**

سر سری ازو تو یا نخواهم برخاست — جان فدای تو که هم جانی هم جانانی — سر بپای تو و گرنه من سرگردانی
نازکان را نبود قوت جان افشانی — کار دشوار نگیرند باین آسانی — خامه را طاقت پروانه جان سوخته نیست

چون عمار آن فرزند ارجمند را خلوص عقیده مشاهده کرد دست شفقت از آستین مرحمت بیرون کرده او را بنواخت وگفت ای فرزند اگرچه سن تو صغیر است اما عقلت کبیر است تمنای آن داری که بملاقات آنحضرت مستسعد گردی هبهاب گفت **بیت**

چه خوش باشد که بعد از انتظاری — بامیدی رسد امیدواری
که ناگاهی رسد یاری بیاری — ازان خوشتر چه باشد در دو عالم

القصه عمار دست آن یار را بر گرفت و او را بصحبت سید ابرار صلی الله علیه وآله وسلم رسانید چون نظر هبهاب بر جمال باکمال محمدی صلی الله علیه وآله وسلم افتاد ندانست که بکدام زبان شکر گذاری نعمت وصال گوید و عبارت حمد ذوالجلال بتقدیم رساند **بیت** خرم آن لحظه که مشتاق بیاری برسد آرزومند نگاری بنگاری برسد قیمت گل نشناسد مگر آن مرغ اسیر که خزان دیده بود و پس به بهاری برسد چون طالب بمطلوب رسید و عاشق جمال معشوق بدید فی الحال جبرئیل امین از نزد حضرت رب العالمین جل و علا در رسید گفت یا محمد صلی الله علیه وآله وسلم رب العزة یقرأ علیک السلام و هو یقول احب هبهاب فانه یحبک و الانبیاء صلوات الله وسلامه علیهم اجمعین رب العزت سلام میرساند و میفرماید که هبهاب را دوست دار بدرستی که او ترا دوست میدارد و در میان امت خود چون او عاشق دیگر نمی یابی در طریق عشق و محبت تو ملامت و غرامت بسیار کشیده و در بلا و محنت تو طریق ایوب علیه السلام صبر ورزیده و اهل اشارت در کلمه احب هبهاب فانه یحبک می گویند که دلیل است بر آنکه محبت عاشق سبب ست مر محبت معشوق را بلکه محبت عاشق علامت محبت محبوب ست که تا از آن سو محبت تحقیق نپذیرد از ینجانب ظهور ننموده چنانچه حضرت مولوی قدس سره در مثنوی معنوی فرموده است **مثنوی**

هیچ عاشق خود نباشد عشق جو — گر نه معشوقش بود جویای او — لیک عشق عاشقان تن زه کند
معشوقان خویش را فربه کند — چون درین دل برق مهر دوست جست — اندران دل دوستی میدان که هست

در دل تو مهر او چون شد دوتو   هست حق را بی گمانے مهر تو   هیچ بانگ کف زدن ناید بدر
از یکے دست تو نے دست دگر   تشنه می نالد که اے آب گوار   آب هم نالد که کو آن آب خوار
جذبه است این عطسه در جان ماست   ما ازان او واو هم زان ماست   جذبهٔ حق در قضاؤ در قدر
کرد مارا عاشقان در یگ دگر   عشق کو محزون سر گردان سراست   عاقبت مارا بدان شه رهبراست
ملت عاشق ز ملتها جدا است   عاشقان را مذهب ملت خداست   هرچه گویم عشق را شرح بیان
چون بعشق آیم خجل باشم ازان   آفتاب آمد دلیل آفتاب   گر دلیلت باشد ازوی رخ متاب

معجزهٔ صدم در مطلع الانوار آورده است چند سورهٔ از قرآن نوشته به نجاشی فرستادند و کیفیت حال باز نمودند نجاشی گفت شما جمیع اوصاف محمد مصطفے صلے الله علیه وآله وسلم از صورت و سیرت یگان یگان پیش من بیان نمائید تا به بینم که موافق توریت است یا نی ایشان گفتند که قدش تمام و قامتش تمام که مایل باعتدال باشد گندم گون روشن که بسرخی زند گرد روی که رویش چون ماه شب چهاردهم است فراخ پیشانی کشاده دندان و بلند بینی وانبوه محاسن سُرخ رخسار روشن عذار بزرگ چشم با دنباله دراز سیاهی دیده بغایت سیاه و سفیدی دیده بغایت سفید و روشن که اندکے بسرخے میزند سرمه چشم بے آنکه سرمه کشد دراز مژه متوسط گوش درشت موے سرنه دراز و نه کوتاه متوسط گردن دراز بازو کشاده کف دراز انگشتان انگشتان سبابه و وسطے هردو برابر فراخ شانه متوسط پشت کشاده سینه کوتاه سرون متوسط ساق درست قدم پهن استخوان استوار مفاصل نرم اعضا از دیبا و حریر نرم تر و در اعضای هیچ موے نه مگر از سینه تا ناف خط سبزی از موی و در میانهٔ هردو شانه مهر نبوت کثیر العرق و عرق او صاف و روشن و خوشبوی تر از مشک و عنبر و شمایم اعضای متبرکهٔ او گویی خریطه عطارست بشره روشن و تابان نور پیشانی او بمثابه که بر نور آفتاب غلبه میکند و مردم روی خود را در رخسارهٔ و عذار او مثل آنکه آینه بینند معاینه کنند و مشاهدهٔ طلعتش موجب راحت و سینه مطالعه منظرش مستوجب فرحت اما مهابت تمام و هیبت تمام دارد و هم برین نمط در مصابیح مذکورست نجاشے گفت صدّقتم صورت او عین آن در توریت مسطورست اکنون بگوئید که سیرت و صفات او چیست گفتند که سیرت او آنکه کلام او فصیح و لغت او ملیح آواز او محسن و صوت او باعتدال تام و در جهارت و مخافت و حسن جلادت باز لاقت تمام در و علم وافر و حلم فاخر و احسان ذاخر نسب لایح حسب فایح خلق کامل و لطف شامل بشارت و نوازش بے شمار و دور و تبسم افزون جاه از حد بیرون عدل کامل ذات شامل سخاوت بحد مهابت تام و عظمت وافر احترام متواتر و در و صدق اقوال

وحسن افعال وکمال تعهد سخاوعدم تعهد پاداش سفه وعدهای راست مقرون بوفادر وعفو گناه گاران صفح
بدکرداران درگذشتن ازجرم مجرمان عدم مقابله سفیهان عیادت مریضان ونوازش غریبان وتربیت
یتیمان وورزیدن مودود ومقدم مسعود برخشم زود خوشنود افعال واقوال همه محمود وشرف نه باندازهٔ
تقریر وحیا نه باندازهٔ تحریر منار انام تارک انتقام صورت صلاح سیرت فلاح حافظ امانت کان دیانت
حامی ملت ماحی بدعت بشیر امت مبین شریعت ملقن طریقت مظهر حقیقت معین مسکینان داد ده مظلومان
ونوازنده ضعیفان داد ده فقیران امین ملت وصدیق امت مشهور انام سرکوب بت واصنام راه
نمای دین وراهبر یقین خورشید آسمان پیغمبری قطب افلاک مهتری مشتری چرخ سروری مریخ میدان
داوری گلدستهٔ باغ فتوت غنچه گلزار نبوت تخت نشین رسالت مزین ابواب جلالت عصمت قرین
او نبوت همنشین او مهتر جبرئیل علیه السلام امین او خلافت تشریف او ورسالت تعریف او وحزینهٔ ودایع
وحی البنی درون او وفلنیه بدایع رحمت نامتناهی سمع شریف او محل وجد اسرار پادشاهی زبان او منطق
کلام او وشفاعت شان وتسبیح سبحانی نطق او وحی منزل آسمانی دل او وگنج اسرار ربانی جان او
وحامل انوار ربانی قوام او رجاء امیدواران کلام او شفاعت بدکرداران حدیث او وشفای
دردمندان الفاظ او وانیس غمگساران صفات او ومحبوب جهانیان ذات او رحمت عالمیان حیات
او وبدرقهٔ دعای نیازمندان ورود او ورحمت جهانیان وُرُود او وصلت مغفرت بندگان سجود
نور چشم جهان لقای او تاجداران سرنهاده در فنای او وکسری وقباد وقیصر خاک پای او وملائکه خادم
آستان دولت سرای او خلایق خادم آستان بارجای او وخاکیان آویخته در دامن قبای او وعرشیان
چنگ زده در آستین قبای وجن وانس زندهٔ مرحبای او وعالم سرگردان درهوای او وآدم من دونه
زیر لوای حمد او ومحمد رسول الله ثنای او وسرمهٔ حوران خاک کوی او وصبح خندان چهرهٔ او ومشک
وعنبر بوی او مرجع داران بسوی او وکمند رستگاران گیسوی او وهردو کون فدای یکتار موی او
وصبح روشن خنده او وماهتاب وآفتاب شرمنده او وعنکبوت خانه باخندهٔ او ومهتر جبرئیل علیه السلام
امین روندهٔ او وابلیس لعین خزندهٔ او وحلهٔ حوران پیوند زندهٔ او وتاج شاهان نعلین افگندهٔ او وعقیق
کمینه بندهٔ او وعنوان صحیفهٔ ایمان نام او ودیباچهٔ دفتر امان کلام او ولا تقنطوا من رحمة الله بشارت
پیغام او وهردو جهان بنده وغلام او علاج بیماران پاسخ او وشفای رنجوران پیام او شفاعت گناه گاران
نام او وختم پیغمبران حضرت محمد مصطفے صلے الله علیه وآله وسلم چون تمام اوصاف نجاشی گفتند نجاشی
بے توقف گفت کما اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمدً رسول الله گفت او رسول

برحق ست در توریت بهمین صفت مذکور ست زهی خجسته صفاتی که از استماع اوصاف جمیلش بیگانه آشنا
و کافر مسلمان شده نقل ست از کتاب مصابیح الایمان آورده که اگر پرسیده شود که ایمان مخلوق است
یا غیر مخلوق جواب باید داد که ایمان هدایت است از خدای تعالی در حق بنده و هدایت خدای تعالی را
مخلوق گفتن خطا باشد و دوم ایمان اقرار بنده است و اقرار بنده را مخلوق توان گفت مفسران
گفته اند که ایمان نورے است در دل بنده چنانچه در قران مجید ازان خبر مید هو زین فی قلوبهم الایمان
وجعلنا فی قلوبهم نورًا بدانکه ایمان را بر چهار وجه گفته اند ایمان ابدی و ایمان غیبی و ایمان اختیاری
و ایمان ضروری ایمان ابدی آن است که پدر مادر او مومن باشند و او از هنگام ولادت تا روز وفات
با ایمان باشد و از دین آنحضرت نگشته باشد و ایمان غیبی آن ست که حضرت محمد مصطفے صلے الله علیه وآله
وسلم را ندیده بمجرد شنیدن معجزات و اوصاف نبوی ایمان آرد چنانچه نجاشی ایمان آورد و این آیة
در بارهٔ او نازل شد که والذین یؤمنون بالغیب ویقیمون الصلوٰة ویؤتون الزکوٰة و ایمان اختیاری آن
است بطوع و اختیار از دار کفر بدار اسلام آید و ایمان آرد که او را خوف و طمع از مخلوق نباشد خالصًا
و مخلصًا بطمع بهشت و از خوف دوزخ ایمان آرد ایمان ضروری آن است که چون عذاب خدای تعالی را
معاینه کنند ایمان آرند این ایمان را هیچ اعتبارے نبود چنانچه قوم صالح پیغمبر علیه السلام عذاب خدا تعالی را
معاینه کردند همه ایمان آوردند خدای تعالی از ایشان نه پسندید همه کافر مردند و جملهٔ کفار چون
علامات مرگ را و عذاب معاینه کنند ایمان آرند و این ایمان را هیچ اعتباری نبود و بعضے از علما این ایمان
ضروری را ایمان بارس می گویند و بعضے ایمان عیانی هم می گویند معجزهٔ صد یکم مروی ست از عمر رضی الله
عنه گفت هیچ شتر نبود که رسول علیه السلام خواستی که بروی سوار شدی الا آنکه پشت خود فرود اشتے
معجزهٔ صد دوم هر خانه دربسته که رسول علیه الصلوة والسلام خواستی که در وی در آمدی در آنخانه
بے مفتاح باز شدی معجزهٔ صد سیوم آن بود که هر چیز یراکه رسول علیه السلام بوئیدی بوی مشک
گرفتی چنانکه انس ابن مالک رضی الله عنه روایت کند که هرگاه که رسول علیه السلام از عزا باز گشتی تازیانه
خود بمن سپردی تا یکماه ازان بوے مشک می آمدی و رایحه مشک از وی شنوده می شدی معجزه
صد چهارم آن بود که هرگاه که رسول صلے الله علیه وآله وسلم طعام خوردی دست مبارک خود
در مندیل مالیدی هرگز آن مندیل بآتش نسوختی چنانکه روایت کند انس ابن مالک رضی الله عنه
که گفت مرا مندیلی بود که رسول علیه السلام دو دست خود در وے مالیده بود هرگاه خواستمی که او را
بشویم آن مندیل را در آتش انداختمی پاکیزه و شسته و سالم از میان آتش بیرون آمدے

معجزه صد پنجم آن بود که هر سنگ که رسول علیه السلام قدم خود بران سنگ بنهادی آن سنگ در زیر قدم
وی چنان نرم شدی چنانچه صدیق اکبر رضی الله عنه روایت می کند که در شب غار نشان پاے مبارک
رسول علیه الصلوة والسلام را در سنگ دیدم که ظاهر شده بود همچنانکه کسی بروی گل برود گفتم یا رسول الله
کافران نشان قدم مبارک تو خواهند دید بر سنگ و بر ما ظفر خواهند یافت گفت یا ابی بکر بر آن را
محو کن بر فتم آن محو کردم نشان قدم از سنگ برفت بفرمان خدای تعالی معجزهٔ صد ششم آن بود که
رسول علیه الصلوة والسلام هر لباس که در پوشیدی کهنه نشدی از کرامات جسد مبارک وے چهل
پیراهن و هفده ردا بود که هر یکے را از ان یکی از یاران خود داده بود و هیچ یک از آنها کهنه نشد مگر بموت
صاحب خود معجزه صد هفتم آن بود که هر طعام که رسول علیه الصلوة والسلام بخوردی از ان طعام
هیچ کم نشدی چنانکه روایت می کند شاه مفسران عبد الله ابن عباس رضی الله عنهما که گفت رسول صلی الله
علیه وآله وسلم را هفت کرت بخواندم بسوی طعام پس نظر کردم که رسول علیه السلام طعام میخوردند
و از اکل آن حضرت هیچ کم نمی شد معجزهٔ صد هشتم آن بود که عائشه رضی الله عنها می گوید که روزے
رسول علیه الصلوة والسلام خفته بودند و من نیز باوے خفته بودم بوے شنیدم از دهان مبارک رسول
علیه الصلوة والسلام گفتم یا رسول الله از دهان مبارک تو بوی گرسنگی می شنوم گفت یا عائشه بدرستی
که من شب میگذارم گرسنه بامداد می کنم سیر و در حدیث دیگر فرمودند که من شب میگذارم نزد پروردگار
که مرا طعام وشراب میدهد معجزهٔ صد نهم آن بود که امیر المومنین علی کرم الله وجهه می گوید که در روز فتح
مکه رسول علیه الصلوة والسلام را دیدم که بر اسپ اشهب سوار در حال بر آمدن دو دست اسپ وی
کوتاه می شد و در حال فرود آمدن دراز می شد معجزهٔ صد و دهم آن بود که رسول علیه الصلوة والسلام
از وقت حیات تا بوقت وفات هیچ کس باوے بایستادی الا رسول علیه الصلوة والسلام از وے
بلند تر نمودی هر چند که آنکس بلند قامت بودی معجزه صد یازدهم آن بود که رسول علیه السلام
خواستی که به تبخانه گذشتے پیش از ابتداے اسلام بتان همه بسجده افتادندی معجزهٔ صد دوازدهم
آن بود که رسول علیه الصلوة والسلام شب دعوت پریان از کوه اُحد باز گشتند و سنگے برداشتند
با خود بخانه آوردند چون همه شب شدی آن سنگ بزبان فصیح مے گفتی که لا اله الا الله محمد رسول الله
ما قسا قلب من لا یؤمن چه سخت دلهاے کسانے که ایمان نمی آرند تا این آیة نازل شد که ثم قست
قلوبکم من ذلک معجزهٔ صد سیزدهم آن بود که جهودی نزدیک رسول علیه الصلوة والسلام آمد
و سنگے در دست داشت گفت یا محمد علیه السلام این سنگے است از سنگهاے داؤد علیه السلام

رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم آن را در دست گرفتند آن سنگ در دست مبارک آنحضرت ہمچون موم نرم شد چون این معجزہ بدید در سال مسلمان شد معجزۂ صد چہار دہم آن بود کہ در روز خندق جابر انصاری او را از برلے مہمانے بخواند رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم یک انگشت مبارک خود را در دیگ آوردہ بچشید اہل خندق چہار ہزار ہفت صد چہار دہ مرد بودند و جملہ ازان طعام خوردند از برکت دست آنحضرت ازان ہیچ کم نشدہ بود

باب پنجاہ دوم در بیان نصایح حضرت رسول اللہ صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بر اصحاب کرام رضی اللہ عنہم

مشتمل است این باب بر شانزدہ فصل

فصل اول در ذکر بی وفایی دنیا

در ارشاد العارفین تصنیف ابو لیث سمرقندی آوردہ است فرمودند پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ ابتدائے ہمہ چیزہا از خدائے تعالے و بازگشت ہمہ چیزہا باوے است و در دل ہر کہ دوستی خدا تعالی جائے گرفت دوستی دنیا را در دل او جائے نماند و ہر کہ خدائے تعالی را بیگانگے بشناخت نعمت ہمیشگی یافت و ہر کہ از دنیا روے بتافت بہشت جاویدان یافت و نیز در کتاب ملفوظ و کیمیای سعادت تصنیف امام محمد غزالی آوردہ کہ فرمودند پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم خلق بر سہ نوع اند یکے نوع آن است کہ دنیا را دشمن دارند و ہمہ روز در یاد آن باشند و در طلب آن بسیارند دوم نوع آنکہ دنیا را دشمن دارند و نہ ذکر بمحبت او کنند و یکبارگے بعداوت آن مشغول باشند نوع سوم آن ست کہ دنیا را نہ دوست دارند و نہ دشمن و ذکر او بمحبت و عداوت نکنند باز فرمودند پیغمبر علیہ السلام ہمہ مقدار کہ مردم دنیا را دوست میدارند ہمان مقدار از حق تعالے دور میماند پس حجابے میان بندہ و خدای تعالی حجابی از دنیا بزرگ نیست الدنیا حجاب بین اللہ تعالیٰ وبین عبدہ قال النبی علیہ السلام طالب الدنیا لا یکون طالب المولےٰ ای درویش چیزیکہ حق تعالی دشمن داشتہ ترا نیز واجب است کہ او را دشمن داری و گرد او نگردی پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودہ اند کہ ازان روزے کہ حق سبحانہ وتعالے دنیا را بیافریدہ است ہرگز در وے ندیدہ است پس ای بندہ ناوان کسی بود کہ چیزے را دوست دارد کہ خدائے تعالے او را دشمن داشتہ باشد پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودند

که هر که خدای را طاعت کند دنیا را خدمت کند هر که دنیا را خدمت کند در بلا و محنت مبتلا گردد و هر که
از خدای تعالی غافل تر بدنیا مشغول تر بدانکه سه کار در دنیا بهترین کارهاست اول آنکه شناختن
دنیا پس وست از وی باز داشتن دوم خدمت کردن و نگاه داشتن ادب و داب آن است که
ان تعبد الله کانک تراه فان لم تراه فانه یراک سوم آرزومند آخرت بودن پس طلب کردن آن
بعد از ان پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند درین راه مرد اوست که آن سه چیز کند اول از دنیا دست
باز دارد دوم ساختگی گور کند پیش از انکه اندر وی نهند سوم آنکه خدای تعالی را خوشنود کند پیش
از انکه حق بیند فردای قیامت دنیا را در دوزخ اندازند از سبب آن بنود که او طالب بود او را
گناهی نیست اما از بهر آن در آتش اندازند که تا اهل دنیا و دوستاران او خوارے او را به بینند
و افسوس خورند پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند که بدنیا هر روز هیچ بار ندامی شود که اے دنیا
تلخ باش بر دوستان من تا ایشان در تو نیک نه بینند و شیرین شو بر طالبان دنیا که ذکر تو بسیار کنند
و حلاوت وه ایشان تا در فتنه و بلا افتند پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم باز فرمودند که مهتر سلیمان علیه السلام
چندین مال داشت و حکایت دنیا نکرد و بر زبان او نرفت و کسے نشنید و اگر خزینه داران
مال بیامدندی از برای حساب بیت المال شخصے بود او را حواله کردی که بنویسد آن حساب بنرسیدے
و فرمودی که بدان مقدار که من بدنیا مشغول شوم از خدا دور شوم چرا بذکر حق تعالی مشغول نباشم
پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند که دنیا پنج چیز ست خوردنی و آشامیدنی و بوئیدنی و برنشستنی
و نکاح کردنے و شریف ترین خوردنیها انگبین ست و شریف ترین آشامیدنے آب ست و همه
جهان دران برابر و شریف ترین پوشیدنے حریر است و شریف ترین بوییها مشک ست و آن
خون آهو است و شریف ترین برنشستنے اسپ است و بیشتر مردم را بر پشت وے کشند و عظیم ترین لـ
شهوتها شهوت زنان است رسول علیه السلام فرمودند هر که خشم فرو خورد از جمله رستگاران باشد و
خردمند ترین مردمان آنکس ست که بر نفس خود قادر باشد و کارے کند که از پس مرگ دست او گیرد
و ابله ترین مردمان آن بود که از پس نفس هوای خود رود و پندارد که خدای تعالی او را بیامرزد و هر
که نعمتهای خدای تعالی شناخته بود عاقبت را بشناخت و همیشه کار او با خلاص نزدیک تر بود
هر که نیکوئیهای حق تعالی را بداند و مطیع بود و بهترین عطاے هر بنده را از حق سبحانه و تعالی درین
جهان علم ست و عاقبت دران جهان رحمت و رؤیت و عاطفت و بخشایش بود و نیکو ترین چیزها
مر بنده را معرفت خدای تعالی ست و شناختن وحدانیت خدا تعالی چهار چیز است اول علم دوم

حلم سیوم عدل چهارم خویشتن داری اما بدانکه هرکرا علم بود نیکی کند واز بدی دور باشد وهرکرا حلم باشد همیشه بصلاح بود وهر پادشاهی که بصلاح وعدل بود دراز عمر بود از ملک پادشاهی برخورداری یابد وهرکه خویشتن دار بود آبروے خود را عزیز دارد اما رستگاری مردم در سه چیز است ترس کاری وحلال خواری وبراه راست بودن علم چون جان ست ونیکی کردن چون تن است وتا هر دو با یکدیگر نبود طراوت دست ندهد وعلم اصل ست وکار بستن فرع وتوانگری در قناعت است وسلامتی در تنهائی وهیچ درویشے سخت تر از نادانی نیست وهیچ مالی چون خرد نیست وعبادتے چون تفکر نیست رسول علیه السلام را وحی کرد که وما ینطق عن الهوی ان هو الا وحی یوحی درین معنے بهترین عبادت که اشارت فرموده است تفکر است تفکر ساعة خیر من عبادة ستین سنة یعنی تفکر یک ساعت از عبادت شصت ساله بهتر آدمیان در خواب اند چون بمیرند بیدار شوند در خبر است که اے محمد علیه السلام به پیوند آنکه از تو ببرد وعطا ده اورا که ترا محروم دارد وعفو کن اورا که بر تو ستم کند وشاد باش بجفاهاے که با تو رسد سه چیز است که از خوے اهل بهشت ست نیکی کردن با کسے که با تو بدی کند وعفو کردن از کسے که با تو ستم کند وعطا دادن بآن کسے که ترا عطا ندهد بیت

هست احسان یقین که نیکوکار	پند گیر شش نکو بجامے آر	چون جزائے بدے بود نیکے
با بدان کم نشین بکن نیکے	هر که زهرت دهد باو ده قند	هر که بر دزد تو باو پیوند

روایت کرده شده است که از ابراهیم پیغمبر علیه السلام پرسیدند که خدای تعالی ترا بدوستی از چه چیز گرفت گفت از سه چیز اول آنکه خدائے تعالے را عز وجل بجملهٔ کارها برگزیدم دوم آنکه دنیا طلب نکردم سوم آنکه بے مهمان افطار نکردم یحیی بن معاذ رازی می گوید که عاقل بسه کار مشغول باشد اول آنکه دست از دنیا بدارد پیش از آنکه دنیا از وے دست باز دارد دوم آنکه کار گور بسازد پیش از آنکه در وے نهند سوم آنکه خدائے تعالے را خوشنود کند پیش از آنکه اورا به بیند وهم روایت کند که حکمت آسمانی در دلے نیاید که در وے چهار چیز باشد اول حرص دوم غم فردا سوم حسد چهارم دوستی جاه حکیمے گوید که توانگرے در چهار چیز ست اول علم دوم رضائے حق سوم قناعت چهارم ... حکیمے گوید که چهار چیز طلب کردم در راه آن غلط کردم اول توانگرے در مال طلب کردم وآن در قناعت بود دوم راحت در مال بسیار طلب کردم وآن در اندک بود سوم نعمت در طعام ولباس طلب کردم وآن در اسلام بود چهارم آنکه سلامتی از خلق جستم وآن در تنهاے وپرهیزگاری بود یکی از بزرگان گوید که چشمان در روز قیامت همه گریان باشند مگر سه طایفه اول آن چشمے

که از خوف حق تعالے گریسته باشد دوم آن چشمی که از ناشایسته نگاه داشته باشد سوم چشمی که در شب تاریک از بهر خداے تعالے بیدار بوده باشد گفتند رسول علیه الصلوٰة والسلام هر کرا غم دنیا پیش از غم آخرت بوده باشد خداے تعالے اورا بسه چیز مبتلا گرداند اول آنکه پیوسته غمناک بود دوم آنکه هرگز فارغ نشود سوم آنکه همیشه در رنج بود **گفتار از قول داؤد علیه الصلوٰة والسلام** که فرزند خود مهتر سلیمان علیه السلام را پند میداد و بریاضت نفس تا او نفس را ریاضت فرماید و اورا فرمان بردار گرداند مهتر سلیمان علیه السلام از پدر خود مهتر داؤد علیه السلام سوال کرد که من چه وقت خردمند شوم گفت وقتیکه مرکب نفس خودرا چندان ریاضت دهی که فرمان بردار تو شود باز سلیمان علیه السلام از داؤد علیه السلام سوال کرد که من از چه مهذب تر گردم داؤد علیه السلام گفت چندانکه در نعمت شاکر باشی و در بلا و محنت صابر باشی مهذب گشته باشی و از جمله نیکان باشی و خداے تعالے از تو راضی باشد **نقل است** که دران وقت که داؤد علیه السلام از دار دنیا بدار بقا رحلت می کرد متفکر شده بود که من از فرزندان خود کدام را خلیفه سازم جبرئیل علیه السلام از حضرت عزت در رسید گفت یا داؤد خداے تعالے می گوید که بست مسئله پرس از فرزندان خود هر که جواب گوید اورا خلیفه ساز جبرئیل علیه السلام از خداے تعالے جل جلاله می پرسید مرا ورا می گفت داؤد علیه السلام از فرزندان خود مے پرسید گفت بگوئید که کمترین چیز در تن آدمی چیست هیچکدام جواب نگفتند مگر سلیمان علیه السلام برپاے خاست و گفت بدانکه کمترین چیز در تن آدمی جان است و نفس لعین داؤد علیه السلام باز پرسید که بهترین چیزے در تن آدمی چیست در دنیا گفت سرست داؤد علیه السلام گفت تلخ ترین چیز در تن آدمی چیست در دنیا سلیمان علیه السلام گفت دروغ است داؤد علیه السلام گفت شیرین تر چیز در تن آدمی چیست گفت جان و ایمان گفت فرزندان او چیست گفت توانگری و فرزند صالح باز داؤد علیه السلام گفت بدترین چیز مرد را چیست سلیمان علیه السلام گفت زن بد داؤد علیه السلام گفت دورترین چیز در تن فرزند آدم چیست سلیمان علیه السلام گفت این دنیا داؤد علیه السلام گفت از آسمان بزرگتر چیست سلیمان علیه السلام گفت سخن حق است داؤد علیه السلام گفت فراخ تر از زمین چیست سلیمان علیه السلام گفت عدل سلطان داؤد علیه السلام گفت از دریا توانگر چیست سلیمان علیه السلام گفت دل مؤمن داؤد علیه السلام گفت از سنگ سخت تر چیست گفت دل کافر داؤد علیه السلام گفت از آتش گرم تر چیست سلیمان علیه السلام گفت حرص داؤد علیه السلام گفت از زمهریر سرد تر چیست گفت نا امیدی داؤد علیه السلام گفت درین

جهان آبادی بیشتر یا ویرانی سلیمان علیه السلام گفت ویرانے ازبرائے آنکه ویرانی خود ویران ست وآنچه آبادان است ویران خواهد شد داؤد علیه السلام گفت درین جهان مرده بیشترست یا زنده سلیمان علیه السلام گفت مرده بیشترست ازبرای آنکه مرده خود مرده ست وآنکه زنده است خواهد مردن داؤد علیه السلام گفت زن بیشتر است یا مرد سلیمان علیه السلام گفت زن بیشترست ازبرائے آنکه زن خود زن است وآنکه بقول زن عمل کند او نیز زن است این مسئلها را داؤد علیه السلام از فرزندان خود پرسیده بند مجلس جواب نگفت مگر سلیمان علیه السلام بتوفیق خدای عزوجل جواب گفت **آورده اند** که موسی علیه السلام در مناجات می گفت آلهی مرا بنی اسرائیل باور نمیدارند خطاب آمد که یا موسے با ایشان بخشم خود کار مکن ونصیب خویش از میانه بنه تا ترا راست گوی دارند در خبر آمده است که از بزرگان بنی اسرائیل که هفت سخن نازل شد از حکمت اول آن ست که هر که خواهد که بے بیم باشد بے آزار باشد و هرکه خواهد که قدر او به جائے باشد خویشتن شناس باشد و هرکه خواهد که ستوده باشد گو راز نهانے پیش کس مگو و هرکه خواهد آزاد و مقبل باشد بے طمع باشد و هر که پند ادرا قبول کنند باید که اول خود بدان پند کار کند و هر که خواهد که پیش از همهٔ بنده گان باشد نان نمک فراخ دارد و هرکه خواهد که از جملهٔ دادگران باشد گوی زیر دستان را نیکو دارد **دگفتار از قول عیسی علیه الصلوة والسلام** آن ست که مثال دنیا و آخرت چون مردی ست دو زنه اگر یکے را راضی سازد دیگر بخشم باشد و باز مثل دنیا در کردار و دیدار چون ماری ست برصورت خوب و رنگین طرفه نیکو نماید کودکان نارسیده باوے بازی کنند و بزرگان از وے پرحذر باشند یکے از بزرگان بنی اسرائیل از عیسے علیه السلام سوال کرد که مرا چه بهتر گفت آنکه بدل از خدائے تعالے غافل نباشی ونعمت این دنیا را محنت شماری یکی از جوانان از عیسے علیه السلام سوال کرد که مرا چه بهتر عیسے علیه السلام گفت که همهٔ اعضا و اجزائے خود را در راه خدائے عزوجل بر رضا و خوشنودی او داری براستی واز صحبت غیر او بری و آتش خشم خود را بآب حلم فرو نشانی ونفس شهوت را بخاک ریاضت کوفته داری وامیرالمومنین ابوبکر صدیق رضی الله عنه در مناجات می گفت که اے بار خدایا بزرگتر توحید تو بندگان را عجز ایشان از شناخت تو و بهترین حاجتها تسلیم است بندگان را الفضل تو و بفضلے تو و تمام ترین خدمتی را که مخلوق شناخت پاکی خویش ست در جنب قدرت تو و تمام ترین خدمتے که ترا مخلوق ست شناخت ناکسے خویش است و شناخت نفس خود ست بعجز در مقابلهٔ جلال و عظمت تو امیر المومنین عمر خطاب را رضی الله عنه سوال کرده ند ملک عرب و عجم وکسرے بفرمان تو گشت هرگز این خرقهٔ کهنه از

خود دور نکردی ونعمت حلال دنیا رغبت نکردی جواب داد که اول نفس خود را قهری دهم ورنه مام ریاضت
در سر او افگنده ام اگر عنان او باز ندارم سرکشے کند ومرا طاعت ندارد ومن از لذات با زمانم وشایسته
عقوبت گردم امیر المؤمنین عثمان رضی اللہ عنہ گفت فاضل ترین مردمان آن ست که مردم
ازوی شرم دارند نه وی از مردمان وشریف ترین مردمان آنکس است که در حالت تشنگی شراب
وآب باو دهند ودشمن او را باو حاجت بود بدشمن بدهد خود نخورد اگرچه خطر هلاک او بود امیر المومنین حضرت
علی رضی اللہ عنہ گفت مرد را همت بزرگ آن نباشد که تاج تخت وسلطنت طلبد همت بزرگ آن بود
که خود بدان التفات نکند وکعب الاحبار رضی اللہ عنہ گوید که اندر کتابها نگاه کردم وجمله سخن آنرا نیز یافتم
مگر این چهار سخن را که امیر المومنین علے رضی اللہ عنہ فرموده است یکے آنکه آرایش دل تواضع است
ودیگر آنکه پیرایه پرهیزگارے ست ودیگر آنکه نیکوترین پیرایه مردم خوی نیکو است دیگر آنکه قیمت
هر کس باندازه ذات اوست وامیر المومنین علی رضی اللہ عنہ گوید هر کرا شش خصلت باشد او
کار بهشت کرده باشد اول خدائے تعالے را بشناسد وبراه حق رود دوم پے رو پیغمبر علیه السلام باشد
وبسنت او کار کند سوم بیاران پیغمبر علیه السلام موافقت کند چهارم پرهیزگاری را پیشه سازد واز
باطل دور شود پنجم دنیا را بشناسد واز وے بگریزد ششم از کسے درخواست نکند مگر بضرورت سوال کردند
از امیر المومنین علے رضی اللہ عنہ که جبرئیل علیه السلام ترا جوانمرد خوانده است بگوے که جوانمردے
چیست گفت سر جوانمردی دزدی است ومیانه او راه زنی است وراه داری وبے رستگاری
گفتند معنی این سخن چیست گفت دزدی آن است که از خود بدزدی وبمردمان بدهی ودر سرائے
آخرت باز یابی وراه داری آن است که اگر گناهی از تو در وجود آید از خدائے تعالے ترسی وتوبه کنی
وبے رستگاری آن است که بآخر رستگاری یابی دیگر علی رضی اللہ عنہ گوید که سر جوانمردی خوردن
است ومیانه شکستن است وآخر شاد بودن گفتند معنی این سخن چیست گفت معنی این ست که فرو
خوردن خشم را وهوائے نفس خود را بشکنی وشاد باشی بدانکه خدائے تعالے ترا از ظلم وکفر نگاه داشت
وبنور ایمان بیاراست ودیگر از علے رضی اللہ عنہ سوال کردند که عاقبت چیست گفت دل فارغ
ومشغول بعبادت خدائے عز وجل دیگر گفت امیر المومنین علے رضی اللہ عنہ در جهان هفت چیز
است که از آن سخت تر وصعب تر نیست اول وام اگرچه یک درم باشد دوم با مردم جاهل معامله
کردن سوم غربت اگرچه یک روزه باشد چهارم با دشمن زندگانی کردن پنجم سفر اگرچه یک روزه
باشد ششم بخیر اندک مواسا کردن هفتم در وقت غضب وخشم صبر کردن دیگر از امیر المومنین علے

سوال کردند چیست که بیفزاید و نکاهد و دیگر چیست که بیفزاید و بکاهد گفت آنکه بیفزاید و نکاهد قضای خدائتعالے
وآنکه بیفزاید و بکاهد روزے وزندگانی است دیگر فرمود امیر المومنین علے رضی الله عنہ که
چهار چیز به چهار چیز بخند و بخشش بر کوشش و اجل بر امل و قضا بر حذر و تقدیر بر تدبیر و گفت شمشیر حصار
پادشاه است و پادشاه حصار رعیت است اگر عادل باشد و بصلاح و بدگو خود در زیان است
و دیگر علے رضی الله عنه گفت سه شریک بودند یکی مرد و دیگرے بر آسمان رفت و سوم ناپدید شد
گفتند معنی این سخن چیست گفت مردم بمرد و برکت بر آسمان برفت و مال در دست ناپسندیدگان
افتاد ناپیدا شد و دیگر از و سوال کردند که جوانمرد پسندیده کیست گفت آنکه عطا دهد بے سوال
و گناه را عفو کند بے عذر دیگر گفت هر که طمع کردی اسیر او گشتے و آنکه بے نیاز است او را نظیر
نیست و هر که اسراف کننده بود توانگر نشود و هر که کم خورد بیمار نشود و هر که بردباری کند سرافراز
دو جهان گردد و هر که رنج کمتر نماید کم بیند و هر که بد زندگانی کند درویش میرد چنین گوید که شرم
از جوانان هنر است و از زنان عیب و شجاعت از لشکریان هنر است و از اهل بازار عیب و گفته اند
که سه گروه را باید سه کار آموختن نفر را شنا ورئ در آب و دوگان را شکار کردن و زنان را عشق بازی
و سه گروه مردم در دل همه آدمیان دشمن باشند یکی بخیل دوم ظالم سوم متکبر و سه گروه را همه آدمیان
دوستدارند یکے عالم دوم جوانمرد سوم عادل و متواضع چنین آورده اند که ابویزید حکیم را اجل
نزدیک رسید پسر خود را وصیت کرد گفت اے پسر ترا کلمهٔ چند وصیت می کنم باید که بدان کار کنی تا اصلاح
دو جهان ترا البته حاصل آید و نیک بخت شوے و بهمه سعادت برسی گفت ای فرزند از خدائے تعالے
ترس کار باش و بر رحمت او امیدوار باش و نومید مباش و از معصیت پرهیز کن و دانش را بزرگ دار
که سلامتی دو جهان بدو پیوسته است و بدانکه سر همهٔ دانشها ادب است و تواضع و نان دادن و
سر همهٔ چیزها کم آزارے و بردبارے است و نگاهداشتن فرج باز گفت ای پسر بجهل خورسند مباش و صحبت
با دانایان و پرهیزگاران دار و نادانان را مردم مشمار و دانایان را عزیز دار هر چند بیش دانی خود را
نادان شمار نا در آموختن بر تو کشاده گردد و از شنودن و آموختن باک مدار تا از شمار عالمان
و عارفان باشی و از جهل و ننگ باز رسته گردی و آنچه دانی دیگران را بیاموز و نیک بشنو و بد مشنو
نیک بیشتر شنو و بد کمتر شنو و در حکمت کوش و مهر حکمت زبان است و میان حکمت و حاکم مطلق عقل
و هر سخن خاص گوی تا از حد حکمت بیرون نباشی و مردم را نیز بسخن شناس و هر چه بینی بچشم داد بین تا حق
از باطل فرق کرده باشی و هر چه مردمان گویند بشنو و بوقت کار بستن هوشیار باش و مے باید که بدانی

که آفت مهتری از دو چیز است کبر و ظلم و آرایش مردم از دو چیز بود شرم و نیکو خوئی و ابلهی مردم بدو چیز بود
دوستی کودکان و زنان و دراز گفتن با مردم ناآزموده دو چیز است که هرگز خرد نشود اگر خورد شود بکنه بزرگ
شود پند حکیمان و خدمت سلطان و بدترین مردمان را دو چیز است عیب خود را نادیدن و بعیب
دیگران مشغول شدن دو چیز در همه کس تمام نتوان یافت عقل و شجاعت و از دو چیز همیشه ترسان باید بود
از دشمن ضعیف و از مردم مکروه و حال خود را از دو کس پنهان نباید داشت از طبیب حاذق و دانا
و از دوست مهربان دو کار عقوبت زده بود عذر ناپذیرفتن و سوگند دروغ خوردن دو چیز را گردن
نهادن فریضه است دین حق را و پادشاه را دو چیز را بصلاح نتوان آوردن عداوت خویشان
و حسد همسایگان را و توانگری که بعد از درویشی بناشد خواندن علم ست و ورزیدن قناعت والله اعلم
در گنج نامه چنین آورده اند که در حدود نادرین بر لب دریا شهری است که سطرنج خوانند در ان
شهر گنج نامه یافتند در ایام خلافت مامون بفرمودهٔ او آن را بفارسی ترجمه کردند اول نوشته او این بود که
همه چیزها را نگاه داشتن آسان تر است از آنکه خود را نگاه داشتن و دیگر آن نوشته بود که هر کرا روزگار
دانا نکند هیچ دانا را و رنج او روزگار ضایع نباید کرد و دیگر این بود که اگر چه مردم دانا بود چون خرد با و یار نبود
از دانش او را سود نبود و دیگر کسی را که از و منفعت نبود زندگانی و مرگ او یکسان بود و دیگر هر آدمی که عقل
برا و پادشاه نیست او در شمار حیوان است و دیگر هر که بر خوردنی و پوشیدنی قادر بود او کمبی نیازمندی
ندارد اگر چه بنده بود آزاد بود و فرومایه ترین مردمان آنکسی بود اگر کسی را با و حاجتی بود و او را توانائی
باشد امید او در نکند و شرمنده ترین مردمان آنکس بود که لاف زند از گزاف و بدروغ چیزها بر خود
بندد و تیره نشود و فریبنده تر از آنکس نیست که نایافته بخشد و ناگرفته دهد و هیچ نادانی بدتر از آن نیست
که کهترے را بمهتری بنشانند و تو بچشم کهترے بران نظر کنی مردم را بخشم وقت مگذار حدیث هر بزودی مگذار
کهترین مهتران شوند بعقل فاسق متواضع به از پارسای متکبر است جمهور حکیم را سوال کردند که سلطان را
چگونه باید خدمت کردن گفت چون آتش بسوزانی و چون آب بروانی چون باد بسبکی چون خاک بگرانی
و بمدارا و آهستگی و وقار و سکون باز سوال کردند که این جهان و آنجهان را چون توان یافت گفت
باحسان و داد و دانش و صلاح و دور بودن از فساد باز پرسیدند که چیست که هنرمندان را عیب بود
گفت ستایش ناکسان دیگر پرسیدند که از آدمیان بدتر کیست گفت هرکدام که جاهل تر باشد دیگر پرسیدند
که هنرمندی چیست گفت فروتنی و تواضع نمودن و کارها بهلے تدبیر کردن و از شتاب دور بودن باز
پرسیدند که بے هنر چیست گفت شتاب زدگی و خوارکاری باز پرسیدند که هیچکس باشد که سخاوت او بهمه

خلق رسد گفت آنکه نیک خواه خلق بود سخاوت او بهمه خلق رسد باز پرسیدند کدام تخم است که بکارند وصد هزار
بر وارند گفت نیکوی کردن با بندگان خداے تعالے باز پرسیدند که کیست که شادی وغم بر او یکسان
است وغم بروی پدید نیاید گفت آنکه داند شادی وغم این جهان پایدار نیست دیگر گفتند که زندگی
ضائع تر وسخاوت وشجاعت از ان کیست گفت زندگانے آنکه دران ساعت که در حق کسے نیکوے
تواند کرد دیگر پرسیدند که دانش وشجاعت را چه بیاراید گفت راستی دانش را بیاراید وسخاوت شجاعت را
دیگر گفتند که از آدمی چه بهتر است درجهان گفت علم گفتند درجهان چه زشت تر گفت زایل شدن نعمت
از سزاواران دیگر گفتند که از خشم که باید ترسید گفت بردباران دیگر گفتند دوستے با که داریم واز که
ایمن باشیم گفت دوستے با کسے کن که حسود نبود ونجود شناخته بود وبر کسے ایمن باش که از خدا تعالے
بترسد دیگر گفتند که زندگی روح بچه دانیم وزندگی تن بچه شناسیم وهر دو را چه نگاه دارد گفت زندگے
روح بعلم دان وزندگی تن بروح شناس هر دو خردمندان را ودانش ارزا بکار آید دیگر بار گفتند
که پادشاه را از که باید حذر کردن گفت از آدمی چاپلوس وتوانگر خسیس دیگر گفتند که آزاد کیست گفت
آنکه چون چیزے بخشد شاد شود ومنت نه نهد ودیگر گفتند آن چیست که مردم را از جان عزیز تر باشد
گفت علم ودین وهوای نفس ومال دیگر گفتند که خردمند کیست گفت آنکه اورا باهیچ کس خصومت
نباشد اگر همه جهان بخصمی او برخواسته باشند باز گفتند چهار چیز نگاه دار اول خود را چنان دار که خلق با تو
اقتدا کنند دوم با خلق جهان چنان معامله کن که با تو سوم مکروہے از خود بیندا نے چهارم خود را
آماده داری از برائے رسیدن ملک الموت عبد الله ابن سلام گوید که اول سخن که از پیغمبر علیه السلام
شنیدم گفتند که با مردمان سلام بسیار کنید وطعام بسیار دهید وصلهٔ رحم پیوسته دارید وشب نماز
کنید ودرویشان را نگاه دارید ویتیمان را مرنجانید وحق همسایه را نگاه دارید وبنده را نیکو دارید
بطعام وجامه وکار دشوار نفرمائید وبندگان را از نماز باز مدارید وبر سر طعام قهر بر ایشان مکنید
واز سر طعام مخیزانید **درخبر است** از رسول علیه الصلوة والسلام که سه تن باشند که در روز قیامت
خصم ایشان من باشم اول کسے که مزدور گیرد وکار فرماید ومزد اورا نده دوم کسی که آزاد را بفروشد سوم
آنکس که وعده کند با کسے ووفا نکند **روایت کند** عبد الله ابن عمر رضی الله عنهما از رسول علیه الصلوة
والسلام که چون ایزد تعالے بهشت را بیافرید واورا بیاراست آنگاه گفت سخن گوے بهشت
با خداے تعالے درسخن در آمد گفت بار خدایا نیک بخت را که من در آرے آنگاه خداے تعالے گفت بعزت
وجلال من که هشت گروه با تو در نیایند یکی خمر خورنده که از دنیا بی توبه رفته باشد دوم کسی که زناکار باشد

سوم کسے کہ مرد بیگانہ را بازن بیگانہ راہ وہد چہارم کسے کہ عون دہندۂ نفس بد بود پنجم کسی کہ مخنث را در خانہ گذارد ششم کسی کہ حیلہ ہا بہ برد ہفتم کسے کہ سوگند بسیار خورد بدروغ ہشتم کسی کہ سخن چین بودہ باشد گفتند رسول علیہ السلام پنج چیز است کہ ہر کہ بدان پنج چیز کار کند از آتش دوزخ ایمن باشد و ساکن شود در بہشت اول آنکسے کہ چون ابتدا ے کارے کند کہ آن پسندیدۂ حق باشد بگوید کہ بسم اللہ الرحمن الرحیم چون فارغ شود بگوید الحمد للہ علی کل حال چون گناہی کند بگوید کہ استغفر اللہ واتوب الیہ و زود توبہ کند چون او را مصیبتے رسد بگوید کہ لا الٰہ الا اللہ محمد رسول اللہ الٰہی بحرمت این کلمہ و بعزت نام پاک تو اے بار خدایا بحق محمد مصطفے صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در وقت مرگ این کلمہ را بر زبان ما جاری دار با ایمان دار و با ایمان میران و با ایمان برانگیزان و با نیکمردان حشر کن و ہمہ را ایمنان لے ملک منان بصدر جنان برسان و از شفاعت آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم بانصیب گردان و ہمہ را و ما را از حوض کوثر سیراب گردان بر مادران و پدران ما رحمت کن و عورات مخدرات ہمہ را در پردۂ عصمت و عفت واحفظ فروجھن نگاہ دار و ہمہ را نیکنام گردان یا الٰہ العالمین و یا خیر الناصرین و صلی اللہ علی خیر خلقہ محمد و آلہ و اصحابہ اجمعین برحمتک یا ارحم الراحمین آوردہ اند کہ روزی اعرابی در نزد حضرت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم آمد گفت یارسول اللہ مے خواہم کہ داناترین مردمان باشم فرمودند کہ از اللہ تعالے بترس گفت یارسول اللہ مے خواہم کہ توانگرترین مردمان باشم فرمودند کہ بنعمت خدای تعالے شاکر باش گفت یارسول اللہ مے خواہم کہ بہترین مردمان باشم فرمودند کہ بخلق خدا ے تعالے منفعت رسان گفت یارسول اللہ مے خواہم کہ از خاصان خدا تعالی باشم فرمودند کہ روز شب قرآن میخوان گفت یارسول اللہ مے خواہم کہ بزرگترین مردمان باشم فرمودند کہ مرگ را یاد آوردہ مے باش گفت یارسول اللہ مے خواہم کہ ہمہ وقت در رحمت اللہ تعالی باشم فرمودند کہ با مردمان مہربان باش گفت یارسول اللہ مے خواہم کہ قوی ترین مردمان باشم فرمودند کہ توکل با خدای عز و جل کن گفت یارسول اللہ مے خواہم کہ عزیزترین مردمان باشم فرمودند کہ پرہیزگار باش گفت یارسول اللہ مے خواہم کہ دراز عمرترین از ہمہ مردمان باشم فرمود صلۂ رحم نگاہ دار گفت یارسول اللہ مے خواہم کہ فراخ ترین روزی از ہمہ مردمان باشم فرمودند ہمیشہ با وضو باش گفت یارسول اللہ مے خواہم کہ بدوزخ گرفتار نشوم فرمودند کہ خشم خود را فرو خور باز اعرابے گفت یارسول اللہ مے خواہم کہ سبکبارترین مردمان باشم فرمودند کہ از ہیچ کس چیزے مخواہ گفت

یارسول الله می خواهم که مستجاب الدعوة باشم فرمودند که از لقمهٔ پراگنده حذر کن گفت
یارسول الله می خواهم که پرده از روی کار من بر نیفتد فرمودند که پرده مردمان مدر گفت
یارسول الله می خواهم که بدانم که گناه بنده بچه عمل عفو می شود فرمودند که به بیچارگی نیاز گفت
یارسول الله می خواهم که در نامهٔ اعمال من فاتحه خیرات باشد فرمودند که پدر و مادر را خوشنود دار گفت
یارسول الله می خواهم که تا بدانم که غضب خدائتعالی از بنده بچه عمل بعفو مبدل میگردد فرمودند بصدقه پنهان گفت
یارسول الله میخواهم که بدانم که خوشنودی خدای عزوجل بچه حاصل میشود و درچیست فرمودند در قهر نفس و روزه داشتن گفت
یارسول الله میخواهم که بدانم که مومنی و ایمنی بچه دست دهد فرمودند که مؤمنان را نیازاری نه بدست و نه بزبان گفت
یارسول الله می خواهم که در گور تنها نباشم فرمودند که سورهٔ تبارک را بعد از خفتن بخوان گفت
یارسول الله می خواهم که هرگز مکروهی بمن نرسد فرمودند که سورهٔ یٰسین را هر روز و هر شب بخوان گفت
یارسول الله می خواهم که از هول روز قیامت ایمن باشم فرمودند که میان نماز دیگر و نماز شام بذکر خدائتعالی
باش گفت یارسول الله میخواهم که دل خود را جمع دارم فرمودند که جامهٔ خود را از نجاست نگاه دار گفت
یارسول الله می خواهم که وجه حلال پیش من جمع شود فرمودند که اذا وقعت الواقعة بعد از نماز شام بخوان

فصل دویم در ذکر وصیت کردن حضرت رسالت پناهی صلے الله علیه و آله وسلم مر امیر المومنین و امام المسلمین اسد الله الغالب علی ابن ابی طالب کرم الله وجهه

مروی است از حضرت علی کرم الله وجهه که روزے حضرت رسالت پناهی صلے الله علیه و آله وسلم مرا در حضور خود طلب فرمودند چون بخدمت آن حضرت رسیدم مرا بنواختند و فرمودند که یا علی تو مرا همچنانے که هارون مر موسی را بود علیهما السلام الا آنکه بعد از من پیغمبرے نخواهد بود یا علے امروز ترا وصیت می کنم که آن را نگاه داری ترا در دنیا زندگانی جمیل خواهد بود و چون بمیری شهید باشی علم اولین و آخرین درین وصیت نامه مذکور است پس ای مسلمانان هر روز این وصیت نامه را بخوانید و بدان عامل باشید و این وصیتها را بجاے آرید تا در دنیا و آخرت از بلا ایمن گردید و باخرو باشید فرمودند یا علی مومن را سه علامت ست اول آنکه نماز را بوقت بگذارد دویم آنکه روزه ماه رمضان دارد سوم زکوة مال دهد یا علے منافق را سه علامت است اول آنکه چون سخن گوید دروغ گوید دوم وعده کند خلاف کند سوم در امانت خیانت کند یا علے ظالم را سه علامت ست اول آنکه زیر دستان را برنجاند دوم زبردستان را تواضع کند سوم

مال مردمان را ناحق بخورد و باک ندارد یا علی حاسد را سه علامت است اول آنکه درحضور تو چاپلوسی
کند دویم در غیبت تو غیبت کند سوم اگر کسے را مصیبتے و یا غمے رسد شادمان گردد یا علی عاقل را
سه علامت است اول آنکه دنیا را خوار دارد دوم تحمل کند بر جفا سوم آنکه بر سختیها صبر سازد یا علی
حلیم را سه علامت است اول آنکه پیوند د با آنکس که از وے ببرد دویم عطا دهد آن را که از وے ہیچ نیابد
سوم عفو کند از آنکس که بروے ظلم کند یا علی احمق را سه علامت است فرمان خدائے تعالے را
بجاے نیارد و سخنہائے که دران ذکر خدائے نباشد بسیار گوید و در عقب بندگان خدا غیبت کند
یا علی نیکبخت را سه علامت است قوت حلال خورد و در شہر نشست برخواست با اہل علم کند پنج وقت
نماز را با جماعت گذارد در وقت یا علی بدبخت را سه علامت است قوت از حرام خورد و از صحبت
علما پرہیز کند و نماز را تنہا و بے وقت گذارد یا علی نیکوکار را سه علامت است پیش دستے کند
در طاعت و پرہیز کند از معصیتہا و نیکوئے کند با آنکس که بدی کند یا علی بدکار را سه علامت است
فراموش کند طاعت خدائے تعالی را و درشتی کند بر بندگان خدائے تعالے و بدے کند با آن کسے که
با وے نیکی کند یا علی نیک مرد را سه علامت است میان خود و خدائے تعالے عمل نیکو راست دارد
و گناہان خود را بتوبه و استغفار بصلاح آرد بر مردمان ہمان پسند د که بر نفس خود یا علی پرہیزگار را
سه علامت بود پرہیز کند از ہمنشین بد و دور باشد از دروغ و غیبت و گذارد بعضے از حلال را از
بیم حرام تا در شبہه نیفتد یا علی سخت دل را سه علامت بود بر ضعیفان رحم نکند و باندک قانع
نباشد هرچند پندش دہند بآن راغب نشود یا علی صدیق را سه علامت بود پنہان دارد عبادت را
و صدقه را و معصیت را نشان صدیق آن بود یا علی فاسق را سه علامت بود دوست دارد فساد
و زیان رسانیدن بندگان خدائے تعالے را و پرہیز کند از راه راست یا علی جوانمرد را سه علامت بود
عفو کند آنجا که بر خصم قادر باشد و زکوٰۃ مال خود را اہتمام دہد و مہمان را گرامی دارد و دوست گیرد
یا علی صبور را سه علامت بود بوقت طاعت صابر باشد تعجیل نکند بترتیل گذارد و در معصیت صبر کند
بر حکم الٰہی و راضی باشد ہرچه از خدائے تعالے برسد یا علی آمرزیده را سه علامت بود بترسد
از خجالت گناه بدرگاه الله تعالے و بترسد از سوالے روز قیامت یا علی دوست را سه علامت
است نفس خود را فداے دوست کند و مال خود را نثار او کند و سر او را نگاه دارد و فاشش نکند
یا علی مخلص را سه علامت بود دشمنی دنیا و ثنای حق و دشمنی نمودن با نفس خود در سخنے که در و ذکر
خدائے تعالی نباشد یا علی عالم را سه علامت بود سخن راست گوید و از حرام پرہیزد و با ہمه خلق با تواضع

زندگانی کند نه از بهر دنیا یا علی عابد را سه علامت بود دشمنی نفس خود و دشمنی شهوت و درازی قیام
شب مرا و را بود یا علی کاهل را سه علامت است آهستگی در طاعت خدای تعالے تا تقصیر افتد
و در نماز تاخیر روا دارد و تا از وقت بگذرد یا علی ریائی را سه علامت بود در برابر مردمان رکوع و سجود
تمام گیرد و تنها باشد پیشانی بر زمین چنان نهد که مرغ دانه چیند در میان خلق خدای را بسیار یاد کند
یا علی دشمن ترین مردمان نزد خدائے تعالے آنکس بود که مردمان او را نیکو گویند خدائے تعالے داند
که در بطون او نیکی نبود در ظاهر ملیح و در باطن قبیح یا علی بتر از و آنکس باشد که توانگر از گرامی دارد
درویشان را خوار دارد و جوانمردی کند بر توانگران و بخیلے کند با درویشان یا علے بتر از و آن
کس باشد که زندگانی او بجرم باشد و مرگ آنکس معصیت و نافرمانی حق تعالی باشد یا علے بتر از و
آنکس بود که عمرش دراز بود و عملش زشت بود و توبه کند از انچه نهی فرموده است الله تعالے
و طمع آمرزش کند از خدا یا علی بتر از و آن کس باشد که دوستی می نماید برادر مسلمان و تدبیر هلاک
او را مے کند که چه نوع از پا اندازد یا علی بتر از و آنکس بود که عمرش بغفلت گذشته و آخر عمر در
طاعت و عبادت کاهلی کند نعوذ بالله منها یا علی نتوان شناخت حکیم را مگر نزدیک خشم و صبور را
مگر نزدیک معصیت و دوست را مگر نزدیک خوف یا علے در راه خدا دوست بسیار گیری که مرد
بے دوست همچنان باشد که دست راست بے دست چپ یعنی بی دوست کارے بر نیاید یا علی
بدانکه هر کس را دوست اندک باشد او را نزدیک خدائے تعالے بهره نباشد یا علی خدائے تعالی
وحی فرستاد بمن که در میان فرشتگان خود مواخات کردم یعنے با یکدیگر دوستے و برادرے
دادم تو نیز میان صحابه خود مواخات ده که خوب است یا علی از مردمان بسیار کس باشند که جز
دوست ایشان را کسے شفاعت نکند چنانکه حق تعالے می فرماید که فما لنا من شافعین یا علے
پنج چیز دل را میراند بسیار خوردن و بسیار خفتن و بسیار خندیدن و غم دنیا بسیار خوردن و حرام خوردن
ایمان را به برد یا علی پنج چیز دل را سخت کند چون دل سخت شود بنده کافر شود گناه کردن و طعام
خوردن بسیری و ظلم کردن با بندگان و تاخیر در نماز خوردن و اشامیدن بدست چپ یا علی پنج چیز
فراموشی آرد پس خوردهٔ موش و بول کردن در آب و بول کردن روی بقبله و بول کردن بر خاکستر
و عیش با نامحرم یا علی پنج چیز دل را روشن کند سورهٔ اخلاص بسیار خواندن و اندک خوردن با عالمان
هم صحبت بودن و نماز گذاردن شب خاصه وقت سحر یا علے چهار چیز نور دیده را بیفزاید نظر
کردن بخانهٔ کعبه و مصحف و نظر کردن بروے علما بتعظیم و نظر کردن بروے پدر و مادر بخدمت یا علی

بچهار

پنج چیز در مرد پراگنده کند بسیارے غم و اندیشه بسیار و دوام و بوے زنان و بسیارے بلغم یا علی
خوی خوش مرد را بدرجه روزه داران و غازیان خواهد رسانیدن یا علی پیوسته با طهارت باش
هرکه پیوسته با طهارت باشد فرشتگان او را آمرزش خواهند یا علی بر تو باد که حجامت در نیمه آخر
ماه کنی که هر روز علتے را زایل کند منفعتے پدید خواهد آمدن یا علی بر تو باد که حذر کنی از روز سوم از ماه
و روز پنجم و سیزدهم و بست یکم و بست چهارم ماه این روزها نحس ست قوله تعالے فی ایام نحسات
یا علی چون بناے خواهی کرد بر تو باد که روز یکشنبه بنا کنی که خداے بناے آسمان و زمین را روز یکشنبه کرد
یا علی چون سفر خواهی کرد در روز دوشنبه کن که پیغمبران در روز دوشنبه سفر کرده اند
یا علی چون حجامت خواهی کرد در روز سه شنبه کن که روز سه شنبه قابل مر هابل را کشت
یا علی در روز چهارشنبه هیچکارے نکنی که این نحس است الا دارو خوردن و آنچیزی که تعلق طبیب دارد
یا علی بدانکه در روز پنجشنبه ابراهیم علیه السلام بنزدیک نمرود رفت مقصودش بر آمده
یا علی روز آدینه روز تزویج و نکاح است که جمله انبیا علیهم السلام درین روز نکاح کرده اند
یا علی روز شنبه شکار را نیک ست و این دعا در روز پنجشنبه و شنبه خوب ست اللهم بارک لی و لامتی فی سبتها
و خمیسها و اجعل ذلک فی بکورها یا علی بر تو باد که شب چهارشنبه برهنه نخیزے که هیچ آدمی نبود که شب
چهارشنبه برهنه برخیزد و الا که شیطان دست بر پشت او زند دیوانگے و علامتها برخیزد یا علی بر تو باد
که حاجتهاے خود میان بانگ نماز و اقامت نخواهی مگر بعد از ادلے فریضه که دعا درین وقت البته
مستجاب گردد یا علی بدترین دزد سها آن ست که مردم از نماز خود بدزد یعنے رکوع و سجود و شرائط نماز
را بجا نیارد یا علی اولیاے خدای تعالی درجه ولایت از بسیارے نماز روزه نیافته اند لیکن نگاهداشتن
نفس و جوانمردی یافته اند یا علی سخاوت نام درختی است در بهشت چنگ جوانمردان در ان درخت
است آن درخت جوانمردان را به بهشت کشد یا علی بخل نام درختی ست در دوزخ چنگ بخیلان بدان
درخت است آن درخت ایشان را بدوزخ کشد نعوذ بالله منها یا علی بر در بهشت نوشته اند که این
بهشت حرام ست مر بخیلان را و ریاکاران را و آزارندگان پدر و مادر را یا علی خداے تعالے
بهشت را بیافرید بهشت گفت خدایا مرا از بهر که آفریدی فرمان آمد که از بهر جوانمردان و پرهیزگاران
گفت رضادادم یا علی بر دوزخ نوشته اند که هرکه خلاف هوای نفس کند بهشت جاے اوست
و هرکه بهوای نفس رود جای او دوزخ ست یا علی خداے تعالے دوزخ را بیافرید دوزخ گفت
ای بار خدایا مرا از بهر که آفریدی گفت از بهر متکبران و بخیلان گفت آرے اینها شایسته من اند

یا علی رضای خدای تعالی در رضای مادر پدر است و خشم خدای تعالی در خشم ایشان است نعوذ بالله من ذالک
یا علی گرامی دار مهمان را اگرچه کافر باشد و محروم مکن سائل را اگرچه بر اسپ سوار باشد یا علی
هر که حرام خورد دلش بمیرد و دین او تلف شود و یقین او ضعیف گردد و طاعت او اندک و دعای او مستجاب نشود
یا علی چون آن بنده نزدیک بهشت رود پرده ها فرو گذارند و او را از بهشت باز دارند یا علی
فرمان شود که او را بدوزخ برید بنده گوید خداوندا چون نخواستی که مرا بدوزخ برند چه حکمت بود که بهشت را
نمودی یا علی فرمان الهی در رسد که ای بنده تو در دنیا زندگانی بر حرام کردی و گناهان کبیره کردی
و بر گناه مردی یا علی هر که حلال خورد دین او قوی شود و دل او تنگ نشود و چشم او از ترس خدای تعالی
گریان باشد و دعای او مستجاب بود یا علی خورش آن بنده از بهشت باشد و دین او مستحکم شود
و دل او تاریک نشود و راه حق را ببیند یا علی چون صدقه خواهی داد از حلال ترین مال ده یک
لقمه حلال و پاره خرما بدهی نزد خدای تعالی دوست تر است از صد دینار حرام یا علی یک خرما در حال
حیات خود پیش فرستی بهتر از صد دینار که بعد از فات تو از بهر تو بدهند یا علی چون خلال کنی دندان را
بعد از طعام ببرگ خرما کن و بگاه جاروب مکن که درویشی آرد و کرم در دندان پدید آید یا علی بر تو باد
که پیوسته مسواک کنی که در آن بست چهار فضیلت می باشد در دین یا علی خوش روی باش که حق تعالی
دوست دارد خوش روی را و زشتی مکن با خلق خدای تعالی و بزشتی سیاه مکن نامه عمل خود را
یا علی چون خدای تعالی ترا چهار چیز گرامی کند اگر همه عالم دشمن شوند باک مدار اول راست گفتن دویم
نگاه داشتن امانت سوم جوانمردی یا علی بر تو باد که با مردگان نه نشینی گفتم یا رسول الله مردگان
کدام اند فرمودند اهل جهل و غفلت مردگان باشند یا علی فردای قیامت رستگاری نباشد الا دو گروه را
توانگر سخی را و درویش پرهیزگار را یا علی جهد کن در طهارت تا اعضا خود نیک بشوی و آب بهمه
جا برسانی که یک قسم ایمان می باشد یا علی چون طهارت کنی آب بسیار نریزی و اسراف نکنی چون
طهارت تمام کنی سوره انا انزلنا بخوان که ثواب پنجاه ساله در دفتر اعمال تو نویسند یا علی بعد از طهارت
ده بار صلوات بگوی که خدای تعالی جمله غمهای تو بر دارد و دعای تو مستجاب کند یا علی چون نماز
بامداد بگذاری بر جای نماز بنشین و خدای را ذکر کن تا خورشید بر آید یا علی هر آن بنده که این عمل
بجای آرد بنویساند خدای تعالی در دیوان اعمال او ثواب حج و عمره گویا که بنده آزاد کرده هزار دینار
صدقه داده یا علی بر تو باد که نماز چاشت بگذاری در سفر و در حضر که دری ست در بهشت که آن را
باب الضحی گویند یا علی چون قیامت شود منادی ندا کند که کجاست آن گروه که نماز چاشت گذاریده

باشد در آید در بهشت از باب الضحی امین از عذاب خدا یا علی نفرستاد خدای عزوجل هیچ پیغمبرے را که او را
بنماز چاشت فرمان نداده باشد یا علی بر تو باد که نماز با جماعت نزدیک خدای تعالی چون نماز فرشتگان
هفتم آسمان می باشد یا علی بر تو باد که صف اول نماز همچون صف اول فرشتگان ست در زیر عرش مجید
یا علی دوست ترین بنده بخدای بنده ایست که سر بسجده نهاده باشد می گوید که رب انی ظلمت نفسی
فاغفرلی فانه لایغفر الذنوب الا انت یا علی با خمر خوار دوستی مدار و باز دارنده زکوة را محبت مکن که نام او
در آسمانها دشمن خدای تعالی است یا علی با خورنده ربو منشین که او محارب ست با خدای عزوجل چنانکه
می گوید فاذنوا بحرب من الله و رسوله یا علی چون وقت نماز در آید زود ساخته نماز شو که مبادا شیطان ترا
بچیزی مشغول دارد چون عزم کردن خواهی تعجیل کن مبادا شیطان ترا از ان باز دارد یا علی هر که
مزدور گیرد او را کار فرماید او بکند و مزد او را تمام ندهد خدای همه کردار خیر او را باطل کند و من خصم او باشم
نعوذ بالله منها یا علی مرد چون زن خود را میر نجاند تا از وی خود را باز نخرد همه کردار نیک او باطل شود در
قیامت خدای تعالی خصم او باشد نعوذ بالله منها یا علی جبرئیل علیه السلام آرزو برد که از آدمیان بود
برای شش خصلت که نماز با جماعت بگذارد و همنشین علما باشد و بیمار پرسد و تشنه را آب دهد و صلح کند
میان دو تن و احسان بر ضعیفان و یتیمان یا علی برین کار حریص شو که جبرئیل علیه الصلوة والسلام را
ازین کارها در دل آرزو آید یا علی یتیم چون بگرید عرش مجید بجنبد ای جبرئیل فراخ کن جای آنکس را
در دوزخ که او یتیم را گریانده است هر آینه من او را بگریانم یا علی فرمان خدای تعالی آید که ای جبرئیل
فراخ گردان جای آنکس را در بهشت که او یتیم را خندانیده هر آینه من او را بخندانم یا علی خدا تعالی در تن
آدمی بنا فرید عضوی فاضل تر از زبان اگر به بهشت رسد و یا بدوزخ رسد بدو رسد یا علی چون ده بار
بگوئی که لا اله الا الله قبل کل احد لا اله الا الله بعد کل احد یبقی ربنا و یفنی کل احد در همه آسمان همه فرشتگان او را
آمرزش خواهند یا علی هر آن بنده که بیست یکبار بگوید که اللهم بارک لی فیما قبل الموت و فیما بعد الموت و
نجنی من النار خدای تعالی حساب نعمتها که او را داده برنگیرد یا علی بر تو باد که نماز شب بگذاری دو رکعت نماز
که شب بگذاری آن فاضل تر ست از هزار رکعت که روز گذاری نماز شب نور روی بیفزاید یا علی
هر روزی توبه کن من هر روزی هفتاد بار توبه کنم و کلمه استغفار حصار محکم خواهد بودن یا علی لعنت
مکن هیچ جنبنده را هر کس که لعنت کند یکی از ان چیزها را آن لعنت باز گردد و با لعنت کننده برسد
یا علی چون حاجتمندے با تو آید بدانکه عنایتی ست از حق تعالی در بارهٔ تو چون حاجت او را روا کنی
گناهان تو آمرزیده حاجت تو روا شود یا علی بر تو باد که حذر کن از دعای مظلوم خدای تعالی

دعاے مظلوم را مستجاب کند اگرچه کافر هم باشد یا علی بر تو باد که زنهار سوگند بدروغ را نخوری عمر آدمی
ازان خواهد کاهیدن یا علی بر تو باد که اول شب نخسپی و در آخر شب بیدار باشی و روی خود را
بر زمین نهاده نخسپی یا علی باید که آستانهٔ در را بالش نسازی و بآستانهٔ در نشینی و دست بر روی نزنی
یا علی انگشتان خود را در هم نشکنی و در هم نیفگنی و در غربال طعام نخوری و نیز در پشت طبق نخوری یا علی
چون نعلین در پای کنی نخست نعلین راست بپوشی چون بیرون کنی نخست نعلین چپ از پای بیرون کن
یا علی زنهار بر اندام عضو خود داغ نکنی و در آئینه شب نظر نکنی و آب دهان در آب نینداز ی
یا علی باید که بهیزم و سرگین گاو استبرا و استنجا نکنی که علت خیزد و پیراهن را بادگونه نپوشی یا علی
شلوار را ایستاده نپوشی در پای نکنی در برابر خورشید و ماه عورت خود را برهنه نکنی یا علی بر تو باد که
ناخن بدندان نبری و دست بطعام آلوده خواب نکنی و در اشتر قطار کشیده نگذری یا علی زنهار
عورت خود را ننگری که روشنی چشم را زیان دارد و در میان بانگ نماز و اقامت سخن نگوے
یا علی بر تو باد که همسایه را نیازاری و هیچ کس را غیبت نکنی و چشم خود را از حرام خوابانیده داری
یا علی تنها در سفر روان نشوی و در تاریکی طعام نخوری و لقمه را بسیار بزرگ نکنی و لقمه بسیار بخای
فرو بری یا علی بر فرو تر ظلم نکنی و در کارها با دوستان و دانایان مشورت کنی و از براے روزے
غم نخوری یا علی بسوی دشمن میل نکنی و زفاف خود نگاه داری و خادمان خود را عزیز داری و اهل عیال
خود را دلگیر نداری یا علی باید که سائل را محروم نگذاری و امانت را بخداوند او باید که باز سپارے
یا علی نیکوئی خود را از هیچکس دریغ نداری یعنی با همه کس نیکوئی کن و بر همهٔ گناهان توبه کنان باشی
یا علی در تعلیم علم سعی نماے و هر که از تو علم خواهد بیاموز و دست خود در راه خدای تعالی کشاده داری
یا علی حذر فرمودم ترا از اصل همهٔ بلاها و سعی فرمودم ترا بر اصل همهٔ نعمتها و عطا یا علی بر تو باد که جامهٔ
خود را پاک داری که سختی مرگ ازان است یا علی بر تو باد خواندن سورهٔ یٰسٓ در هر بامداد که هر بندهٔ
مومن آنرا هر بامداد بخواند در امان خدای تعالی باشد تا شبانگاه یا علی هر که بوقت خفتن والسماء
والطارق بخواند بعدد هر ستارهٔ که در آسمان است در نامهٔ اعمال او نیکی نویسند یا علی هر که در شب
آدینه سورهٔ بقره بخواند او را نوری باشد از آسمان هفتم تا زمین هفتم یا علی بر تو باد گفتن صلوٰة
و استغفار خاصه در وقت خفتن که آن بهتر خواهد بودن یا علی بر تو باد گفتن کلمهٔ تمجید یعنی سبحان الله
والحمد لله ولا اله الا الله والله اکبر ولا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم یا علی بر تو باد که سورهٔ اخلاص را
بسیار بخوانی که سورهٔ اخلاص نور قرآن است یا علی بر تو باد در خواندن آیة الکرسی بسیار و هر حرفی

ازان هزار برکت ست وهزار نیکی است یا علی هرکه در وقت خفتن سورهٔ تبارک الذی بیده الملک
بخواند هزار رحمت آید یا علی بعده این دعا را بخواند اللهم انی اعوذ بک من شر کل دابة آخذ بناصیتها
واسالک من الذی کله بیدک اللهم اعصمنی بالاسلام ولاتشمت به عدوا حاسدا یا علی چون طعام خوری
ابتدا بنمک کن وچون تمام کنی ختم بنمک کن که آن شفا باشد از هفتاد درد الا مرگ یا علی هیچکس نباشد
از فرزندان آدم الا که او را رگی باشد از دیوانگی ورگی باشد از جذام ورگی از نابینائی یا علی خدای تعالی
دفع کند دیوانگی را به بلغم وجذام را بزکام بینی ونابینای را بدرد چشم اما انکه خدای تعالی نخواهد یا علی
دروغ گوی را وفا نباشد وبخیل را مروت نباشد وبدخوی را اصلا فتوت نباشد یا علی گرامی دار
صبح خیز را چنانکه فرزندان خود را یا علی مویز را بسیار بخور که فصاحت را بیفزاید یا علی بر تو باد که زنان را
کتاب بیاموزی ولیکن سورهٔ نور را بیاموز وانار را بخور که هر دانهٔ او از بهشت است یا علی بر تو باد مهمانان را
کرامت را رد مکنی وبا تواضع باش تا خدای تعالی گرامی کند یا علی چشم خود را بشب سرمه کن وگاه
گاهی سر خود را چرب کن وزیر ناف وپایهای خود چرب کن نافع است یا علی بر تو باد که هر روزی سر
ریش خود را شانه کنی که دران کشایش کارها بود یا علی اگر بسفر بیرون روی سورهٔ یس وانا انزلنا بخوان
که در امان خدای باشی از دشمنان یا علی چون عروس بخانه آری بفرمای تا پایهای او را در جای
پاک بشویند وآب در خانه خود بزن یا علی آنگاه این دعا را بخوان اللهم بارک لی فی هذه الناحیة
وبارک لها فی ناحیتی نفع بسیار خواهد بود یا علی آنگاه بازدار عروس را در هفتهٔ اول از هر چیزی
که دران سفیدی باشد واز ترشی ودران شب نزدیکی مکن یا علی در شب نخستین ماه ودر شب آخرین ماه
حلال خود را جماع مکن که درین شبها فرزند مولود گردد دیوانه شود یا علی در روز چهارشنبه بازن نزدیکی
مکن که فرزند کشنده ورهزن آید ودر شب عید هم نزدیکی مکن که فرزند مجوس آید یا علی در وقت نزدیکی بازن
سخن مگوی که فرزند گنگ آید ودر عورت یکدیگر نگاه مکن که نابینای آرد یا علی در زیر درخت باردار
نزدیکی مکن که فرزند ظالم آید ومیان بانگ نماز واقامت نزدیکی مکن که فرزند بی فرمان آید یا علی
بر تو باد که زن خود را نزدیکی مکن که دران حالت که پاک نباشی فرزند اگر شود بخیل خواهد شد یا علی بر تو باد
که حلال خود را در شب دوشنبه صحبت کنی که فرزند خواننده آید اگر شب سه شنبه بازن نزدیکی کنی فرزند
جوانمرد آید یا علی اگر شب پنجشنبه بازن خود نزدیکی کنی فرزند آید عالم وپرهیزگار شود واگر در شب آدینه
نزدیکی کنی فرزند عابد ومخلص آید یا علی بر تو باد که یادگیر این وصیتها را از من چنانچه من یاد گرفتم از
حضرت جبرئیل علیه الصلوة والسلام یا علی بیاموز این وصیتها را امر امت مرا تا هر که بران عمل نماید

شایستۂ آمرزش و مغفرت گردد یا علی چون روزی بر تو تنگ آید کلمہ استغفار و تمجید را بسیار بخوان کہ نشان
رحمت و خوشنودی خدائے تعالےٰ است یا علی تنگی معیشت بسبب زیادتی معصیت و خشم حضرت
خداوندی جل و علا است یا علی بر تو باد کہ ہر روزے صد آیۃ از قرآن بخوانی ہر کہ قران بخواند
و در حلال حرام فرق نکند در قیامت ازان کسان خواہد بود کہ خدا ئے را بدل کردند یا علی یعنے
جہودان کہ توریت را نخواندند و بران کار نکردند و نعت آن حضرت علیہ السلام را پوشیدند در دوزخ
ہر روند بدترین درجہ یا بند یا علی در دوزخ آسیائی است چند از آہن سرہای قرآن خوانان کہ بران
عمل نکردہ اند و عالمان بد کردار را آس کنند یا علی چون خواہی کہ حکم کنی میان خلق خدائے تعالےٰ
بعدل و راستی حکم کن و ظلم مکن یا علی حکم بشر کنندہ را فردای قیامت در دوزخ اندازند و ہفتاد ارش
سلسلہ در گردن افگنند اگر یک ارش ازان زنجیر در کوہ نہند خاکستر گردد یا علی جہودان را تعظیم و
کنیت مخوان و ایشان را بنام بخوان کہ سزاوار آنند یا علی ہر کس کہ یاران مرا ناپسندیدہ
گوید تیشہ بر پلہ آنہا بزن بلکہ بسیار از آنہا را گردن بزن کہ ایشان جہودان امت اند یا علی
دراند در دوزخ دو فرقہ را اول آنکہ دشمن دارد ابوبکر و عمر و عثمان را و دوست دارد تر آن رافضی ست یا علی
دوم آنجماعت کہ دوست دارند ابوبکر و عمر و عثمان را و دشمن دارند ترا آنجماعت خارجی ست یا علی
بدرستی کہ من در شب معراج خواستم از خدای تعالیٰ کہ بعد از من خلیفہ تو باشی و بعد از تو ایشان خلیفہ
باشند یا علی فرمان خدائے تعالیٰ شد ای محمد علیہ السلام بعد از تو ابوبکر و عمر و عثمان خلیفہ شوند ختم
خلافت بر علی شود چنانکہ ختم نبوت بر تو شد یا علی جہودان را کرامت مکن و مر رافضی را مرحبا مگوی
و پرہیز کن از ایشان خارہ گرداند خدای تعالیٰ ایشان را یا علی رحم کن بر شکستہ دلان ایضا فرمودند
حضرت رسول صلے اللہ علیہ و آلہ و سلم یا علی ہر شب تا پنج کار نکنی بخواب نروی اول چہار ہزار
درم صدقہ کنی دوم ختم قرآن کنی سوم بہشت را بخرے چہارم حج را بجای آری پنجم خصمان را خوشنود
کنی امیر المومنین علی رضی اللہ عنہ گفت کے توانم اینہا را بجای آورد یا رسول اللہ فرمودند وقت خفتن
چہار بار فاتحۃ الکتاب بخوانی چنان باشد کہ چہار ہزار درم صدقہ کردہ باشی چون سہ بار سورۂ
اخلاص بخوانی چنان باشد کہ ختم قرآن کردہ باشی چون دہ بار صلواۃ بامن فرستے چنان باشد کہ بہشت را
خریدہ باشی چون چہار بار سبحان اللہ و الحمد للہ و لا الہ الا اللہ و اللہ اکبر بخوانی چنان باشد
کہ طواف حج کردہ باشی چون دہ بار استغفار گوئی چنان باشد کہ خصمان را خوشنود کردہ باشی انس
ابن مالک رضی اللہ عنہ گفت کہ مردے نزد حضرت رسالت پناہی صلے اللہ علیہ و آلہ و سلم آمد

گفت یا رسول الله ای الناس احب الیك از آدمیان کرا دوست تر میداری رسول علیه السلام فرمودند
که ابوبکر الصدیق و احب الی ابی بکر صدیق دوست تر است بر من چون شمایان مرا تکذیب کردید ابوبکر صدیق
تصدیق کرد چون شمایان مرا براندید ابوبکر مرا جای داد چون شمایان مرا انده وهگین کردید او مونس من شد
شما همه مرا گفتید که دروغ می گوئی ابوبکر گفت راست میگوئی فردای قیامت ابوبکر رضی الله عنه بر ناقهٔ
از زعفران سرشته شده بآب حیوان سوار باشد و حلهٔ از نور پوشیده باشد و بر دست او علم سبز بران
نوشته باشد که لا اله الا الله محمد رسول الله و منادی ندا کند که هذا حبیب الله و عمر رضی الله عنه بر ناقهٔ
از مشک اذفر سوار باشد و حلهٔ نور پوشیده باشد بر دست او نیز علم سبز باشد بران نوشته که لا اله
الا الله محمد رسول الله و عثمان رضی الله عنه بر ناقهٔ از عنبر و از آب حیوان سرشته باشد سوار شود او
نیز حلهٔ از نور پوشیده و علم بر دست خود گرفته پس فرمود که ان علیا یرد یوم القیمة علی ناقة من نور الجنة
قوائمها من الزبرجد الاخضر عینان یاقوتتان احمران سنامها من المسك الاذفر
علی رضی الله عنه بر ناقهٔ از نور بهشت سوار باشد هر چهار دست پای آن ناقهٔ از زبرجد سبز باشد
و دو چشم آن ناقه از یاقوت سرخ باشد و کوهان آن ناقه از مشک اذفر باشد **بیت** غبار مشک
میخیزد ندانم تا چه باد است این سوار است می آید ندانم چه سوار است این

فصل سوم در ذکر حفظ حدود الله و معاملات

نقل است از ریاض الناصحین که حفظ حدود الله و معاملات از جملهٔ فرائض و واجبات اعمال است
وانواع معاملات بسیار است هر یک ازان تفصیل اگر یاد کنیم متعذر بود و این کتاب احتمال آن
ندارد اما اینجا بر سبیل اجمال ذکر کنیم و جمله را در دو اصول بیان کنیم که طریق معاملات ازین دو اصل
معلوم شود انشاء الله تعالی اصل اول آنکه آن کنی که خدای تعالی پسند و اصل دوم آنکه آن
پسندی که خدای تعالی کند و این قوی تر است بلکه اگر سالها آن کنی که خدای تعالی پسند و چندان
برد که یک ساعت آن پسندی که خدای تعالی کند و صول حفظ حدود الله در کل معاملات باز بسته
باین هشت خصلت است چون این هشت خصلت پسندیده بجای آری حد فرمان در معاملات
نگاهداشته باشی و همه امرهای خداوندی بجای آورده باشی و از همه نهی کرده های خداوندی
باز ایستاده باشی اول آنکه سر خود را چنان داری که اگر بر خلق آشکارا گردد در وا داری در تفسیر ثعلبی نیز
چنین آورده که تقوی آن است که هر چه در باطن تو در آید از نیات و اخلاق باید که چنان باشد

که اگر مثل آنرا بر طبقے نہند و در بازار آرند درمیان آن ہیچ چیز نباشد که توازان شرمنده شوی دوم
آنکه علانیهٔ خود را چنان داری که اگر ہمهٔ امتان آن حضرت صلے الله علیه وآله وسلم با تو اقتدا کنند روا
داری سوم آنکه با ہمه بندگان خداوند تعالی معامله چنان داری که اگر ایشان با تو مثل آن معامله
سازند پسندی چہارم آنکه حال خود را چنان داری که اگر ملک الموت دران حال از تو جان بستاند
روا داری پنجم آنکه زبان خود را از دروغ وغیبت نگاه داری ششم آنکه شکم خود را از شبهه وحرام نگاه
داری ہفتم آنکه عمل خود را از ریا نگاه داری ہشتم آنکه دین خود را نگاه دارے این است خصالی
که جامع است حفظ حدود الله را در معاملات وآنچه محتاج باشی بآن از علوم در معاملات بحکم کلام
ربانی ونامهٔ سبحانی که فرمود فاسئلوا اهل الذکر ان کنتم لا تعلمون از علمای دین پرور فقہاے نام
آور سوال کن تا از جملهٔ جاہلان واز زمرهٔ غافلان نباشی تا چون عمل از سر علم بود نور دہد ودر تقوی
کوش که اصل کار تقوی است تا مرد متقی نباشد اعمال نظر قبول نیابد قوله تعالی انما یتقبل الله من المتقین
در مشارق می آرد که رسول صلے الله علیه وآله وسلم مر ابوہریره را رضی الله عنه فرمودند که یا اباہریره
با ورع باش تا عابدترین مردمان باشی ودوست دار از براے مردمان آنچه دوست داری از
براے نفس خود تا مومن باشی ونیکویی کن با ہمسایهٔ خود تا مسلمان باشی پس نیک خواه ہمهٔ مسلمانان
باید بود در حقوق ہمسایگان نگاه باید داشت تا مومن حقیقی باشی وتا درین کتاب حقوقی که مسلمانانرا
بر یکدیگر است یاد کنیم بمناسبت بدانکه حق تعالے خلایق را درین یاد کرد که قوله تعالی واعبدوا الله و
لا تشرکوا به شیئا وبالوالدین احسانا وآنرا چہار قسم گردانید چنانچه امام نجم الدین عمر نسفی رحمة الله علیه در اربعین
سلمانے خود آورده است وگفته است بدانکه چہل گروه اند که ایشان را بر تو حق است ده برتر از
تو اند وده برابر تو اند وده فروتر تو اند وده خلاف جنس ونوع تو اند اما آن ده که برتر از تو اند سلاطین اند
وسادات وعلما ومشایخ واوستادان وپدران ومادران واعمام واخوال وشوہران که ایشان را
بر زنان حق است اما آن ده که برابر تو اند برادران وخواہران ودیگر خویشان وہمسایگان و
ہمراہان وانبازان تو ویاران ودوستان وآشنایان وہمسالان اینہا در قیامت از حقوق
یکدیگر را شفاعت کنند اما آن ده گروه که فروتر از تو اند راعی باش تو اگر سلطانی کما قال النبی علیه السلام
کلکم راع ومسئول عن رعیته ومقتدیان تو اگر امام ایشانے قوله علیه السلام صل بالقوم صلوة اضعفهم
وفرزندان تو قوله تعالی قوا انفسکم واهلیکم نارا وغلام وکنیزک وشاگردان تو قوله علیه السلام الصلوة
وما ملکت ایمانکم ویتیمان ودرویشان تو قوله تعالی والیتامے والمساکین ووامداران تو قوله تعالے

وان کان ذو عسرة فنظرة الی میسرة اما آن ده که از خلاف جنس ونوع تو اند جهودان ومغان وترسایان
وعهدیان ودراز گوشان کہ ایشان را آب علف دهی وزیاده از قدر طاقت ایشان بار ننهی وبی سبب
نزنی وگاوان را زیاده از طاقت وی کار نفرمایی ویا آنکه گوسفند را در وقت بسمل کردن بی رحمی نکنی
وکارد را در پیش وی تیز نکنی ومرغان را با بی رحمی نکشی وبر سگان شفقت نمایی در صحیح آمده بروایت شداد
ابن اوس رضی الله عنه از رسول علیه السلام که فرمود ان الله عزوجل کتب الاحسان علی کل شیٔ
فاذا قتلتم فاحسنوا القتلة واذا ذبحتم فاحسنوا الذبحة ولیحد احدکم شفرته ولیرح ذبیحته یعنی بدرستی که خداوند تعالی
تقدیر کرده است وفرض گردانیده است احسان را بر همه چیز چون بکشید نیکو بکشید یعنی بشمشیر کشید
وبخواری نکشید وچون ذبح کنید نیکو ذبح کنید در مصابیح ومشارق می آرد که زن فاجرهٔ بر سر چاهی
بر سگی رحم کرد بموزهٔ وچادر خود از چاه آب بر کشید وبدان سگ تشنه داد دران راه آن زن بمرد
خدای تعالی فرشتگان عذاب را فرمود باز گردید که من وی را بدان رحم که بر سگ کرد بیامرزیدم
وگربگان رحم کنید که رسول علیه الصلوة والسلام کوزهٔ پهلو داشتی تا گربه آنجا خوردی وحشرات زمین
را نی آزارند وکرمان ومورانکه شنند ونیازارند عالمی را سوال کردند از تفسیر این آیه که قوله تعالی ان
الابرار لفی نعیم گفتند ابرار کدام اند گفت الذین لایتاذی منه الذر یعنی مرد آن است که
موری از وی آزار نیابد واین چهل گروه اند که ایشان را بر تو حق است باید که حد همه نگاهداری و
حق همه را بجای آری بزرگان گفته اند که انسانیت بر کسی مسلم است که زندگانی خواهد یعنی با همه
کس از دوست ودشمن معاش تواند کرد وحق همه را نگاه تواند داشت بیت هیچ دانی که زندگانی چیست
شیر مردی زمانه وانی کیست ٭ آنکه با دوستان تواند بود ٭ وانکه با دشمنان تواند زیست ٭ بس
طریق معامله با همه چیزها وبا همه کس باید دانستن الٰهی ما را توفیق نگاه داشتن همه کسان در کل معاملات ارزانی دار آمین

فصل چهارم در ذکر حقوق سلاطین

بدانکه طاعت امام وحقوق سلاطین ودعای نیکوی کردن بپادشاه اسلام از عقائد اهل حق
واهل مذهب سنت است لقوله علیه السلام اوصیکم بتقوی الله عزوجل والسمع والطاعة ولو ان یامر علیکم عبد
یعنی وصیت می کنم شما را بتقوی وترس خداوند تعالی وسمع وطاعت یعنی شنودن وفرمان داشتن اگرچه
امیری کند بر شما بنده یعنی از طاعت پادشاه اسلام بیرون می آئید واین حدیث در سنن ابوداود وصحیح
ابو عیسی ترمذی است رحمة الله علیهما بروایت عرباض بن ساریه فرمان بردارے امام ودرام

معروف مراد است از برای آنکه در صحیحین می آید بروایت امیر المومنین علی کرم الله وجهه از رسول علیه الصلوة
والسلام که فرمودند که لا طاعة فی معصیة الله انما الطاعة فی المعروف بر پادشاه بشمشیر بیرون آمدن
روا نیست اگر چه جور کننده باشد چنانکه در کتب فقه آمده است که نشاید اورا دعاے بد کردن بلکه دعاے
نیکو باید کرد در تذکرة الاولیا می آرد که فضیل عیاض رحمة الله علیه گفت اگر دانم که یک دعاے من
باجابت خواهد رسید من آن دعا را در حق پادشاه کنم زیراکه اگر خود را دعا کنم کی را خواسته باشم چون
پادشاه را دعا کنم خلق جهان را خواسته باشم و پادشاه را نیز باید که در عدل کوشد واحسان وشفقت
بر رعایا نگاه دارد و دست تغلب وتطاول از سر مظلومان کوتاه دارد که رعیت چون گوسفند است
وشاه چون شبان وظالمان بر مثال گرگان **بیت** اگر از گرگ جیفے رود بر رمه
کز اغیر چوپان بود مظلمه وازان هفت گروه که فردای قیامت در زیر سایه عرش پروردگار
خواهند بود یکی پادشاه عادل باشد چنانکه در حدیث آمده است **بیت**

بدانکه هفت گروه اند بزیر سایه عرش
بحکم نص پیمبر یکے شه عادل
دوم جوان نکو اعتقاد با پرهیز
دگر چو یار موافق بکار دین یکدل
وگر کسے که نماز فریضه بگذارد
دلش بوقت نماز دگر بود مائل
دگر کسے که بگرد زنان نگردد چون
در آید از در او ماه روزے مه کامل
دگر کسے که زکوتے دهد بمسکینے
بدان شاه که باشند خلق ازو غافل

در **روضة الخلد** آورده اند که سلطان غیاث الدین انار الله برهانه که بانی مسجد جامع هرات
است روزی با کوکبه سی هزار مرد بدیوار باغی بگذشت سلطان نظر کرد درخت انار دید که سر از
باغ بیرون آورده چون گریبان سر از تواضع فرو داشته سلطان بشمرد دوازده انار بود در وقت
مراجعت نظر کرد انارها را برقرار دید چنانکه لشکر سی هزار مرد بران گذر کرده بودند وهیچ کس را زهره
آن نبود که یک انار ازان باز کند سلطان فی الحال از اسپ فرود آمد وخدای تعالی را سجده
شکر کرد **بیت** شاه اگر دانه اناری بقبل جوز کند لشکرش بر کند از بیخ درختان انار حق تعالے
درکلام مجید خود بعدل واحسان فرموده است قوله تعالی ان الله یأمر بالعدل والاحسان آیه
تفسیر را درین آیة اقاویل بسیار است درینجا قولے چند یاد کنیم قول اول امیر المومنین علی کرم الله
وجهه گوید که داد مظلومان دادن عدل است ومراد محرومان را بر آوردن احسان است
قول دوم مفسران عبد الله ابن عباس می گوید که عدل توحید است واحسان عفو کردن از
گناهگاران قول سوم محمد ابن کعب القرظی می گوید که عدل دعا است واحسان سخا یعنی آنکه هرچه
شب بدعا بستانی روز بدست سخا بدهی قول چهارم سفیان عیینه گوید عدل آن است که ظاهر

باطن خود را برابر داری واحسان آنکه باطن تو به از ظاهر بود قول پنجم آن است که چنان باشی
در معامله با مردان از ادت بندگی کند وبنده ات آزادی کند بعدل احسان عمل کرده باشی قول ششم
عدل آن است که هیچکس را در ترس بدی خود نداری واحسان آنکه هیچ کس را در انتظار نیکوئے
خود نداری رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرموده اند که عدل یکساعت پادشاه بهتر از عبادت
شصت سالهٔ رعیت است بروایت دیگر هفتاد ساله آمده است استاد بزرگوار این ضعیف
سلمه الله تعالی این حدیث را تاویل می کردند که گر مثل علما شصت سال مردم بازار را امر معروف
کنند وگویند که در وقت نماز جمعه درهای دوکانهای خود را دربندید ودر نماز جمعه حاضر شوید هنوز
بسیاری از مردمان نخواهند شنود اما اگر پادشاه حکم کند که در وقت نماز جمعه کسے در دوکان نگشاید
وهمه بنماز حاضر شوید غالب آن است که در همهٔ شهر یک کس نتواند که در دوکان بگشاید پس ثابت
شد که عدل یکساعت پادشاه بهتر از عبادت شصت ساله رعیت است **در جامع الحکایات**
چنین آورده اند که در زمان سلطان سنجر ماضی انار الله برهانه جوانی بود شترے داشت که بآن
شتر قوت خود از ولایتها از برائے نفقهٔ عیال جمع کردی یکی از سرهنگان شترو ے را بالاغ گرفت آن
شتر هلاک شد واز دست وی بیرون رفت روزے سلطان از شکار باز می آمد آن جوان بر سر راه
آمد وآن سر راه پلے بود که مرور سلطان بران بود چون سلطان برسید آنجوان فریاد
برآورد که اے سلطان بر ما ظلم رفت داد مظلومان بده تا در سر پل صراط چنگ در دامن تو نزنم
وداد خود طلب دارم سلطان چو این سخن شنید در حال پیاده شد وباادب بایستاد پیش آن
جوان گریان شد گفت بر تو چه ظلم رفته است بگوے تا داد تو اینجا بدهم که مرا تحمل عتاب وعذاب
حق سبحانه وتعالی نیست جوان قصهٔ حال عرضه داشت کرد سلطان گفت اگر یک قطار شتران
خاصهٔ خود باتو دهم خوشنود می شوی وراضی گردی ومرا بحل می کنی گفت میکنم سلطان بفرمود تا قطار
شتر با بارها بوے دادند آنگاه گفت اے جوان شرط کردی که در قیامت با سنجر خصومت نکنی گفت
کردم مردمان را براه گواه گرفت واز انجا بگذشت پس باید که پادشاه عدل کند وبر رعیت شفقت
باشد واز عقوبات آخرت یاد کند ودر حکم باهل عیال خود وبا رعیت کار بعدل کند تا آخرت از جملهٔ
فائزان باشد در صحیح مسلم می آرد بروایت عبد الله ابن عمر رضی الله عنهما از رسول صلی الله
علیه وآله وسلم که فرمودند ان المقسطین عند الله علی منابر من نور عن یمین الرحمن وکلتا یدیه
یمین الذین یعدلون فی حکمهم واهلیهم وما ولوا یعنی بدرستی که عادلان بر منبرها باشند از نور از یمین

الرحمن و آنکسانی که عدل کرده باشند در حکم خود با اهل خود بر آنچه که والی و فرمان ده شده اند و در شرح
می آرد که هذا من متشابهات الحدیث آمنا به و نفوض کیفیته الی الله در کیمیا می آرد که عمر عبد العزیز
رحمة الله علیه یکی از خلفا بوده است روزی بعد از نماز پیشین تکیه کرده بود پسر وے از در در آمد
گفت یا امیر المومنین در ینجا تکیه کرده این زمان اگر داد خواهی بر تو آید و انتظاری کشد در قیامت
چه جواب گوئی گفت راست می گوئی بر خواست و از خانه بیرون آمد بیت گر عدل کنی ملک سلیمان
ببری + گر تو نکنی هر که کند او ببرد + بدانکه درین درگاه هیچ چیزے زشت تر از ظلم نیست چنانکه در صحیح
مسلم می آرد که بروایت ابو ذر غفاری رضی الله عنه از رسول صلے الله علیه و آله وسلم از الله تعالے
فرمود که یا عبادی قد حرمت الظلم علی نفسی وجعلته بینکم محرما فلا تظلموا یعنے ای بندگان من بدرستی
و راستی که من خداوندم حرام کردم ظلم را بر ذات خود یعنی پاک است ذات من از ظلم کردن و ظلم را
درمیان شما حرام گردانیدم باید که با یکدیگر ظلم نکنید در صحیحین می آرد که بروایت ابن عمر رضی الله
عنهما از رسول صلے الله علیه و آله وسلم فرمودند که الظلم ظلمات یوم القیامة یعنی ظلم ظلمات و تاریکیها
خواهد بود در روز قیامت و نیز در حدیث دیگر چنین فرمودند که دو گناه است که مرد از دنیا بیرون نرود
تا شومی آن بوی نرسد یکی ظلم کردن بر بندگان خداوند تعالی و یکی عاق شدن بر پدر مادر خود
و این حدیث در فضل حق پدر مادر ذکر کرده خواهد شد بدانکه دولت ظلم پایدار نمی باشد و پادشاهی بر کفر
قرار می گیرد بر ظلم قرار نمی گیرد کما قال النبی علیه السلام الملك یبقی مع الکفر ولا یبقی مع الظلم و کافر عادل را
ترجیح است بر مومن ظالم زیرا که او ظلم بر نفس خود کرده و کافر شده اما چون عادل باشد خلق این
جهان از وی آسوده اند اما ظالم که دعوی اسلام می کند و حال آنکه جهانی از آتش ظلم وی در سوختن
است و او از آن باک ندارد و پشیمان نمی شود و که مے گوید که او مسلمان است بیت که می نویسد
فتوی که او مسلمان است + بیار تا بنویسم که او مسلمان نیست + پس بدین اعتبار کافر عادل را
مرتبه بود بر مسلمان ظالم در صحیحین می آرد بروایت ابو موسیٰ رضی الله عنه از رسول صلے الله علیه و آله
وسلم که فرمودند ان الله لیمهل للظالم فاذا اخذه لم یفلته ثم قرأ وکذلك اخذ ربك اذا اخذ
القری وهی ظالمة ان اخذه الیم شدید یعنی بدرستی که خداوند تعالی مهلت میدهد و دراز گردانید مدت
بر ظالم اما چون بگیرد او را سخت بگیرد چنانکه او نتواند که از گرفتن حق بجهد و نه کسی او را خلاص تواند کرد
پس رسول صلے الله علیه و آله وسلم این آیه را برخواند کقوله تعالی وکذلك اخذ ربك اذا اخذ
القری وهی ظالمة پس هر که با بندگان خدای تعالی ظلم می کند بحقیقت آن ظلم در حق خود کرده است

لان وبال ظلمه علیه شومی وسزای ظلم وی در دنیا و آخرت هم باو بازگردد ۵ مستمندی بود در اقصای روم

روز شب میگفت ان الظلم شوم | ظالمی یک روز با وی قهر کرد | بهر آن مسکین سه نان پر زهر کرد
نان ازو بستاند درویش و برفت | بر در دروازهٔ آن شهر خفت | هر سه فرزندان آن ظالم سوار
گرسنه آنجا رسیدند از شکار | نان بایشان داد درویش آن زمان | هر سه خوردند و زمان دادند جان
هرکه بد کرد اے برادر دید بد | هرکه چه کند اے پسر افتاد خود | با بد و با نیک هرگز در جواب
بد مکن والله اعلم بالصواب

آورده اند که چون عمر رضی الله عنه از دنیا نقل کرد پسر او را در خواب دید بعد از یک سال و در دست او خطی بود عمر عدل کرده و برین علی و عباس رضی الله عنهما گواه اند پسر گفت خدای تعالی با شما چه کرد گفت خدای تعالی با من حساب کرد بس بیافت بر من تقصیرے از کارهاے مسلمانان پس حق تعالی فرمود که بدرستی که شرم دارم که رد کنم گواهی دو کس از یاران رسول صلے الله علیه وآله وسلم بیامرزید مرا پسر پرسید که کدام تقصیر آمد بر شما گفت شتران بیت المال مایان می بردند مرا ازان پرسیدند که کهنه چرا دور کردی و چرا جمع نکردی یا آنرا می فروختی یا دوکان آن را جمع می کردی و شتران را زانو بند میدادی یکسال دیگر حاجت زانو بند بودی هم گذشتے این مقدار از بیت المال را ضایع کردی در اخلاق المحسنین آورده که شخصے اسکندر ذوالقرنین را گفت تو پادشاه بزرگی زنان بسیار در عقد خود دار تا ترا فرزندان بسیار شوند از تو یادگاری ماند گفت یادگاری من عدل است و نیکنامی است و زشت باشد که زن بر مردان غالب آمده باشد و آخر زبون زنان گردد **بیت** برای یکدم شهوت که خاک بر سر او + اسیر زن شدن آئین نیک مردان نیست + مرد را باید که هر صباح در آینه نظر کند اگر صورت خود را نیک بیند سیرت خود را نیک گرداند تا صورت و سیرت مشابهت بیکی باشد و اگر صورت را بد بیند سیرت را بد نکند تا هر دو بدی در وی جمع نشود و هرچه تا زنده باشد پاک بود و چون بمیرد پلید گردد الا النفس که تا زنده باشد پلید بود و چون بمیرد پاک گردد والله اعلم

فصل پنجم در ذکر دیات و احکام آن

بدانکه در شبه عمد دیت مغلظه بود بر عاقله اما عاقله بر عرب است از اهل دیوان نه بر عجم زیرا که عاقله از عجم ساقط است و در شبه عمد کفارت نیز واجب بود بر قاتل و کفارت آن آزاد کردن بندهٔ مومن بود و اگر نیابد صوم دو ماه متصل بود و عتق رضیع جائز باشد وقتی که یکی از پدر و مادر او مسلمان باشد ولیکن عتق آنکه در شکم بود روا نبود و از طعام مساکین جائز نباشد درین نوع کفارت اما دیت

شبه عمد صد شتر است اما بست پنج بنت لبون وبست پنج بنت مخاض وبست پنج حقه وبست پنج جذعه واز زر سرخ هزار دینار واز نقره ده هزار درهم وبقول امام اعظم رحمة الله علیه دیت این سه جنس می شاید اما بقول صاحبیه بیرون از سه جنس دیگر شاید وآن گاؤ وگوسفند وحله واز گاو دوصد واز گوسفند هزار واز حلل دوصد که هر حله دو جامه ودیت زن نصف دیت مرد ست ودیت مسلم وذمی برابر است خلاف مر شافعی ومالک رحمهما الله راکه نزد امام شافعی دیت ذمی ثلث مسلم است ونزد مالک رح نصف دیت مسلم است در کنز می گوید که در نفس وما زن ومرد وزبان واعضای دیگر هر یک از حشفه وعقل وسمع وبصر وشم وذوق ولحیه چون باز بر نیاید وموی سر ودو چشم ودو دست ودو لب ودو ابرو ودو پای ودو پستان زن دیت کامل بود ودر موی سر وموی ابرو خلاف است مر مالک وشافعی رحمهما الله را ودر هر یکے ازین اشیا نصف دیت است ودر اشفار عینین دیت کامل است ودر اشفار یک عین ربع دیت است ودر هر یک از انگشتان دست وپای عشر دیت است وهر انگشت که او را سه بند بود هر بند را نصف دیت انگشتے بود ودر هر یک بند وے ثلث دیت انگشتے بود وانگشتے که او را دو بند بود هر بند را نصف دیت انگشتے بود ودر هر دندانے پنج شتر بود یا پانصد درهم وهر عضوے که منفعت او برود در وے دیت کامل بود همچون دست که شل شود وچشم که روشنئی او برود واگر بعضے از لحیه برکنده شود وباز بر نیاید بر وی حکومت عدل بود وشرط تا چهل یکساله اما اگر بر اید جز تعزیر چیز دیگر نبود بر فاعل الٰہی همه را از عقوبات دنیا وآخرت نگاه داری بمنک وکرمک

فصل ششم در ذکر خدمت پدر ومادر وبعضے از حقوق ایشان

در کتاب ریاض الناصحین آورده که خدمت پدر مادر از واجبات اسلام است اما خدمت ایشان بر فرزندان وقتے واجب شود که ایشان محتاج باشند بخدمت فرزند در فردوس الاخبار مے آرد عبد الله ابن عمر از رسول علیه الصلوة والسلام روایت کند که رضاے خداوندی در رضاے پدر مادر است وناخوشنودی خداے تعالے در ناخوشنودے ایشان است ونیز در حدیث آمده است که رسول علیه الصلوه والسلام فرمودند که هر فرزند که پدر مادر خود را راضی وخوشنود داشت از خود نیکوئی دنیا وآخرت از براے خود جمع کرد ودیگر فرمودند که دو گناه است که مرد از دنیا بیرون نرود تا شومے آن بر وے نرسد یکی ظلم کردن بر بندگان خداے تعالے دویم آزردن پدر ومادر

وباقی گناهان می شاید که عفو کرده شود تا عقوبت بآخرت افتد الا این دو گناه قبیح در زا والمقوین می آرد که از رسول علیه الصلوة والسلام سوال کردند از تفسیر این آیة که قوله تعالی وصاحبهما فی الدنیا معروفا فرمودند مصاحبت بمعروف اول آن ست که طعام دهی ایشان را چون گرسنه شوند دویم جامه دهی ایشان را چون برهنه شوند سوم خدمت کنی ایشان را چون بخدمت تو محتاج باشند ومنت برخود نهی چهارم آنکه چون بخوانند ترا اجابت کنی پنجم چون کاری فرمایند فرمان برداری کنی مگر معصیتے فرمایند آنگاه فرمان برداری نکنی ششم با ایشان سخن برفق ومدارا گوئے هفتم ایشان را بنام نخوانی هشتم آنکه چون با ایشان بجای روی از پس پشت ایشان روی نهم هرچه خود را پسندی ایشان را همان پسندی دهم هرگاه که خود را دعا کنی ایشان را نیز دعا کنی در واقعات حسامے آورده است که شخصے نماز میگذارد و مادر پدر وی را بخوانند جواب دهد یا نی جواب آنکه اگر نماز فریضه بود جواب ندهد واگر نماز نافله بود نماز را قطع کند وجواب دهد چنانکه در اربعین سلیمانی امام نجم الدین عمر نسفی رحمه الله علیه می آرد پدر و مادر را بر فرزند هشتاد حق است چهل در حال حیات ایشان وچهل در حال ممات ایشان بود اما آن چهل که در حال حیات است ده از وی تن است و ده بزبان و ده بدل و ده بمال آن ده که تن است یکی خدمت کردن است چنانچه حق تعالے فرموده است که واخفض لهما جناح الذل من الرحمة محمد بن المنکدر رحمة الله علیه می گوید که برادرم شب نماز می گذارد و من پای مادر را می مالیدم و دوست ندارم که ثواب وی مرا باشد و ثواب من اورا دویم حرمت داشتن است ایشان را تا گستاخ نباشی سوم پیش ایشان نشینی خدمت آنگاه قیمت ندارد چهارم آنکه هرچه گویند که بکن شریعت نگفته که مکن بلکه بکن پنجم هرچه گویند که مکن شریعت نگفته بکن بلکه مکن ششم بے رضاے ایشان بسفر نروی هرچند که طاعت بود چون حج وغزا وطلب علم مروی است که مردی بنزدیک رسول صلی الله علیه وآله وسلم آمد وگفت که با شما بغزا میروم فرمود پدر مادر داری گفت آرے فرمود که نزد ایشان باش که جهاد تو این است که حق ایشان ادا کنی هفتم چون ایشان پدید آیند برخیز وپیش ایشان باز رو تا ایشان نشسته باشند تو برپاے باش وبے دستوری ایشان منشین وبرجای نشست ایشان منشین هشتم چون با ایشان راه روی از پس پشت ایشان رو ودر پیش مرو مگر در شب یا بگل یا بجاے خوفناک نهم ترش با ایشان منگر بلکه بروے تازه نگر که رسول علیه السلام فرمودند کما بر لوالدیه من احدی النظر الیهما یعنی نیکوئی نکند با پدر مادر کسے که تیز بروے ایشان نگرد وروی با ایشان ترش کند دهم زود برخیز وپیش ایشان برو فقط خدمت ایشان باش اما آن ده که بزبان است اول آنکه

سخن با ایشان بلطف گوئی قوله تعالی وقل لهما قولاً کریماً دویم آنکه آواز برتر از آواز ایشان برنداری
سوم آنکه بسیار نگوئی وگستاخی نکنی وچهارم آنکه ایشان را بنام نخوانی پنجم سخن ایشان را قطع نه کنی
یعنی بمیان سخن ایشان درنیائی ششم آنکه گفتهٔ ایشان رد نکنی هفتم با مر نهی خطاب نکنی هشتم بانگ
برایشان نزنی قوله تعالی ولا تنهرهما نهم آنکه اُف نکنی دهم در نزد ایشان بآداب باشی اما آن ده
که بدل است اول آنکه بایشان رحم کند قوله تعالی واخفض لهما جناح الذل من الرحمة دویم آنکه
ایشان را دوست دارد که با وے احسان کرده اند بسیار قوله علیه السلام جبلة القلوب علی من احسن الیهما
سوم بشادی ایشان شاد شود چهارم بغم ایشان غم خورد پنجم بدرد ایشان دردمند باشد ششم از بسیار
گفتن ایشان بستوه نشود هفتم بجفاے ایشان برایشان خشم نگیرد هشتم هرچند که حق گذار بود از
آزار ایشان ترسان بود نهم آنکه نیت دارد که هرگز ایشان را نیازارد هرچند فرتوت ورنج نما شده
باشند دهم بدل بدرازی زندگانے ایشان را نخواهد هرچند که از ایشان رنج بیند زیرا که ایشان هرچند
از وی رنج دیده اند زندگانے وی خواسته اند وآن ده چیز که تعلق بمال دارد اول آنکه ایشان را
جامه کند پیش از جامه خویش دویم آنکه ایشان را طعام دهد به از طعام خویش سوم آنکه چون بایشان
طعام خورد نیکوتر بایشان دهد حسان بن عطیه با مادر بمیوه خوردن نه نشستے گفتے نباید که چشم وی بر چیزے
افتد وآن را من بردارم وندانم که وی را آزار آید چهارم آنکه از روے ایشان معلوم کند وبسازد که ایشان
با وی همچنین کرده اند پنجم در روی ایشان بترحم بنگرد وهمه را آراسته دارد ششم مال دهد ایشان را
که شاید ایشان را حاجتے بود که نتوانند ظاهر کردن تا بدان حاجت خود صرف کنند هفتم دست ایشان
گشاده کند در مال خود وگوید که هر وقت که باید فداے شما است بود که مراد وی شود ایشان را که حشمت
وشرم آید ایشان را از اظهار کردن آن هشتم آنکه گاه گاهی تکلف کند ودعوت سازد چه بود که دل
ایشان خواهد آن را نهم دوستان ایشان را دوست دارد وعزت کند تا بروے ایشان سرخ روی بود
دهم چون بیمار شوند صدقها کند وطلب شفاے ایشان را کند چه ایشان در حق او چنین کرده اند
اما آن چهل حق که بعد از وفات ایشان است اول در فکر تردد دفن ایشان شود که عزیزی مرده
دران باشد که زود وے را دفن کنند وفرمان شرع دران است وایشان را بشوید وبسنت شوید وکفن
کند بسنت وجامه هائی که آن نشاید نکند وعدد سنت نگاه دارد واسراف نکند وروی وجامه ندرد ودیگر انرا
منع کند از نوحه ونماز جنازهٔ ایشان خود کند اگر اهل بود که ولایت آن وی راست ودعا کند که فرمان
این است قوله تعالی وقل رب ارحمهما کما ربیانی صغیراً وبخاک خود نهد که ولایت آن وی را است

علی حب

دگور و لحد کند که سنت این است و در موضعی سازد که خصمی نبود و اگر بود برضای وی بود و گورکنان را خوشنود کند و مزد ایشان کم نکند و باز ندارد و در میان اهل صلاح و خیر نهد در میان اهل شر و فساد نهند که از همسایه بد ایشان را رنج رسد و خاک ایشان را خرپشته کند مربع بخاک و خشت خام اما بچوب و خشت پخته نکند بصحرا کند بخانه نی که سنت این است و بسر خاک نان صدقه کند و دعا کند و امهاے ایشان بگذارد و وصیتهای ایشان بجای آرد و نمازهای افزونی بر نیت ایشان بگذارد یعنی دعا کند تا ثواب آن بایشان رسد و روزه های افزونی بدارد بهمین نیت روایت کند حجاج بن دینار از رسول صلے الله علیه وآله وسلم که فرمود ندان البران تصل عن ابویك مع صلوتك وتصوم عنهما مع صومك وان تتصدق عنهما مع صدقتك و بزیارت ایشان برود عبد الله ابن عمر رضی الله عنهما روایت کند از رسول صلے الله علیه وآله وسلم هر که بزیارت پدر و مادر رود فرشتگان بزیارت قبر وی آیند ابو هریره رضی الله عنه روایت کرد از رسول صلے الله علیه وآله وسلم که هر که هر آدینه یکبار بزیارت قبر پدر و مادر خویش برود و آمرزش باید نام او را از ابرار شود و در زیارت تکبیر و صلواة و دعا خواندن مشغول شود قرآن بخواند نه نوحه و سخنان ناصواب چه ایشان را از آن رنج بود در تفسیر معنے آرد که این بیت را در زیارت قبر پدر و مادر گفته بیت من زار قبر الوالدین کرامة ٭ غفر الله له الذنوب جمیعا ٭ من قال رب ارحمهما بتضرع ٭ قال الرب کان لما یقولوا سمیعا ٭ معنی آن است که هر که زیارت قبر پدر و مادر خود کند و ایشان را دعا کند حق تعالی همه گناهان او را بیامرزد و پدر و مادر وی را رحمت کند چون فرزند مصلح و نیکوکار بود اگر آزرده بودند خوشنود گردند و اگر خوشنود بودند بیازارند و آموختهای پسندیدهٔ ایشان از افعال و اذکار و معاملت نگاه دارد و پیوسته بدان عمل کند تا ثواب آن بایشان میرسد و از طریق بد از ایشان گرفته است ایشان را وبال بود باوردن وے تعلیم ایشان را و هر چه بزندگانے ایشان بکردی و ایشان را آزار آمدی نکند که در گور نیز بیازارند قال النبی علیه السلام یوذی المیت فی قبره ومایوذیه وهو یحیی چون با کسے لجاج کنی پدر و مادر را ورا ببدے یاد مکن که آنکس نیز پدر و مادر ترا ببدی یاد کند در خبر آمده است که ملعون است دشنام کنندهٔ پدر و مادر خود و این بد طریق است و با خویشان ایشان خوشی دارد و با دوستان ایشان دوستے دارد و در خبر آمده است که از حقوق ایشان پس از وفات ایشان آیند در کار است لقوله علیه السلام لا تقطع من کان یصل اباك فیتقی بذلك نورك فان ودك و ابیك و عید فطر بنام ایشان صدقهٔ فطر دهد و بعید اضحی از برای ایشان قربانی کند در خبر است که امیر المومنین علی

رضی الله عنه از بهر رسول علیه الصلوٰة والسلام بهر عیدے پس از وفات آن حضرت همچنین کردی وطعامی
که ایشان دوست داشتندی درویشان راد هد که روان ایشان شاد شود این بود بیان هشتاد حق که
پدر ما در را بر فرزند است چهل در حال حیات وچهل در حال ممات بعد از ایشان الٰهی همه را توفیق ده
وگذاریدن کل این حقوق الرزلفے داری یا اله العالمین ویا خیر الناصرین

فصل هفتم در ذکر ثواب خوشنود داشتن پدر و مادر وعقاب ناخوشنودی ایشان

عبد الله ابن مسعود رضی الله عنه گفت از رسول صلے الله علیه وآله وسلم سوال کردم که از کارها
کدام کار بدرگاه خداوند تعالے فاضل تر است ودوست تر ست گفت نماز را بوقت گذاردن گفتم
باز کدام گفت نیکو داشتن پدر ومادر گفتم باز کدام گفت جهاد کردن در راه خدای تعالی واگر
زیاده ازین سوال کردمے زیاده ازین بفرمودی در ترغیب حمیدے آرد که کعب الاحبار رضی الله
عنه گفت سوگند بدان خدلے که جان محمد علیه الصلوٰة والسلام بقدرت اوست خداوند تعالے
زود اجل فرستد بنده را که عاق باشد در پدر مادر خود تا زود تر بعذاب الٰهی گرفتار شود بدرستے
که خدلے تعالے زیادت گرداند عمر بنده را وقتی که نیکوکار بود با پدر ومادر خود زیاده خیر ونیکوئی
وی در مشارق الانوار می آرد بروایت امیر المومنین عمر رضی الله عنه از رسول صلے الله علیه وآله
وسلم که فرمودند که اویس قرنی آن همه کرامت بدان یافت که مادر وے بود وبا وے نیکوئی
مے کرد در حدیث دیگر فرمودند که ان للجنة ملوکا واویس القرنی منها یعنے بدان بدرستیٔ که مر بهشت را
پادشاهانند واویس قرنی از پادشاهان بهشت است واین سعادت از برکت رضا وخوشنودی
مادر یافت تا بدانی که خوشنودی مادر وپدر از همه طاعت اولے ست سعادت دوجهانی وسعادت
جاویدانی مے گردد حق سبحانه وتعالے در کلام مجید خود بنگاه داشت حق والدین ونیکوئی کردن
بایشان فرمود که قوله تعالی وقضی ربك ان لاتعبدوا الا ایاه وبالوالدین احسانا یعنے امر کرد
وگفته اند که وصیت کرد پروردگار تو انے محمد علیه السلام باین که نپرستید الا حضرت او را ان
لاتعبدوا الا ایاه مے شاید که نهی باشد ومی شاید که خبر باشد وبالوالدین احسانا وامر کرد
ویا وصیت کرد باین که نیکوئی کنید با مادر وپدر اما یبلغن عندك الکبر احدهما او کلاهما یعنے اگر پدر
مادر یکے از هر دو نبزد تو بکبر سن رسند پس نگوئے ایشان کلمه که بدان شاد می شوند وسخن چنان
نگوئید که دران استحقار واستخفاف باشد از ضرب وشتم یعنی آزردن ودشنام دادن وسائر اذیات

ایشان پر حذر باشد اگر مسلمان باشند آمرزش خواه از برای ایشان وچنان دعا کن در حق ایشان که حق تعالے فرموده است یعنے بگوے که رب ارحمهما کما ربیانی صغیرًا اے پروردگار من رحمت کن بر مادر و پدر من همچنانی که ایشان مرلمے پرورد ند ورحم میکردند مرا در حال طفلے وخردے من یا معنے آن باشد والله اعلم که رحم ایشان برمن بنه همچنانے که رحم من در دل ایشان نهادی در حال خردے وصغر من قوله تعالی ربکم اعلم بما فی نفوسکم پروردگار شما داناتر بآنچه در نفس شما است یعنی پوشیده نیست برخداے تعالے ان تکونوا صالحین اگر شما نیکو کار باشید با پدر و مادر خود نیکو حالے بود حال واگر بخلاف این باشد توبه کنید وبحضرت خداوند باز گردید فانه للاوابین غفورًا بدرستی که خداوند تعالے آمرزنده است مرتوبه کاران را قول دیگر در تفسیر معنیٰ اُف آن است که چون محتاج باشند ایشان به برداشتن بول وغایط رو ے برایشان ترش نکنید وبینے نگیرید که ایشان از شما ش این بسیار دیده اند و پاک کنید ول راچرا که ایشان بشما اُف نکرده اند ودر بعضے کتب مے آرد که خداے تعالے سه چیز را با سه چیز قرین کرد اول زکوٰة را با نماز قرین کرد که اقیموا الصلوٰة واتوا الزکوٰة اگر کسے نماز گذارد و زکوٰة ندهد نماز وی پذیرفته نبود دوم طاعت خود را با طاعت رسول قرین کرد فرمود کما اطیعوا الله واطیعوا الرسول فرمان برداری خداوند بے فرمان برداری رسول و فرمان برداری رسول بی فرمان برداری خداوند تعالے سود ندارد سوم شکر پدر ما در بے آن دیگر مقبول نیست یکے از علماے تابعین مر این شکر را شرح می کند ومی گوید که شکر خداوند تعالے پنج وقت نماز است چون پنج وقت نماز را بگذاری بوقت حق خداوند تعالے گذاریده باشی چون بعد از پنج نماز بر مادر و پدر دعا کنی حق ایشان گذاریده باشی خواه مرده وخواه زنده باشند دعا باید کرد چنانچه حق تعالے در کلام مجید خود تعلیم این فرمود که قوله تعالی رب ارحمهما کما ربیانی صغیرا و اصل الامر وجوب است چون باین لطف دعا کنی از عهده فرمان بیرون آمده باشی در حدیث آمده است که آزار دهنده پدر ما در را گو هرچه خواهی بکن که بوی بهشت بمشام او نرسد ونیکو دارنده پدر مادر را گو هرچه خواهی بکن بوی دوزخ بمشام او نرسد در مبکیات می آرد که روزے شخصے را وفات رسید او را در گور نهادند از گور وے بانگ خر می آمد سبب این را پرسیدند گفتند که روزی مادرش سخن می گفت مادر را گفت ای خر خاموش باش مادرش ازین برنجید گفت حق تعالی ترا در گور خر گرداند لاجرم از گورش آواز خر می آید

اگر رضاے حق می خواهی در رضاے مادر بکوش **بیت**

جنت که مقام سروران است	در زیر قدوم مادران است
خواهی که رضای حق بجوئے	آن کن که رضای مادران است

از اوستاد خود سلمه الله تعالی سماع دارم که می فرمودند که حق تعالے دعاے بد مادر را در حق
فرزند چنان باجابت نیز رساند که دعاے بد پدر را زیرا که دعاے بد مادر بدل نے باشد هرچند که مادر
رنجیده بود اما از فرزند تبرا از همهٔ عمر نمی کند اما می تواند که پدر چنان رنجد که هرگز خاطر با فرزند خوش نکند
بیت از سوز دل پدر حذر باید کرد ٭ از کوی جفاے او گذر باید کرد ٭ گیرم که تو فرمان دهٔ آفاق شوی ٭
آخر نه بفرمان پدر باید کرد ٭ در توابع الکلم آرد که الاب اعرف والام ارحم وا أف
یعنے پدر شناساتر و شریف تر و مادر مشفق تر و مهربان تر انس ابن مالک رضی الله عنه روایت
می کند که جوانی بود در عهد حضرت محمد مصطفے صلے الله علیه وآله وسلم نام او علقمه بود دایم طاعتها کردی
صایم الدهر و قایم اللیل بودی ناگاه در نزع جان افتاد و زبان او دربند شد رسول صلے الله علیه وآله
وسلم را خبر دادند علی و عمار یاسر رضی الله عنهما بفرمودند که رفته کلمهٔ شهادت را هرچند تلقین کردند
زبان او کار نکرد امیر المومنین علی رضی الله عنه بلال را نزد رسول علیه الصلوة والسلام فرستاد
از ان حال خبر داد رسول علیه الصلوة والسلام فرمودند علقمه پدر و مادر دارد گفتند مادر پیرے دارد
رسول علیه الصلوة والسلام فرمودند که تا مادر او را حاضر آورند گفتند اے ضعیفه مرا از حال علقمه
خبردار کن که زندگانے وے با تو بچه نوع بود گفت یا رسول الله او نیکوکار و پارسا بود اما من از
وے بیزارم و خوشنود نیم که او رضاے زن را برضاے من برگزیده بود رسول علیه الصلوة والسلام
فرمودند که از ان است که زبان او دربند شده است اے ضعیفه او را بحل کن تا زبان او کشاده
شود گفت یا رسول الله او در حق من جفا بسیار کرده است او را بحل نمی کنم رسول علیه السلام فرمودند
که تا صحابه گان را حاضر سازند و فرو زینه جمع کنند که علقمه را بسوزیم که مادر از وے راضے نیست
مادرش گفت یا رسول الله فرزند مرا در نظر من بسوزی دلم کی طاقت آرد رسول علیه الصلوة والسلام
گفتند اے ضعیفه آتش دوزخ از آتش دنیا سوزان تر است چون تو از وے راضی نیستی هیچ طاعت
او قبول نیست آن ضعیفه فریاد برآورد که یا رسول الله من از وے راضی شدم و او را بحل کردم
مادر او بدر خانه آمد آواز علقمه را شنید که کلمهٔ شهادت مے گفت همان روز وفات یافت رسول علیه الصلوة
والسلام بر وے نماز کرده و او را دفن کردند رسول علیه الصلوة والسلام فرمودند که اے گروه
مهاجر و انصار هر آنکس که فضیلت نهد زن خود را بر مادر و پدر خود در لعنت خداے تعالے
و فرشتگان باشد و خداوند تعالے فرض و نفل او را نپذیرد پس از رنجانیدن و ناخوشنودی ایشان
پرحذر باید بود که کار آن دشوار است و عقوبت بسیار خواهد داد حق تعالے توفیق کرامت گرداناد

اللهم اغفر للمؤمنین والمؤمنات رب ارحمهما کما ربیانی صغیرا اللهم بالخیر وصلی الله علی خیر خلقه محمد وآله واصحابه اجمعین

فصل ہشتم در ذکر حقوق فرزند بر پدر و مادر

بدانکه فرزند را بر پدر مادر شش حق است اول آنکه مادر او را از جاے عقد کند که مردم فرزند او را بجهت نسبت وزندگانے وے سرزنش نتوانند کرد زیرا که رسول صلے الله علیه وآله وسلم فرمودند که اطلبوا الکفوا لاکفاء حق دوم آنکه او را نام نیکو نهند وجهد کند تا نامے از نامهاے رسول علیه السلام را نهند در حدیث آمده است که من ولد له ثلث بنین ولم یسم لحدا منهم باسمی فقد جفانی یعنی هر کرا سه پسر آید و یکے را از ایشان بنام من نکند بدرستی که بر من جفا کرده است نقل است که فرداے قیامت بنده را بسوے دوزخ کشند فرمان در رسد که اے ملائکه این بنده مرا نگاه دارید که او را نزدیک ما یک حسنه است فرشتگان گویند که آن کدام است فرمان در رسد که او همنام حبیب ما است محمد یا احمد یا محمود من شرم دارم که همنام حبیب خود را عذاب کنم حق سوم آن است که او را قرآن بیاموزند که فضیلت قرآن خوانان بسیار است واهل قرآن خاصه گان خداوندند اهل القرآن اهل الله وخاصته ❀ حق چهارم آنکه او را بطعام حلال پرورند اگر بخلاف این بود لقمهٔ حرام در نفس او سرایت کند تا از وے کارهاے ناشایسته در وجود آید آورده اند که روزی مالک دینار می گریست از وے پرسیدند که موجب گریهٔ تو چه باشد گفت مرا دختری است او مرا گریان کرده است گفت اے پدر روا دارے که طعام حرام بما دادی ولیکن من روا ندارم که طعام حرام مرا دهی ومن ندانم که من بر هم و تو در مانی این سخن مرا گریان کرده است پس فرزند را بطعام حلال پرورش سازید واصل کلی درین معامله آن است که پدر اول لقمهٔ خود احتیاط بجا آرد تا نطفهٔ که حاصل شود فرزند حلال زاده آید رسول علیه السلام فرمودند که لقمهٔ خود را پاک دارید که فرزندان شما از اثر لقمه ها اند ودر وقتے که فرزند در رحم مادر بود باید که مادر او را از حرام وشبهه پرهیز فرمایند تا اثرهٔ آن در نفس فرزند ظاهر گردد حق پنجم آن ست که او را از ده سالگے بنماز فرمایند تا بر نماز خوے گیرد که عادت خوردی پایدار بود در کتاب ابن سنی که در عمل روز وشب جمع کرده و نوشته آن از کتب محدثان معتمد بوده در آنجاے آرد این حدیث را که رسول علیه الصلوة والسلام فرمودند که بزنید کودکان هفت ساله را بترک نماز و او را ادب کنید در مصابیح می آرد که در حدیث آمده است که ده ساله را ادب کنند وآن خود مشهور است اما در کتاب ابن سنی در هفت ساله حدیث آمده است

حق ششم آنکه او را بعلم مشغول کنند و از ننگ و جهالت و ضلالت برهانی که رستگاری در دنیا و آخرت علم است و اگر میسر نشود او را به پیشهٔ فرستی که پیشه امان است از فقر الحرفة امان الفقر افضل المتاخرین صدر الشریعه درین معنی گوید بیت

زیراکه پیشه باید روزی که کار افتد
پس گاو خر چراند در کوه و دشت بیشه

گر حال نیک خواهی فرزند را همیشه
چون پیشه ندانند بیل کلند تیشه

آموزش ای برادر قرآن خط پیشه
هر کو خطی نخواند یا پیشه ندانند

هرچند مال بسیار داری فرزند را پیشهٔ آموز که روزے بود که او را بکار آید زیراکه مال دنیا اعتمادی را نشاید بیت بیاموز پرورده را دست رنج + اگر دست داری چو قارون گنج + زیراکه اگر پیشه ندانند و خود را بر نعمت دنیا قادر نه بینند ضرورتا بیکار نشینند بسبب یکے از سه معنی باشد یا از زهد و یا از کاهلی و یا از تکبر از زهد باشد زود باشد که بطمع گرفتار شود و اگر از کاهلی بود زود باشد که بگدائی مبتلا گردد و اگر از تکبر بود زود باشد که بدزدی افتد چون بکسب حلال مشغول بود از ین آفتها سلامت ماند در حجة الاسلام امام غزالی رحمة الله علیه در تربیت فرزندان در احیاء العلوم و کیمیاے سعادت می آرد که بدانکه فرزند امانتی است در دست پدر مادر و آن دل پاک چون گوهر نفیس ست و نقش پذیر چون موم و از همه نقشها خالی و چون زمین است تا هر تخم که در وے افگنے بر دید اگر تخم خیر افگنے بسعادت دین و دنیا برسد پدر مادر و معلم دران ثواب شریک باشند و الا که تخم شر افگنے و او را بد و باز گذاری هرچه خواهد کند و با هر که خواهد نشیند و از خیر و صلاح توقع دارے و خدمت کاری و حق گذاری طمع داری غایت ابلهے و خام طمعی باشد بیت پسر کو میان قلندر نشست + پدر گو ز خیرش فرو شوی دست + صاحب روضة الخلد مولانا محی الدین خوافی طاب سره مے گوید که روزی در شهر یزد وعظ مے گفتم و در حق پدر مادر سخن میرفت پسرے برخاست و گریان شده گفت یا مولانا چه می فرمائی در حق فرزندی که ریش پدر را بگیرد و چوب بر سر پدر بزند و بشکند گفتم از پدر چه کار آموخته است گفت خر بکرایه دادن گفتم جرم اول از طرف پدر است که او را در خردی بمکتب فرستادی تا علم ادب و شریعت را بیاموختے و با صالحان صحبت داشتے با پدر بے حرمتی نکردی و تعظیم پدر بواجبی بداشتی اما از کودکے بدنب خر گرفتن عادت کرده بود و چوب بر سر پدر زده پنداشته که بر سر خر می زند بیت

ندانی که صحبت اثر مے کند
که بے حرمتے با پدر می کند

پس فرزند را از تاریکی جهل بروشنائی علم آر که علم فخر است و جهل عار بیت ز دانش بود مرد را افتخار + نباشد چو بیدانشے هیچ عار + خدا گفت بی دانشان را مثل بقرآن کالانعام بل هم اضل + بیت شرف آدمی است دانائی + نه به پیری و سال برنائے

بیت جوان با ادب بینی برو بر سال مه مشمر ٭ که بده ساله دانائی زپنجه ساله گاؤ خر ٭ من از علم ادب گویم تو از پیری سخن رانی ٭ که از پیری شرف بودی بدی ابلیس فاضل تر ٭ شرف پیری برد کو از جوانی عزت آورده است ٭ وگرنه پیر جاهل را که گوید از جوان بهتر

فصل نهم در ذکر خادمان وطریقه معامله با ایشان

در کتاب ریاض الناصحین آورده که بدانکه خادمان را بر مخدومان حقهاست آنها نرا نگاه باید داشت زیرا که در قیامت از حقوق ایشان خواهند پرسید واز هرچه سوال کردنے بود فرو نخواهند گذاشت قوله تعالیٰ وقفوهم انهم مسئولون پس یاد کن از مواقف سوال وحساب چنان زندگانی کن که در نمانی از عهدهٔ جواب بیرون توانی آمدن که دشوار بود آنجا گرفتار شدن ونیز رسول علیه السلام فرمودند که هریک از شما بمنزله شبانید وهریک از شما پرسیده شوید وسوال کرده شوید از رعیت خود پس چنان باش که برهی نه چنان باش که برهند در حدیث می آید که مردی از رسول علیه الصلوة والسلام سوال کرد در باب خادمان فرمودند که خدمتگاران شما برادران شما اند همان خورانید ایشان را که خود خورید وهمان پوشانید ایشان را که خود پوشید یعنی همچنانیکه خود را گرسنه وبرهنه نمی گذارید ایشان را نیز مگذارید وایشان را عذاب مکنید کاری که قوت وطاقت ایشان باشد فرمائید یعنی ایشان نیز بندهٔ آفریدهٔ خداوندند وآدمی اند همچون تو هرچه بر خود پسندے بر ایشان پسند وبعلت آنکه ایشان مطیع ومسخر تواند بنظر حقارت با ایشان منگر شاید که او دوست خداوند تعالے باشد واو بر خداوند از تو عزیزتر باشد ونیز نمیدانی که ختم عمر تو بر چه خواهد بود واز ان او بر چه ای بسا برده که خوار وزار در دنیا در آخرت از مولی عزیزتر خواهد بود بمال فانی وجاه عاریتے چه نازی بنسبت عالی چه فخر کنی که در ان روز فخر بتقوی وایمان وعمل صالح خواهد بود قوله تعالیٰ فلا انساب بینهم یومئذ ولا یتساءلون واز ان نپرسند که پدر تو کیست بلکه پرسند که عمل تو چیست واقف بلش که تا فردا ے قیامت از برای غلامی وکنیزکے بدوزخ نروی که حسرت تمام بود چنانکه در حدیث آمده است که گروهی چند را در قیامت حسرت از همه کس بیشتر است یکی عالمی که دیگران بعلم او راه راست یافته باشند واو بعلم خود عمل نکرده باشد او را بدوزخ برند دیگران را در بهشت دویم توانگری که مال بفرمان نداشته باشد یعنی بناوجه گرفته باشد وبناوجه خرج کرده باشد وحقوق الله تعالے در ذمهٔ وی مانده باشد بعد از وی وارث وی بآن مال راه بهشت رفته وآن مال را در فرمان ورضائے

حق صرف کرده فردای قیامت وارث را در بهشت می برند بسبب آن مال و مورث را بدوزخ سوم
برده که او فرمان برداری خداوند کرده و خدمت مولی بجای آورده و از مولی ستمها دیده خوار یها و زاریها
کشیده فردای قیامت او را در بهشت می برند و خواجه را که ظالم بود بدوزخ می کشند حسرت این گروه
خلق از همه کس زیاده و بالاتر باشد **بیت** اندر ره دین خواجه کم آمد ز غلام ٭ یک بنده پخته به ز صد
خواجه خام ٭ شکرانه آنکه او را زیر دست تو گردانید باری نیکوئی کن میتوانست که کار برعکس این
بودی تو او را خریده نه آفریده **بیت** او را تو بده درم خریدی ٭ آخر نه بقدرت آفریدی ٭ از مکافات
و مجازات روز قیامت یاد کن **نقل است** که روزی امیر المومنین عثمان رضی الله عنه گوش غلام
خود را بمالید بسبب جرمی که کرده بود غلام آه می کرد عثمان رضی الله عنه پشیمان شد پیش غلام آمد گفت
ای غلام تو نیز گوش مرا بمال مرا طاقت و تحمل قصاص روز قیامت نیست و الحاح کرد غلام گوش
مبارک او را گرفت و نرم نرم می مالید عثمان رضی الله عنه گفت سخت تر بمال غلام گریان شد گفت
ای خواجه من نیز از آن روز می ترسم که تو می ترسی در صحیح مسلم می آید بروایت ابن عمر رضی الله عنهما
از رسول صلی الله علیه و آله وسلم که فرمودند هر کس بزند غلام را حدی که بروی آن حد نباشد یا طپانچه
بروی زند کفارت او آن باشد که او را آزاد کند و نیز در صحیح مسلم می آید بروایت عقبه بن الانصاری
رضی الله عنه حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم عبد الله ابن مسعود را دیدند که غلام خود را میزند
سه کرت فرمودند که بدان پسر مسعود خدای تعالی قادر است بر تو از تو بر این غلام گفت یا رسول الله او را
از برای رضای خدای تعالی آزاد کردم فرمودند اگر چنین نمی کردی می سوخت ترا آتش دوزخ

فصل دهم در ذکر حقوق سایر حیوانات

در کتاب ریاض الناصحین آورده است که سایر حیوانات را بر آدمی حقوق است آنرا نگاه باید داشت
و بر ایشان رحم باید کرد تا حق تعالی در روز قیامت با تو بخشد و رحم کند رسول علیه الصلوة
والسلام فرمودند که ارحم ترحم رحم کن تا بر تو رحم کنند اما حق ستوران بر تو آن ست که ایشان را
بار گران ننهی که بحقیقت خود را گران بار گردانی پس ایشان را بجور مدار و کار سخت مفرمای
وادب نالایق مکن و گرسنه و تشنه مگذار که ایشان را زبان گفتار نیست و خاموشی ایشان جز از عجز
واضطرار نیست پس ایشان را عزیز باید داشت و عزت ایشان بجود کاه و پایگاه است
نه در مدرسه و خانقاه است **بیت** تعظیم خر در آخورگاه است پایگاه است ٭ خر را عزیز داری جو وه

بوقت هم کاه ٭ حکمت چیست که حق تعالی انسان را گویائی داد وایشان را مهر خاموشی بر دهان بنهاد آن ست که آدمی بجنس خود محتاج است به بسیاری چیزها و محتاج بنطق بود او را گویائی دادند اما حیوانات بجنس خود محتاج نبودند زیرا که پوستین وفعل وترک وصلاح خود با خود دارند پس محتاج بنطق نبودند ازین جهت ایشان را گویائی ندادند این دلالت میکند بر فضیلت خاموشی بیت

تو خاموشی بیاموز از بهایم	چنین شد پیش پیری مرد هشیار	نیاموز د بهایم از تو گفتار
جوابش داد آن پیر طریقت	که دو چیز ست در معنی حقیقت	که ما را از حقیقت کن خبردار
یکی کم گفتن است دیگر خموشی	ز خاموشی است بر دست شهان باز	بگویم تا اگر نیکو نیوشی
		که بلبل در قفس ماند بآواز

در صحیح ترمذی آورده که ابو هریره رضی الله عنه از رسول صلی الله علیه وآله وسلم روایت می کند که من احسن اسلام المرء ترك ما لا یعنیه خوبی اسلام مرد آن است که ترک کند چیزی را که او را بکار نیاید پس مرد باید که بی ضرورت سخن نگوید بیت روز محشر که سر بار همه بکشانید ٭ هرچه خواهی که نه بینند دران بار منه ٭ اما حقوق سائر حیوانات وجانداران آن است که شفقت بر ایشان نگاه دارد ورحم کند تا حق تعالی در وقت درماندگی بر تو رحم کند چنانچه در طیب قوة القلوب می آرد از استاد ابو علی دقاق رحمة الله علیه که اگر بر موری رحمت کنی حق تعالی آن مور را در تو شفاعت دهد نقل است که فردای قیامت بنده را حکم به دوزخ شود فرشتگان او را بسوی دوزخ می کشند ناگاه مور ضعیفی پیش آید و او را بشناسد گوید خداوندا در حق این گواهی دارم تو دانا تری که روزی این بنده در دنیا مرا در راهی پیش آمد و قدم خود از من نگاه داشت و بر من رحم کرد و مرا خسته وهلاک نکرد خداوندا امروز درمانده است او را ببخش فرمان شود تا او را در بهشت برند تا بدانی که هیچ کسی درین درگاه ضائع نشود آنگاه آن مور گوید ای بنده خدای شرمت باد که مدت هفتاد سال است که در میان مسلمانان بودی اگر امروز ترا شفاعت من نبودی و مارا نهاد تو بر آمدی آه ازین علمهای با تقصیر اخلاق ما بیت گر بقیامت رویم بی خبر از عمل ٭ به که خجالت بریم چون بکشانید بار ٭ کان همه ناموس زرق چون درم ناسره ٭ روی طلی کرده داشت ایچ نبود پیش عار ٭ روز قیامت خلق طاعت خیر آورند ٭ ما چه بضاعت بریم نزد تو از افتقار ٭ الٰهی مفلسان می باشیم چنین میدانی که درمانده گانیم بینی برحمت بی علت بر ما مسکینان رحمت فرمای بجود کرمک یا ارحمن

فصل یازدهم در ذکر فضیلت طعام خوردن با دوستان وبرادران دین

در کیمیای سعادت آورده است که بدانکه مهمانی کردن دوستی را با لطعام از بسیاری صدقه فاضل

ترا است در خبر است که در سه چیز مخیر مانند بنده را آنچه سحر خورد و آنچه بدان افطار کند و آنچه با دوستان
خورد جعفر ابن محمد گوید رضی الله عنه که چون با برادران بر خوان نشینی شتاب نکنی تا مدت بکشد که آن مقدار
از جملهٔ عمر حساب نباشد حسن بصری گوید که هر چه بنده بر خویشتن و بر مادر و پدر نفقه کند آنرا حساب
بود مگر طعامی که در پیش دوستان نهاده باشد و بعضی از بزرگان عادت داشتند که چون برادران
خوان نهادندی و طعام بسیار بر خوان نهادندی و گفتندے که خبر رسیده است بما که هر طعامے که
از دوستان پس آید خدائے تعالے بران حساب نکند وما می خواهیم که ازان خوریم پس خورده آنکه
پیش مهمان برداشته باشند علی رضی الله عنه گفت صاعی طعام که پیش برادران نهم دوستتر دارم
از آنکه بندهٔ آزاد کنم در خبر است که در روز قیامت حق تعالی گوید یا ابن آدم گرسنه شدم مرا طعام
ندادی بنده گوید که یارب العزت چگونه گرسنه شدی و تو خداوند همه عالمی ملک تعالی گوید که برادران
تو گرسنه بودند اگر ایشان را طعام و آب دهی تا سیر شوند آن را خدای تعالی از آتش دوزخ دور گرداند
بهفت خندق که از خندقی تا بخندقی پانصد ساله راه است و نیز فرمودند رسول علیه السلام خیرکم من
اطعم الطعام بهترین شما آن است که طعام بیشتر دهد آداب خوردن دوستان نیز بزیاست یکدیگر
شوند بدانکه درین چهار اجرت ست اول آنکه قصد بکنند تا بوقت طعام نزدیک کسے شود در خبر ست
که هر که قصد طعام کسے کند ناخوانده در شدن فاسق است و در خوردن طعام حرام خوار ست اما
اگر باتفاق فرا میر طعام بر سد بے دستورے نخورد و اگر گویند که بخور و داند که از دل نمے گوید هم نخورد
که نشاید و لیکن تعلل و تلطف دست بدارد اما اگر قصد کند بخانهٔ دوستی که بروی اعتمادے دارد
و از دل وی آگاه باشد روا باشد که میان دوستان این سنت است و رسول صلے الله علیه
و آله وسلم و ابوبکر و عمر رضی الله عنهما در وقت گرسنگے در خانه ابوایوب انصاری و ابوالهیثم بن
الیمان طعام خواستند و این اعانتی باشد میزبان را در عین چیز چون داند که وے راغب است
و از بزرگان کسی بوده است که سی صد شصت دوست داشته است هر شبی بخانهٔ یکی بودی و کسان
بوده اند که سی دوست داشته اند تا هر شبی بخانهٔ کسی بودی این دوست معلوم ایشان بودندے
بجای کسب و صناع و ایشان سبب رغیف و عبادت این قوم بودندی بلکه چون دوستے از دوستان
دین آمدے بخانهٔ دوستی روا بود که اگر وے در خانه نباشد طعام وی خورند رسول علیه السلام
در خانهٔ بریده شد و طعام وے بخورد در غیبت وے زیراکه دانست که وے بدان شاد شود
محمد ابن واسع که از بزرگان فرع بود با اصحاب خویش بخانه حسن بصری رفتے و آنچه یافتندے

بخورد بهدی چون حسن بیامدی شاد شدی وگروهی در خانهٔ سفیان ثوری چنین کردندی در آمد گفت
اخلاق سلف برین نهج بود معذور دارید که ایشان چنین کردند آنکه خداوند خانه ایشان را گوید خواهید
وچه آرزو دارید ثواب دران بیشتر بود رسول علیه السلام می گویند که هرکه آرزوی برادر مسلمان
قیام نماید هزار هزار حسنه در نامهٔ اعمال او بنویسند هزار هزار سیئه ازو بستر ندو هزار هزار درجه وی را
برافرازند وازسه بهشت سیر کنند از فردوس واز عدن واز خلدا ما پرسیدن که بیارم یا نه مکروه است
و مذموم بلکه آنچه باشد بیارد اگر نخورد باز گیرد آنکه سبب دوری راه منع نکند بلکه هرچه احتمال تواند
کرد واعادت احتمال تواند کرد ودر توریت است که یک میل راه عیادت بیمار را دو میل راه تشییع جنازه
را وسه میل اجابت میزبان را وچهار میل برادران دین را زیارت کند آنکه اگر روزه دارد منع نکند
لیکن حاضر آید واگر میزبان را وحشت نباشد بهوی خوش وحدیث خوش قناعت کند که میزبانے
روزه دار این بود واگر آنچه خواهد بگشاید که مزد شادی دل مسلمانان از روزه بسیار خوشتر است حضرت
رسول صلے الله علیه وآله وسلم انکار کرده است بر کسی که چنین کند وگفته است که برادر تو تکلیف کند
وتو گوئی که من روزه دارم آنکه میوه تقدیم کند اول تره از تیره خالی نگذارد که چون بر سفرهٔ سبزی
باشد در اثر است که ملائکه آنجا حاضر شوند باید که خوشتر فراپیش دارند تا ازان سیر شوند وعادت
بسیار خوارگان باشد که غلیظ ترین فراپیش دارند تا بیشتر توانند خورد این مکروه است وعادت
گروهی آن است که جمله طعام ها را یکبار بنهند تا هر کسی ازان خورد که خواهد چون الوان طعامها را
مهند زود نگیرند باشد که هنوز سیر نشده باشند در کتاب انیس الارواح آورده اند که رسول علیه الصلوة
والسلام برخوان کمتر خورده ولیکن منع نکرده است اما همیشه بر سفرهٔ سرخ طعام خوردی واگر مهمان
بیامدی مهمانی هازا همچنانکه بر سفرهٔ سرخ خوردی گفتے تا مانند که خوان عیسیٰ علیه السلام سفرهٔ سرخ بود که از
آسمان فرود آمده بود ودر وهفت گروه بود پنج انار ونمک پس هرکه بر سفرهٔ سرخ نان بخورد بی شک
بهر لقمه صد نیکی بنویسند وده درجه در بهشت بیابد ودر همسایگی عیسے علیه السلام بوده باشد ودر
خوردن نان بر سفرهٔ سرخ یک شهرستان به بینند وچون از خوردن فارغ شود خدای تعالیٰ جمله گناهان
او را بیامرزد وآنگاه فرمودند رسول علیه الصلوة والسلام هرکه بر سفرهٔ سرخ نان خورده است مهتر ابراهیم
علیه السلام است آنگاه فرموده اند که مهتر موسی علیه السلام هرگز نان نخورده است مگر بر سفرهٔ سرخ
پس گفت بدان خدائے که جان من در تصرف او وبامراد هرکه نان بر سفرهٔ سرخ بخورد چنان است
که حج عمره بجا آورده باشد آنگاه فرمودند که هرکه بر سفرهٔ سرخ نان بخورد فردائے قیامت مهتر جبرئیل

علیه السلام را فرمان شود تا براق نور بیارد و در پوشاند در حلهٔ از نور و در بهشت برد و قصری باید آنگاه فرمودند هر که مهمان را بر سفرهٔ سُرخ طعام بخوراند که ازان سفره مهمان طعام برگیرد هزار نیکی در نامهٔ اعمال او ثبت کند آنگاه گفت شنیدم از بزرگان دین هر که بر سفرهٔ سُرخ نان بخورد خدای تعالی بنظر رحمت در وی نگرد و هزار درجه بر وی نویسد

فصل دوازدهم در ذکر خدمت کردن زنان مر شوهران خود را

بدانکه خدمت کردن زنان مر شوهران را از واجبات اسلام است وحق شوهر بر زن بسیار است واز انجا که رسول علیه السلام فرمودند که اگر من امر کردمی که کسے را سجده سازد کسی هر آینه بفرمودے که تا زنان سجده کردندی شوهران خود را از بزرگی حق که خداوند تعالی داده شوهر را بر زن پس زنان را مطیع وفرمان بردار شوهر باید بود تا رضای حق بیابد اما فرمان برداری زن مر شوهر را در وقتے واجب شود که کارے فرماید زن را که از حقوق زناشوهری باشد بروایت سلمان فارسی رضی الله عنه که روزی خاتون قیامت فاطمه زهرا رضی الله عنها بر رسول علیه الصلوة والسلام در آمد چون نظر وے بر رسول صلے الله علیه وسلم افتاد گریان شد رسول علیه السلام از وے سوال کردند که چه چیزے گریاند ترا یا فاطمه گفت یا رسول الله شب دوش سخن رفت میان من وعلی وعلی رضی الله عنه بر من غضب گرفت بسبب سخنی که بے قصد من گفته شد واز زبان من صادر شد چون دیدم که در غضب شد من عذر خواهی می کردم تا از من راضی شد وبر روی من بخندید رسول علیه الصلوة والسلام فرمودند که ای فرزند تو ندانسته که رضاے شوهر سبب رضای خداوند است وناخوشنودی شوهر سبب ناخوشنودی خداوند است ای فاطمه خنک باد مر آن زن را که شوهر از وے راضی باشد که بهر روزی وشبی رضای شوهر جسته باشد بهتر باشد آن زن را از عبادت یکساله اے دختر فاضل ترین همهٔ عملها مر زنان را بعد از فریضهاے خداوند تعالی فرمان برداری شوهر است ایضاً فرمودند پیغمبر علیه السلام اے دختر فاضل ترین همهٔ عملها مر زنان را بعد از فریضهاے خداوند تعالے وبعد از فرمان برداری شوهران هیچ کار مر زنان را فاضل تر از دوک ریستن نیست که یک ساعت نشستن از برای دُوک ریستن بهتر بود مر زنان را از عبادت یک ساله وبهر تار ریسمان که زن بریسد ثواب شهیدی در دیوان وی بنویسند اے فاطمه چون شوهران از زنان راضی باشند در آید آن زن از هر دری که خواهد در بهشت اگر زن از شوهر راند وغمگین بود در لعنت خداوند بود تا آن

هنگام که شوهر از وی راضی شود آورده اند که مردی بود در عرب رحیم نام که از وی زشت تر کسی نبود و او را زنی
بود که در همه عرب از وی خوبروی تر نبود هر گاه که شوهر وی در آمدی آن زن باستقبال او رفتی و گرد از روی
او پاک کردی و طعام پیش او نهادی چون از طعام فارغ شدی آب بر دست وی کردی تا دست بشستی
زن این همه او را خدمت می کرد اما مرد در غلط افتاد که گفت این زن بر من عاشق شده است روزی
از زن پرسید که می خواهم که بدانم که در عالم کرا دوست تر میداری زن گفت اگر راست میخواهی من هیچکس را
از تو دشمن تر نمیدانم اما بدانکه من در آئینه نظر کردم جمال خود را بدیدم و زشت روئی ترا مشاهده نمودم گفتم من
نعمتم از خدا تعالی بر این مرد با خود گفتم ای تن بر محنت خدا تعالی صبر کن تا جزای صابران یابی و وی
در نعمت خداوند شکر کند تا ثواب شاکران یابد فردای قیامت او را در زمرهٔ شاکران به بهشت و من با طائفه
صابران در بهشت رویم انشاء الله تعالی الٰهی ما را توفیق شکر گذاردن در نعمتها و صبر کردن در بلا و محنتها
کرامت فرمائی و ثواب شاکران و صابران همه را ارزانی داری بفضل و کرم خود

فصل سیزدهم در ذکر حقوق زنان بر شوهران ایشان

بدانکه همچنانی که شوهران را بر زنان حق ست و زنان را نیز بر شوهران حق ست و آن شش حق است
که مرد از آنگاه باید داشت اول آنکه با زن خوشخوی و تازه روی باشد که حقتعالی فرموده است که قوله
تعالیٰ وعاشروهن بالمعروف یعنی با ایشان زیست خوب کنید تا تنگی نه بینید در خبرست که رسول خدا
صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند ابوبکر رضی الله عنه را که مرد در روی زن بمهر تازه نگاه کند ثواب
آزاد کردن بردهٔ در دیوان او بنویسند و اگر تبسم با زن کند ثواب حج عمرهٔ بنویسند و اگر کنار و قبله کند ثواب
صدیقی زیاده کنند و آن فعل مخصوص را کنند هر دو آمرزیده شوند اگرچه گناه بسیار داشته باشند دویم آنکه
او را کار بیرون نفرماید تا نظر نامحرمان بر وی نیفتد و فسادی که از و حاصل شود و بال آن مرد را بود فرمودند
رسول علیه الصلوة والسلام هر کسی که سعی کند از برای حاجت زوجهٔ خود تا او در خانه نشیند که تا نامحرمان را نظر بر وی
نیفتد همچنان باشد که اسیران امت آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم را خریده آزاد کرده باشد حق سوم آنکه علم دین
و شریعت او را بیاموزد از فرائض و واجبات و علم حیض و نفاس و نماز و روزه وغیره در رسول علیه الصلوة والسلام
فرمودند که سخت ترین عذاب در روز قیامت کسی را بود که اهل خود را جاهل گذارد و امور دین او را نیاموزد
روز قیامت هر دو سیاه روی بر منبر آتش بایستانند زن گوید خذلك الله رسوا گرداند خدای تعالی
ترا همچنانکه در دنیا مارا امر معروف و نهی منکر نکردی و از دنیا بسوی عقبی رغبت ندادی تا هم خود را

هلاک کردی وہم مرا پس زبانیہ ایشان را بسوے دوزخ برانند چہارم آنکہ او را طعام حلال دہد وجامہ حلال پوشاند کہ رسول علیہ الصلوۃ والسلام فرمودند کل لحم نبت من الحرام فالنار اولی بھا یعنی ہر گوشت کہ از حرام روید آتش بدان اولی بود حق پنجم آنکہ در نفقہ او را نرنجاند ومال او را بے دستورے نخورد حق ششم آن است کہ رنجی کہ از زن رسد بکشد وتحمل کند تا ثواب یابد در حدیث آمدہ است بروایت انس ابن مالک رضی اللہ عنہ از رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ فرمودند ہر کہ بزند زن را عاصی شود بخداوند تعالی ورسول علیہ الصلوۃ والسلام فرمودند کہ المرأۃ الصالحۃ خیر من الف رجل صالح یعنی زن صالحہ بہتر است از ہزار مرد صالح وتاویل حدیث بر آن است واللہ اعلم کہ یک زن چون صالحہ وعفیفہ باشد ہزار مرد از فتنہ سالم بمانند واگر آن زن را زندگانی بصلاح نباشد ہزار مرد در اخطر باشد کہ بسبب وی در معصیت افتند پس ثابت شد کہ یک زن صالحہ بہتر از ہزار مرد صالح می باشد

فصل چہاردہم در ذکر فضیلت خیرات

در تفسیر معنی وخلاصۃ الحقائق وفوائد الفواد آوردہ کہ چون در خیرات پنج شرط موجود شود بی شک آن خیرات قبول افتد واز آن پنج شرط دو پیش از عطا ودو در حال عطا است ویکی بعد از عطا است اما آنکہ دو پیش از عطا است یکی آن است کہ اینچہ خواہد داد از وجہ حلال حاصل کند دوم شرط آن است کہ نیت کند بمرد صالح بدہد بکس رفیق فساد خرچ نکند یعنی باہل صلاح بدہد وبانشراح دل ودو شرط کہ در حال عطا است یکی آن است کہ برضای تمام بدہد دوم آنکہ بخفیہ بدہد وآن یک شرط کہ بعد از عطا است آنست کہ اینچہ دہد آن بر سر زبان نیارد وذکر آن نکند رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودند بدرستی کہ در بنی آدم سی صد شصت استخوان است ودر ہر استخوان از ان ہر روز خیرست گفتند کہ یا رسول اللہ چگونہ توانیم رسول علیہ الصلوۃ والسلام فرمودند کہ راہ نمودن راہ گم کردہ را خیرات است وہر چہ زیان رساند در راہ خلق از خار وکلوخ ونجاست وجز آن را از راہ دور کردن خیرات است رسول علیہ الصلوۃ والسلام فرمودند بدرستی کہ بیاید بر شما زمانہ کہ مردمان خیرات دست کردہ بگردند وکسے را نیابند کہ خیرات را قبول کند وہر کہ عرض کنند بگوید کہ اگر بدین خیرات بشب حیات یا بم ہر آئینہ قبول کنم امروز بدین حاجتے نیست رسول علیہ الصلوۃ والسلام فرمودند کہ رد مکنید سائل را اگر چہ بسم سوختہ باشد ورسول علیہ السلام فرمودند کہ خیرات مسکین اجنبی را دہی یک ثواب خیرات

یابے واگر قرابت را بدہی دو ثواب یابی یکی ثواب خیرات دوم ثواب صلہ رحم ابوہریرہ رضی اللہ عنہ
مے گوید کہ مرا رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودند کہ ہر نفسے نوشتہ شدہ است بروی خیرات ہر روزے
کہ آفتاب طلوع می کند پس ہر کہ عدل کند میان دو کس آن خیرات است یعنے ہرچہ بدہد و بگوید ہر دو را
برابر باشد بجانبی میل کند اگر کسے ضعیفے را و ناتوانی را بہ بیند کہ بر مرکب سوار نمیتواند شد او را اگر سوار کند
ورخت او و متاع او بر ستور او نہادن خیرات است و کلمۂ طیبہ گفتن و سخن نرم و شیرین گفتن و نیکو
گفتن خیرات است و ہر گاہی بسوے مسجد بنماز برود خیرات است در حدیث آمدہ کہ در ہر مسلمانے
در ہر روزی خیرات است پس یکی گفت کیست کہ طاقت دارد پس رسول علیہ السلام فرمودند کہ دور کردن
از راہ چیزی را کہ زیان دارد مردمان را خیرات است و امر معروف و نہی منکر بجا آوردن خیرات است
و جواب سلام دادن نیز خیرات است و پرسیدن بیمار خیرات است و از پس جنازہ رفتن و شنوانیدن
سخن مرگ را خیرات است و مجامعت کردن با زن خود خیرات است پس مردے گفت این چگونہ
خیرات باشد مجامعت با زن خود کہ قضای شہوت می کند رسول علیہ الصلوۃ والسلام گفتند از ان
کہ از حرام پرہیز کند و خود را حلال میدارد و پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودند کہ ہر چیز نفس تو
بخورد آن ترا خیرات است و طعامہاے مر خادم خود را بدہی ترا خیرات است آوردہ اند کہ ابن عمر
رضی اللہ عنہما شکر خیرات دادی او را گفتند اگر بہاے این را بدہی فقیران را نفقہ بیشتر باشد گفت آرے
این را میدانم ولیکن در کتاب کریم خواندہ ام کہ قولہ تعالیٰ لن تنالوا البر حتیٰ تنفقوا مما تحبون یعنے
ہرگز امید ندارید نیکوئی را یعنی بہشت را تا صدقہ ندہید از ان چیزی کہ شما دوست میدارید و بدرستی
کہ خدای تعالیٰ میداند کہ من شکر را دوست میدارم رسول علیہ الصلوۃ والسلام فرمودند کہ رد مکنید
سائل را اگرچہ مانند سر کنجشک باشد از طعام پیغمبر علیہ السلام فرمودند کہ بلائی فرود می آید از آسمان
و خیرات بالا میرود از زمین ہر دو را ملاقات می شود پس خیرات می گوید بلا را کہ بسوی کہ میروی بلا گوید بسوے
فلانی پس خیرات گوید کہ من خیرات اویم ترا نگذارم کہ بسوی آنکس روی دو ربلا محکم در آویزد و چسفد
و در ہوا بماند تا روز قیامت و بندہ بیا ساید و خلاصی یابد در خبرست کہ فرمودند پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ
وسلم بیماران را دارو کنید بخیرات و مالہا را احصار کنید بدادن زکوۃ و پیش از آمدن بلا دعا کنید گفت سعید
ابن مسعود الکندی کہ از حضرت رسول علیہ الصلوۃ والسلام شنیدہ ام ہیچکس نیست کہ صدقہ دہد شب
یا روز کہ نہ او نگاہ داشتہ از ان روز تا آنروز کہ بمیرد از گزیدن مار و از فرود آمدن دیوار و از مرگ
مفاجات ایمن باشد و ایضا در خبر است کہ ابوہریرہ رضی اللہ عنہ گفت از پیغمبر علیہ السلام شنیدم

آردن

که مرآدمی راسی صد شصت پاره استخوان است و بهر کدام آن خیرات واجب ست گفتند یا رسول الله اگر کسے آن نتواند داد گفتند بعد د آنها تسبیح کند یا تهلیل گفتند یا رسول الله اگر نتواند فرمودند که در مانده را یاری دهد و با کسے که در خرید فروخت زیرکے نداشته باشد و یا در دعوی وخصومت ورا یاری دهد گفتند اگر آن نکند فرمودند راه هاے مسلمانان را پاک باید داشت گفتند اگر این را نیز نکند فرمودند که رنج خود را از خلق باز دارد

فصل پانزدهم در ذکر عقیقه کردن ونام فرزند نیکو نهادن

در زوایه شرح فوائد مے آرد بدانکه عقیقه نزد محدثان سُنت موکده است و قول امام شافعی رح موافق ایشان است ونزد امام احمد حنبل وامام داوُدی واجب است و بقول بعضے سُنت زائده ونزد حجة الاسلام امام غزالی علیه الرحمة نیز سُنت موکده است ونزد برخی مستحب است و بقول امام مالک از پسر سنت است نه از دختر ونزد بعضی از پسر و از دختر یگان یگان گوسفند است بدانکه اول چون فرزند از مادر جدا شود در گوشهای وی بانگ نماز واقامة گویند وبکام وی شیرینی رسانند و دعای برکت کنند در روز ولادت ولیمه کنند واین ولیمه را عروس گویند در روز هفتم از ولادت عقیقه کنند وتفسیر عقیقه این ست که اول نام نیکو نهند وبعد از ان سر تراشند اگر فرزند نرینه باشد دو گوسفند بکشند واگر مولود مادینه باشد یک گوسفند بکشند وموی سر مولود را بعد از خشک شدن نقره یا بزر کرده تصدق دهند واستخوان گوسفند را نشکنند وکلهٔ گوسفند را بسر تراش دهند در ان چپ را بدایه بدهند و دو بخش را پزند و دعوت سازند و صحیح این است که مدت ختنه تعین نیست ولیکن بحال کودک بنگرند هر وقت که او بتوانا باشد ختنه کنند وختنه در نزد فقها سه قول ست بعضے گویند که ختنه فریضه است ونزد بعضے واجب ست وصحیح این ست که سنت است و باید که در روز ختنه کلیمه کنند چنانکه دعوت عروس را ولیمه گویند دعوت ختنه را کلیمه گویند واین کلیمه چون ولیمهٔ عروس است چون فرزند بالغ شود نکاح کنند در روز دویم دعوت کنند و گوسفند بکشند که این ولیمه سنت موکده است زیرا که رسول علیه الصلوة والسلام بعبد الرحمن ابن عوف فرمودند که بارك الله فيك اولم ولو بشاة واگر نتوانند آن مقدار طعام که جماعه دوستان آن را بخورند کفایت باشد رسول صلی الله علیه وآله وسلم چون صفیه رضی الله عنها را در نکاح خود درآوردند بسبت خرما ولیمه ساختند در ترتیج بعضے زنان ولیمه کردند و چون فرزند از سفر تجارت وغیره قدوم آرد نیز دعوت سازند این دعوت نیز از سنت و مستحبات ست بدانکه دعوت ولادت را خرس گویند و دعوت عقیقه را صبیغه گویند و دعوت نکاح را ولیمه

عروس گویند و دعوت ختنه را کلیمه گویند و دعوت از سفر آمده را رجیعه گویند و در فتاوی خانی مذکور ست که چون خواهد
که موی از سر مولود فرود آرد دو گوسفند قربانی کند یکی بجهت فرزند دوم بروح رسول صلی الله علیه وآله وسلم و چهار
حصه کند سه حصه را به پزند تا خویش و اقارب بخورند و یک حصه را تصدق کنند ایضاً فیه روزی قطب العالم
دام برکاته فرمودند که در حدیث رسول صلی الله علیه وآله وسلم آمده است که فرزندی که از شکم مادر زاده باشد بهر آن
موی با وی دردی و مرضی باشد باید که موی سر او برگیرید و صدقه بدهید تا از مرض نجات یابد در منافع المسلمین
آورده که یکی از بدعتهای جاهلان ست که در روز ششم از ولادت عقیقه میکنند و در سنت رسول علیه الصلوة
والسلام آن است که روز هفتم می باید که عقیقه کنند اگر مولود پسر باشد دو گوسفند ذبح کنند و اگر دختر باشد
یک گوسفند ذبح کنند و نزدیک امام احمد حنبل عقیقه واجب ست در روز هفتم موی سر مولود را برگیرند آن مقدار
که توانند زر یا نقره تصدق کنند در شرح اوراد می آرد چون فرزند پیدا شود روز هفتم موی سر او را بگیرند و نام نیکو
نهند اگر پسر باشد دو گوسفند ذبح کنند و تحقیق که رسول علیه الصلوة والسلام عقیقهٔ ذات خود را کردند بعد
از انکه بدرجهٔ نبوت رسیدند یعنی رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم چهل ساله شدند الله تعالی آن حضرت را بدولت
پیغمبری رسانید بعد از پیغمبری عقیقه ذات خود را کردند و نیت در وقت ذبح کردن گوسفند عقیقه این ست
که ای بار خدایا این عقیقهٔ فرزند من ست که نام آن فرزند این ست خون این گوسفند بدلهٔ خون فرزند
ست و گوشت این ذبیحه بدلهٔ گوشت فرزند ست و پوست این مذبوحه بدلهٔ پوست این فرزند است
و استخوان این گوسفند بدلهٔ استخوان فرزند ست و موی این گوسفند بدلهٔ موی فرزند است بار خدایا
این گوسفند را سربها و سر خرید فدیهٔ فرزند من گردانی و وی را بدان فدیه از عذاب آتش دوزخ نگاه داری آمین

فصل شانزدهم در ذکر شرهٔ ثلث یعنی شرهٔ غضب و شرهٔ طعام و شرهٔ جماع

در صحیحین می آید بروایت ابوهریرهٔ رضی الله عنه از رسول صلی الله علیه وآله وسلم که فرمودند
لیس الشدید بالصرعة انما الشدید الذی یملك نفسه عند الغضب یعنی پهلوانی بکشتی
گرفتن نیست که کسی را بیندازد بلکه مرد آنکس باشد که در حال غضب خود را نگاه دارد از خشم
راندن و مرد در حال غضب در دست شیطان چنان اسیر ست که گویا در خم چوگان او ست خطر آن
بود که او را در معصیت بلکه در کفر اندازد و در شرح صحیحین و اسامی می آرد بروایت ابوهریره رضی الله
عنه مردی در نزدیک رسول علیه الصلوة والسلام آمد گفت اوصنی یعنی وصیتی کن مرا
که چون آن کار بکنم رستگاری یابم رسول علیه الصلوة والسلام فرمودند که لا تغضب یعنی در غضب مشو

فقال الرجل مراراً فقال لا تغضب یعنی آن مرد بارها گفت یا رسول الله مرا وصیت کن رسول
علیه الصلوة والسلام می فرمودند که لا تغضب و در حدیث دیگر فرمودند که من کظم غیظا وهو یقدر علی انفاذه
ملأ الله قلبه امناً و ایماناً یعنی فرمودند که هر کس که فرو خورد خشم را در حالی که قادر باشد بر راندن خشم خداوند
تعالی دل او را پر از امن و ایمان گرداند اما ثمرهٔ طعام در صحیحین می آرد بروایت ابن عمر رضی الله عنهما از
رسول علیه الصلوة والسلام که فرمودند المؤمن یاکل فی معاء واحد والکافر یاکل فی سبعة امعاء یعنی مومن
دریک روده طعام می خورد و کافر در هفت روده طعام می خورد در دقایق می آرد که سبب ورود این حدیث
آن بود که مرد اکولی را در پیش رسول علیه السلام یاد کردند و صفت اکل وی کردند و او کافر بود چون
مسلمان شد اکل وی اندک شد و در بعضی از شروح می گوید که رسول علیه الصلوة والسلام این
حدیث بر سبیل تمثیل فرمودند یعنی مومن راضی است باندک از دنیائی و کافر حریص است بر کثرت
مال و جمع دنیا در اربعین امام نجم الدین عمر نسفی رحمة الله علیه می آرد که در بسیار خوردن ده آفت است
اول سخت دل شدن دوم بی رحمی سوم کند فهمی چهارم بی حفظی پنجم کاهلی ششم هرزه گوئی هفتم گرسنه
شدن بمعاصی هشتم قیامت را فراموش کردن نهم محتاج شدن دهم خورش یاران و کثردمان شدن
در کتاب طب کمال الدین اسمٰعیل بخاری گفته است که اتفاق حکما و اولیاست که اصل همه بیماریها
در خوردن بسیار است **بیت** زپر خوردن بروزی صد بمیرد + زکم خوردن یکی راتب نگیرد + ابو العباس
قصاب رحمة الله علیه می گوید که من هرگز طعام را نخوردم تا از گرسنگی بی طاقت نه شدم لاجرم هرگز مرا
بهیچ طبیب حاجت نبود **بیت** گاو از پی خوردنی بسیار + نشخوار همی زند چون مردار + آهو خورشش
گیاه خشک است + افگنده او مثال مشک است + در کتب متصوفه می آرد که چهار صد صدیق اتفاق
کرده اند بر این که نان تخم غفلت است و غفلت تخم دوزخ اما ثمره در جماع از جهت این که چون
بران فعل حریص باشد خطر بود که بحرام افتد و مستحق رسوای و عقوبت گردد در دنیا و در آخرت و دیگر اینکه
عمر عزیز تر است از انکه او را در چنین کارها ضائع گرداند اما در طب و حکمت بدانکه جماع کردن بسیار
مغز را ضعیف کند و چشم را تاریک گرداند و خفقان و ضعف دل و قوت غریزه را تباه کند و روی را
زرد سازد و حفظ را زیان دارد و غیر ازین نقصانهای دیگر دارد خاصه که بر سر سیرے و بے رغبتے
بود و در کتاب طب ابو الفتح ایوندی آورده که اگر مرد از غایت حرص شهوت بوضع مخصوص نگرد
چشم را خلل دارد و اگر فرزند آید غالب آنکه نابینا بود و اگر بوقت صحبت بزاق بکار دارد یا آب
خورد فرزند نحیف و نزار بود و اگر فی الحال حاجت روا شود و منی در رحم تمام نیامده باشد فرزند مبتلا

وشیم اندام آید واگر از هر دو راه بیکبار قربت جوید بیماری دق پدید آید و در لعنت خداوند تعالے بود
وفرزند گنده دهان وگنده بغل آید واگر در وقت طلوع واستوا وغروب صحبت جوید فرزند مخنث آید
و در لعنت حق بود یا از دین اسلام بیرون رود نعوذ بالله منها واگر قصد کرده بود باو در حال صحبت
فرزند اقرع آید واگر کار کرده بود وشست شده بود و مانده گشته خفقان ظاهر گردد و فرزند ضعیف و بیمار بود
وچون مجامعت بافراط کرده شود زیان دارد حکما گفته اند که در سه چیز غافل نشاید بود که ضرر آن بزرگ
بود اول آنکه غذای عادت نگاه باید داشتن وافزون ناکردن که اگر افراط کند ویرانی تن باشد دوم
آنکه اگر کم خورد غذا امعا تنگ گردد و حرارت عزیزی بمیراند سوم مجامعت ناکردن تناسل را منقطع
گرداند چون حاجت افتد فرو ماند اما ضعف مباشرت از چهار اندام بود اول ضعیف مغز بود ونشان وی
آن بود که از مجامعت مزه نیابد دوم از ضعف دل بود ونشان وی آن بود که شرم دارد یا بترسد که
نتواند وبیجان باشد سوم از ضعف جگر بود نشان او آن بود که منی اندک بود چهارم از ضعف قضیب
بود وعلاج هر یکی از اینها در کتب طب مبین است واین کتاب احتمال آن ندارد حاصل سخن آن است
که براین شغل حریص نباید بود که هرچند دران بکوشد با دراز گوش نتواند برابر شد **بیت** حکما گفته اند
در شهوت + همه نوعی فروترند ز خر + پس چرا مرد شهوتی راند + که دران باشد او ز خر کمتر + از مردمی و خرد
دور می نماید که مرد دایم دربند کارے بود که دران کمتر از حماری بود باین فخر نتوان کرد بلکه قوی عاری
بود وپس تفریط اولیتر از افراط بود الٰهی شهوات ولذات نفسانی که مخالف رضای تو باشد بر دلهای
ما سرد گردان آمین وصلی الله علی خیر خلقه محمد وآله واصحابه اجمعین برحمتک یا ارحم الراحمین

مناجات بدرگاه حضرت قاضی الحاجات جل جلاله وعز اسمه که از همه بی نیاز است

خدایا بسوی تو رو کرده ایم
درجود وفضل تو بر ما کشود
وجود وعدم را نبود امتیاز
عدم را چه کمتر به پیش قدم
تو دانی اگر افتخارم بدی
ز گلشن سوی خاکدان آمدم
چو از نیستی سوی هستی شدیم

بانعام عام تو خو کرده ایم
نه جا تراشتن بود این اختصاص
حقیقت عیان بود پنهان مجاز
ز کنج عدم تا به بزم وجود
بدان نیستی افتخارم بدی
چو دل با تو منت بجانی نکرد
همه مست جام الستی شدیم

در آمدم که از ما نشانی نبود
که ما با تو بودیم در بزم خاص
وجود قدم بود دیگر عدم
و لیکن بجز لطف جودت نبود
ولی چون تو خواندی از ان آمدم
ازین آمدن هم زیانے نکرد
ز مخموریم گر فتورے رسید

همان دم شراب طهوری رسید
مرا کار هر دم بجائی رسید

که زندان جان ست جای محن
بایمان عرفان علم و عمل

تو کردی بنام منش نام زد
و لیکن من از بی وفائی خویش

تو با آنکه سلطان و من بنده ام
که من هر زمان صد جفا کرده پیش

هنوزش نه بسته که بشکسته ام
خدایا گنه گارم و تیره رای

کرم بیش ز اندازه ام کرده
چه گویم ز غفلت چها کرده ام

چه غم چون توئی دارم آمرزگار
ز آلایش مسرفانت چه باک

در افتد بگرداب در دو محن
بفریاد من رس مرا دستگیر

دران تلخی قبض جان از تنم
زبان میل توحید گفتن کند

چو بستر کنم خاک و بالین ز خشت
تحف روح ریحان از انحضرتم

در اندم که از خاک سر بر کنم
گناهان من سر بسر درگذار

مرا وقت نشر صحف در سوال
گران کن بتوحید میزان من

اگر چند رفتم براه ضلال
بهر چیز محتاج شد جان من

ز انعام عامش صلائی رسید
بآلا و نعما چنان داشتی

مشید شد ارکان قصر امل
گدایم و لیکن ز احسان تو

مکافات نیکی بدی برده پیش
تو آن می کنی و من این میکنم

تو با هر جفا صد وفا کرده پیش
ترا مهر با من چنان استوار

مرا اندرین گمرهی رهنمای
در آخر که عمرم بپایان رسد

تعنت نکردم خطا کرده ام
خدایا اگر چند بد کرده ام

که دریا نشد تیره از مشت خاک
چو لطفت به بینم برون از عدد

در اندم که گردد یقین رفتنم
ز شهد شهادت بکام افگنم

چو بیرون رود جان پاک از جسد
دران حفره بکشا دری از بهشت

چو گردد تنم در لحد چون غبار
ز خاک درت افسر سر کنم

چو رو ها سیه کرده نا امید
ز اهل یمین کن نه اهل شمال

اگر طاعتم نیست از انم چه باک
یکی گفتمش قرب پنجاه سال

یکی صد فرستاد سلطان من
مرا اندرین ظلمت آباد تن

که دنیا بهشت است پنداشتی
هزاران فیوض از ازل تا ابد

نه دم کوس شاهی در ایوان تو
خدایا ز لطف تو شرمنده ام

از انت هزار آفرین می کنم
هر آن عهد و پیمان که من بسته ام

مرا عهد با تو چنین بے مدار
در اول چو با من کرم کرده

کند قصد پرواز جان از جسد
اگر هست جرمم برون از شمار

ولی هر چه کردم بنجو کرده ام
دران صرصر مرگ کشتی تن

چو بسیار بخشی اندک پذیر
نه بندی زبان از ثنا گفتنم

که چون جان ز تن عزم رفتن کند
بنجوابان بآسایشم در لحد

فرست اندران کنج پر حسرتم
بهر ذره جرمی ز من درگذار

چو آرم بصحرای محشر گذار
بآب کرم روی من کن سفید

چو طاعت نه بینی بدیوان من
که از چرک شرکم بود سینه چاک

مرا با دو گویان مکن همنشین

دران دوزخ ای ارحم الراحمین
بران پل که از تیغ بران ترہست
سلامت مرا بگذران ہمچو برق
پس از نعمت ولذت جان تن
کند چشم جولان بدیدار تو
مرا دوستانند چندین ہزار
زخیل سگان تو پنداشتند

چو آری مرا بر سر آن دو راه
گذر ده چو مرغی که پران ترہست
پس آنگه بدار السلامم درآر
نجابم ز بیش نظر بر فگن
خدایا مراد سه تعیینے برآر
ز لطف عمیم تو امیدوار
مرا دہمه دوستانم برآر

براه بهشتم کنے روبراه
ازان راه باریک با سوز حرق
مراد من و دوستانم برآر
که چون بشنود گوش گفتار تو
بسلک گدایان خویشت درآر
مرا مقتدای خود انگاشتند
مکن پیش ایشان مرا شرمسار

بود ہر کسے را بچیزے ہوس
تمنای من از تو این است وبس

خاتمة الطبع از جانب کارپردازان مطبع

بعد حمد و نعت عاشقان پر تو جمال جہان آرای محمدی و دلدادگان بیان معراج احمدی را مژدۂ طرب افزا ولنوید مسرت انتما که درین ایام برکت انضمام کتاب لاجواب۔ صحیفۂ نایاب۔ ذخیرۂ معجزاتِ باہراتِ مفخر کائنات۔ مخزنِ کرامات وتشریفاتِ افضل موجودات۔ تمیمۂ بازوے حقیقت وعرفان۔ حمائل گلوی شریعت وایقان۔ شمع شبستان خلوتکدۂ اصحاب شوق۔ رونق بزم ارباب ذوق۔ معدنِ جواہر زواہر محامد سرور انبیاء۔ اعنی رحمة للعالمین۔ سید المرسلین۔ حضرت محمد مصطفےٰ۔ علیہ وعلی آلہ وصحبہ الوف التحیة والثنا۔ کتب عالم را سرتاج وسردار موسوم بہ **نادر المعراج وبحر الاسرار** مصنفۂ عالم باعمل۔ فاضلِ اکمل۔ ماہر اسرار طریقت جامع نکات معرفت۔ زبدة المصنفین فی اقرانہ۔ اسوة المتبحرین فی زمانہ۔ نخبة الحاضر والبادی جناب شیخ العالم اکبرآبادی۔ کہ از تصانیف کثیرہ معتمدۂ علمای امصار انتخاب فرمودہ در پنجاہ ودو باب بحیز تحریر درآوردند چنانچہ تفصیل این ابواب پنجاہ ودوگانہ از عنوان کتاب ہذا روشن ومبرہن گشتہ اندرین آوان مبارک بنظر اشتیاق طالبین وخریداران باتمکین المنقل کالاصل در مطبع نامی وگرامی منشی نولکشور واقع لکھنؤ بہ ایماے راے بہادر جناب منشی پراگ نرائن صاحب مالک مطبع موصوف الصدر باہتمام بابو منوہر لال بھارگو بی۔ اے سپرنٹنڈنٹ مطبع بماہ مئی سنہ ۱۹۱۵ء بار دوم مطابق جمادی الآخر سنہ ۱۳۳۳ ہجری بحلیہ

طبع آراستہ وپیراستہ گردیدہ وظیفہ شبا روزی صاحبدلان دیار گردید

نام کتاب	قیمت
شرح مثنوی روم۔ از شاہ عبداللطیف معروف بہ لطائف معنوی۔	۸ر
التاویل المحکم۔ فی متشابہ فصوص الحکم مصنفہ مولوی محمد حسن امروہوی۔	عما ر پ
شرح مثنوی روم۔ از ملا محمد رضا معروف بمکاشفات رضوی	۹ر
جواہر غیبی از حضرت مظفر علی شاہ اکبرآبادی بحث وحدت وجود و توحید صفات و تحقیق رسالت و مراتب علم و سلسلۂ طریقت کاغذ حنائی۔	عہ ۱۲ر پ
ایضاً۔ مطبوعہ ۱۹۰۹ء کاغذ گندہ سفید و حنائی۔	سے ۱۴ر پ
شرح مثنوی مولانا روم۔ کامل در دو جلد حامل المتن ہر شش دفتر از مولوی ولی محمد اکبرآبادی حامل المتن	للعہ پ
جواہر الاسرار شرح مثنوی مولانا روم۔ دفتر اول و دوم و سوم مصنفہ حضرت مولانا حسین بن حسن سبزواری	سے ر پ
تذکرۃ اللّٰہی۔ احوال شاہ مظفر علی قدس سرہ از مولانا ابوالحسن صاحب فرید آبادی۔	۵ر پ
فتوح الغیب۔ مع شرح از حضرت غوث الاعظم جیلانی مع شرح فارسی از شاہ عبدالحق محدث دہلوی ارشادات فقر و تصوف مین۔	۱۲ر
دلیل العارفین۔ ملفوظات حضرت سلطان معین الدین چشتی جمع کردہ حضرت قطب الدین بختیار کاکی رح	۲ر
مثنوی سے رنگ۔ از حضرت خواجہ خواجگان قطب الدین بختیار کاکی قدس سرہ۔	۴ر۶ پائی
مثنوی بزم وصال معرفت کے مذاق مین عمدہ مثنوی	۸ر
رسالہ حق نما۔ از شاہزادہ داراشکوہ مرحوم	۹ پائی

نام کتاب	قیمت
مجموعۂ نکات فقر۔ چار رسالہ نظم از مولوی مظہر علی العلائی	۳ر
لوائح جامی۔ از مولانا عبدالرحمن جامی	ار
رہبر راہ حق مشتمل بر سیزدہ رسالہ۔	۹ر
تحفۃ الاحرار جامی۔	۶ر
مثنوی اسرار العوارف۔	ار
شرح دیوان حافظ	۱۱ر
کلمۃ الحق از شاہ عبدالرحمان مع شرح	۵ر
کتب فقہ فارسی	
شرح سفر السعادت۔ از مولانا عبدالحق دہلوی معروف	سے ر
حج الحج مسمیٰ بہ غایۃ الشعور از مولانا محمد شاہ	۱۱ر
تذکرۃ الجمعہ۔ احکام جمعہ از مولوی عبدالسلام	۹ پائی
بتیان در حکم تمباکو و حقہ از ملا معین الدین	۹ پائی
بدائع منظوم۔ مسائل فقہ نظم فارسی از ملا ناظم علی رح	۲ر
نام حق مشہور درسی از شیخ شرف الدین بخاری رح	۶ پائی
مائۃ مسائل۔ سو مسائل از مولانا احمد اللہ رح	۴ر۳ پائی
شرح وقایہ فارسی۔ مع حاشیہ ملتقی الابحر از شاہ عبدالحق محدث دہلوی۔	۱۴ر۶ پائی
مسلک المتقین۔ مرغوب علماے ولایت از مولوی الہ یار خان	عہ ر
فتاوے برہنہ۔ جامع ابواب فقہ از مفتی نصیر الدین	عہ ر
قدوری۔ مترجمہ مولانا ابوالقاسم	۶ر
شرح فارسی مختصر وقایہ۔ از عبدالرحمن جامی	۱۵ر
کنز فارسی۔ از مفتی نصیر الدین کرمانی محشی مع فرہنگ	۹ر
منیۃ المصلی عربی مع ترجمہ فارسی از جانب مطبع	۹ر
مالابدمنہ۔ از قاضی ثناء اللہ رحمۃ اللہ علیہ مع وصیت نامہ	۳ر۵ پائی

نام کتاب	قیمت
شرح مختصر وقایہ کوہیری۔ از مولانا جلال الدین سمرقندی	۴ر
معارج النبوۃ فی مدارج النبوۃ۔ از ملا معین الدین کاشی۔	عہ ۸ر
رسالہ قاضی قطب۔ ذکر ایمان و ارکان۔	۳ پائی
کتب فقہ عربی	
ابو المکارم۔ شرح مختصر وقایہ از عبد اللہ بن محمد معروف۔	
مبادی الاصول مصنفہ مولانا ابی المنصور الحسن بن یوسف۔	۱ر
برجندی۔ شرح مختصر وقایہ از مولانا عبد العلی نہایت معتبر شرح ہے۔	عہ ۸ر پ
کنز الدقائق۔ عربی کلان۔	عہ ۱۱ر پ
جامع الرموز۔ شرح مختصر وقایہ از ملا شمس محمد قہستانی متداول۔	٦ پ
فتح القدیر بقلم جلی ہدایہ اور بقلم مناسب حاشیہ فتح القدیر از امام کمال الدین بن الہمام نہایت مستند و باعظمت شرح مشہور و معروف و در آخر تکملہ از زین الدین آفندی کامل چہارم مجلد ضخیم بتفصیل ذیل۔	
کاغذ سفید کندہ۔	عہ [illegible]
ایضاً کاغذ حنائی	۵عہ
ہدایہ۔ حاشیہ جدید بغایت عمدہ زوائد و فوائد تحشی مولانا محمد حسن سنبھلی مرحوم ہر چہار جلد کامل در دو مجلدات بشرح ذیل۔	ھ۵ پ
۱۔ جلدین اولین عبادات	صہ ر پ

نام کتاب	قیمت
ہدایہ۔ ۲ جلدین آخرین معاملات	صہ ۸ر پ
ہدایہ مع شرح الکفایہ از سید جلال الدین کرلانی مشہور و معروف و مستند متداول بحاشیہ مفید و مستند چہار جلد کاغذ سفید کامل و بتفصیل ذیل۔	معہ ۸ر پ
ایضاً۔ جلد اول و ثانی تا آخر نکاح	ے ۱۲ر پ
ایضاً۔ جلد سوم و چہارم تا آخر کتاب	ے ۱۲ر پ
فتاوائے قاضیخان مع سراجیہ از امام قاضی حسن بن منصور قاضی خان مستند معتمد معروف متداول کامل	صہ ر پ
شرح وقایہ از امام صدر الشریعۃ جلی قلم مع کامل حاشیہ ذخیرۃ العقبیٰ از یوسف ابن جنید چلپی داخل درس تقطیع کلان خوشخط و صحیح کاغذ سفید۔	ع پ
ایضاً کاغذ حنائی۔	عہ ۱۴ر پ
شرح وقایہ خرد۔ مع دائرہ ہندیہ متوسط قلم	۸ر ٦ پائی
ذخیرۃ العقبیٰ۔ حاشیہ شرح وقایہ از یوسف بن جنید چلپی متداول معروف	عہ ۱۴ر پ
ملا مٹھ از کتاب البیوع تا کتاب الوصایا تحشی جدید	عہ ر پ
کنز الدقائق محشی متداول درسی کتاب	۸ر
مستخلص الحقائق۔ شرح کنز الدقائق مشہور متداول	عہ ر
شرح الیاس۔ شرح مختصر وقایہ از شیخ محمود بن الیاس مکمل یکجائی۔	۴ر پ
مختصر وقایہ محشی از امام صدر الشریعۃ درسی متداول	۹ر
قدوری محشی۔ تالیف امام ابو الحسن درسی متداول	۸ر
مقدمہ ہدایہ مصنفہ مولانا محمد عبد العلی مدراسی	٦ر [illegible]

فصل سیزدہم در فوائد متعلقہ بمعراج ونقول ولطائف واشارات ونکات وتمثیلات وآنچہ از لولو وجواہر منشورہ کہ در خزینۂ خیال جمع آمدہ بود درین فصل در رشتۂ تحریر منظم میگردد

در کتاب معارج النبوت تصنیف مولانا معین الدین آوردہ است کہ بدانکہ در اصل معراج ہیچکس را اختلاف نیست از اہل قبلہ ومنکر معراج کافر است بجہت انکار نصّ قرآن کہ فرمود سبحان الذی اسریٰ بعبدہٖ لیلا من المسجد الحرام الی المسجد الاقصیٰ الذی بارکنا حولہ بجہت ورود احادیث صحیحۂ مشہورہ کہ بحدّ تواتر رسیدہ از صحابۂ کرام سی نفر حدیث معراج روایت کردہ اند وتفصیل اسامیٔ ایشان این است ابوبکر صدیق وعمر فاروق وعثمان زکی وعلی مرتضیٰ وعبد اللہ ابن عباس وعبد اللہ ابن مسعود وانس ابن مالک ابوہریرہ انصاری ابوسعید خدری مالک ابن صعصعہ عمران ابن الحصین عبد اللہ ابن عمر ابوسلم حذیفۃ بن الیمانی عبد اللہ بن زبیر ابو ایوب انصاری عباس ابن عبد المطلب عبد اللہ الوادقی وام کلثوم بنت رسول اللہ بلال حبشی ابوامامۂ باہلی اسامہ بن زید عبد الرحمن بن عامر وابو درداء وعائشہ صدیقہ امہانی ابوذر غفاری بلال ابن کعب رضی اللہ عنہم ودیگر اہل قبلہ برانند کہ معراج آنسرور صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در بیداری وروح او باجسد ہمراہ بود ومعتقد جمہور اہل سنت وجماعت آنکہ در بیداری در بعضے از شب از مکہ تا بیت المقدس واز آنجا بآسمانہا ومنکر اسرای بیت المقدس کافر است ومنکر اطباق سموات مبتدع است زیراکہ عروج آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم باطباق سماوات باخبر احاد آمدہ است ومنکر اخبار احاد کافر نباشد بلکہ مبتدع وگمراہ باشد ومقر باسرائے تا بمقام قاب قوسین او ادنیٰ مومن تحقیق باشد درین مذہب دلائل بیان کردہ اند اول آنکہ حق تعالی اسریٰ بعبدہٖ گفتہ است واسم عبد موضوع است از برائے شخصے کہ عبارت از جسد با روح است اگر این واقعہ با روح او بودی اسریٰ بروح عبدہٖ گفتی دلیل دیگر اینکہ اگر بخواب بودی فضیلت بدان متحقق نگشتی ومعراج در اعداد معجزات منخرط نبودی زیراکہ ترسا ویہود ہم بہشت را بخواب بیند چیزے کہ کافران را روا باشد پیغمبران را بآن چہ فضل باشد ودیگر آنکہ فضیلت رسول اللہ صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بر سائر انبیا علیہم السلام بدو چیز است یکی معراج در دنیا دوم شفاعت در عقبیٰ وگرنہ ہرچہ اورا بود پیغمبران دیگر را نیز بود اگر نبوت داشت دیگران ہم داشتند اگر مرا اورا کتاب وشریعت بود دیگران را ہم بود پس فضل وے بمعراج وشفاعت بود واین ہر دو را معتزلیان منکر می باشند عصمہ اللہ تعالیٰ من الزیغ والضلال گویند کہ این شرف را بہ برکت تواضع یافت چون باحق تواضع نمود دولت معراج یافت

چون باخلق تواضع نمود مرتبۂ شفاعت یافت دلیل آنکہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودند
کہ صلیت العشاء عند کم و صلیت رکعتیہا ببیت المقدس وصلیت الوتر بجنب العرش وفی
روایۃ تحت العرش تقریر این معنی دلیل است کہ در بیداری بودہ شیخ المشائخ شہاب الدین عمر سہروردی
در عوارف المعارف چنین آوردہ کہ انبیاء را علیہم السلام آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در
آسمانہا دیدند اشارت تخلف ایشان بود از درجۂ وے اما انکار عائشہ و معاویہ رضی اللہ عنہما معراج
جسمانی را بر تقدیر صحت آن نقل بران است کہ عائشہ رضی اللہ عنہا دران وقت خرد سال بودہ کما ینبغی
بر حقیقت معراج وقوف نداشت و معاویہ رضی اللہ عنہ دران زمان ہنوز باسلام در نیامدہ بود ازین
معنی واقف نبود امام الائمہ ابو مالک رحمہ در تاج المذکرین چنین آوردہ کہ رب العزت جل ذکرہ جمیع
احساس را از آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مسلوب ساخت واز چشم مبارکش نور کیفیت را
برداشت بعد ازان کثرت نور بر دل آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ظہور فرمود تا از دل نور مطلق را
مشاہدہ کرد بر اطراف وجوانب وجہات خود نظر کرد بغیر ازان نور چیز دیگر ندید اگرچہ مشاہدۂ آن نور قایم
بنور دل بود اما بواسطۂ استیلای آن نور بر ذرات وجود ہمۂ اعضا بادل در رویت مشارک بودند وآنکہ
از آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم روایت کردہ اند کہ ابو ذر رضی اللہ عنہ پرسید کہ پروردگار خود را
دیدی فرمود کہ رایت نوراً مقوی این قول است پس برین معنی مقرر شد کہ چنانچہ بدل دیدہ بچشم نیز
دیدہ چنانچہ بچشم دیدہ بہر ذرۂ از ذرات وجود خود دیدہ حکمت چہ بود کہ حضرت رسالت پناہی صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم در وقت مشاہدۂ جمال الٰہی سجدہ نکرد و در صحرای عرصات از برای طلب مغفرت عصات
امت حق تعالی را سجود کند گویند کہ حکمت آن بود کہ ہیبت مشاہدہ او را چنان مستغرق ساختہ بود کہ از
سجدہ او را مشغول گردانیدہ استغراق انوار جمال وجلال ہستی محمدی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را چنان
مضمحل گردانیدہ بود کہ از کل صفات وافعال محو ساختہ بود وخانہ وجودش روز حاجت خواہد
بود و رفع حاجت موجب تضرع است لاجرم آنجا سجود خواہد کرد و بعضے می گویند کہ سجود رویۂ
نفس است چون نفس در محل فنا از کل اوصاف خود فانی گشتہ بود او را از سجود
فراغتی بود لاجرم ملتفت سجود نگشت بعضے دیگرے گویند کہ حق تعالے او را در مقام
خطاب فرمود باخود بداشت تا لذت خطاب با دوست چنان بر خاطر عاطرش جمیع
طاعات وعبادات را بپوشانید او را ہیچ درجہ آرزوے وجود خویش یاد نہ آمد
تا بسجود چہ رسد